edith wharton

ISBN 973-21-0456-2

1444

LEI 3.000

editura minerva

S-a afirmat despre Edith Wharton ca şi despre Theodore Roosevelt că ar fi fost un fel de autodidacţi, iar prozatoarei şi făcea plăcere să audă acest lucru. Edith Wharton şi preşedintele – contemporanii şi foarte buni prieteni – creşcuseră împreună şi evadaseră din tipul de societate de care este cel mai greu să te rîntrivite stabilte, viaţa căsată, bolnăvită, prosperă, se strivituia de viete, care aşează nobilete după măsură, pentru domni şi literele prea impure pentru doamne. Pe scurt, viaţa ei a insemnat o revolutje contra ideii ca o doamnă, ne cuvine să se arate in toate o simplă amatoare. Doamna Wharton era decisă intotdeauna să se recunoscă de o lume frumoasă, chiar dacă trebuia să o construiască singură.

LOUIS AUCHINCLOSS

1444

edith wharton

fondată in 1895 bpt serie nouă

edith wharton

sîmbure de rodie

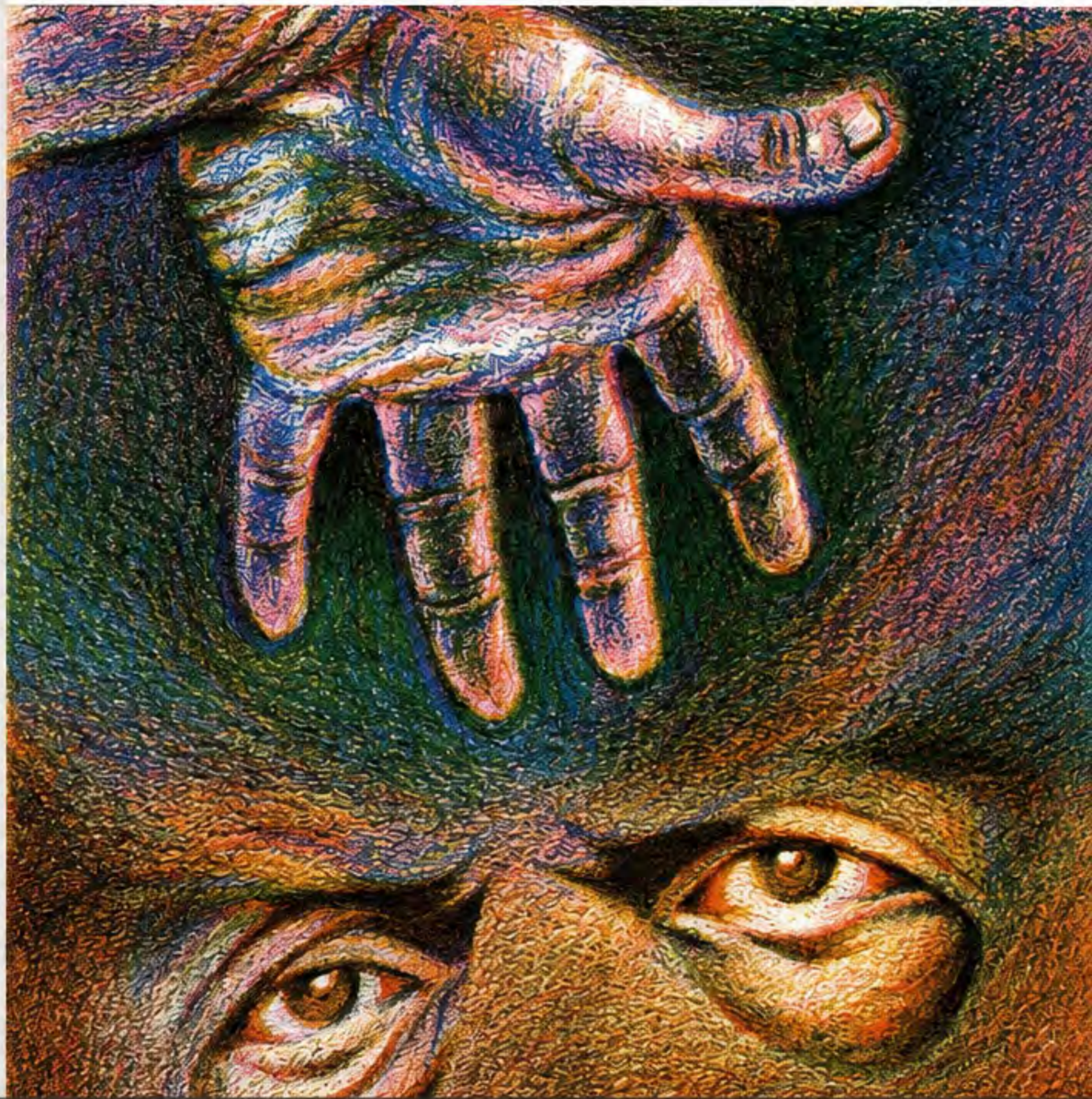

BIBLIOTECA ALEPH
CLUBUL CĂRŢII DIGITALE

Ilustrația copertei de ANTON SLAVNICU

Edith Wharton
"The Selected Short Stories of Edith Wharton"
NY C. Scribner's Sons, Toronto; Maxwell Macmillian Canada; NY
Maxwell Macmillian, 1991; vol. I, II

edith wharton
sîmbure de rodie

Proză scurtă

TRADUCERE, PREFAȚĂ, TABEL
CRONOLOGIC ȘI NOTE DE
MARIA-ANA TUPAN

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1996
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru această versiune toate drepturile rezervate Editurii Minerva ("BPT")

ISBN 973-21-0456-2

PREFAȚĂ

"Obișnuiam să inventez povești (despre adulți, <<oameni adevărați >>, le spuneam eu, deoarece copiii mi-au părut dintotdeauna neîmpliniți) de cînd mi-aduc aminte", scrie Edith Wharton în paginile autobiografice din *A Backward Glance* (*Privind în urmă, 1934*). Cu povestiri a debutat editorial prozatoarea (*The Greater Inclination – Principala înclinație*, 1899) și tot un volum de povestiri – *Ghosts (Fantome)* – avea să-și poarte fatidicul titlu la începutul carierei ei postume (1937). Diviziunea de gen literar pe care o urmează criticul metodic, confruntat cu o operă literară ce unește începuturile romanului modern reprezentat de Gustave Flaubert și Henry James cu experimentele moderniste ale anilor '20, nu se justifică doar prin poetica diferită a autoarei în ceea ce privește romanul și proza scurtă, ci și prin dedublarea unei personalități artistice percepute adesea unilateral. Suprafața aisbergului lasă într-adevăr la vedere un spirit raționalist, cu o disciplină clasicistă a tehnicii narative, cu habitudini normative, recomandînd reguli de timp și viziune (*The Writing of Fiction – Arta prozei*. 1925) în vreme ce condamnă excesele experimentaliste ale momentului. Fața mult timp ignorată de comentatori, dar evidențiată de o bună parte a prozei scurte, este însă aceea a unei conștiințe problematice, depresive, grevate de un complex al proscrisului, ceea ce o conduce pe exegeta americană Barbara A. White[1] la extravagante ipoteze de patologie infantilă, datorate unei posibile

[1]Barbara A. White: *Edith Wharton. A Study of the Short Fiction*. 1991, Twaine's Studies in Short Fiction, Macmillian Publishing Company, 1991, pp. 42 - 47.

agresiuni incestuoase în copilărie. În cîteva paragrafe din autobiografia sa, lăsate deoparte de Edith Wharton și editate postum, este menționat un episod din perioada în care zăcuse bolnavă de febră tifoidă. Lectura unei povești cu gangsteri îi provoacă o recădere, iar, cînd își revine, simte că rămîne prizoniera a unei lumi "bîntuite de orori fără formă": "fusesem de la natură un copil netemător, acum trăiam într-o stare de teamă cronică". Cum explorarea dimensiunii imaginative a ființei umane cunoaște la Edith Wharton o motivație estetică formulată fără echivoc, explicațiile psihanalitice nu pot avea decît o importanță relativă. Cert este că autobiografia sa ne lasă să ghicim o personalitate contradictorie, ale cărei fețe antagoniste autoarea nu s-a străduit să le armonizeze.

Un semn de solidaritate spirituală și de afirmare orgolioasă a apartenenței la o tradiție culturală era biblioteca din casa părinților, unde, alături de scrierile clasicilor americani – printre care Washington Irving, un vechi prieten de familie – prezidau, în ferecăturile lor întunecate, corifeii secolului: Macaulay, Prescott, Sainte-Beuve, Ruskin, Coleridge ș.a. – alcătuind ceea ce se chema "biblioteca unui gentleman". Edith însăși avea să se înconjoare de cele mai strălucite minți care frecventau saloanele literare ale Parisului, de-ar fi să-i amintim doar pe Marcel Proust și Henry James. Whartonii țineau la un anume "standard intelectual", care presupunea o superstiție a preciziei și eleganței englezei vorbite, un cod de comportament care cerea să fii "politicos, atent față de alții și față de formulele acceptate". Un anumit tip mental era, fără îndoială, încurajat prin acest gen de educație, și el își croiește drum inclusiv în convingerea scriitoarei că aceia care "rămîn închiși într-o falsă noțiune despre propria lor originalitate nu vor împlini niciodată tot ce le va fi stat în putință". Înscrierea în canoane tradiționale mai curînd decît ruptura radicală cu predecesorii pare să o ducă pe Edith Wharton mai aproape de melancolicii descendenți ai postmodernismului decît de furioșii avangardiști ai *ism*-elor moderniste. Desigur, "formulele acceptate" nu înseamnau pentru prozatoare ceva mai îndepărtat decît teoria romanului la Flaubert și Henry James, dar este evident că ideea de a pleca de la un model preexistent nu i-a creat niciodată complexe.

Și totuși, în aceeași biografie, autoarea mărturisește că a fost un copil "morbid și nefericit", cu o viață interioară ce se depărta mult de stabilitatea confortabilă a impecabilelor aparențe burgheze. Din străfunduri irupea în copilul care prefera singurătatea și tentația de a spune povești tovarășilor de joacă din Champs Elysées o teamă nelămurită, o timiditate intensă și irațională. "Teamă de ce ? Nu pot să spun și chiar și la vremea aceea eram incapabilă să-mi exprim

sentimentele. Era un soi de amenințare vagă, ce-mi însoțea pașii necontenit". Iar acel ceva nedefinit ("care era în spatele meu, asupra mea") o facea să aibă spaimă de praguri, să simtă "un paralizant sentiment de groază, dacă ușa nu se deschidea numaidecît". Această scindare a psihicului individual are un corolar în dualitatea personalității ei artistice. Pe de o parte, aderența la principii stricte de compoziție, cum sînt flaubertiana "unitate de efect" și jamesianul "punct de vedere"; pe de alta, ceea ce ea însăși numește "facultatea de a percepe fantome", fascinația "umbrelor primordiale" din pădurile nordice, înecate în aburi de legendă. Nu este vorba de atracția unor esoterisme facile ci de un mod de sensibilitate și de o facultate mitică modelatoare, prin care, după cum remarcau T.S. Eliot sau Joseph Conrad, omul modern mai putea avea acces la imaginația magică a îndepărtatelor, în spațiu și timp, comunități primitive, revelate în anii '90 (deceniul "facerii" modernismului) de *Creanga de aur* a lui James George Frazer. Spre deosebire de lumea romanelor, așadar, umanitatea prozei scurte a lui Edith Wharton acoperea un spectru foarte larg – de la personajele imobilizate în timpuri sociale din studiile de caracter, la cuplurile a căror dinamică face din Edith Wharton unul din primii autori de drame matrimoniale și, de aici, la indivizii claustrați în propriile proiecții fantomatice, a căror origine Edith Wharton o identifică în zonele abisale ale psihicului, în "lichidul amniotic prenatal situat mult sub conștientul nostru rațional" (*Prefață* la *Ghosts*). Prezenta traducere, nu a unui volum unitar de povestiri, ci a unor piese antologice presărate de-a lungul carierei autoarei, are tocmai menirea de a da o idee despre varietatea și nuanțele ce adîncesc profilul ei scriitoricesc.

Pentru Edith Wharton, noțiunea de gen literar nu presupune doar o morfologie ci și o cantitate ideală – o anumită perspectivă, cum îi scrie lui Robert Grant în 19 noiembrie 1907. Într-un roman, subiectul este dezvoltat în funcție de un plan general, ce presupune construcție și amploare. Această organizare arhitectonică indică un temperament masculin, în vreme ce povestirea își poate îngădui să întîrzie asupra efectelor de detaliu și a caracterizărilor episodice – strategii narative afine mai curînd femeilor scriitoare. Poetica prozei scurte este expusă de Edith Wharton în două eseuri: capitolul 2 din *The Writing of Fiction*, intitulat "Telling a Short-Story" (Narrarea unei povestiri) și prefața la volumul de povestiri fantastice *Ghosts*.

O explicație a faptului că proza americană nu prezintă aspectul paradigmatic al realismului și modernismului european este, poate, caracterul hibrid al influențelor exercitate în perioada de tranziție dintre secolele al nouăsprezece-

lea şi al douăzecilea. Americanii par atraşi deopotrivă de superiorul simţ al formei văzut de prozatorii francezi cît şi de valenţele psihologice ale prozei ruseşti. Edith Wharton pune în ecuaţie ceea ce metaforic numeşte "săgeata aruncată în inima experienţei umane" de un Turgheniev, bunăoară, şi textura foarte economică şi funcţională a contemporanilor francezi: "În orice subiect trebuie să forezi suficient de adînc pentru a ajunge pînă la lacrimi, dar ruşii sînt aproape întotdeauna la acea adîncime". Inovaţiile tehnice îi păreau un simplu artificiu: adevărata schimbare în artă ţine de viziune. În povestirea intitulată *Legendă* citim un fel de parabolă a creatorului etern în termenii confruntării dintre Oedip şi Sfinx. Ce este omul în viziunea anticului Sofocle şi cum îl defineşte scriitorul contemporan ? Fiecare creator este la rîndul său provocat să-şi ofere propriul răspuns la enigma Sfinxului, şi validitatea viziunii mai curînd decît superficialele inovaţii tehnice, dă adevărata măsură a talentului său. Cu toate acestea, Edith Wharton nu a putut să-şi modeleze propriul răspuns la enigma Sfinxului în afara tehnicilor narative novatoare din vremea sa. Un spirit al timpului, dintotdeauna activ în creatorii autentici, se manifestă matriceal şi în proza austerei descendente a lui Henry James. Atitudinile moderne – condiţia decăzută a femeii în tipul de societate patriarhală, transformarea ei într-o valoare de schimb a contractului matrimonial, problemele femeii divorţate, aruncate în afara societăţii, tensiunile dintre stăpîni şi cei dezmoşteniţi etc. sînt prezente în mod deliberat. De un instinct narativ mai adînc par să ţină, în schimb, anumite strategii narative ce se depărtează de "normele" teoretizate în *The Writing of Fiction*. De altfel, chiar prozatoarea afirmă, în cel de al doilea capitol, că, în artă, regulile nu au o valoare mai mare decît "o lampă într-o mînă sau o lampă de-a lungul unei scări întunecate". Între roman şi proza scurtă autoarea face o disociere asemănătoare aceleia dintre tragedie şi comedie, ceea ce confirmă caracterul pronunţat dramatic al prozei sale. În vreme ce romanul s-ar concentra în primul rînd asupra personajului, ca origine a dramei morale, şi ar încerca să creeze în mod miraculos sentimentul trecerii timpului, povestirea ar fi "urmaşa vechiului poem epic sau baladei", în care prezentul acţiunii contează în primul rînd, iar personajele sînt doar ceva mai mult decît nişte marionete sau indici ai tipului de acţiune. Cine citeşte o povestire celebră precum *Roman Fever* (*Febră romană*) însă se convinge că autoarea poate creea în povestire, în aceeaşi măsură ca în romane, un sentiment al trecutului ce încătuşează personajele, viaţa lor devenind o simplă forţă importantă a evenimentelor petrecute cîndva. Două văduve americane îşi petrec după-amiaza pe terasa unui restaurant din Roma,

amintindu-şi de anii tinereţii cunoscute acolo. Amîndouă fuseseră îndrăgostite de acelaşi bărbat, iar femeia care îl cîştigase de soţ descoperă treptat că rivala sa avusese totuşi un copil cu el. Bărbatul ei pare să trăiască mai mult în spiritul viu al acelei fete străine decît în docila şi molcoma ei fiică. Fluxul conştiinţei era o tehnică pe care Edith Wharton o respinsese la modul teoretic, considerîndu-l o manieră ieftină, de import. Cu toate acestea, ea dovedeşte aici, ca şi în alte povestiri, o remarcabilă capacitate de a se mişca în interiorul conştiinţei personajului, înregistrîndu-i cele mai fine mişcări, de la intuiţie la raţionament, de la simpla percepţie la saltul deductiv. De fapt, prozatoarea pare să stabilească o legătură între teoria jamesiană a punctului de vedere şi strategia centrului conştiinţei din romanele Virginiei Woolf, de exemplu. Pentru a asigura unitatea de viziune a prozei sale, Henry James se întrebase: "Cine a văzut lucrurile despre care intenţionez să scriu ? Cine este cel care le narează ? Nimic nu va fi înregistrat în textura acestei naraţiuni, dacă nu a existat în conştiinţa naratorului." Wharton realizează relativitatea punctului de vedere ce derivă de aici, faptul că aceleaşi incidente pot fi relatate în mai multe feluri de naratori diferiţi, cît şi faptul că selecţia unui punct de vedere nu înseamnă doar un anumit registru stilistic şi aperceptiv ci o manieră de a locui "în interiorul minţii selectate, încercînd să vezi, să simţi şi să reacţionezi exact cum ar face aceasta". Relativitatea punctului de vedere produce o povestire de genul *Kerfol*, în care drama unei tinere femei căsătorite cu un sexagenar crud şi absolutist din Franţa secolului al şaptesprezecelea este reprodusă prin reportajul fragmentar al mai multor naratori: un tînăr cu o imaginaţie romantică, relatările aride ale unor servitori analfabeţi, stilul oficial al arhivelor unei curţi judecătoreşti. Locuirea fidelă a unei conştiinţe este ilustrată de admirabila povestire *Ochii*, care, prin redarea nealterată a mecanismelor gîndirii unui personaj se apropie de monologul interior: un fin seismograf înregistrează toate ezitările, sinuozităţile, falaciozităţile minţii pe traseul către stadiul-oglindă al realizării de 'sine. Nu acţiunea propriu-zisă contează ci procesul treptat de recunoaştere (*anagnorisis*) de către personaj a propriilor motivaţii şi impulsuri subconştiente.

Tratamentul de care se bucură supranaturalul în proza lui Edith Wharton e mai aproape de problematica viziunii mitice într-un veac sceptic decît de tradiţia povestirilor ce cultivau misterul ca element de divertisment, semnate de Walter Scott, Dickens, Le Fanu, Stevenson ş.a., ce umpleau paginile almanahurilor de Crăciun. Scriitoarea se simte aici la adăpostul influenţelor sud-europene – al facilei fantasmagorii a vrăjitorilor mediteraneeni – ce nu tulbură şi neliniştesc

spiritul ci doar invită la un delectant efort de fantezie. Este neîndoios faptul că Edith Wharton a intuit aspectul apolinic și rațional al culturii mediteraneene ("Nimeni nu se așteaptă ca un latin să înțeleagă o fantomă", afirmă ea în prefața la *Ghosts*). O mitologie ornamentală cu proiecții antropomorfice i-ar fi înșelat așteptările. Ea se plînge, în schimb, de atrofierea viziunii mitice la omul erei cinematografului și radioului. Lumea modernă se rupe de modul imaginativ. Modul mitic de a locui pămîntul presupune "continuitate și liniște" fiind cu totul contrar agitației și fragmentarismului experienței contemporane. Dar, în acest caz, "capacitatea de a vedea fantome" nu mai e nici pe departe un defect de imaginație sau, cu atît mai mult, o aberație psihică a individului, ci, de fapt, facultatea creatoare pur și simplu. Naratorul, afirmă Edith Wharton în aceeași prefață, va putea astfel să comunice cititorului "acel ceva straniu pe care nu și-l poate imagina filosofia lui Horațiu, dar care îl bîntuie pe neliniștitul Hamlet". Iar acest tip de scriitura reclamă, la rîndul său, un anumit tip de lectură: "Cînd am început să citesc și mai apoi să scriu povestiri fantastice, am devenit conștientă de posibilitatea unui mediu de comunicare între mine și cititorii mei, de faptul că ei trebuiau să mă întîmpine la jumătatea drumului printre umbrele primordiale, umplînd golurile din narațiunea mea cu senzații și intuiții înrudite cu ale mele."

În cartea sa intitulată *Edith Wharton's Prisoners of Consciousness. A Study of Theme and Technique in the Tales* (*Prizonierii conștiinței la Edith Wharton. Studiul temelor și tehnicii în povestiri*)[1] Evelyn E. Fracasso grupează povestirile în trei diviziuni tematice: "Prizonieri ai iubirii și căsătoriei", "Prizonieri ai societății" și "Prizonieri ai supranaturalului". Am adăugat acestei clasificări încă un titlu: artistul ca prizonier al propriei opere. Două povestiri cu scriitori au fost selectate pentru volumul de față de dragul polarității pe care o propun. Din perspectiva receptării, Edith Wharton nu pare să fi împărtășit entuziamul facil al solidarității dintre scriitor și public. În *Legendă*, între scrierea unei cărți și orizontul ei de receptare se instituie un joc al hazardului absolut. Este într-adevăr un gen de povestire ce se apropie de tipologia reducționistă a comediei de moravuri, cu setul ei fix de caractere: geniul neînțeles, impostorul îmbrățișat de publicul mediocru, prețioasele ridicole etc. Clapa profundă pe care apasă Edith Wharton este imaginea autorului făcut și desfăcut de realitatea propriei opere. Ca autor, el este cumva descentrat, legitimîndu-se ca o funcție proiectivă a

[1] *Greenwood Press, 1994.*

operei devenite entitate independentă și constitutivă.

În *Xingu*, dimpotrivă, o scriitoare prețioasă și foarte populară se vede victima unei cititoare inteligente într-o încîntătoare comedie de societate. Opinia Barbarei A. White, după care în persoana lui Osric Dane ar fi reuniți Henry James și Edith Wharton însăși[1], este cel puțin surprinzătoare. Impostura personajului este chiar sursa umorului spumos și, pentru a-l gusta, cititorul nici nu are nevoie să identifice în acest pseudonim ridicolul personaj cantonat în judecăți de suprafață care stîrnește comentariul ironic al lui Hamlet în ultimul act al piesei. Obscuritatea deliberată, asociată cu vidul semantic (Osric Dane este covîrșită de importanța mesajului cărții sale pe care "îl ascunsese chiar și de ea însăși"...) e poate o aluzie satirică la adresa furioșilor experimentaliști contemporani. Tot o comedie de caracter este și *Misiunea lui Jane*, unde problema cuplului este prezentată din obișnuita perspectivă deziluzionată a unei autoare care a cunoscut eșecul propriei căsnicii. Mesajul este cel mai adesea o chestiune de compromis, dar pierderea capacității de iluzionare se însoțește cu consolarea finală că, în ciuda mediocrității sale, viața își are propriile compensații. Astfel gîndește Lizzie din *Letters* (*Scrisori*), care descoperă, după zece ani de căsnicie, că soțul ei nici măcar nu-i deschisese corespondența din perioada în care îi făcuse curte, fiind interesat doar de averea ei: "Poate că nu era eroul visurilor sale, dar fusese bărbatul pe care îl iubise și care o iubise".

În *Misiunea lui Jane*, un bărbat dezamăgit de desăvîrșita mediocritate a partenerei de viață se vede în cele din urmă legat afectiv de ea în urma adoptării unui copil care îi pune pe părinți la grea încercare. Compasiunea reciprocă pentru coșmarul produs de copilul înfiat în scopul ... cimentării relației matrimoniale se dovedește, printr-o răsturnare ironica, mai eficientă decît orice iubire romantică.

Narațiunea dobîndește o coloratură sumbră atunci cînd autoarea își îndreaptă atenția către relațiile dintre stăpîni și paria societății. Tratamentul servitorilor ca niște obiecte lipsite de identitate în cunoscuta povestire *After Holbein (După Holbein)*, în care doamna Jasper își numește toate îngrijitoarele la fel ca pe prima, apare cu atît mai nedrept și absurd cu cît este înrămat în celebrul motiv al dansului macabru din lucrarea lui Holbein la care face aluzie titlul: dansul morții cu reprezentanții tuturor claselor sociale, ca un memento al

[1]Barbara A. White, *op. cit.* p. 87.

sfîrşitului lor comun. Povestirea este un excelent studiu al psihologiei senectuţii. În peroraţia vag incoerentă a servitorului din *Cidru de pere* răbufneşte revolta unei fiinţe omeneşti care îşi reclamă drepturile în faţa aroganţei cu care stăpînul i se nesocotise, în acelaşi fel în care putreziciunea cadavrului din fîntînă invadează treptat decorul feeric al oazei din deşert, ca o revelaţie progresivă a răului ce musteşte adesea sub suprafeţele inocente ale civilizaţiei. Pacea fortăreţei este doar vălul ce ascunde violenţa şi crima, iar autoarea pare să lanseze un înfiorat avertisment la adresa iluziilor despre soliditatea acelor instituţii şi imperative culturale prin care societatea îşi imaginează că se poate apăra de partea de umbră a sufletului omenesc.

Sîmbure de rodie este, probabil, cea mai cunoscută povestire fantastică a autoarei. Construcţia de nuvelă clasică, arhitectura ei echilibrată contrastează cu finalul ce se închide în misterul desăvîrşit. Întoarsă din voiajul de nuntă, Charlotte, cea de a doua soţie a lui Kenneth Ashby, se vede terorizată de misterioase epistole, cu un scris şters, sosite pe adresa soţului său, care par să aibă asupra lui un efect nefast. Treptat i se insinuează suspiciunea că acestea erau epistole ale soţiei moarte prin care aceasta îi chema bărbatul alături de ea, în lumea de dincolo. În cea mai bună tradiţie a povestirilor fantastice, ambiguitatea dintre planul real şi imaginar este menţinută pînă la capăt, iar perioadelor de tensiune le urmează altele de calm, care nu fac decît să potenţeze şi mai mult misterul. Titlul trimite la mitul Persephonei care, răpită de Pluto, gustă, contrar interdicţiei lui Jupiter, dintr-o rodie, ceea ce o condamnă să revină mereu în lumea subpămînteană. Începutul povestirii indică atît influenţa lui Henry James cît şi obsesiva simbolică a pragurilor în proza lui Edith Wharton. În povestirea sa intitulată *The Jolly Corner* (*Colţul select*), Henry James opune viaţa tumultuoasă a Americii afacerilor refugiului tihnit al unei reşedinţe de familie, în care s-au sedimentat tradiţii şi memoria cîtorva generaţii. Acesta este decorul propice în care se va derula o povestire pe tema dublului, ce conduce către fantasticul psihologic. Charlotte Ashby întoarce şi ea spatele zgomotului asurzitor şi lipsit de suflet al New Yorkului, cu toată agitaţia sa sterilă şi epuizantă, pentru a reveni în conservatoarea ei reşedinţă, "refuzată de afaceri şi mode". E un refugiu discret, o imagine a spaţiului închis, protejat de draperii somptuoase şi de o lumină difuză, ce estompează realitatea exterioară pentru a lăsa liberă viaţa imaginaţiei. Vechile stampe, posomorîtele volume ale bibliotecii, menţiunea că nimic nu a fost schimbat de la moartea fostei soţii creează sentimentul paralizant al imanenţei trecutului. Scrisorile par astfel doar corelativul obiectiv al

obsesivei prezențe a fostei soții între noii parteneri. Ceea ce Charlotte își amintește din perioada logodnei este avertismentul prietenilor că Ashby fusese prea legat de soția sa pentru a se putea elibera vreodată de personalitatea'ei, iar mesajul scrisorilor se face cunoscut doar prin suferința morală și agitația fizică pe care le provoacă acestuia. Încercarea de raționalizare a misterului este absurdă: sufletul omenesc își va avea întotdeauna taine ce nu se pot deschide conștiinței apolinice. Dincolo, afară, își spune eroina, este lumea zgîrie-norilor, reclamelor, telefoanelor, radioului, avioanelor, cinematografului și a tot ce mai rămîne din secolul XX, în vreme ce, de cealaltă parte a ușii, există ceva pe care nu mi-l pot explica și nu li-l pot asocia.

. Aceeași opoziție dintre spiritul raționalist și cel intuitiv sau imaginativ ca două moduri de viziune ireconciliabile articulează și conflictul din povestirea *Ochii.* Andrew Culwin este un empirist și un pozitivist, cu hobby-uri gastronomice și curiozități sexuale, a cărui ocazională îndepărtare de la deviza *carpe diem* este de natură să-i creeze spaime abisale. El simte o vampirică nevoie de a se grefa parazitar pe ființe tinere, romantice și imaginative, a căror puritate și exuberanță ar putea acționa ca un antidot pentru uscăciunea și depravarea de care suferă. Această povestire este piesa de rezistență a autoarei în registrul fantasticului psihologic, pe care il admiră la Henry James, pentru profunzimea și semnificația morală pe care le poate asigura narațiunii.

Proza fantastică a lui Edith Wharton urmărește în primul rînd să ilumineze acele sedimente ale conștiinței individuale ce nu pot fi explicate în lumina rațiunii și experienței empirice. Haloul misterios ce plutește peste aceste personaje sechestrate în bolgiile propriilor obsesii nu poate fi explicat doar ca o proiecție a "simțului celtic intens al supranaturalului" pe care și-l atribuia autoarea: elementele fantastice sînt operatorii unui mod narativ care își propune o explorare a conștiinței la adîncimi ce scapă amuzatului observator al superficialei comedii umane.

MARIA-ANA TUPAN

TABEL CRONOLOGIC

1862 24 ianuarie. Se naşte la New York Edith Newbold Jones, al treilea copil şi unica fiică a Lucretiei Stevens Rhinelander şi a lui George Frederic Jones. Frederic şi Henry, fraţii mai mari, se născuseră în 1846 şi, respectiv, 1850.

1866-1872 George Frederic Jones, ale cărui venituri proveneau în general din valori imobiliare, îşi ia familia într-un tur european, locuind pe rînd în Anglia, Franţa, Spania, Italia, Germania. Edith îşi începe educaţia studiind limbile şi literaturile respectivelor ţări.

1872-1875 Familia se întoarce în America, locuind cînd la New York, cînd la reşedinţa de vară din Newport, Rhode Island. Edith ia lecţii de limba germană, o limbă din care va traduce mai tîrziu.

1878 Apare primul său volum de *Versuri,* preţul editării fiind acoperit de mama sa. Edith îşi face intrarea în societate.

1882 Moare în martie, la Cannes, George Frederic Jones. Se anunţă logodna dintre Edith Jones şi Henry Leyden Stevens – fiul unei notabilităţi new-yorkeze, dar, în octombrie, logodna este ruptă.

1883 Edith îl întîlneşte la Bar Harbour, Maine, pe Walter Van Rensselaer Berry, un proaspăt specialist în drept internaţional, absolvent al Universităţii Harvard, care va exercita o mare înrîurire asupra carierei prozatoarei. Unii biografi au identificat însă în el geniul rău al vieţii lui Edith Wharton, cît şi prototipul intelectualului rafinat dar cinic şi egocentric din povestirea *Ochii.*

În acelaşi an îl cunoaşte pe un prieten al fratelui ei, Frederic Edward Robbins ("Teddy") din Boston.

1885 - 29 aprilie. Edith Jones şi Edward Wharton se căsătoresc la New York, după care tînăra pereche se mută la Pencraig Cottage – o casă situată pe proprietatea doamnei Jones din Newport. În fiecare an îşi petrec iarna şi primăvara în Europa, în special în Italia.

1891 Apare, în *Scribner's Magazine*, prima povestire a lui Edith Wharton intitulată *Mrs. Manstey's View* (*Viziunea doamnei Manstey).*

1897 Editura Charles Scribner's Sons publică *The Decoration of Houses* (*Decoraţiunea caselor*) semnată de Edith Wharton şi de Ogden Codman, un arhitect din Boston care o asistase la realizarea decoraţiunilor interioare ale noii locuinţe din Newport, cu vedere la Atlantic, achiziţionată în 1893.

1899 Scribner's Sons îi publică primul volum de povestiri: *The Greater Inclination* (*Principala înclinație*).

1900 *The Touchstone (Piatra de încercare).*

1901 Edith Wharton cumpără o proprietate în Lenox, Massachussets, noua sa reședință fiind construită după modelul unei case din Lincolnshire (Belton House), proiectată de celebrul arhitect Christopher Wren. Scribner's îi editează o a doua culegere de povestiri intitulată *Crucial Instances* (*Momente cruciale*).
Moare la Paris mama sa, Lucretia Jones.

1902 Îi apare romanul *The Valley of Decision* (*Intransigență*).
Începe să corespondeze cu Henry James.

1904 Cei doi soți întreprind o călătorie cu automobilul în Anglia, în compania lui Henry James.
În vara și toamna aceluiași an, reședința din Lenox este invadată de vizitatori, printre care Henry James și prietenul său, Howard Sturgis. Apare *The Descent of Man* (*Originea omului*) – povestiri.

1905 Dineu la Casa Albă, la invitația președintelui Theodore Roosevelt.
Romanul *Casa veseliei (The House of Mirth)* cunoaște un enorm succes (140000 de exemplare vîndute pînă la sfîrșitul anului).

1906 Paul Bourget o introduce pe Edith Wharton în cercurile intelectuale și literare pariziene. Charles Du Bos traduce *Casa veseliei.*

Edith Wharton şi Clyde Fitch realizează o dramatizare după *Casa veseliei*, pusă în scenă la New York în octombrie.

1907 Închiriază un apartament în cartierul St. Germain din Paris, unde îşi va petrece de acum o parte a anului.

Îl cunoaşte pe Morton Fullerton, corespondentul la Paris al ziarului "*London Times*", discipol al lui Henry James, pentru care va face o mare pasiune.

1908 Frecventează faimosul salon din Faubourg al contesei Rosa de Fitz-James şi primeşte ea însăşi o mulţime de personalităţi (printre care Henry Adams).

Cunoaşte un răsunător succes în înaltele cercuri ale societăţii engleze din vremea regelui Edward.

1910 Apare o nouă culegere de povestiri, *Tales of Men and Ghosts* (*Povestiri despre oameni şi fantome*).

1911 Microromanul *Ethan Frome*.

Se desparte de Edward Wharton, vinde proprietatea din Lenox şi părăseşte Statele Unite.

1912 *The Reef (Obstacole)* – roman.

1913 Divorţează de Edward Wharton, care suferea de serioase tulburări psihice. Edith Wharton şi Walter Berry pleacă într-o călătorie în Sicilia.

The Custom of the Country (Obiceiul locului) – roman.

1914-1915 Se întoarce în Franţa în septembrie, în urma aflării

veştilor despre bătălia de la Marna. Înfiinţează Azilele Americane pentru refugiaţii din zonele răvăşite de război. Începînd din februarie 1915 vizitează liniile de front, ducînd ajutoare medicale. Descrie aceste călătorii în corespondenţa pentru ziarul *Scribner's*, pe care o adună mai apoi în volumul *Fighting France, from Dunkerque to Belfort* (*Franţa luptătoare, de la Dunquerque la Belfort*).

Organizează Comitetul de Salvare a Copiilor din Flandra, fiind ajutată în organizarea azilelor de André Gide.

1916 Preşedintele Franţei îi conferă ordinul de Cavaler al Legiunii de Onoare. *Xingu and Other Stories (Xingu şi alte povestiri)*.

1919 Se stabileşte într-o vilă din nordul Parisului – *Pavillion Colombe*. Romanul *The Age of Innocence* (*Vîrsta inocenţei*) apare în foiletoane în *Pictorian Review* şi în volum în luna octombrie (Editura Appleton). Se bucură de o recepţie critică excepţională: vînzările urcă pînă la 66000 de exemplare în decursul a şase luni.

1921 *Vîrsta inocenţei* obţine Premiul Pulitzer.

Microromanul *The Old Maid* (*Fata bătrînă*) refuzat de mai multe reviste din pricina subiectului său (o naştere ilegitimă), este în sfîrşit acceptat de *Redbook*.

1922 Romanul *The Glimpses of the Moon* (*Viziuni selenare*) cunoaşte un impresionant succes de librărie: peste 100000 de exemplare se vînd în America şi Anglia în numai şase luni.

1923 Ecranizarea romanului *Viziuni selenare* se bucură de

cronici elogioase.

Cu ocazia ultimei sale vizite în Statele Unite, Universitatea Yale îi decernează titlul de membru de onoare: este prima oară cînd o universitate atît de importantă acordă acest titlu unei femei.

1924 Patru microromane, în casete conţinînd patru volume separate sînt reunite sub titlul *Old New York* (*Bătrînul New York*). Acţiunea este plasată în anii 1840-1870. *Bătrînul New York*, publicat de Editura Appleton în mai, primeşte Medalia Anuală acordată de Institutul Naţional pentru Artă şi Literatură. Edith Wharton era prima femeie şi al doilea prozator (urmîndu-i lui William Dean Howells) care se bucura de această onoare.

1925 Apare *The Writing of Fiction* (*Arta prozei*) – o culegere de cinci eseuri (din care unul dedicat lui Marcel Proust) la Editura Scribner's.

1927 Romanul *Twilight Sleep* (*Somn în amurg*) publicat de Editura Appleton în iunie, înlocuieşte, pînă în august, romanul *Elmer Gantry* de Sinclair Lewis în topul *best-seller*-urilor.

Walter Berry suferă un al doilea accident cerebral care se dovedeşte fatal. Edith Wharton este alături de el în ultimele trei săptămîni. "Toată viaţa mea se duce o dată cu el" mărturiseşte ea într-o scrisoare.

1928 Concurează pentru Premiul Nobel, care revine însă lui Henri Bergson şi scriitoarei sardiniene Grazia Deledda.

Moare Teddy Wharton. "Mă bucur să ştiu că şi-a aflat tihna, după atîţia ani de zbucium", scrie Edith Wharton lui Robert Grant.

Se dramatizează *Vîrsta inocenței* care se va juca pînă la sfîrșitul stagiunii pe Broadway.

1930 Devine membră a Academiei pentru Artă și Literatură. Apare volumul de povestiri *Certain People* (*Anumiți oameni*).

1933 *Human Nature* (*Sufletul omului*) – povestiri (Editura Appleton).

Apar paginile autobiografice intitulate *A Backward Glance* (*Privind în urmă*).

1935 Versiunea dramatică a microromanului *Fata bătrînă*, pusă în scenă la New York, primește Premiul Pulitzer pentru teatru.

1936 Piesa *Ethan Frome*, după romanul omonim, este jucată cu succes la New York și în turneu. Dificultățile materiale ce apăruseră începînd cu recesiunea din 1932 iau sfîrșit.

The World Over (*În jurul lumii*) – volum de povestiri publicat de Appleton-Century.

1937 1 iunie. Se stinge din viață la Paris Edith Wharton, în vîrstă de șaptezeci și cinci de ani. Este înmormîntată în Cimetière des Gonards, în Versailles, nu departe de mormîntul lui Walter Berry.

Apare postum volumul de proză scurtă *Ghosts* (*Fantome*).

M.-A. T.

OCHII

Gustul pentru povești cu fantome ni-l stîrnise în seara aceea o istorioară a lui Fred Murchard despre o stranie obsesie personală, ce urmase unei cine excelente, servite la locuința bătrînului nostru prieten, Culwin.

Studiată prin vălul dens al fumului de țigară, la lucirea hipnotică a unui foc de cărbuni, biblioteca lui Culwin, cu pereții ei de stejar și ferecăturile vechi, întunecate, oferea decorul potrivit unor asemenea evocări; și cum, după începutul făcut de Murchard, experiențele cu fantome ne păreau singurele acceptabile, am început să trecem în revistă membrii grupului nostru, taxîndu-l pe fiecare cu cîte o contribuție. Eram opt cu toții, dintre care șapte păreau făcuți pentru a îndeplini, într-o măsură mai mică sau mai mare, condiția impusă. Am fost cu toții uimiți să descoperim că putem înscena astfel de reprezentații cu figurație supranaturală, căci nici unul din noi, cu excepția lui Murchard însuși și a tînărului Phil Frenham – a cărui povestire a fost cea mai palidă dintre toate –, nu obișnuiam să ne descătușăm sufletele pe tărîmul invizibilului.

Aveam, prin urmare, toate motivele să fim mîndri de cele șapte "performanțe" ale noastre și nu ne așteptam cîtuși de puțin să asistăm la cea de a opta, din partea gazdei.

Vechiul nostru prieten, Andrew Culwin, care ascultase rezemat în fotoliul său, clipind către noi prin cercurile de fum cu amuzata îngăduință a unui idol bătrîn și înțelept, nu era genul de om blagoslovit cu asemenea contacte, deși dispunea de suficientă imaginație pentru a gusta, fără a invidia, superioarele privilegii ale invitaților săi. Prin vîrstă și educație, aparținea

solidei tradiții pozitiviste, iar modul său de gîndire se formase în zilele epopeicei lupte dintre fizică și metafizică. Chiar și atunci însă, ca întotdeauna, el rămăsese, în esență, un spectator, un observator detașat, luînd act un umor de imensul și pestrițul spectacol al lumii, lunecînd doar uneori din fotoliul său pentru un scurt plonjon în veselia din culise, fără a arăta însă vreodată nici cea mai mică dorință de a urca el însuși pe scenă și a executa un "număr".

Printre contemporanii lui circula zvonul romantic că, într-o perioadă îndepărtată și într-o climă romantică, ar fi fost rănit într-un duel; această legendă se potrivea însă cu ceea ce știam noi, cei mai tineri, despre el – tot atît de puțin cît afirmația mamei mele că el ar fi fost odată "un tînăr încîntător, cu ochi frumoși" – cu orice reconstituire posibilă a fizionomiei sale.

– Nu a putut arăta niciodată altminteri decît ca o legătură de vreascuri, spusese Murchard despre el.

– Ori, mai curînd, ca un buștean fosforescent, îl corectase altcineva, iar noi găsisem că imaginea se potrivea de minune cu trupul său bondoc, pe a cărui față, ca o scoarță bălțată de copac, juca lumina roșiatică a ochilor. Gustase dintotdeauna o tihnă pe care o alimentase și o protejase în mod constant, în loc de a se irosi în vane întreprinderi. Orele cheltuite cu grijă fuseseră dedicate cultivării unei inteligențe superioare și a cîtorva obiceiuri adoptate cu chibzuință. Nici una din furtunile ce tulbură în mod obișnuit viața unui om nu părea să-i fi traversat cerul. Cu toate acestea, impasibila contemplare a universului nu-i stîrnise apetitul cunoașterii acestuia iar studiul rasei umane nu părea să-l fi condus la altă concluzie decît aceea că toți bărbații sînt superficiali, iar femeile – trebuincioase doar la bucătărie. De importanța acestui domeniu era absolut convins, gastronomia fiind unica știință pe care o venera ca pe o dogmă. Adevărul era că micile sale dineuri constituiau un argument puternic în sprijinul acestui punct de vedere, pe lîngă acela că ofereau temeiul – deși nu cel mai puternic – al fidelității prietenilor săi.

Mental, oferea o ospitalitate mai puțin seducătoare, deși cu nimic mai puțin stimulatoare. Mintea sa era un forum al schimbului de idei: puțin cam rece și secetos, dar luminos, spațios și ordonat – un soi de cring academic, din care au căzut toate frun-

zele. În interiorul spațiului său privilegiat, vreo duzină de bărbați urma să ne întindem mușchii și să ne umflăm plămînii; iar, pentru a prelungi cît mai mult posibil tradiția unei instituții pe care o simțeam a fi pe cale de dispariție, grupului nostru i se adăuga, din cînd în cînd, cîte un neofit.

Tînărul Phil Frenham era ultimul și cel mai interesant dintre recruți, ilustrînd, în același timp, afirmația cam morbidă a lui Murchard că bătrînului nostru prieten îi plăceau "suculenții". Era adevărat că, în ciuda uscăciunii sale, Culwin gusta lirismul tinereții. Și, cum era un epicurean prea dibaci pentru a rupe bobocii sufletului ales a-i împodobi grădina, prietenia sa nu exercita o influență distrugătoare; dimpotrivă, ajuta tînăra idee să înflorească și mai viguros. Iar în Phil Frenham găsise cobaiul potrivit pentru experiență. Tînărul era cu adevărat inteligent, iar robustețea caracterului său semăna cu o piatră prețioasă șlefuită cu rafinament. Culwin îl pescuise dintr-un nor de plictiseală familială și-l înălțase pe o culme din Darien[1], iar aventura nu-i produsese tînărului nici o traumă. Într-adevăr, dibăcia cu care știuse Culwin să-i stimuleze curiozitățile, fără a le răpi haloul de copilărească uimire, îmi părea un răspuns suficient la sumbra metaforă a lui Murchard. Nu aflam nimic bolnăvicios în înflorirea lui Frenham, iar bătrînul său prieten nu atinsese nici cu un deget sacrele-i naivități. Cea mai bună dovadă era aceea că Frenham încă le mai venera la Culwin.

– E o față a lui pe care voi, prieteni, nu o vedeți. Eu, unul, cred în povestea cu duelul ! se pronunță el.

Tocmai această credință, în esența ei, îl îmboldi – în vreme ce micul nostru grup se destrăma – să se întoarcă spre amfitrionul nostru, cerîndu-i în glumă:

– Iar acum va trebui să ne povestești despre fantoma *dumitale.*

Ușa de la intrare se închise în urma lui Murchard și a celorlalți. Nu mai rămăseserăm decît eu și Frenham, și, după ce aduse noi provizii de sifon, devotatul servitor care veghea asupra destinului lui Culwin fu expediat și el cu o poruncă laconică la culcare.

---

[1] Așezare pe coasta de nord a Istmului Darien (astăzi, Istmul Panama).

Sociabilitatea lui Culwin era o floare ce se deschidea noaptea, şi ştiam că el se aştepta ca, după miezul nopţii, nucleul grupului să se strîngă în jurul său.

– Fantoma *mea*. Mă crezi atît de prost încît să-mi complic viaţa cu o fantomă proprie, cînd se găsesc atîtea altele fermecătoare în cămările prietenilor mei?... Mai ia o ţigară, mă îmbie, întorcîndu-se spre mine cu un rîs scurt.

Rîse şi Frenham, deşirîndu-şi silueta zveltă dinaintea căminului şi întorcîndu-se pentru a înfrunta iritarea bondocului său prieten.

– O, îl tachină el, nu te-ai fi mulţumit niciodată să o împarţi cu alţii, dacă ai fi întîlnit vreuna care să-ţi placă într-adevăr.

Culwin recăzuse în fotoliu, cu părul său zbîrlit afundat în pielea-i tocită şi cu ochii săi mici licărind deasupra unei noi ţigări aprinse.

– Care să-mi fi plăcut... *plăcut*? Dumnezeule mare! mormăi el.

– E adevărat, deci! se năpusti numaidecît Frenham asupra lui, aruncîndu-mi, în acelaşi timp, o ocheadă victorioasă. Dar Culwin se ghemui ca un pitic în pernele fotoliului, ascunzîndu-se într-un nor protector de fum.

– Ce rost are să negi? Din moment ce ai văzut totul, înseamnă că ai văzut şi o fantomă ! insistă tînărul său prieten, adresîndu-se norului cu cutezanţă. Or, dacă nu ai văzut una, nu înseamnă decît că ai văzut două!

Amfitrionul nostru păru izbit de forma provocării. Îşi scutură capul din pîclă cu o mişcare ciudată, de broască ţestoasă, pe care o avea el uneori, şi clipi aprobator către Frenham.

– Asta e, ne aruncă el cu un rîs strident, asta nu înseamnă decît că am văzut două.

Cuvintele erau neaşteptate, încît fură înghiţite treptat de o tăcere adîncă, în vreme ce noi continuam să ne holbăm unul la altul peste creştetul lui Culwin, iar acesta, la fantomele sale. În cele din urmă, fără un cuvînt, Frenham se aruncă în fotoliul aşezat de cealaltă parte a căminului, unde rămăsese uşor aplecat, cu zîmbetul său expectativ...

II

– Firește, fantomele acestea nu sînt cine știe ce aspectuoase. Un colecționar n-ar da doi bani pe ele ... Nu vreau să vă faceți iluzii. Unicul lor merit este forța numerică; faptul ieșit din comun că sînt în număr de *două*. Altminteri, trebuie să recunosc că m-aș fi putut descotorosi, probabil, în orice clipă de ele, cerîndu-i doctorului meu o rețetă sau oculistului o pereche de ochelari. Numai că, neputîndu-mă decide dacă să merg la internist sau la oculist – dacă aveam o afecțiune optică sau o ipohondrie gastrică – le-am îngăduit să-și continue interesanta viață dublă, deși, uneori, o făceau pe a mea excesiv de inconfortabilă...

Da, inconfortabilă; și știți cît urăsc lipsa de confort! Dar numai prosteasca mea mîndrie a făcut, atunci cînd a început povestea asta, să refuz a recunoaște că mă deranja o chestiune atît de neînsemnată precum aceea de a vedea doi...

Și, pe urmă, nu aveam nici un motiv să presupun că aș fi fost cu adevărat bolnav. Din cîte îmi dădeam eu seama, eram pur și simplu plictisit – îngrozitor de plictisit. Mi-amintesc totuși că tot de plictiseală ținea și faptul că mă simțeam neobișnuit de bine și nu știam ce să fac cu surplusul de energie. Mă întorsesem dintr-o lungă călătorie – pînă în Mexic și America de Sud – și mă stabilisem, pentru a-mi petrece iarna, în apropierea New Yorkului, în compania unei venerabile mătuși, care-l cunoscuse pe Washington Irving și corespondase cu N. P. Willis. Locuia nu departe de Irvington, într-o vilă gotică, igrasioasă, umbrită de molizi și arătînd aidoma unei efigii comemorative împletite din păr. Chiar chipul mătușii era în ton cu această imagine, iar părul ei – din care mai rămăsese te miri ce – ar fi putut fi foarte bine sacrificat pentru fabricarea efigiei.

Tocmai ajunsesem la limanul unui an agitat, cu serioase lacune monetare și sufletești și, teoretic, blînda ospitalitate a mătușii mele promitea să fie la fel de binefăcătoare pentru nervii cît și pentru punga mea. Dar, așa cum se întîmplă cînd își vîră Împielițatul coada, chiar atunci cînd mă simțeam și eu, în fine, la adăpost, energia mea începu să gîlgîie, iar eu cum era s-o

cheltuiesc în interiorul unei efigii comemorative? La vremea aceea, întreţineam iluzia că un efort intelectual susţinut ar putea rezuma întreaga activitate a unui om. M-am hotărît, aşadar, să scriu o carte mare, nu-mi mai amintesc despre ce. Impresionată de proiectul meu, mătuşa îmi dărui biblioteca ei gotică, plină de clasici legaţi în pînză neagră şi de daghereotipuri ale unor prăfuite celebrităţi; iar eu m-am aşezat la birou pentru a-mi cîştiga un loc printre ele. Ca să-mi uşureze munca, mătuşa aduse o verişoară să-mi copieze manuscrisul.

Verişoara era o fată plăcută, iar eu îmi ziceam că de o fată plăcută aveam nevoie pentru a-mi redobîndi încrederea în natura umană şi, în primul rînd, în mine însumi. Nu era nici frumoasă, nici inteligentă – sărmana Alice Nowell! – dar era interesant pentru mine să văd o femeie mulţumită de faptul că era atît de neinteresantă şi doream să aflu secretul acestei mulţumiri. Procedînd astfel, m-am cam grăbit şi am provocat o adevărată furtună – o, doar una trecătoare! Nu exagerez cu nimic, căci biata copilă nu cunoscuse pînă atunci decît veri...

Ei, firește că regretam ceea ce făcusem şi eram teribil de încurcat, neştiind cum puteam îndrepta lucrurile. Locuia în aceeaşi casă şi, într-o seară, după ce mătuşa mea se dusese la culcare, ea coborî în bibliotecă după o carte pe care, chipurile, o rătăcise – asemeni oricărei eroine naive din cărţile ce umpleau rafturile din spatele nostru. Era roşie toată, şi deodată mi se năzări că părul ei, deşi destul de des şi frumos, va arăta, atunci cînd va îmbătrîni, aidoma celui al mătuşii mele. Constatarea m-a bucurat, căci îmi venea mai uşor să fac ceea ce consideram eu că e bine; şi, după ce am găsit cartea, pe care nu o pierduse, i-am spus că voi pleca în Europa săptămîna următoare. Europa suna grozav de departe în vremurile acelea, şi Alice înţelese numaidecît ce voiam să spun. Nu primi vestea cîtuşi de puţin aşa cum mă aşteptam – mi-ar fi fost mai uşor atunci. Îşi ţinea strîns cartea şi se întoarse o clipă pentru a ridica fitilul lămpii de pe biroul meu – mi-amintesc că avea un abajur cu frunze de viţă, mărginit cu un şirag de cristaluri. Se întoarse apoi şi-mi întinse mîna, spunîndu-mi "la revedere". Şi, zicînd aceasta, mă privi drept în ochi şi mă sărută. Nu am mai simţit niciodată ceea ce m-a făcut să simt acel sărut: ceva atît de suav, de timid şi de

curajos. Era mai rău ca orice reproș. Mi-am zis: mă însor cu ea, și cînd va muri mătușa, ne va lăsa casa asta; iar eu am să stau aici la birou și am să-mi continui cartea, iar Alice va ședea în fața mea, brodînd și privindu-mă cum mă privește acum. Și viața va curge mereu așa, la nesfîrșit. Perspectiva mă speria puțin dar, în momentul acela, nu tot atît de mult ca gîndul de a o face pe ea să sufere. Zece minute mai tîrziu, inelul meu cu pecete se afla pe degetul ei, iar eu promisesem s-o iau cu mine în străinătate.

Vă întrebați, probabil, de ce insist atît de mult asupra acestui incident. E din pricină că, în seara aceea, am avut pentru prima oară curioasa vedenie de care v-am vorbit. Nutrind eu pe atunci o nestrămutată convingere în existența unei legături necesare între cauză și efect, am încercat, firește, să stabilesc o oarecare conexiune între ceea ce se întîmplase în biblioteca mătușii și ce avea să se întîmple cîteva ore mai tîrziu. Așa se face că, în mintea mea, s-a întipărit coincidența dintre cele două evenimente.

M-am dus la culcare avînd puțin inima grea, căci eram împovărat de prima faptă bună săvîrșită vreodată în mod conștient. Și, oricît eram de tînăr, îmi dădeam seama de gravitatea situației mele. Să nu deduceți de aici că, pînă atunci, fusesem un instrument de distrugere. Nu fusesem decît un tînăr inofensiv, care-și urmase înclinațiile inimii și se sustrăsese oricărei colaborări cu Providența. Și iată-mă, deodată, promovînd ordinea morală a lumii. Mă simțeam în mare măsură asemeni spectatorului încrezător care și-a dat ceasul iluzionistului și nu știe în ce stare îl va primi înapoi la sfîrșitul scamatoriei... O undă de automulțumire îmi tempera totuși temerile, zicîndu-mi, în vreme ce mă dezbrăcam, că, poate, atunci cînd mă voi obișnui să fiu bun, acest fapt nu mă va mai neliniști tot atît de mult ca la început. Iar, după ce m-am urcat în pat și am stins lumînarea, am simțit că încep într-adevăr să mă obișnuiesc și că, la stadiul pe care-l atinsesem, respectiva senzație nu se deosebea mult de aceea pe care mi-o dădea afundarea într-una din cele mai moi saltele de lînă ale mătușii mele.

Am închis ochii cu această imagine în minte; i-am deschis, probabil, mult mai tîrziu, cînd în cameră se instăpîniseră frigul

și nemișcarea. M-a trezit sentimentul acela ciudat pe care-l cunoaștem cu toții: că în cameră se află ceva ce nu fusese mai înainte să adorm. M-am ridicat în capul oaselor și am încercat să străpung cu privirea întunericul. Camera era cufundază în beznă și, la început, n-am putut distinge nimic; treptat, însă, un licăr slab de la piciorul patului se transformă într-o pereche de ochi ce se zgîiau la mine. Nu puteam distinge restul figurii, dar, în vreme ce-i priveam, ochii se conturau tot mai clar: emanau o lumină proprie.

Senzația de a fi astfel privit era departe de a fi plăcută și presupuneți că primul meu imbold ar fi trebuit sa fie acela de a rămîne nemișcat. Nu pot spune dacă aceasta se datora unei presimțiri a naturii misterioase a vedeniei – certitudinii că, de-aș fi sărit din pat, m-aș fi prăvălit în gol – ori, pur și simplu, efectului paralizant al ochilor înșiși. Erau ochii cei mai răi pe care-i văzusem vreodată: ochii unui bărbat, dar ce bărbat! Primul meu gînd a fost acela că trebuie să fie înspăimîntător de bătrîn. Orbitele erau afundate, iar pleoapele, groase, tivite cu roșu, atîrnau peste globul ocular ca niște storuri cu corzile rupte. Una atîrna mai jos decît cealaltă, dînd impresia unei căutături chiorîșe, iar între cele două cute de carne, cu gene rare, micile discuri sticloase ale ochilor, cu margini de culoarea agatei, arătau ca niște pietricele în strînsoarea unei stele de mare.

Dar nu vîrsta era lucrul cel mai neplăcut la ei. Ceea ce mă îngrețoșa era expresia lor de siguranță vicioasă. Nu știu cum să descriu altminteri faptul că posesorul lor părea să fi făcut mult rău în viață, dar reușise să se mențină întotdeauna la un pas de pericol. Nu erau ochii unui laș, ci ai unuia mult prea deștept pentru a-și asuma riscuri. Mă dezgusta expresia lor de viclenie josnică. Dar nici acesta nu era răul cel mai mare, căci, în vreme ce continuam să ne cercetăm unul pe altul, am observat la ei o nuanță batjocoritoare și am simțit că eu eram vizat.

În acel moment, m-a cuprins un acees de mînie care m-a făcut să sar din pat și să mă reped asupra nevăzutei făpturi. Bineînțeles că nu era nimic acolo, iar pumnii mei izbiră în gol. Rușinat și înghețat, am bîjbîit după un chibrit și am aprins luminările. Încăperea arăta neschimbată – cum o știam dintotdeauna. M-am tîrît înapoi în pat și am suflat în lumînare.

De îndată ce camera se întunecă din nou, ochii reapărură, iar eu m-am apucat să caut o explicaţie ştiinţifică. La început, m-am gîndit că iluzia se datora ultimilor tăciuni aprinşi din cămin. Numai că acesta se afla de cealaltă parte a patului şi nu s-ar fi putut reflecta în cristalul toaletei, care era singura oglindă din încăpere. Îmi veni apoi ideea că eram poate victima înşelătoarei răsfrîngeri a tăciunilor în vreo bucăţică de lemn lustruit ori metal şlefuit şi, deşi nu-mi aminteam să fi văzut vreun obiect de acest soi, m-am sculat din nou, m-am dus bîjbîind pînă la cămin şi am acoperit rămăşiţele focului. Dar, de îndată ce m-am întors în pat, ochii reapărură la piciorul lui.

Era vorba de o halucinaţie prin urmare, nu exista nici o îndoială. Dar faptul că nu erau efectul unei înşelăciuni exterioare nu-i făcea cu nimic mai plăcuţi. Căci, dacă reprezentau o proiecţie a conştiinţei mele, ce naiba nu era în ordine cu ea? Aprofundasem îndeajuns stările patologice morbide pentru a-mi putea reprezenta condiţiile în care o minte introspectivă se poate expune unei asemenea mustrări nocturne, dar ele nu se potriveau cazului meu. Nu mă simţisem niciodată atît de normal, fizic şi psihic, iar unicul fapt neobişnuit din viaţa mea – acela de a fi asigurat fericirea unei blînde copile – nu părea de natură să convoace spiritele necurate lîngă perna mea. Şi totuşi, ochii erau acolo, fixîndu-mă în continuare...

I-am închis pe ai mei, încercînd să evoc ochii lui Alice Nowell. Nu erau remarcabili; erau în schimb curaţi ca apa de izvor şi, de-ar fi avut mai multă imaginaţie – sau gene mai lungi –, expresia ochilor ei ar fi putut fi interesantă. Aşa cum arătau, însă, nu se dovedeau prea eficienţi şi, peste cîteva clipe, am observat că se preschimbaseră misterios în ochii de la piciorul patului. Mă exaspera şi mai mult să-i simt zgîindu-se la mine prin pleoapele închise decît să-i privesc, aşa că am deschis iarăşi ochii, înfruntînd de-a dreptul căutătura lor duşmănoasă.

Nu vă pot spune cum a fost acea noapte, ori cît a durat. Aţi stat vreodată întinşi în pat, fără speranţa de a adormi, luptîndu-vă să ţineţi ochii închişi de teamă ca nu cumva, deschizîndu-i, să vedeţi ceva ce vă îngrozeşte şi dezgustă? Pare uşor, dar e al naibii de greu. Ochii aceia, suspendaţi în întuneric, mă atrăgeau spre ei. Sufeream de ***vertige de l'abîme*** [1], iar

[1] *Vertige de l'abîme:* Rău de înălţime, de hău (fr.).

pleoapele lor înroşite erau marginile abisului meu... Mai cunoscusem şi înainte ceasuri de tensiune, cînd simţisem în ceafă suflul primejdiei, dar niciodată acel gen de încordare nervoasă. Nu că ar fi fost nişte ochi înspăimîntători; nu aveau măreţia puterilor întunericului. Aveau, în schimb – cum să mă exprim? – un efect fizic echivalent unui miros urît; căutătura lor lăsa o dîră murdară, ca a unui melc. Şi, oricum, nu înţelegeam ce aveau cu mine – şi-i tot priveam, încercînd să descopăr.

Nu ştiu ce efect urmăreau să producă asupra mea, dar efectul a fost acela că, dis-de-dimineaţă, mi-am făcut geamantanul şi am plecat glonţ spre oraş. I-am lăsat un bilet mătuşii, explicîndu-i că eram bolnav şi mă dusesem la doctor – de fapt, chiar mă simţeam foarte rău, căci noaptea părea să fi pompat tot sîngele afară din mine. Ajuns în oraş, nu m-am dus însă la doctor. Am tras la un prieten, m-am aruncat pe pat şi am dormit zece ceasuri divine. Cînd m-am trezit, era miezul nopţii şi am îngheţat la gîndul a ceea ce poate mă aştepta. M-am ridicat tremurînd în capul oaselor şi am scrutat întunericul; binecuvîntata-i pînză nu era însă niciunde întreruptă, iar cînd am constatat că ochii nu erau acolo, am recăzut într-un somn lung.

Nu lăsasem nici un cuvînt pentru Alice la plecare, deoarece intenţionam să mă întorc în dimineaţa următoare. Dimineaţa m-am trezit însă prea epuizat pentru a mă urni din pat. Cu trecerea timpului, epuizarea se accentua, în loc să slăbească, aşa cum se întîmplă după o noapte obişnuită de insomnie: ochii păreau să aibă un efect cumulativ, iar gîndul de a-i revedea deveni insuportabil. Două zile m-am luptat cu spaimele mele, iar, în cea de a treia seară, mi-am adunat puterile şi am luat hotărîrea de a mă întoarce în dimineaţa următoare. M-am simţit numaidecît mai fericit, deoarece îmi dădeam seama cît trebuia s-o fi mîhnit pe Alice dispariţia mea neaşteptată, cît şi ciudăţenia că nu-i scrisesem. M-am dus la culcare cu inima uşoară şi am adormit numaidecît; în toiul nopţii m-am trezit însă şi am văzut ochii...

Ei bine, pur şi simplu nu-i puteam înfrunta, aşa că, în loc să mă întorc la mătuşa mea, am împachetat cîteva lucruri într-un cufăr şi m-am îmbarcat cu destinaţia Europa. Eram mort de oboseală cînd am ajuns la bord, aşa că m-am tîrît numaidecît în cabina mea şi am dormit aproape tot timpul călătoriei. Nu vă

pot spune ce fericire simţeam cînd mă trezeam din acele lungi intervale fără vise şi priveam netemător în întuneric, *ştiind* că nu voi vedea ochii...

Am rămas în străinătate un an de zile şi apoi încă unul şi, în tot acest timp, nu i-am zărit niciodată. Era un motiv suficient pentru a-mi prelungi şederea, chiar şi de m-aş fi aflat pe o insulă pustie. Un altul era acela că, în timpul călătoriei, ajunsesem să realizez desăvîrşita imposibilitate de a mă căsători cu Alice Nowell. Faptul că-mi trebuise atîta vreme pentru a face această descoperire mă nemulţumea şi mă făcea să doresc a evita explicaţiile. Satisfacţia de a scăpa dintr-o dată şi de ochi şi de această încurcătură împrumuta libertăţii mele un farmec neînchipuit şi, cu cît o gustam, cu atît îi apreciam mai mult savoarea.

Cel de-al doilea an mă găsi stabilit la Roma, unde plănuiam, cred, să scriu o altă carte mare – o lucrare definitivă despre influenţele etrusce asupra artei italiene. În orice caz, găsisem un pretext de acest gen pentru a închiria un apartament însorit în Piazza di Spagna şi a-mi face de lucru prin Forum. Acolo a venit la mine, într-o dimineaţă, un tînăr încîntător. Cum stătea aşa, în lumina dezmierdătoare, zvelt şi dulce precum floarea de iacint, îmi părea coborît din ruinele unui altar – unul dedicat lui Antinou, să zicem. El venea însă de la New York, avînd o scrisoare de recomandare – de la cine credeţi? Nimeni alta decît Alice Nowell. Scrisoarea – prima de la despărţirea noastră – consta dintr-un singur rînd de introducere a tînărului ei văr, Gilbert Noyes, cu rugămintea să-i devin prieten. Se părea că bietul băiat "avea talent" şi "dorea să scrie"; şi, cum o familie obtuză insista ca scrisul lui să ia forma contabilităţii, Alice intervenise pentru a-i cîştiga un răgaz de şase luni – timp în care avea să călătorească în străinătate cu o alocaţie de mizerie şi să-şi dovedească talentul, sporind banii cu ajutorul condeiului. La început, ciudatele condiţii ale testului mă intrigară; sunau tot atît de draconic ca o "judecată medievală", în care inculpatul e supus celor mai periculoase încercări. M-a mişcat apoi faptul că mi-l trimisese ea. Dintotdeauna dorisem să-i fac un serviciu oarecare, pentru a mă justifica în propriii ochi, mai curînd decît în ai ei; şi iată că mi se oferea o frumoasă ocazie.

Cred că nu greşesc afirmînd, ca un principiu general, că

geniile predestinate nu-ţi apar, de regulă, în lumina primăvăratică a soarelui din Forum, arătînd aidoma unuia din zeii lui izgoniţi. În orice caz, bietul Noyes nu era un geniu predestinat. În schimb, *era* frumos la înfăţişare şi încîntător ca tovarăş. Numai cînd începea să discute literatură, îmi pierea tot cheful. Cunoşteam atît de bine toate simptomele: lucrurile pe care le avea "în el" şi realitatea exterioară care-i opunea rezistenţă ! Acesta-i adevăratul test, la urma urmelor. Or, de fiecare dată, în mod inevitabil, cu forţa inexorabilă a unei legi mecanice, tînărul era atras de ceea ce nu avea valoare. Cu timpul ajunsese să mă fascineze practica de a ghici dinainte ce selecţie greşită va face; dobîndisem o uimitoare dibăcie la acest joc ...

Partea cea mai neplăcută era aceea că prostia lui nu se observa la prima vedere. Doamnele care îl întîlneau la vreun picnic îl găseau un intelectual; şi chiar şi la serate trecea drept un ins deştept. Chiar şi eu, care-l ţineam sub microscop, aveam uneori iluzia că şi-ar fi putut dezvolta un oarecare talent, ceva care să "meargă" şi să-l facă fericit. Nu asta mă interesa, la urma urmelor ? Era atît de fermecător, continua să fie atît de fermecător, încît îmi stîrnea toată generozitatea în sprijinul acestei ipoteze. În primele cîteva luni, am crezut cu adevărat că avea o şansă ...

În orice caz, am acţionat conform acestui principiu şi pînă într-acolo încît să-i obţin prelungirea perioadei de încercare. L-am luat cu mine la plecarea din Roma şi am petrecut amîndoi o vară încîntătoare între Capri şi Veneţia. Mi-am zis: dacă are stofă în el se va vedea. Şi s-a văzut. Nu fusese niciodată mai fermecat şi mai fermecător. Au existat momente în pelerinajul nostru cînd frumuseţea născută de sunetul muritor al mării părea să-i însufleţească într-adevăr chipul – dar numai pentru a se revărsa apoi într-un şuvoi din cea mai palidă cerneală ...

Ei, sosise timpul pentru a închide robinetul; şi ştiam că numai mîna mea trebuia s-o facă. Ne întorsesem la Roma şi-l luasem să locuiască la mine nedorind să-l ştiu singur la pensiunea lui în momentul cînd avea să se confrunte cu fatalitatea de a renunţa la ambiţia sa. Bineînţeles că nu mă bizuisem numai pe discernămîntul meu atunci cînd hotărîsem să-l sfătuiesc să aban-

doneze literatura. Îi trimisesem poliloghiile la diverse persoane – editori şi critici – care mi le înapoiaseră de fiecare dată cu aceeaşi lipsă de comentarii. Ce naiba puteai spune ...

Recunosc că nu m-am simţit niciodată un mai mare ticălos ca în ziua în care m-am decis să-i spun adevărul. Degeaba îmi ziceam că era de datoria mea să spulber speranţele bietului băiat; ce act de cruzime gratuită nu poate fi justificat sub acelaşi pretext ? Am refuzat întotdeauna să uzurp rolul Providenţei şi, cînd totuşi trebuie să-l joc, prefer să nu fiu în ipostaza agentului distrugător. Pe lîngă acestea, cine eram eu la urma urmelor pentru a decide, fie şi după un an de încercare, dacă bietul Gilbert avea chemare ori ba ?

Cu cît îmi examinam mai mult rolul ales, cu atît îmi plăcea mai puţin; şi-mi plăcu şi mai puţin atunci cînd Gilbert se aşeză în faţa mea cu capul lăsat pe spate în lumina lămpii, exact cum stă Phil acum ... Îi parcursesem ultimul manuscris iar el ştia acest lucru şi mai ştia că viitorul său depindea de verdictul meu – convenisem în mod tacit asupra acestui lucru. Manuscrisul zăcea pe masă în faţa mea – un roman, primul său roman, dacă vreţi ! – iar el îşi pusese mîna pe el, ridicîndu-şi spre mine o privire în care i se concentrase toată viaţa.

M-am ridicat şi mi-am dres vocea, abătîndu-mi privirea de la chipul lui şi îndreptînd-o asupra manuscrisului.

– Adevărul, dragul meu Gilbert, am început eu ...

L-am văzut pălind, dar în clipa următoare era în picioare, privindu-mă în ochi.

– Ei, ascultă, n-o lua în tragic, bătrîne ! Nu sînt chiar atît de zdrobit !Mîinile lui mi se lăsaseră pe umeri şi rîsul i se revărsa de la înălţimea staturii sale cu un soi de veselie sfîşietoare ce mă străpunse ca un pumnal.

Bravura lui era prea frumoasă pentru mine ca să-mi mai fac probleme cu privire la datoria mea. Şi deodată am realizat că, rănindu-l pe el, aş fi lovit în alţii; în primul rînd în mine, căci, trimiţîndu-l acasă, însemna a-l pierde; dar, mai ales în sărmana Alice Nowell, căreia de mult ţinusem să-i dovedesc buna mea credinţă şi dorinţa de a o sluji. A înşela aşteptările lui Gilbert însemna cu adevărat a o trăda încă o dată ...

– Romanul e admirabil iar tu eşti un prost ! i-am strigat şi,

în vreme ce el mă îmbrățișa cu putere, am avut o clipă sentimentul de automulțumire despre care se spune că ar însoți pașii celor drepți. La naiba cu toate; a-i face pe oameni fericiți *are* cu adevărat farmec ...

Gilbert dorea, bineînțeles, să-și sărbătorească într-un mod spectaculos emanciparea; l-am trimis în schimb să-și descarce în altă parte emoțiile iar eu m-am retras pentru a le adormi pe ale mele. În vreme ce mă dezbrăcam am început să mă întreb oare ce gust vor avea ele mai tîrziu – multe din cele mai tari nu rezistă mult ! Nu regretam totuși și intenționam să destup sticla, fie și în eventualitatea că avea să se dovedească răsuflată.

După ce m-am urcat în pat am stat o vreme zîmbind la amintirea ochilor lui – ochii lui fericiți ... Am adormit apoi, iar cînd m-am trezit camera era înghețată ca un mormînt și am sărit în capul oaselor – căci deodată îmi apăruseră *ceilalți ochi* ...

Nu-i mai văzusem de trei ani, dar mă gîndisem atît de des la ei încît nu mi-aș fi închipuit că m-ar fi putut lua vreodată prin surprindere. Acum însă, țintuit de rînjetul lor roșu, am înțeles că nu crezusem cu adevărat în întoarcerea lor și că eram tot atît de lipsit de apărare în acea confruntare ca oricînd ... Ca și mai înainte, îngrozitoare era nebunească lipsă de sens a revenirii lor. Ce naiba urmăreau, năpustindu-se asupra mea tocmai acum ? În anii ce urmaseră vedeniei, trăisem mai mult sau mai puțin la întîmplare, deși nici cele mai grave necuviințe ale mele nu îndreptățeau hăituiala infernalei lor căutături. În acel moment mă aflam însă cu adevărat în ceea ce se putea numi o stare de grație; și nu vă pot spune cu cît le sporea acest amănunt capacitatea de a mă îngrozi ...

Vegheau acolo, suspendați în întuneric, între pleoapele umflate, lăsate peste micii bulbi apoși ce se rostogoleau în orbite și cuta întunecată de carne de dedesubt. Și, cum direcția lor se modifica în funcție de mișcările mele, am avut deodată sentimentul tacitei lor complicități, al existenței unei înțelegeri tainice între noi, care era și mai rea decît primul șoc al desăvîrșitei lor alterități. Nu că aș fi priceput ce vor, dar îmi dădeau limpede de înțeles că într-o zi se va întîmpla și asta ... Da, acesta era de departe răul cel mai rău, iar sentimentul devenea tot mai puternic de fiecare dată cînd se întorceau.

Căci căpătaseră blestematul obicei de a se întoarce. Mă făceau să mă gîndesc la vampirii poftind la carne tînără, văzîndu-i cum jubilau la gustul unei conştiinţe curate. Vreme de o lună veniră noapte de noapte pentru a-şi lua tributul dintr-a mea; numai pentru că-l făcusem pe Gilbert fericit, nu mai voiau să-şi descleştеze colţii. Ajunsesem aproape să-l urăsc pe bietul băiat, deşi îmi dădeam seama că nu putea fi decît o coincidenţă întîmplătoare. Mi-am bătut mult capul asupra acestui lucru, dar nu am putut găsi nici cea mai vagă explicaţie, afară doar de asociaţia cu Alice Nowell. Dar, dacă mă gîndeam mai bine, ochii mă abandonaseră în momentul în care o părăsisem, încît cu greu ar fi putut trece drept emisarii unei femei dispreţuite chiar şi în cazul în care cineva şi-ar fi putut-o imagina pe biata Alice capabilă să angajeze asemenea spirite pentru a o răzbuna. Faptul m-a pus pe gînduri, şi am început să mă întreb dacă ochii mi-ar da pace în eventualitatea că renunţam la Gilbert. Tentaţia se insinua perfid şi a trebuit să lupt ca să-i rezist. Dar, serios vorbind, dragul de el! era prea fermecător pentru a fi sacrificat unor asemenea demoni. Aşa se face că, pînă la urmă, tot n-am aflat ce voiau de la mine ...

III

Focul se surpă, eliberînd o lumină ce fulgeră brusc faţa butucănoasă a povestitorului, străjuită de căpiţa de păr negrusur. Aşa cum era cufundată în scobitura spătarului, ea apăru o clipă ca o gravură săpată într-o piatră gălbuie, străbătută de vine roşiatice, cu două pete de email drept ochi; după ce focul se stinse, chipul lui redeveni o pată întunecată, rembrandtiană.

Phil Frenham, care şedea pe un scaun scund de cealaltă parte a căminului, rezemîndu-şi pe masă unul din lungile lui braţe şi proptindu-şi în cealaltă mînă capul lăsat pe spate, cu ochii aţintiţi asupra feţei prietenului său, nu se mişcase de la începutul povestirii. Continuă să-şi păstreze aceeaşi mută imobilitate şi,

după ce Culwin tăcu, eu am fost acela care, uşor dezamăgit de finalul abrupt al istorisirii, am întrebat în cele din urmă:

– Dar cît timp ai continuat să-i vezi ?

Culwin, care se cufundase atît de adînc în fotoliu, încît semăna cu o grămăjoară a propriilor haine goale, se foi puţin, ca şi cum întrebarea mea l-ar fi luat prin surprindere. Părea să fi uitat pe jumătate ceea ce ne spusese.

– Cît timp ? Oh, cît a fost iarna de lungă. Un adevărat infern. Nu m-am putut obişnui niciodată cu ei. M-am îmbolnăvit de-a binelea.

Frenham îşi schimbă poziţia, atingînd cu cotul o oglinjoară înrămată în bronz de pe masă. Se întoarse şi-i schimbă uşor unghiul. Îşi reluă apoi poziţia de mai înainte, cu capul sprijinit în palmă şi ochii aţintiţi asupra lui Culwin. Era ceva stînjenitor în privirea lui fixă şi mută şi, ca pentru a abate atenţia de la ea, am revenit cu o nouă întrebare:

– N-ai încercat niciodată să-l sacrifici pe Noyes ?

– O, nu. De fapt nici n-a fost nevoie. A făcut-o el în locul meu, bietul băiat!

– A făcut-o el ? Ce vrei să spui ?

– M-a adus la exasperare – exaspera pe toată lumea. Îşi îndruga pe mai departe lamentabilele baliverne, lăudîndu-şi-le peste tot, pînă ce deveni o sursă de teroare. Am încercat să-l înţarc de la scris – o, cît se poate de subtil, firește, introducîndu-l în compania unor oameni agreabili, dîndu-i o şansă de a se înţelege pe sine şi a vedea ceea ce avea *cu adevărat* de dăruit. Dintru bun început prevăzusem această soluţie; fusesem convins că, o dată ce se va stinge prima ardoare a autorlîcului, îşi va lua locul ce i se cuvenea – acela al unui fermecător parazit, genul de Cherubino cronic pentru care, în societăţile bătrîne, există întotdeauna un loc la masă şi un adăpost sub fustele femeilor. Îl vedeam adoptîndu-şi rolul de "poet": Poetul care nu scrie. Cunoşti genul din toate saloanele. Nu te costă mult să trăieşti în felul acesta. Plănuisem totul în minte şi eram sigur că putea, cu puţin ajutor, să se descurce în următorii cîţiva ani; iar, între timp, avea, fără îndoială, să se căsătorească. Îl vedeam însurat cu o văduvă, cam bătrîioară, dar cu un bucătar bun şi o gospodărie pe roate. Ochisem chiar văduva ... Am făcut totul

pentru a-i ajuta schimbarea: i-am împrumutat bani, ca să-i ușurez conștiința, l-am prezentat unor femei frumoase, pentru a-l face să-și uite legămîntul. Dar nimic nu ajută. O singură idee trona în frumosul său cap încăpățînat. Poftea laurii, iar nu trandafirul și-i dădea înainte cu axioma lui Gautier, și-și tot frămînta proza șchioapă, întinzînd-o pe Dumnezeu știe cîte sute de pagini. Din cînd în cînd, mai trimitea cîte un kilogram din ea vreunui editor, de unde îi era cu regularitate returnată.

La început, n-a contat – găsea că e "neînțeles". Își luase o morgă de geniu și, ori de cîte ori i se întorcea un opus, mai scria unul, ca să-i țină companie. Avu apoi o criză de disperare și mă acuză că-l înșelasem și cîte și mai cîte. Eu m-am înfuriat, auzind acestea, și i-am zis că, de fapt, se înșelase pe sine însuși. Venise la mine hotărît să scrie, iar eu făceam tot ce-mi stătuse în putință să-l ajut. În aceasta consta răul pe care i-l pricinuisem, și nu o făcusem de dragul lui, ci al verișoarei sale.

Cuvintele mele părură să-l pună pe gînduri și o vreme rămase tăcut.

- Răgazul mi-e pe sfîrșite, și banii, la fel. Ce crezi c-ar fi mai bine să fac ?

- Cred că ar trebui să nu mai faci pe măgarul, i-am răspuns.

- Ce înțelegi prin "a face pe măgarul" ? m-a întrebat.

Am luat o scrisoare de pe birou și i-am întins-o.

- Adică să refuzi această ofertă a doamnei Ellinger: de a-i fi secretar, cu un salariu de cinci mii de dolari. S-ar putea să fie vorba de mai mult decît atît.

Făcu un gest atît de violent, încît scrisoarea îmi căzu din mînă.

- O, știu prea bine de ce încă mai e vorba, zise, roșind pînă în albul ochilor.

- Și, dacă știi, care-i răspunsul ?

Pe moment nu răspunse nimic, dar se întoarse încet către ușă. În prag se opri pentru a întreba aproape în șoaptă:

– Deci crezi cu adevărat că opera mea nu face două parale ?

Eram obosit pînă la exasperare și am rîs. Nu încerc să mă scuz: a fost de foarte prost gust. Dar vă repet că băiatul era un prost, iar eu făcusem pentru el tot ce-mi stătuse în putință - cu-adevărat vă spun.

A ieşit din cameră închizînd uşor uşa după el. În după-amiaza aceea am plecat la Frascati, iar, cînd m-am întors în apartamentul meu de la Roma, am constatat că Gilbert dispăruse ... O, nu se întîmplase nici o tragedie; episodul nu a atins niciodată o asemenea culme. Pur şi simplu îşi împachetase manuscrisele şi plecase în America - înapoi la familie şi la biroul din Wall Street. Mi-a lăsat un bilet destul de decent, în care-mi comunica hotărîrea lui şi, în general, s-a purtat în acea împrejurare cît mai puţin prosteşte stă unui prost în putinţă să se poarte ...

IV

Culwin se opri din nou, iar Frenham rămase tot nemişcat, cu profilul întunecat al capului său tînăr reflectat în oglinda din spate.

- Şi ce a devenit Noyes pînă la urmă ? am întrebat, avînd în continuare un sentiment de neîmplinire, căci simţeam nevoia de a stabili o legătură între liniile paralele ale povestirii.

Culwin strînse din umeri.

- O, nimic, ce să devină ? A devenit un nimic. În cazul lui, nu putea fi vorba de "devenire". A lîncezit într-un birou, cred, şi, pînă la urmă, a obţinut o slujbă la un consulat şi a contractat o căsătorie sinistră în China. L-am văzut o dată la Hong Kong, cîţiva ani mai tîrziu. Se îngrăşase şi era nebărbierit. Mi s-a spus că dăduse în darul beţiei. Nu m-a recunoscut.

- Şi ochii ? am întrebat, după o nouă pauză, pe care tăcerea perseverentă a lui Frenham o făcea apăsătoare.

Ciocănindu-şi bărbia cu buricele degetelor, Culwin clipi gînditor spre mine, încercînd să străpungă umbrele.

- Nu i-am mai văzut după ultima discuţie cu Gilbert. Încercaţi voi să descoperiţi legătura. Eu unul n-am reuşit.

Cu mîinile în buzunare, se ridică şi se îndreptă ţeapăn către

masa pe care aşteptau băuturi întăritoare.

- Cred că v-a stors povestea asta uscată. Haide, serveşte-te, dragul meu. Poftim, Phil ...

Reveni lîngă cămin.

Frenham nu reacţionă în nici un fel la ospitalierele invitaţii ale amfitrionului său. Continua să stea nemişcat pe scaunul său scund, dar, pe cînd Culwin se apropia, ochii li se întîlnirâ într-o privire lungă; după care, întorcîndu-se brusc, tînărul îşi aruncă braţele pe masa din spatele său, îngropîndu-şi faţa în ele.

La acest gest neaşteptat, Culwin se opri locului, şi chipul i se îmbujorâ.

- Phil ... ce naiba ? Te-au speriat cumva ochii pe tine ? Dragul meu băiat, talentul meu literar nu a primit niciodată un asemenea tribut, niciodată !

Chicoti amuzat de idee şi, stînd pe covorul din faţa căminului, cu mîinile încă în buzunare, privi în jos la capul plecat al tînărului. Apoi, cum Frenham nu dădea nici un răspuns, înaintă cîţiva paşi.

- Sus fruntea, dragul meu Phil ! Sînt ani de cînd nu i-am mai văzut - se pare că, în ultima vreme, nu am făcut nimic atît de rău încît să-i rechem din haos. Afară de cazul în care evocarea mea te-ar fi făcut pe tine să-i vezi, ceea ce ar fi lovitura lor de graţie!

Pledoaria lui jucăuşă sfîrşi într-un rîs stingher. Se apropie şi mai mult, plecîndu-se asupra lui Frenham şi lăsîndu-şi mîinile umflate de gută pe umerii băiatului.

- Phil, haide, dragul meu băiat, ce s-a întîmplat ? De ce nu răspunzi ? Ai văzut cu-adevărat ochii ?

Chipul lui Frenham rămase în continuare ascuns şi, de unde stăteam, în spatele lui Culwin, l-am văzut pe acesta trăgîndu-se încet înapoi, respins parcă de inexplicabila atitudine a tînărului. În acel moment, lumina lămpii de pe masă îi căzu din plin pe faţa congestionată, iar eu i-am surprins răsfrîngerea în oglinda din spatele lui Frenham.

O văzuse şi Culwin. Se opri, cu chipul la înălţimea oglinzii, privindu-l, ca şi cum abia şi l-ar fi recunoscut. Dar, pe măsură ce privea, expresia i se schimba treptat, şi, o bună bucată de

vreme, el și imaginea din oglindă se înfruntară cu o căutătură de ură crescîndă. Apoi, Culwin dădu drumul umerilor tînărului și făcu un pas înapoi.

Frenham, cu fața tot ascunsă, nu se clinti.

SÎMBURE DE RODIE[1]

Charlotte Ashby zăbovi în prag. Strălucirea după-amiezei de martie fusese înghiţită de amurg, cînd viaţa zgomotoasă şi tumultuoasă a străzilor atingea apogeul. Îi întoarse spatele, întîrziind un moment în vestibulul de modă veche, pavat cu marmură, mai înainte de a introduce cheia în broască. Perdelele uşii interioare împuţinau lumina dinăuntru, obscuritatea tihnită a holului nelăsînd la vedere nici un detaliu de mobilier. Acesta era ceasul la care îi plăcea, în primele luni ale căsătoriei sale cu Kenneth Ashby, să revină în casa liniştită, de mult părăsită atît de modă cît şi de afaceri. Contrastul dintre vacarmul fără suflet al New York-ului, cu devoratoarea lui explozie de lumini, cu traficul congestionat, cu povara caselor, vieţilor, minţilor pe de o parte şi acest sanctuar tăinuit căruia îi spunea cămin, pe de altă parte, o mişca întotdeauna profund. În chiar inima uraganului îşi aflase micul ei ostrov - sau cel puţin aşa gîndea. Dar iată că, în ultimele luni, totul se schimbase, şi de fiecare dată şovăia în prag, hotărîndu-se cu greu să păşească înăuntru.

În vreme ce stătea încă pe loc, în picioare, rememora scena

[1] Sîmbure gustat de Persephone în împărăţia umbrelor, prin care se leagă de viaţa de dincolo.

de dincolo: holul cu vechile stampe spînzurînd pe pereți, zborul scării interioare pe partea dreaptă, lunga și decrepita bibliotecă a bărbatului ei, încărcată cu cărți și pipe, fotoliile călduroase, moi, ce te invitau la meditație. Cum mai îndrăgise acea încăpere! Apoi, la etaj, se afla propriul ei salon, în care, de la moartea primei soții a lui Kenneth, nu se schimbaseră nici mobilierul, nici draperiile, pentru că nu existaseră niciodată bani destui pentru asta. Charlotte își pusese totuși pecetea, mutînd mobilele de ici colo, adăugînd cărți, încă o lampă și o măsuță pentru revistele recente. Chiar și cu ocazia primei sale vizite la doamna Ashby – o femeie distantă, egocentrică, pe care o cunoscuse prea puțin – Charlotte privise în jur cu o inocentă invidie, simțind că acela era chiar genul de salon pe care și l-ar fi dorit pentru sine; trecuse mai bine de un an de cînd dispunea de el după bunul plac. Aici se grăbea în amurgul zilelor de iarnă, citind lîngă foc, ori răspunzînd la scrisori la biroul mare, confortabil, sau corectînd caietele copiilor ei vitregi, pînă ce auzea pașii soțului.

Uneori poposeau aici prieteni; alteori – cel mai adesea – sta singură, și asta îi plăcea cel mai mult, întrucît era un alt mod de a fi împreună cu Kenneth, reamintindu-și ce-i spusese el la despărțire dimineața, încercînd să-și imagineze ce avea să-i spună cînd urca repede scările și, aflînd-o singură, o strîngea la piept.

Acum, însă, nu o mai preocupa decît un singur lucru: dacă avea să găsească sau nu scrisoarea pe masa din hol. Mai înainte de a se încredința de prezența ori de absența ei, în mintea Charlottei nu exista nici un ungher pentru altceva. Scrisoarea arăta întotdeauna la fel – un plic cenușiu, pătrat, adresat "Domniei-sale, Kenneth Ashby", un scris îndrăzneț, dar șters. De la bun început o intrigase faptul că o persoană putea să aibă un scris în același timp atît de ferm și atît de puțin apăsat. Numele adresantului te făcea să crezi că nu existase suficientă cerneală în rezervor ori că expeditorul avea o mînă bețegă. Un alt aspect curios era acela că, în ciuda volutelor masculine, scrisul era atît de neîndoios feminin. Scrisul unora e asexuat, pe al altora îl intuiești a fi al unui bărbat dintr-o singură ochire; scrisul de pe plic, în ciuda vigorii și a fermității sale, era totuși,

fără putință de îndoială, al unei femei. Scrisoarea fusese, probabil, adusă personal, dar de cine ? Fusese strecurată în cutia poștală, de unde o scosese, poate, servitoarea, atunci cînd coborîse storurile și aprinsese lumina. În orice caz, seara, după căderea întunericului, o vedea Charlotte zăcînd pe masă. Gîndea scrisorile la singular, căci, deși sosiseră mai multe de la căsătoria lor – șapte, mai precis – ele semănau atît de mult încît, în mintea ei, se confundau, deveniseră "ea".

Prima sosise la întoarcerea lor din luna de miere – o călătorie prelungită pînă în Indiile de vest. Reveniseră la New York după o absență de mai bine de două luni. Intrînd în casă cu soțul ei, la o oră tîrzie, în acea primă seară – cinaseră la mama lui – zărise acel plic cenușiu răsfățîndu-se singur pe masă. Privirea îi poposise asupra lui mai înainte să-l vadă Kenneth. Iar primul ei gînd fusese: "Bine, dar am mai văzut scrisul acesta"; unde anume, nu-și putea aminti însă. Amintirea era suficient de puternică doar pentru a identifica acel scris ori de cîte ori îi atrăgea privirea cu desenul său șters pe plicul pal. Din acea primă seară, ea nu și-ar mai fi bătut capul cu el, dacă nu i s-ar fi întîmplat să-și privească soțul în momentul în care ochii acestuia căzuseră asupra scrisorii. Gesturile se succedaseră cu repeziciune: el văzu plicul, întinse mîna, îl apropie de ochii săi miopi pentru a descifra scrisul șters; apoi își retrase brusc brațul petrecut pe sub al Charlottei și se îndreptă către lumina din plafon, cu spatele întors către ea. Așteptă un sunet, o exclamație; așteptă ca el să deschidă scrisoarea; Kenneth și-o strecură însă în buzunar fără să spună un cuvînt și o urmă în bibliotecă. Se așezară lîngă focul de cămin, aprinzîndu-și țigările, iar el rămase tăcut, cu capul răsturnat pe spătarul fotoliului, ațintindu-și asupra căminului o privire visătoare. Deodată își trecu palma peste frunte spunînd: "Nu-i așa că la mama a fost neobișnuit de cald în astă seară ? Simt că-mi pleșnește capul de durere. Te superi dacă mă duc să mă culc ? ".

Așa se întîmplase prima oară. De atunci, Charlotte nu mai fusese de față cînd primise el scrisorile. De obicei, plicul sosea mai înainte de ora cînd se întorcea el de la birou, iar ea trebuia să urce la etaj, lăsîndu-l să zacă pe masă. Dar chiar și de i se întîmpla să nu-l vadă, putea ghici că sosise după expresia de pe

chipul lui cînd se întîlneau – ceea ce, în acele seri, rareori se întîmpla înainte de cină. Era evident că, oricare va fi fost conținutul scrisorii, el voia să fie singur pentru a se ocupa de ea; iar cînd își făcea din nou apariția, arăta mai bătrîn cu cîțiva ani, golit de viață și de curaj, abia luînd act de prezența ei. Uneori rămînea tăcut tot restul serii; iar, dacă totuși deschidea gura, nu era decît pentru a face vreo observație critică la adresa aranjamentelor ei gospodărești, pentru a sugera vreo schimbare în administrarea casei, pentru a întreba, puțin iritat, dacă nu găsea că guvernanta lui Joyce era cam tinerică și superficială, dacă ea însăși se îngrijea ca Peter, care avea o sensibilitate la gît, să se îmbrace bine pentru școală. În asemenea clipe, Charlotte își amintea avertismentele prietenești primite atunci cînd se logodise cu Kenneth Ashby: "Să te măriți cu un văduv zdrobit de durere ! Nu e oare riscant ? Doar știi că Elsie Ashby îl subjugase cu totul", precum și răspunsurile ei în glumă: "Ei, poate că o să guste alternativa unei mici libertăți acum". Și, în această privință, avusese perfectă dreptate. Vedea singură că, în primele luni, soțul ei fusese pe deplin fericit. Cînd se întorseseră din prelungita lor călătorie de nuntă, aceiași prieteni îi ziseseră: "Dar ce i-ai făcut lui Kenneth ? Arată cu douăzeci de ani mai tînăr" iar, de data aceasta, ea le răspunsese cu o bucurie neumbrită de vreo grijă: "Cred că l-am scos din obișnuințele lui".

Ceea ce observase însă, după ce începuseră să sosească scrisorile, nu era atît pornirea lui circotașă de a-i căuta pricină cu tot dinadinsul – ceea ce părea să se petreacă independent de voința lui –, cît expresia din privirea lui, după ce primea scrisoarea. Nu era o căutătură lipsită de afecțiune, nici măcar indiferentă; era privirea unui om care adăstase atît de departe de evenimentele curente încît, atunci cînd se întorcea la lucruri obișnuite, acestea îi păreau ciudate. Și acest lucru o nemulțumea mai mult decît faptul că-i căuta nod în papură.

Cu toate că fusese de la început încredințată că scrisul de pe plicul cenușiu aparține unei femei, trecu mult timp pînă să asocieze misterioasele scrisori cu vreun secret sentimental. Era prea sigură de iubirea soțului ei, prea încredințată că-i umple viața, ca să-i treacă prin cap o asemenea idee. Era mult mai probabil ca scrisorile – care în mod sigur nu păreau să-i producă

bărbatului ei vreo plăcere sentimentală – să fie adresate mult solicitatului avocat decît persoanei lui particulare. Poate că veneau de la vreo clientă cicălitoare – femeile, îi spusese el, erau întotdeauna cliente cicălitoare – care nu voia ca secretara lui să-i deschidă scrisorile, şi atunci i le expedia acasă. Dar, în acest caz, necunoscuta trebuia să fi fost neobişnuit de supărătoare, judecînd după efectul produs de scrisorile ei. Şi, pe urmă, deşi discreţia sa profesională era exemplară, era totuşi ciudat că nu-i scăpase niciodată vreun comentariu iritat, că nu-i pomenise niciodată Charlottei, într-un moment de efuziune, cum că o pacoste de femeie îl tot bătea la cap din pricina unei sentinţe pronunţate împotriva ei. De mai multe ori i se confesase pe jumătate – bineînţeles, fără să dea nume ori amănunte; în privinţa acestei misterioase corespondenţe însă, buzele sale rămăseseră pecetluite.

Mai exista o posibilitate: ceea ce se numeşte de obicei, eufemistic, o "legătură mai veche". Charlotte Ashby era o fire sofisticată. Îşi făcea puţine iluzii cu privire la cărările întortocheate ale inimii omeneşti; ştia că deseori existau asemenea legături vechi. Cînd se căsătorise cu Kenneth Ashby însă, prietenii ei, în loc să o avertizeze faţă de o asemenea posibilitate, îi spuseseră: "Va trebui să te potriveşti unui tipar. Căsătoria cu un Don Juan e o bagatelă prin comparaţie. Kenneth nu a mai aruncat nici măcar o singură privire unei alte femei, din momentul în care a întîlnit-o pe Elsie Corder. În toţi anii căsătoriei lor, el a dat mai degrabă impresia unui îndrăgostit nefericit decît a unui soţ liniştit şi mulţumit. N-o să te lase niciodată să muţi de la locurile lor vreun fotoliu sau vreo lampă; şi orice vei dori să întreprinzi va compara în minte cu ceea ce ar fi făcut Elsie în locul tău".

Cu excepţia cîtorva dovezi minore de neîncredere faţă de capacitatea ei de a se îngriji de copii – o neîncredere pe care reuşise să o risipească treptat prin buna ei dispoziţie şi prin evidentul ataşament al copiilor faţă de ea – nici una din aceste proorociri nu se adeverise. Văduvul deznădăjduit, despre care cei mai apropiaţi prieteni spuneau că numai pasionatul interes profesional îl împiedicase să se sinucidă după moartea primei soţii, se îndrăgostise, doi ani mai tîrziu, de Charlotte Gorse, şi,

după ce-i făcuse o curte înflăcărată, o luase cu sine în călătorie de nuntă la tropice. Iar de atunci se arătase tot atît de afectuos şi iubitor ca în acele prime săptămîni îmbătătoare. Mai înainte de a-i cere mîna, îi vorbise cu sinceritate despre marea dragoste pe care o nutrise faţă de prima soţie şi despre deznădejdea pricinuită de moartea ei neaşteptată; chiar şi atunci însă nu-şi arătase în vreun fel dezolarea şi nu lăsase să se înţeleagă cum că viaţa nu-i mai oferea nici o posibilitate de renaştere. Se purtase cu desăvîrşită simplitate şi naturaleţe şi-i mărturisise Charlottei că de la bun început nădăjduise că viitorul îi rezerva noi daruri. Iar cînd, după căsătorie, reveniseră în casa în care Kenneth îşi petrecuse doisprezece ani alături de prima soţie, el o asigurase numaidecît pe Charlotte de regretul său că nu putuse să schimbe interiorul, dar, cum ştia că fiecare femeie îşi are propriile păreri cu privire la mobilier şi la tot felul de aranjamente gospodăreşti, pe care un bărbat nici nu le observă, o rugase să facă ea orice schimbare considera potrivită, fără să-şi bată capul a-l consulta. În consecinţă, ea nu schimbă mai nimic; felul în care începuse el viaţa lor comună în vechiul decor era atît de deschis şi de degajat, încît ea se simţise numaidecît în largul ei şi aproape regretase că portretul lui Elsie Ashby, ce tronase deasupra biroului din biblioteca lui, fusese transferat, în absenţa lor, în camera copiilor. Ştiindu-se a fi fost pricina indirectă a acestui exil, îi vorbise despre asta soţului ei, care însă îi răspunsese: "Oh, m-am gîndit că e bine ca ei să crească sub ochii ei". Răspunsul o mişcase pe Charlotte şi o împăcase cu situaţia, iar, cu trecerea timpului, trebui să recunoască ea însăşi că se simţea mult mai în largul ei şi mai încrezătoare în bărbatul ei de cînd nu o mai urmărea privirea rezervată a acelui chip prelung, de o frumuseţe rece. Era ca şi cum iubirea lui Kenneth i-ar fi pătruns taina pe care cu greu şi-o recunoştea în propria inimă – nevoia arzătoare de a se simţi stăpînă chiar şi pe trecutul lui.

Cu toată această rezervă de fericire acumulată în trecut, care să o susţină, se simţea în mod curios cedînd, în ultima vreme, unei stări de iritare şi îngrijorare. Şi totuşi îi era teamă; iar în acea după-amiază anume – poate din pricină că era mai obosită ca de obicei, ori poate din pricină că-şi bătuse capul să găsească un nou bucătar ori din vreo altă cauză neînsemnată, morală sau

fizică – ea se simțea incapabilă să se opună acestei anxietăți. Cu cheia de la yale în mînă, privi în urma ei, în lungul străzii liniștite, pînă la vîrtejul luminos al cartierului comercial de dincolo, iar apoi în sus, la cerul deja incendiat de viața nocturnă a orașului. "Acolo, afară, sînt zgîrie-norii și reclamele, telefoanele, radioul, cinematografele, mașinile și tot restul secolului al douăzecilea; iar, de cealaltă parte a ușii, e ceva ce nu pot explica, ceva ce nu le pot asocia. Ceva tot atît de vechi precum lumea, tot atît de misterios ca viața însăși ... Prostii ! De ce mă frămînt acum ? Sînt trei luni de cînd n-a mai sosit nici o scrisoare – din ziua în care ne-am întors de la țară, după Crăciun. ... Ce ciudat că ele par să sosească la fiecare întoarcere dintr-o vacanță ! ... De ce să-mi închipui că va veni una deseară!"

Nu avea nici un motiv, dar tocmai asta era partea proastă – cea mai proastă! – anume că erau zile cînd rămînea locului, tremurînd, înghețată, cu presimțirea a ceva inexplicabil, intolerabil, căruia trebuia să-i facă față de cealaltă parte a ușii cu geam; iar cînd deschidea ușa și pătrundea înăuntru, nu afla nimic; în vreme ce, în alte zile, cînd avea aceeași rece presimțire, aceasta se adeverea prin prezența plicului cenușiu. Așa încît, de la venirea ultimei scrisori, recea premoniție devenise ceva curent, căci nu deschidea niciodată ușa fără să se teamă că scrisoarea ar fi putu fi acolo.

Ei bine, se săturase ! Nu mai putea continua în același mod. Dacă bărbatul ei pălea și acuza o durere de cap în zilele în care sosea scrisoarea, el părea, în schimb, să-și revină mai apoi; în vreme ce ea nu reușea. În cazul ei, starea de tensiune se cronicizase, iar motivul nu era greu de aflat. Bărbatul ei știa de la cine vine plicul și ce conține; el era dinainte pregătit pentru tot ce avea de înfruntat și stăpînea situația, oricît ar fi fost de neplăcută; în vreme ce ea bîjbîia în întuneric, pradă feluritelor presupuneri:

– Nu mai suport ! Nu mai suport nici măcar o singură zi! exclamă ea cu voce tare, în vreme ce introducea cheia în broască. Răsuci cheia și intră și, iată, acolo, pe masă, zăcea scrisoarea.

II

Vederea ei aproape că o bucură. Părea să justifice totul, să pună o pecete indubitabilă pe toată afacerea aceea vagă şi misterioasă. O scrisoare pentru soţul ei; o scrisoare de la o femeie – fără îndoială, un exemplu trivial de "veche legătură". Cît fusese de proastă că se îndoise vreodată, că-şi frămîntase creierul în căutarea unei explicaţii ! Luă plicul cu o mînă sigură, dispreţuitoare, examină atent literele, îl ridică la lumină, distingînd cu greu conturul hîrtiei împăturite înăuntru. Acum ştia că nu va avea tihnă pînă ce nu va afla ce e scris pe acea hîrtie.

Soţul ei nu se întorsese; rareori se întorcea de la birou mai devreme de şase şi jumătate sau şapte, ori ceasul nu arăta încă nici şase. Avea timp să ia scrisoarea cu ea în salon, să o ţină deasupra ceainicului care la acea oră aburea lîngă foc, în aşteptarea ei, să descopere misterul şi să pună apoi scrisoarea la loc, unde o găsise. N-avea să afle nimeni nimic, iar nesiguranţa ce o măcina ar fi luat sfîrşit. Mai exista, desigur, şi alternativa de a-şi întreba soţul; dar aşa ceva părea şi mai greu de făcut. Cîntări plicul între degetul mare şi arătător, îl examină din nou la lumină, o porni în sus pe scări cu el... dar se întoarse şi-l puse pe masă.

"Nu, e limpede că nu sunt capabilă de aşa ceva", îşi spuse ea, dezamăgită.

Ce trebuia să facă, atunci ? Nu putea să urce singură în acea încăpere călduroasă, primitoare, să-şi toarne ceaiul, să-şi treacă o privire peste corespondenţa primită, să răsfoiască o carte ori o revistă – nu putea face toate acestea, în vreme ce scrisoarea aceea zăcea jos, iar ea ştia că soţul ei avea să vină, să o deschidă, iar mai apoi să se retragă singur în bibliotecă, aşa cum se întîmpla ori de cîte ori sosea plicul cenuşiu.

Deodată luă o hotărîre. Avea să aştepte în bibliotecă pentru a vedea cu propriii ochi ce se întîmplă între el şi scrisoare atun-

ci cînd se credeau neobservați de nimeni. Se și mira că această idee nu-i venise în minte mai devreme. Lăsînd ușa întredeschisă și așezîndu-se în colțul opus, îl putea urmări fără să fie văzută... Ei bine, așadar, avea să-l urmărească ! Își trase un scaun în colț, se așeză cu privirea ațintită prin deschizătura ușii, așteptînd.

Din cîte își amintea, era pentru prima oară cînd încerca să descopere secretul cuiva, dar nu simțea nici un fel de mustrări de cuget. Avea pur și simplu simțămîntul că-și croiește cu greutate drum printr-o ceață sufocantă, din care trebuie să scape cu orice preț.

În cele din urmă auzi cheia lui Kenneth și sări în picioare. Impulsul de a-i alerga în întîmpinare aproape că o făcuse să uite de ce se află acolo; își reaminti însă la vreme și se așeză la loc. Din punctul ei de observație, îi putea supraveghea toate mișcările – îl văzu intrînd în hol, recuperînd cheia din broască, scoțîndu-și pălăria și paltonul și, în acea clipă, zări plicul. Lumina îi cădea drept pe față, și ceea ce observă Charlotte fu o expresie de surpriză. Era evident că nu se așteptase să-i sosească, nu se gîndise la posibilitatea ca scrisoarea să se afle acolo, în acea zi anume. Dar, cu toate că nu o așteptase, acum cînd o vedea, știa prea bine ce conține. Nu deschise plicul numaidecît, ci rămase nemișcat, devenind tot mai palid. Părea că nu se poate hotărî să-l atingă; în cele din urmă însă întinse mîna, deschise plicul și se îndreptă cu el spre lumină. În felul acesta, se întoarse cu spatele la Charlotte, care nu-i mai vedea decît capul plecat și umerii ușor încovoiați. Se părea că mesajul era scris pe o singură pagină, căci el nu întoarse foaia, ci continuă să o contemple atît de mult timp încît o citi și reciti de cîteva ori – sau, cel puțin, așa i se păru femeii, care îl urmărea cu respirația tăiată. În cele din urmă îl văzu ieșind din nemișcare, apropiind și mai mult scrisoarea de ochi, de parcă nu ar fi descifrat-o în întregime. Apoi își plecă fruntea, iar ea văzu cum buzele lui ating hîrtia.

– Kenneth, exclamă ea, înaintînd în hol.

Cu mîna încleștată pe scrisoare, soțul ei se întoarse și o privi.

– Unde erai ? întreabă el cu o voce contrariată, ca un om trezit din somn.

– În bibliotecă, te așteptam.

Încercînd să-şi stăpînească vocea, Charlotte continuă:

– Ce s-a întîmplat ? Ce-i în scrisoarea aceea ? Arăţi ca un spectru.

Agitaţia ei păru să-l calmeze; puse numaidecît scrisoarea în buzunar, cu un rîs uşor:

– Ca un spectru ? Îmi pare rău. Am avut o zi grea la birou – unul din cele mai complicate cazuri. Presupun că arăt istovit ca un ogar.

– Nu arătai istovit cînd ai intrat. Ci numai cînd ai deschis scrisoarea aceea...

Kenneth o urmase în bibliotecă, unde rămaseră privindu-se lung. Charlotte observă cît de repede îşi recăpătase stăpînirea de sine; îndelungatul exerciţiu al profesiunii sale îl ajutase să-şi controleze rapid expresia feţii şi vocea. Ea realiză numaidecît că ar fi fost dezavantajos să încerce a-i descoperi secretul, dar, în acelaşi timp, pierdu orice dorinţă de a-l manevra, de a-l face, prin şiretlic, să dea la iveală ceva ce voia să ţină ascuns. Dorea, în continuare, să pătrundă taina, dar numai pentru a-l ajuta să poarte povara ei. "Chiar dacă e vorba de o altă femeie", gîndi ea.

– Kenneth, începu Charlotte cu inima bătîndu-i puternic, am aşteptat aici anume ca să te văd cînd te întorci. Am vrut să te urmăresc în clipa cînd vei deschide acea scrisoare.

Faţa lui, care pălise, se făcu stacojie; apoi păli din nou.

– Acea scrisoare ? De ce tocmai aceea ?

– Pentru că am observat că, ori de cîte ori soseşte una din acele scrisori, ea pare să aibă un efect atît de ciudat asupra ta.

O cută mînioasă, pe care nu o mai văzuse pînă atunci, i se ivi între ochi, iar ea îşi spuse: "Are partea superioară a feţii prea îngustă, e prima oară cînd observ".

Îl auzi continuînd pe tonul rece şi uşor ironic al acuzatorului care vrea să tragă o concluzie edificatoare:

– Aha, prin urmare ai obiceiul de a urmări oamenii în momentul în care deschid scrisori, fără să ştie că eşti de faţă ?

– Nu este un obicei. N-am mai făcut niciodată aşa ceva. Dar trebuie să aflu ce-ţi scrie ea, la intervale regulate de timp, în plicurile acelea cenuşii.

El îi cîntări o clipă cuvintele, apoi spuse:

– Nu au fost intervale regulate.

– Oh, presupun că tu vei fi ţinut o socoteală mult mai exactă a lor decît mine, replică ea pe un ton din care mărinimia dispăruse. Tot ceea ce ştiu este că ori de cîte ori îţi scrie femeia aceea...

– De ce presupui că e vorba de o femeie ?

– E scrisul unei femei. Negi asta ?

Ashby zîmbi.

– Nu, nu neg. Am întrebat doar pentru că, în general, se presupune a fi scrisul unui bărbat.

Charlotte trecu nerăbdătoare peste explicaţia lui:

– Şi femeia asta ... despre ce îţi scrie ?

El păru din nou să cugete rapid.

– Despre afaceri.

– Afaceri juridice ?

– Într-un fel, da. Afaceri, în general.

– Te îngrijeşti de afacerile ei ?

– Da.

– O faci de mult timp?

– Da. De foarte mult timp.

– Kenneth, iubitule, nu vrei să-mi spui cine e ?

– Nu. Nu pot.

Bărbatul se opri, apoi îi oferi o explicaţie cu oarecare şovăială:

– E secret profesional.

Inima Charlottei se goli de sîngele ce-i năvăli în tîmple.

– Nu spune asta ... nu !

– De ce să n-o spun ?

– Pentru că te-am văzut sărutînd scrisoarea.

Cuvintele ei avură un efect atît de năucitor, încît Charlotte se căi numaidecît că le rostise. Soţul ei, care se supusese interogatoriului cu un soi de calm dispreţuitor, de parcă ar fi vrut să facă plăcere unui copil zurbagiu, îşi întoarse către ea un chip marcat de spaimă şi de suferinţă. Preţ de un minut, el păru incapabil să vorbească; apoi, adunîndu-se, reuşi să bîiguie cu efort:

– Scrisul e foarte şters, probabil m-ai văzut apropiind foarte mult scrisoarea de ochi, să o pot descifra.

– Nu, te-am văzut sărutînd-o.

Kenneth păstra tăcerea.

– Nu te-am văzut sărutînd-o ?

Bărbatul redeveni indiferent:

– Poate.

– Kenneth. Stai în fața mea și-mi spui asemenea lucruri ... mie ? tocmai mie ? ...

– Și de ce te-ar deranja ? Ce importanță are asta pentru tine? În scrisoare, după cum ți-am spus, e vorba despre afaceri. Crezi că te-aș minți ? Expeditoarea este o foarte veche prietenă, pe care nu am văzut-o de mult.

– Bărbații nu sărută scrisori de afaceri, chiar cînd vin de la prietene vechi – afară de cazul cînd le-au fost amanți și încă le mai regretă.

Kenneth ridică ușor din umeri și se întoarse, de parcă ar fi considerat discuția încheiată și ar fi fost dezgustat de întorsătura pe care o luase.

– Kenneth !

Charlotte se apropie de el și-l prinse de braț. El se opri cu o expresie de imensă oboseală și-și apasă mîna pe a ei.

– Nu vrei să mă crezi totuși ? o întrebă cu blîndețe.

– Cum aș putea? Am urmărit sosirea acestor scrisori – sînt luni deja de cînd tot sosesc. Încă de cînd ne-am întors din Indiile de Vest – una din ele ne-a întîmpinat chiar în ziua în care ne-am întors. Și, după fiecare din ele, constat efectul lor misterios asupra ta, te văd tulburat, nefericit, de parcă s-ar strădui cineva să te îndepărteze de mine.

– Nu, iubito, așa ceva nu se va întîmpla niciodată !

Charlotte se trase îndărăt, fixîndu-l implorator:

– Atunci, dovedește-mi-o, iubitule. E atît de ușor!

Kenneth se sili să zîmbească.

– Nu e ușor să dovedești ceva unei femei, odată ce i-a intrat o idee în cap.

– Nu trebuie decît să-mi arăți scrisoarea.

Mîna lui alunecă dintr-a ei; bărbatul se trase înapoi, clătinînd din cap.

– Nu vrei ?

– Nu pot.

– Atunci femeia care a scris-o ți-e amantă.

– Nu, iubito, nu.

–Poate că nu acum. Presupun că încearcă să te recîştige, iar tu te împotriveşti din milă pentru mine. Sărmanul meu Kenneth!

– Îţi jur că nu mi-a fost niciodată amantă.

Charlotte simţi cum îi năvălesc lacrimile în ochi.

– Oh, atunci e şi mai rău – e o situaţie disperată ! Femeile prudente sînt acelea care îşi păstrează puterea asupra bărbaţilor. Ştim asta cu toţii.

Charlotte îşi ridică mîinile, ascunzîndu-şi faţa în palme.

Soţul ei rămase tăcut; nici nu-i oferi consolare, nici nu negă, şi, în cele din urmă, ştergîndu-şi lacrimile, ea îl imploră cu timiditate:

– Kenneth, gîndeşte-te ! Am fost căsătoriţi un timp atît de scurt. Închipuieşte-ţi cît mă faci să sufăr. Spui că nu poţi să-mi arăţi scrisoarea. Refuzi pînă şi să-i dai o explicaţie.

– Ţi-am spus că este o scrisoare de afaceri. Pot şi să jur.

– Un bărbat jură pe orice pentru a acoperi o femeie. Dacă vrei să te cred, spune-mi, cel puţin, cum o cheamă. Dacă faci asta, îţi promit că n-am să-ţi mai cer să văd scrisoarea.

Urmă un lung interval de tăcere încordată în răstimpul căruia ea îşi simţi inima bătîndu-i ca un ciocănel în coaste, avertizînd-o parcă de pericolul căruia se expunea.

– Nu pot, răspunse el în cele din urmă.

– Nici măcar numele ei ?

– Nu.

– Nu-mi poţi spune altceva ?

– Nu.

Se aşternu o altă pauză, de data aceasta fiecare părînd să-şi fi epuizat argumentele, rămînînd să se confrunte de o parte şi de alta a unui deşert al neînţelegerii reciproce.

Charlotte respira precipitat, apăsîndu-şi pieptul cu mîinile. Parcă ar fi alergat într-o cursă plină de obstacole şi şi-ar fi greşit ţinta. Năzuise să-şi înduioşeze soţul şi nu reuşise decît să-l irite, iar această greşeală de calcul părea să-l fi transformat într-un străin, într-o fiinţă misterioasă şi de neînţeles, pe care nu-l mişcau nici un argument şi nici o rugăminte a ei. Ciudat era faptul că ea nu percepea la el vreo duşmănie, ori chiar enervare, ci doar o distanţă, o inaccesibilitate mult mai greu de învins. Se

simţea exclusă, nebăgată în seamă, ştearsă din viaţa lui. Puţin mai tîrziu însă, privindu-l ceva mai liniştită, înţelese că suferea şi el în aceeaşi măsură. Chipul lui, de obicei distant, exprima suferinţă: sosirea plicului cenuşiu, cu toate că i-l umbrea, nu-i marcase niciodată atît de profund precum discuţia cu soţia sa.

Charlotte îşi luă inima în dinţi, la urma urmelor poate că nu-şi epuizase ultima săgeată. Se apropie, lăsîndu-şi încă o dată mîna pe braţul lui.

– Sărmane Kenneth, de-ai şti cît sufăr pentru tine ...

I se păru că, la cuvintele ei de compasiune, el se crispase uşor; îşi lăsă însă mîna peste a ei, apăsînd-o.

– Cred că nimic nu-i mai rău, continuă ea, decît să fii incapabil de o afecţiune statornică, să simţi farmecul unei mari iubiri, dar să fii prea schimbător pentru a-i purta povara.

Ashby întoarse către ea o privire încărcată de un melancolic reproş:

– Oh, nu spune asta despre mine. Schimbător !

Simţi că apucase, în sfîrşit, pe drumul cel bun şi continuă cu o voce gîtuită de emoţie:

– Atunci cum rămîne cu mine şi cu această femeie ? Oare n-ai uitat-o de două ori pe Elsie în răstimpul unui singur an ?

Charlotte pronunţa arareori numele primei lui soţii; nu suna prea firesc în gura ei. Acum însă îl rosti, ca şi cum ar fi lansat un explozibil periculos în spaţiul dintre ei, după care se trase înapoi, aşteptînd să audă mina explodînd.

Soţul ei nu făcu nici o mişcare; chipul său se întristă şi mai mult, dar fără să arate vreun resentiment.

– Nu am uitat-o niciodată pe Elsie, zise el.

Charlotte nu se putu stăpîni să nu rîdă uşor:

– Atunci, iată-te, dragul meu, între noi trei ...

– Nu sînt ... începu el, se întrerupse însă, ducîndu-şi mîna la frunte.

– Nu sînt ce ?

– Iartă-mă, cred că nu mai ştiu ce spun. Am o migrenă cumplită.

Arăta într-adevăr destul de palid şi de crispat pentru ca afirmaţia să fi fost adevărată, dar Charlotte era exasperată de răspunsurile lui evazive.

– Ah, da, într-adevăr; migrena plicului cenuşiu !

Observă surpriza din ochii lui.

– Uitasem cît de aproape am fost urmărit, spuse el rece. Cu

îngăduința ta am să stau o oră pe întuneric, poate scap de această nevralgie.

Charlotte șovăi, apoi spuse cu o hotărîre disperată:

– Regret că te doare capul. Dar, mai înainte să pleci, vreau să-ți spun că va trebui să lămurim această chestiune. Cineva încearcă să ne despartă, iar eu vreau să descopăr cine cu orice preț.

Îl privi fix în ochi:

– Nu-mi pasă nici dacă mă va costa iubirea ta ! Dacă nu mă pot bucura de încrederea ta, nu vreau nimic altceva.

Ashby o privea în continuare cu o expresie melancolică.

– Dă-mi timp.

– Timp pentru ce ? Nu-ți cer decît un cuvînt.

– Timp ca să-ți dovedesc că n-ai pierdut nici iubirea, nici încrederea mea.

– Ei bine, aștept.

Ashby se întoarse către ușă, apoi aruncă o privire șovăitoare în urmă.

– Oh, te rog să aștepți, iubito !

Charlotte îi auzi pașii obosiți pe scări, apoi ușa dormitorului închizîndu-se. Se prăbuși într-un fotoliu, cu fața îngropată în brațele încrucișate. Primul ei sentiment semăna a mustrare de cuget; i se părea că fusese dură, inumană, lipsită de imaginație. "Cînd te gîndești că-i declarase că puțin îi păsa dacă i-ar fi pierdut iubirea cu insistențele ei ! Ce minciuni prosteşti !" Dădu să se ridice și să se ducă după el pentru a-și lua înapoi cuvintele absurde. Un gînd o opri totuși. El își atinsese scopul, de fapt; reușise să contracareze toate încercările ei de a-i afla secretul, iar acum se zăvorîse singur în cameră, citind scrisoarea celeilalte.

III

Încă mai cugeta la aceste lucruri, cînd camerista de la parter fu uimită să o descopere acolo. Nu, îi răspunse Charlotte, nu avea de gînd să se îmbrace pentru masă. Domnul Ashby nu voia

să cineze. Era foarte obosit și urcase în camera lui să se odihnească; mai tîrziu avea să mănînce și ea, dar cina urma să-i fie adusă pe o tavă în salon. Urcă scările în dormitorul ei. Rochia de seară era întinsă pe pat, iar, la vederea ei, simți cum reintră în calma rutină a vieții de zi cu zi, încît avu sentimentul că discuția ciudată pe care tocmai o purtase cu soțul ei avusese loc într-o altă lume, între două ființe care nu erau Charlotte Gorse și Kenneth Ashby, ci fantome proiectate de imaginația ei febrilă. Își reaminti anul scurs de la căsătoria lor – devotamentul soțului ei; afecțiunea lui statornică, aproape exagerată, senzația pe care i-o dăduse uneori că-i face plăcere să fie dependent de ea, că-i caută prea insistent intimitatea, de parcă n-ar fi fost suficientă apropierea între sufletele lor. Pe măsură ce-i reveneau în minte toate acestea, i se părea absurd ca, numai cu cîteva minute mai devreme, să-l fi acuzat de o relație amoroasă cu o altă femeie. Dar, în acest caz, ce ...

Simți din nou impulsul de a se duce la el și a-i cere iertare, încercînd să rîdă de toată neînțelegerea. O reținu însă teama de a-i invada intimitatea. Era tulburat și nefericit, apăsat de mîhnire ori de teamă; și-i mai arătase și că dorește să ducă acea luptă singur. Era mai înțelept și totodată mai generos să-i respecte dorința. Numai că era atît de ciudat, de insuportabil să se afle acolo, în camera învecinată cu a lui, și să se simtă ca și cum s-ar fi aflat la celălalt capăt al pămîntului. În neastîmpărul ei, aproape că regreta faptul că nu deschisese scrisoarea, punînd-o apoi la loc, pe masa din hol, mai înaintea sosirii lui. Cel puțin i-ar fi cunoscut secretul, iar năluca ar fi fost învinsă. Căci începuse să se gîndească la acest mister ca la o forță conștientă, răuvoitoare; o persecuție tainică, ce-l făcea să se piardă cu firea, dar de care nu se putea elibera. O dată sau de două ori i se păruse că discerne în privirea lui evazivă dorința de a-i cere ajutor, un impuls de a i se mărturisi, înăbușit însă numaidecît. Era ca și cum ar fi simțit că ea îl poate ajuta, știindu-i secretul, și totuși nu fusese capabil să i-l spună !

Îi trecu prin minte ideea de a se adresa mamei lui. O îndrăgea foarte mult pe bătrîna doamnă Ashby, o femeie cu o carnație pietroasă și o privire limpede, cu o ascuțime a limbii ce se potrivea firii simple și directe a Charlottei însăși. Între ele

două se înfiripase o legătură secretă încă din ziua în care, venind să prînzească pentru prima oară cu noua ei soră, care o primise jos, în bibliotecă, bătrîna doamnă Ashby spusese privind spre peretele de deasupra biroului fiului ei : "Se duse Elsie, hai ?" Iar la explicaţia murmurată de Charlotte, adăugase: "Prostii. Să nu o aduci înapoi. Nu-i loc pentru două." Simţindu-şi astfel ghicite gîndurile intime, Charlotte nu se putuse abţine să nu schimbe un zîmbet complice cu soacra ei, iar acum i se părea că francheţea neobişnuită a doamnei Ashby ar fi putut pătrunde în inima misterului. Şovăi însă din nou, căci intenţia aducea aproape a trădare. Ce drept avea ea să apeleze la cineva, fie şi la o rudă atît de apropiată, pentru a descoperi o taină pe care bărbatul ei o ascundea chiar şi de ea ? "Poate că, încetul cu încetul, el îi va vorbi mamei sale din proprie iniţiativă, se gîndi ea, după care sfîrşi: Dar ce contează ? Trebuie să lămurim acest lucru noi înşine."

Încă mai medita la această problemă cînd auzi un ciocănit în uşă. Intră soţul ei îmbrăcat pentru cină şi păru surprins la vederea rochiei ei de seară, zăcînd neluată în seamă pe pat.

– Nu cobori ?

– Mi-am închipuit că nu te simţi bine şi că te-ai culcat, se bîlbîi ea.

Ashby zîmbi silit.

– Nu mă simt prea grozav, dar e mai bine să coborîm.

Deşi era în continuare tras la faţă, arăta totuşi mai liniştit decît în clipa în care se refugiase pe scări, cu un ceas în urmă.

"Aşa, deci; ştie ce conţine scrisoarea şi şi-a purtat din nou bătălia, oricare va fi fiind aceasta, reflectă ea, în vreme ce eu am rămas pe mai departe neştiutoare." Sună şi comandă să li se servească masa cît mai repede posibil – doar o cină frugală, ce se putea pregăti în grabă, întrucît atît ea cît şi domnul Ashby erau obosiţi şi nu prea le era foame.

Fură anunţaţi că masa e servită, şi se aşezară. La început, nici unul din ei nu păru capabil să rostească o vorbă; apoi Ashby începu să converseze, afişînd o degajare care era şi mai apăsătoare decît tăcerea de mai înainte. "Cît este de obosit ! Cît este de istovit !" îşi zise Charlotte, urmărindu-şi propriile gînduri, în vreme ce el bătea cîmpii, trecînd de la politica

municipalității la o expoziție de pictură franceză modernă, de la starea sănătății unei mătuși vîrstnice la instalarea telefonului automat. "Dumnezeule mare, cît e de obosit !".

Cînd mîncau singuri, de obicei se retrăgeau după cină în bibliotecă, Charlotte se încolăcea pe sofa cu lucrul ei de mînă, în vreme ce el se instala în fotoliul luminat de veioză și-și aprindea pipa. În seara aceea însă, printr-o înțelegere tacită, evitară încăperea în care avusese loc ciudata lor discuție și urcară în salonul Charlottei.

Se așezară lîngă foc, iar Charlotte își întrebă bărbatul dacă nu-și dorea pipa, după ce acesta abandonase cafeaua pe care abia o gustase.

– Fumezi ?

– Nu, în seara aceasta nu.

– Trebuie să te culci devreme, arăți îngrozitor de obosit. Sînt convinsă că te exploatează la birou.

– Cu toții lucrăm prea mult uneori.

Charlotte se ridică și se postă în fața lui, luînd brusc o hotărîre.

– Ei bine, n-am de gînd să te las să te irosești, muncind pe ruptele. E absurd. Se vede că ești bolnav.

Se aplecă, punîndu-i mîna pe frunte.

– Sărmanul meu bătrînel, Kenneth. Pregătește-te să plecăm curînd într-o vacanță.

Ashby își ridică privirea uimit:

– Într-o vacanță ?

– Desigur. Nu știai că am de gînd să te răpesc de Crăciun ? Peste două săptămîni plecăm în călătorie, către orice destinație. Cu oricare din marile vapoare de cursă lungă.

Se opri și se aplecă și mai mult, atingîndu-i fruntea cu buzele:

– Și eu sunt obosită, Kenneth.

Ashby păru să nu-i ia în seamă ultimele cuvinte; ședea cu palmele pe genunchi, ferindu-și puțin capul de mîngîierea ei și privind-o cu o căutătură îngrijorată:

– Iarăși ? Draga mea, nu pot; mi-e imposibil să plec.

– Nu știu ce înțelegi prin "iar", Kenneth; anul acesta n-am avut nici o vacanță adevărată.

– De Crăciun am petrecut o săptămînă întreagă cu copiii la țară.

– Într-adevăr, dar de data aceasta vreau să plecăm departe de copii, de servitori, de casă. De tot ceea ce e familiar și obositor. Mama ta va fi încîntată să-i ia la ea pe Joyce și pe Peter.

Ashby se încruntă, clătinînd încet din cap:

– Nu, iubito, nu-i pot lăsa cu mama.

– De ce, Kenneth ? E absurd ! Doar îi adoră. N-ai șovăit să-i lași cu ea mai bine de două luni, atunci cînd am plecat în Indiile de Vest.

Ashby respiră adînc și se ridică stînjenit:

– Atunci a fost altceva.

– Altceva ? În ce sens ?

– Vreau să spun că, la vremea aceea, nu-mi dădeam seama că...

Se întrerupse, de parcă nu-și găsea cuvintele, apoi continuă:

– Mama adoră copiii, după cum spui. Dar nu procedează întotdeauna cum se cuvine. După cum știi, bunicile răsfață prea mult nepoții. Iar uneori vorbește față de ei fără să gîndească.

Se întoarse către soția sa cu un gest implorator, ce inspira aproape milă:

– Nu-mi cere asta, iubito.

Charlotte medită. Era drept că bătrîna doamnă Ashby avea limba slobodă, dar era ultima femeie din lume care să spună ceva sau să facă o aluzie de față cu nepoții, de natură să ofenseze chiar și pe cel mai scrupulos părinte. Îi aruncă bărbatului ei o privire perplexă.

– Nu înțeleg.

El continuă să o fixeze însă cu aceeași expresie tulburată și imploratoare.

– Nici nu încerca, murmură el.

– Nici să nu-ncerc ?

– Nu acum – nu încă.

Ashby își ridică mîinile, apăsîndu-și palmele pe frunte.

– Nu vezi că nu are rost să insiști ? Nu pot pleca, oricît de mult aș dori.

Charlotte continua să-l studieze cu un aer grav.

– Întrebarea este: chiar *vrei* să pleci ?

El îi înfruntă cîteva clipe privirea; apoi buzele începură să-i tremure, şi-i spuse abia şoptit:

– Vreau ... tot ce vrei şi tu.

– Şi totuşi ...

– Nu mă întreba. Nu pot pleca ... nu pot !

– Vrei să spui că nu poţi pleca undeva unde să nu te mai ajungă scrisorile acelea !

Ashby stătuse în faţa ei într-o atitudine stînjenită, şovăielnică; acum se întoarse brusc, traversînd o dată sau de două ori camera, cu capul plecat şi cu privirea aţintită în covor.

Charlotte simţi cum resentimentele îi cresc o dată cu teama:

– Aşa este, insistă ea. De ce nu vrei să recunoşti? Nu poţi trăi fără ele.

Ashby continuă să măsoare încăperea cu un pas nervos; se opri brusc, se prăbuşi într-un fotoliu şi-şi îngropă faţa în mîini. După tremurul umerilor, Charlotte îşi dădu seama că plîngea. Nu mai văzuse un bărbat plîngînd, cu excepţia tatălui ei la moartea mamei, pe cînd era o copilă; încă îşi mai amintea cum o speriase acea scenă. Era speriată şi acum; simţea că bărbatul ei era tîrît departe de ea, într-o misterioasă captivitate, şi că trebuia să-şi folosească ultimul strop de energie luptînd pentru libertatea lui şi a ei înseşi.

– Kenneth, Kenneth, se rugă ea, îngenunchind alături. De ce nu vrei să mă asculţi ? De ce nu încerci să vezi cît sufăr ? Nu sînt neînţelegătoare, iubitule, crede-mă. Cred că n-aş fi observat niciodată acele scrisori, de n-ar fi fost efectul lor asupra ta. Nu-i genul meu să-mi bag nasul în treburile altora; şi, chiar dacă ele ar fi avut un efect diferit – da, da, ascultă-mă – dacă aş fi constatat că te fac fericit, că le aştepţi nerăbdător, numărînd zilele ce se scurg între ele, că le doreşti, că-ţi dăruiesc ceea ce eu n-am fost capabilă să-ţi ofer – ei bine, Kenneth, nu zic că n-aş fi suferit şi atunci, dar ar fi fost într-un mod diferit şi aş fi avut curajul să-mi ascund simţămintele nădăjduind că într-o zi vei ajunge să simţi pentru mine afecţiunea nutrită pentru expeditoarea scrisorilor. Ceea ce nu suport însă este să văd cum aceste mesaje te înspăimîntă, te fac să suferi şi cum totuşi nu poţi trăi fără ele şi nu vrei să pleci de acasă, de teamă să nu pierzi vreuna sosită în lipsa ta. Ori poate... adăugă ea, vocea transformîndu-i-se într-un

strigăt acuzator, poate că ţi-a interzis chiar ea să pleci. Kenneth, trebuie să-mi răspunzi ! Este acesta motivul ? Nu vrei să pleci cu mine fiindcă ţi-a interzis ea ?

Era în continuare în genunchi, lîngă soţul ei şi, ridicîndu-şi mîinile, i le trase uşor în jos pe ale lui. Îi era ruşine de insistenţa ei, îi era ruşine să dea la iveală acel chip răvăşit, şi totuşi era hotărîtă să nu cedeze nici unui scrupul. Ashby avea ochii închişi, iar muşchii feţei îi tresăreau; îl făcea să sufere mai mult decît suferea ea însăşi. Acest lucru nu o mai înfrîna, însă.

– Kenneth, este acesta adevărul ? Nu ne îngăduie să plecăm împreună?

El tot nu-i răspunse, nici nu-şi întoarse privirea spre ea; Charlotte se simţi cotropită de sentimentul înfrîngerii. La urma urmelor, gîndi ea, era o bătălie pierdută.

– Nu-i nevoie să-mi răspunzi, zise ea. Văd prea bine că am dreptate.

Deodată, pe cînd ea se ridica, bărbatul se întoarse şi o trase înapoi. Îi prinse mîinile şi le strînse atît de tare, încît ea simţi că-i intră inelele în carne. Era ceva înfricoşat, convulsiv în strînsoarea lui; era strînsoarea unui bărbat care simte că alunecă într-o prăpastie. Se uita în sus la ea, ca şi cum de la chipul ei avea să-i vină salvarea.

– Bineînţeles că vom pleca. Vom merge unde vei voi tu, zise el cu o voce joasă, gîtuită, şi, trecîndu-şi braţul pe după mijlocul ei, o trase la piept, apăsîndu-şi buzele pe ale ei.

IV

La noapte am să dorm, îşi spusese Charlotte. Trecuse, în schimb, de miezul nopţii, iar ea mai şedea în faţa focului din cămin, pîndind zgomotele ce ar fi putut veni din camera soţului ei. El, în orice caz, părea să se odihnească după zbuciumul serii. De cîteva ori se furişase pînă la uşă şi, la lumina slabă ce se strecura din stradă prin fereastra deschisă îl văzuse cufundat într-un

somn adînc – somnul slăbiciunii şi epuizării. "E bolnav, gîndi ea, e serios bolnav. Şi nu-i vorba de surmenaj, fără îndoială. De vină e această misterioasă persecuţie."

Scoase un oftat de uşurare. Purtase pînă la capăt crîncena luptă şi victoria era de partea ei – cel puţin pentru moment. Numai de-ar putea pleca numaidecît – indiferent unde ! Ştia că nu avea rost să-l roage acest lucru mai înainte de vacanţă, iar, între timp, tainica influenţă – despre care tot nu ştia nimic – va continua să acţioneze împotriva ei, ea trebuia să-şi reînnoiască zilnic lupta pînă la plecare. După aceea însă, totul avea să se schimbe. Dacă reuşea să-şi ducă bărbatul departe de aici, undeva unde să fie numai al ei, nu se îndoia nici o clipă că nu-l va putea elibera de nefasta vrajă. Împăcată cu acest gînd, adormi, în cele din urmă, şi ea.

Cînd se trezi, era mult peste ora ei obişnuită. Se ridică în capul oaselor, surprinsă şi nemulţumită că dormise atît de mult. Îi plăcea întotdeauna să coboare şi să ia micul dejun împreună cu bărbatul ei lîngă focul din bibliotecă. Aruncînd o privire la ceas, înţelese că el trebuia să fie plecat de mult la birou. Ca să se convingă, sări din pat şi se duse în camera lui; era goală. Cu siguranţă că el deschisese uşa şi, văzînd-o dormind, coborîse fără să-i tulbure somnul, iar relaţiile dintre ei erau destul de tandre pentru a o face să regrete că pierduse răgazul lor de dimineaţă împreună.

Sună şi întrebă dacă domnul Ashby plecase deja. Da, aproape de o oră, răspunse camerista. Poruncise ca doamna Ashby să nu fie trezită, şi nici copiii să nu se ducă în camera ei pînă nu-i chema ea. Da, urcase chiar el în camera copiilor pentru a da această dispoziţie. Totul suna cît se poate de firesc, dar fără să ştie de ce, Charlotte întrebă:

– Domnul nu a lăsat nici un alt mesaj ?

– Ba da, răspunse camerista, scuzîndu-se pentru că uitase. La plecare, domnul îi ceruse să-i transmită doamnei Ashby că va cumpăra bilete de vapor şi că o roagă să fie gata, căci mîine urmau să plece.

– Mîine, repetă Charlotte, fixînd-o pe fată cu ochii mari, neîncrezători. Eşti sigură că l-ai auzit spunînd că plecăm mîine?

– O, sînt foarte sigură, doamnă. Nu ştiu cum de-am uitat să

vă spun.

– Ei, nu face nimic. Pregăteşte-mi baia, te rog !

Charlotte sări în picioare, se repezi în camera de toaletă şi, în vreme ce-şi peria părul, se pomeni cîntînd în faţa imaginii ei din oglindă. Victoria obţinută o făcea să se simtă din nou tînără. Cealaltă femeie se pierduse ca un norişor la orizont, în vreme ce aceasta, care stăpînea în prim plan, surîdea propriului său chip. O iubea, deci ... O iubea cu aceeaşi pasiune dintotdeauna. Îi intuise suferinţa, înţelesese că fericirea lor depindea de plecarea neîntîrziată de aici, ca să se poată regăsi după căutarea disperată de ieri. Ce-o mai interesa acum răul ce-i despărţise ? Înfruntase fantoma şi o alungase. "Curajul – acesta-i secretul ! De ce se tem întotdeauna îndrăgostiţii că-şi pun în pericol fericirea, privind-o în ochi ?"

Periindu-l, părul des şi suplu se electriza, ridicîndu-i-se pe creştet ca laurii victoriei. Aşa era, unele femei ştiau cum să-i domine pe bărbaţi, altele, nu – şi numai cele frumoase – se amuză ea să parafrazeze – meritau victoria ! Era într-adevăr frumoasă.

Lumina dimineţii dansa sprinţar, ca o scoică pe o mare strălucitoare – acea mare ce-i va purta în curînd. Comandă un meniu delicios pentru cină, supraveghe plecarea copiilor la şcoală şi ceru să i se coboare geamantanele. Se consultă cu camerista dacă să ia îmbrăcămintea de vară, căci, fără îndoială, călătoreau spre ţinuturi calde şi însorite – şi se întrebă dacă nu trebuia să scoată de la naftalină costumele de flanelă ale bărbatului ei. "Dar e absurd, gîndi ea, să nu ştiu încă unde mergem !" Se uită la ceas şi, văzînd că e aproape ora prînzului, se hotărî să-l sune pe Kenneth la birou. Telefonul suna în gol. În sfîrşit, auzi vocea secretarei lui, care-i spuse că domnul Ashby trecuse pe-acolo foarte devreme, dar plecase aproape imediat ... Nu-i nimic, Charlotte îi va telefona mai tîrziu. La ce oră îl putea găsi? Secretara nu-i putea spune, la birou ştiau doar că se grăbea, întrucît pleca din oraş.

Pleca din oraş ? Charlotte puse receptorul în furcă şi rămase încremenită, sondînd noile tenebre. De ce plecase din oraş ? Şi unde se dusese ? De ce să fi ales din toate zilele tocmai ajunul precipitatei călătorii ? O străbătură fiori de teamă. Se dusese,

fără îndoială, la femeia aceea – să-i ceară permisiunea să plece. Așa de mult îl robise; iar ea, Charlotte, fusese atît de naivă, încît să-și vadă creștetul încununat de lauri. Rîse sarcastic și, traversînd camera, se așeză din nou în fața oglinzii. Cîtă deosebire pe chipul ei de-acum ! Zîmbetul buzelor palide părea o caricatură a expresiei radioase de mai înainte. Treptat însă își recăpătă culoarea. La urma urmelor, avea tot dreptul să-și revendice victoria, căci bărbatul îi îndeplinea ei voia, nu porunca celeilalte. Era firesc ca, în urma unei hotărîri atît de neașteptate, să aibe o mulțime de lucruri de pus la punct, afaceri de încheiat. Nici măcar nu avea motiv să-și închipuie că misterioasa călătorie era o vizită la autoarea scrisorilor. Putea pur și simplu să se fi dus să-și vadă un client care locuia afară din oraș. Bineînțeles că nu aveau de ce să-i spună ei cei de la birou. Secretara ezitase dacă să-i împărtășească pînă și o informație atît de sumară cum era absența domnului Ashby. Își va continua liniștită pregătirile, mulțumindu-se să afle mai tîrziu pe ce insulă a fericirii avea să fie dusă.

Orele se scurgeau. Ori, mai bine zis, zburau în hora febrilelor pregătiri. Cînd, în sfîrșit, veni camerista să tragă draperiile, trezind-o din toiul îndeletnicirilor sale, văzu cu uimire că orologiul arăta ora cinci. Și nici măcar nu știa unde plecau a doua zi ! Telefonă din nou la birou, dar i se spuse că domnul Ashby nu revenise. Ceru să vorbească cu asociatul lui, dar nici acesta nu o putu lămuri mai mult, căci îi întîrziase trenul și a ajunsese la slujbă după plecarea lui Ashby. Charlotte rămase perplexă. Se hotărî atunci să-i telefoneze soacrei sale. Fără îndoială că, în ajunul unei plecări pentru o lună de zile, Kenneth se dusese să-și vadă mama. Cum, în ciuda obiecțiilor lui vagi, copiii aveau cu siguranță să rămînă în grija bătrînei doamne Ashby, cei doi trebuiau, evident, să hotărască împreună o sumedenie de lucruri. În altă împrejurare, Charlotte s-ar fi simțit puțin jignită pentru că o excluseseră de la sfatul lor; acum însă nimic nu mai conta decît că învinsese, că Ashby îi aparținea tot ei și nu altei femei. Veselă, o sună pe doamna Ashby și, auzindu-i vocea prietenoasă, începu:

– Ei, nu-i așa că te-a surprins vestea lui Kenneth, mamă ? Ce zici de escapada noastră ?

Aproape în aceeași clipă știu răspunsul. Doamna Ashby nu-și văzuse fiul, nu schimbase nici un cuvînt cu el și nu înțelegea ce voia nora ei să spună, Charlotte tăcea, amuțită de uimire. "Dar atunci unde este ?" se întrebă în gînd. Apoi, revenindu-și, îi explică doamnei Ashby despre ce este vorba și, pe măsură ce-i povestea, își recăpătă convingerea că nimic nu mai putea interveni vreodată între Kenneth și ea. Doamna Ashby primi vestea cu calm și bunăvoință. Și ei i se păruse că tînărul arăta prea preocupat și extenuat și era de acord cu nora că, în asemenea cazuri, schimbarea era remediul cel mai bun.

– Mă bucur ori de cîte ori îl văd plecînd. Elsie detesta călătoriile; mereu găsea cîte un pretext pentru a-l ține pe loc. Cu tine, slavă Domnului, lucrurile s-au schimbat.

Pe doamna Ashby n-o intriga nici faptul că nu-și găsise timp să-i spună de plecarea lor. O fi avut o mulțime de treburi pe cap; era sigură însă că va trece pe la ea înainte de cină. Nu le trebuiau mai mult de cinci minute pentru a pune totul la punct.

– Sper că încetul cu încetul ai să-l vindeci pe Kenneth de mania de a reveni de o sută de ori asupra unei chestiuni ce poate fi rezolvată în cîteva cuvinte. Nu era așa înainte și, dacă va proceda la fel și-n afaceri, în curînd își va pierde toți clienții ... Da, da, treci un minut pe la mine, dragă, dacă ai timp, trebuie să apară și el.

Vocea încrezătoare a doamnei Ashby răsuna liniștitor în tăcerea camerei, și Charlotte își continuă pregătirile.

Pe la șapte, auzi telefonul și se repezi să ridice receptorul. Acum avea să știe ! Nu era însă decît conștiincioasa secretară, care, mai înainte de a închide biroul, ținuse s-o anunțe că domnul Ashby nu se întorsese și nici nu dăduse vreun semn. "Oh, e în ordine. Mulțumesc mult!" spusese Charlotte pe un ton vesel, după care puse receptorul la loc cu o mînă tremurătoare. Dar poate că la ora asta era deja la mama lui. Încuie sertarele și dulapurile, își puse mantoul și pălăria și sună la camera copiilor, anunțînd că pleca pentru cîteva minute la bunica.

Doamna Ashby locuia în apropiere. Cît dură scurta plimbare prin aerul rece al serii de primăvară, i se părea că-și vede soțul în toți bărbații care veneau spre ea. Nu-l întîlni însă pe drum, iar pe soacra sa o găsi singură. Kenneth nici nu venise, nici nu tele-

fonase. Bătrîna doamnă Ashby şedea lîngă focul ce ardea vesel în cămin. În hamicele ei mîini andrelele aruncau neîntrerupt sclipiri şi chiar şi numai prezenţa ei fizică o liniştii pe Charlotte. Da, era într-adevăr ciudat că Ashby dispăruse o zi întreagă, fără să le spună nimic; dar, pînă la urmă, era de aşteptat. Un avocat atît de solicitat ţinea o mulţime de fire în mîini, încît orice hotărîre neaşteptată îl obliga la tot soiul de modificări şi aranjamente neprevăzute. Poate se dusese la vreun client în afara oraşului şi fusese reţinut acolo; mama lui îşi amintea că-l auzise spunînd că se ocupă de afacerile unui bătrîn excentric şi singuratic, care locuia undeva în New Jersey, putred de bogat, dar prea zgîrcit pentru a-şi instala telefon. Era foarte probabil să se fi împotmolit pe-acolo.

Charlotte simţea însă cum creşte din nou în ea neliniştea. Cînd soacra sa o întrebă la ce oră se îmbarcau a doua zi, iar ea trebui să-i spună că nu avea idee – că soţul ei îi lăsase pur şi simplu vorbă că se duce să cumpere biletele de vapor – îşi dădu încă o dată seama de ciudăţenia situaţiei. Chiar şi doamna Ashby recunoscu acest lucru, adăugînd însă imediat că aceasta nu dovedea decît că era foarte grăbit.

– Dar, mamă, e aproape opt ! Nu se poate să nu-şi dea seama că trebuie să ştiu la ce oră plecăm mîine.

– Poate că vaporul pleacă abia seara. Uneori, trebuie să aştepte mareea pînă la miezul nopţii. Pe asta se bizuie, probabil, Kenneth. Doar e un om cu judecată.

Charlotte se ridică.

– Nu-i vorba de asta. I s-a întîmplat ceva.

Doamna Ashby îşi scoase ochelarii şi-şi strînse lucrul.

– Dacă începi să-ţi închipui tot felul de întîmplări ...

– Dumneata nu eşti deloc îngrijorată ?

– Nu-mi fac niciodată griji fără motiv. Sună, te rog, să ne servească masa, draga mea. Rămîi la cină ? Kenneth va trece precis pe-aici în drum spre casă.

Charlotte sună acasă la ea.

Nu, răspunse camerista, domnul Ashby nu se întorsese şi nici nu telefonase. De îndată ce va veni, îi va spune că doamna Ashby lua masa la mama dumnealui.

Charlotte îşi urmă soacra în sufragerie şi se aşeză cu un nod

în gît în fața farfuriei goale, în vreme ce doamna Ashby se ocupa calm și metodic de cina frugală, dar bine gătită.

– Ai face bine să mănînci ceva, fetițo, ori, de nu, ai s-o iei pe urmele lui Kenneth... Da, mai pune-mi, te rog, puțin sparanghel, Jane.

La insistențele soacrei sale, Charlotte bău un pahar de Xeres și ciuguli puțină pîine prăjită; se întoarse apoi în sufragerie unde focul fusese aprins, iar pernele din fotoliul doamnei Ashby scuturate și netezite cu grijă. Cît de domestic și pașnic părea totul, în vreme ce afară, undeva în nesiguranța și taina nopții, plutea răspunsul la întrebările celor două femei, ca o siluetă vagă, dînd tîrcoale pragului.

În cele din urmă, Charlotte se ridică spunînd:

– Cred că e mai bine să mă întorc. La ora asta, Kenneth se duce precis direct acasă.

Doamna Ashby zîmbi cu îngăduință.

– Nu e foarte tîrziu, draga mea. Niște vrăbiuțe ca noi mănîncă repede.

– E trecut de nouă. Charlotte se aplecă s-o sărute. Adevărul este că nu pot sta locului.

Doamna Ashby împinse lucrul la o parte și, sprijinindu-și mîinile pe brațele fotoliului, se ridică anevoie.

– Vin cu tine, zise ea.

Charlotte protestă că era prea tîrziu, că nu era nevoie, că-i va telefona de îndată ce va veni Kenneth, dar doamna Ashby își sunase deja camerista. Șchiopăta puțin și trebui să se sprijine în baston, în vreme ce i se aduceau mantoul și șalul.

– Dacă apare domnul Kenneth, spune-i că mă găsește la el acasă, își instrui camerista, pe cînd se urca în taxiul comandat. În timpul scurtei călătorii, Charlotte îi mulțumi că nu se întorcea singură acasă. Chiar și simpla prezență a doamnei Ashby emana o caldă materialitate, ceva înrudit cu limpezimea ochilor și cu prospețimea sănătoasă a tenului. Cînd taxiul se apropie de casă, doamna Ashby își puse încurajator mîna pe aceea a nurorii sale:

– Ai să vezi, zise ea. Vei găsi un mesaj.

La apelul Charlottei, ușa se deschise și cele două intrară. Inima tinerei bătea cu putere, stimulată de liniștea încrezătoare a soacrei sale.

– Ai să vezi ... ai să vezi, repeta doamna Ashby.

Camerista care deschisese uşa spuse nu, domnul Ashby nu venise şi nu trimisese nici un mesaj.

– Eşti sigură că nu-i deranjat telefonul ? sugeră mama lui, iar fata răspunse că, în urmă cu o jumătate de oră, în mod sigur nu era, dar se va duce, în orice caz, să verifice. Fata dispăru, iar Charlotte dădu să-şi scoată mantoul şi pălăria. Întorcîndu-se, privirea îi poposi pe masa din hol; pe ea se afla un plic cenuşiu, cu numele soţului ei mîzgălit cu litere şterse.

– O, strigă ea, brusc conştientă că, pentru prima oară de luni de zile, intrase în casă fără să se întrebe dacă nu venise vreunul din plicurile acelea cenuşii.

– Ce s-a întîmplat, draga mea ? întrebă doamna Ashby privind-o surprinsă.

Charlotte nu-i răspunse. Ridică scrisoarea şi rămase cu privirea aţintită asupra ei, de parcă ar fi voit s-o străpungă, pentru a afla ce era înăuntru. Apoi, îi veni o idee. Se întoarse şi-i întinse soacrei sale plicul.

– Cunoşti scrisul, mamă ?

Doamna Ashby luă scrisoarea. Cu cealaltă mînă îşi căută ochelarii şi, după ce şi-i potrivi, ridică plicul la lumină.

– Bine, dar ! ... exclamă ea şi apoi se opri. Charlotte observă că plicul tremura în mîna ei, de obicei atît de sigură.

– Dar e adresată lui Kenneth, spuse în cele din urmă, cu voce joasă.

Tonul ei părea să spună că găsea întrebarea nurorii sale uşor indiscretă.

– E adevărat, dar nu are importanţă, spuse Charlotte, hotărîndu-se brusc. Vreau să ştiu – cunoşti scrisul ?

Doamna Ashby îi înapoie scrisoarea.

– Nu, articulă ea fermn.

Cele două femei intraseră în bibliotecă. Charlotte răsuci comutatorul şi închise uşa. Ţinea încă plicul în mînă.

– Am de gînd să-l deschid, anunţă ea.

Văzu privirea speriată a soacrei sale.

– Dar, iubito, o scrisoare ce nu ţi-e adresată ? Draga mea, nu se poate !

– Ca şi cum de asta mi-ar păsa acum ! Continua să se uite

fix la doamna Ashby. Scrisoarea aceasta s-ar putea să-mi spună unde e Kenneth.

O ciudată paloare acoperi brusc tenul înfloritor al doamnei Ashby; obrajii ei netezi păreau acum trași și ofiliți.

– De ce oare ? Ce te face să crezi ? ... Nu cred că ar putea să...

Charlotte nu-și lua ochii de pe fața ei schimbată.

– Aha, prin urmare, cunoști scrisul ? o săgetă necruțător.

– Dacă-l cunosc ? Cum să-l cunosc ? Cîți corespondenți are fiul meu ... Ceea ce știu e ... Doamna Ashby se întrerupse și-i aruncă nurorii sale o privire imploratoare, aproape timidă.

Charlotte o prinse de mînă.

– Mamă ! Ce știi ? Spune-mi ! Trebuie să-mi spui !

– Ceea ce știu e că nu văd să iasă nimic bun, cînd o femeie deschide scrisorile soțului, în lipsa lui.

În auzul iritat al Charlottei, cuvintele ei sunară la fel de searbăd ca un citat dintr-o carte cu maxime morale. Rîse enervată și dădu drumul mîinii pe care o strîngea într-a sa.

– Asta-i tot ce ai să-mi spui ? Nimic bun nu poate ieși din scrisoarea asta, fie c-o deschid, fie că nu. Știu asta prea bine. Răul din ea vreau să-l aflu.

Mîinile în care ținea plicul îi tremuraseră tot timpul, acum însă deveniseră ferme ca și glasul său. Continua s-o privească în ochi pe doamna Ashby.

– Este a noua scrisoare cu același scris, sosită pe adresa lui Kenneth de cînd ne-am căsătorit. Mereu aceleași plicuri cenușii. Le-am ținut socoteala pentru că, după fiecare, el s-a purtat ca un om care a suferit un șoc îngrozitor. Îi trebuie ore întregi să-și revină. I-am spus și lui. I-am cerut să-mi mărturisească de la cine vin, pentru că văd cum îl ucid. Nu mi-a răspuns la întrebări; zice că nu-mi poate dezvălui nimic în privința lor. Noaptea trecută însă mi-a promis că o să plece cu mine – să scape de ele.

Doamna Ashby se îndreptase cu pași tremurători către un fotoliu și se așezase în el, cu capul lăsat pe piept.

– Oh, murmură ea.

– Înțelegi acum ...

– Ți-a spus că vrea să scape de ele ?

– A spus că vrea să scape ... să scape. Plîngea, abia putea

vorbi. I-am spus însă că știu din pricina cui.

– Iar el ce-a zis ?

– M-a luat în brațe și-a zis că merge oriunde vreau eu.

– Oh, slavă Domnului, exclamă doamna Ashby.

Se așternu o pauză, timp în care continua să stea cu capul plecat, ferindu-și privirea de nora sa. În cele din urmă, ridică ochii și-i spuse:

– Ești sigură că au fost chiar nouă ?

– Absolut. Aceasta e a noua. Le-am numărat.

– Iar el a refuzat pur și simplu să dea vreo explicație ?

– Întocmai.

Doamna Ashby vorbea printre buzele strînse și palide.

– Cînd au început să sosească ? Ți-amintești ?

Charlotte rîse din nou.

– Dacă-mi amintesc ? Prima a venit chiar în noaptea cînd ne-am întors din voiajul de nuntă.

– Tocmai de-atunci ? Doamna Ashby își înălță capul, cu o mișcare energică, și hotărî:

– Bine... Deschide-o!

Cuvintele erau atît de neașteptate, încît Charlotte simți că-i vuiesc tîmplele și mîinile începură să-i tremure din nou. Încercă să dezlipească plicul, dar era atît de etanș, încît trebui să scotocească pe biroul soțului ei după *coupe-papier-ul* lui de fildeș. Mișcînd obiectele familiare pe care propriile lui mîini le atinseseră, pînă nu demult, simți acel fior înghețat, emanat de bunurile unei persoane moarte recent. În liniștea camerei, pîrîitul hîrtiei răsună ca un țipăt omenesc. Scoase scrisoarea și se apropie de lampă.

– Ei bine ? întrebă doamna Ashby, cu respirația tăiată.

Charlotte nu-i răspunse. Sta aplecată asupra paginii, cu sprîncenele încruntate, apropiind-o tot mai mult de lumină. Avea poate privirea aburită, ori poate orbită de reflexul luminii pe suprafața velină, căci, oricît se chinuia, nu putea discerne decît niște semne, atît de șterse și șovăitoare, încît erau aproape indescifrabile.

– Nu înțeleg, zise ea.

– Ce vrei să spui, dragă ?

–Scrisul e prea șters ... Așteaptă.

Se întoarse la birou şi, aşezîndu-se lîngă lampa de citit a lui Kenneth, examină scrisoarea printr-o lupă. În tot acest timp, era conştientă de faptul că soacra sa nu o slăbea din ochi.

– Ei bine ? şopti aceasta cu sufletul la gură.

– Ei bine, nici aşa nu văd. Nu pot citi.

– Vrei să spui că hîrtia e albă ?

– Nu, nu chiar. Scrie ceva pe ea. Parcă descifrez cuvintele "al meu" ... o, şi "vino". Ar putea fi "vino".

Doamna Ashby se ridică brusc. Faţa ei era şi mai palidă decît înainte. Veni la birou şi, lăsîndu-şi ambele mîini pe el, respiră adînc.

– Vreau să văd. Dă-mi să văd, ceru ea, părînd să se supună unui silnic efort.

Charlotte simţi că păleşte, la rîndu-i. "Ştie", gîndi ea şi-i împinse scrisoarea. Doamna Ashby se aplecă tăcută asupra ei, dar fără s-o atingă cu mîinile-i îngălbenite şi zbîrcite.

Charlotte o privea intens, aşa cum fusese şi ea urmărită, în vreme ce încerca să descifreze scrisoarea. Bătrîna bîjbîi după ochelari, îi puse la ochi şi se aplecă şi mai mult peste hîrtia desfăcută, ferindu-se, parcă, s-o atingă. Lampa îi lumina în plin faţa bătrînă, iar Charlotte medita ce adîncimi tainice se pot ascunde sub trăsăturile cele mai luminoase şi mai nevinovate. Pe chipul soacrei ei nu mai citise pînă atunci decît emoţii simple şi sănătoase – cordialitate, bună dispoziţie, o simpatie afectuoasă, arareori vreo salutară izbucnire de mînie. Ceea ce vedea acum era un amestec de spaimă şi ură, de consternare şi sfidare duşmănoasă. Era ca şi cum spiritele ce se războiau în adîncul ei i-ar fi schimonosit trăsăturile, după chipul şi asemănarea lor. În cele din urmă, se ridică.

– Nu pot ... nu pot, gemu ea, cu o dezolare copilărească în voce.

– Nici dumneata nu-l poţi descifra ?

Clătină din cap şi Charlotte văzu două lacrimi rostogolindu-i-se pe obraji.

– Deci cunoşti scrisul ? insistă Charlotte, ţuguinu-şi buzele.

Doamna Ashby îşi ridică timorată capul, aruncînd o privire speriată în jurul camerei liniştite şi familiare.

– Ce pot să spun ? La început m-a surprins ...

– Te-a surprins asemănarea ?

– Da, m-am gîndit ...

– De ce nu recunoşti mamă ? Ai ştiut imediat că e scrisul ei.

– Stai puţin, draga mea ... aşteaptă !

– Ce să aştept ?

Doamna Ashby îşi ridică privirea; ochii ei, ocolind-o pe Charlotte, erau aţintiţi acum asupra peretului gol, din spatele biroului fiului ei.

Urmărindu-i privirea, Charlotte izbucni într-un hohot strident, acuzator.

– Nu am ce să mai aştept ! Mi-ai răspuns chiar acum ! Priveşti drept în locul unde era tabloul ei !

Bătrîna îşi ridică mîna, cu un avertisment:

– Ssst !

– O, crezi că mă mai poate speria ceva ? strigă Charlotte.

Soacra ei stătea încă aplecată peste birou. Îşi mişca buzele tînguitor.

– Ce e cu noi ? Ne-am pierdut minţile amîndouă ? Doar ştim că asemenea lucruri sînt imposibile.

Nora ei o privi lung şi compătimitor.

– Ştiu de mult timp că nimic nu e imposibil.

– Nici asta ?

– Nici asta .

– Lui poate că-i spune ceva. De unde pot şti ? O dată mi-a zis că dacă eşti familiarizat cu scrisul cuiva, înţelegi şi cea mai fină trăsătură de condei. Acum înţeleg ce voia să spună. El era familiarizat.

– Dar puţinele semne pe care le înţeleg sînt atît de palide. Nimeni n-ar putea citi scrisoarea.

– Presupun că totul e palid în privinţa unei fantome. şuieră tînăra.

– O, copila mea ... copila mea ... nu spune asta !

– De ce să n-o spun, cînd pînă şi pereţii o strigă ? Ce importanţă are că eu sau dumneata nu-i putem citi scrisorile ? Dacă şi dumneata îi vezi chipul pe peretele gol, de ce să nu-i poată citi el scrisul pe hîrtia asta albă ? Nu-i simţi prezenţa pretutindeni în casă şi cu atît mai aproape de el cu cît pentru toţi ceilalţi a devenit invizibilă ?

Charlotte se prăbuşi într-un fotoliu, îngropîndu-şi faţa în mîini. Un hohot de plîns o scutură din cap pînă-n picioare. Într-un tîrziu, o atingere pe umăr o făcu să-şi ridice privirea şi o văzu pe soacra sa aplecată asupra ei. Faţa doamnei Ashby devenise parcă şi mai suptă şi mai ofilită, dar îşi recăpătase liniştea obişnuită. În ciuda suferinţei sfîşietoare ce o măcina, Charlotte simţi influenţa binefăcătoare a acelui spirit energic.

– Mîine ... mîine. Ai să vezi. Mîine vom primi o explicaţie.

– O explicaţie ? o întrerupse Charlotte. Şi cine o s-o dea, mă întreb?

Doamna Ashby îşi îndreptă eroic trupul.

– Kenneth însuşi, strigă ea cu putere.

Charlotte rămase tăcută, iar ea continuă:

– Pînă atunci însă, trebuie să acţionăm. Să anunţăm poliţia. Chiar acum, fără întîrziere. Trebuie să facem totul ... totul.

Charlotte se ridică încet, cu o rigiditate mecanică; îşi simţea încheieturile amorţite, ca ale unei bătrîne.

– Ca şi cum am crede că ajută la ceva orice am face ?

– Da ! afirmă cu hotărîre doamna Ashby, iar Charlotte se duse la telefon şi ridică receptorul.

KERFOL

– Ar trebui să-l cumperi, zise gazda mea, e tocmai locul potrivit pentru un diavol singuratic ca tine. Şi ar merita să te lauzi că posezi cea mai romantică reşedinţă din Bretagne. Proprietarii actuali sînt faliţi vînduţi, şi totul va fi floare la ureche – ar trebui să cumperi acel domeniu.

Nu aveam nici cea mai mică intenţie să-mi însuşesc caracterul pe care mi-l atribuia prietenul meu, Lanrivain (de fapt, sub o aparenţă de nesociabilitate, am ascuns întotdeauna o aspiraţie secretă către viaţa domestică), atunci cînd i-am urmat sfatul, ducîndu-mă la Kerfol într-o după-amiază de toamnă. Prietenul meu avea drum, cu maşina personală, la Quimper, pentru nişte afaceri, şi m-a lăsat în drum, la o răscruce din cîmpie, spunîndumi:

– Ia-o la dreapta şi apoi la stînga. Apoi tot înainte, pînă ce ieşi la drumul mare. De vei întîlni vreun ţăran, să nu-i ceri să te îndrume, căci ei nu înţeleg franceza, în schimb pretind contrariul şi mai rău te vor încurca. Am să mă întorc să te iau la apusul soarelui – şi nu uita de mormintele din capelă.

Am urmat instrucţiunile lui Lanrivain cu obişnuitele ezitări pricinuite de dificultatea de a-mi aminti dacă spusese prima la dreapta şi a doua la stînga sau invers. Dacă aş fi întîlnit vreun ţăran, mai mult ca sigur că l-aş fi întrebat, iar el m-ar fi îndru-

mat, probabil, greşit; înaintam însă de unul singur în decorul pustiu, aşa că am nimerit din întîmplare drumurile cotite şi, traversînd cîmpia, am ajuns la şosea. Era atît de diferită de toate celelalte şosele întîlnite pînă atunci, încît am fost sigur că aceea trebuia să fie cea pe care o căutam. Copacii cu trunchiuri cenuşii se ridicau la o mare înălţime, unde îşi împleteau palele ramuri fantomatice într-un tunel lung, prin care lumina toamnei se strecura timidă. Cunosc aproape toate numele de copaci, dar nici pînă în ziua de azi nu aş putea spune ce erau aceia. Aveau curbura înaltă a ulmilor, subţirimea plopilor, nuanţa cenuşie a măslinilor sub un cer noros; şi se înşirau înaintea mea pe o lungime de jumătate de milă sau mai bine, fără nici o spărtură în arcada proiectată deasupra şoselei. De mi-a fost dat vreodată să văd o şosea ce ducea fără putinţă de greşeală spre o anume destinaţie, atunci aceea este chiar şoseaua ce duce la Kerfol. Inima începu să-mi bată mai iute în momentul cînd am început să cobor într-acolo.

Deodată copacii dispărură, iar eu ajunsei în faţa unei intrări fortificate, împlîntate într-un zid lung. Între mine şi zid se întindea un spaţiu liber, acoperit cu gazon, din care se ramificau alte şosele cenuşii. Dincolo de zid, ţîşneau acoperişuri înalte, de ardezie, argintate, o clopotniţă şi vîrful unui donjon. Un şanţ umplut cu arbuşti sălbatici şi rugi dădea ocol zidului; podul mobil fusese înlocuit cu o arcadă de piatră, iar grilajul cu ţepi de o poartă de fier. Am rămas mult timp în faţa şanţului, privind lung la toate cele ce mi se înfăţişau, lăsîndu-mă pătruns de întreaga putere de înrîurire a acelui loc. Mi-am zis: "Dacă aştept îndeajuns, o să-şi facă apariţia paznicul şi o să-mi arate mormintele ... ", iar eu nădăjduiam să nu apară prea curînd.

M-am aşezat pe o piatră şi mi-am aprins o ţigară. Numai ce făcusem acest lucru că mi se şi păru ceva pueril şi absurd, în prezenţa acelui aşezămînt orb ce mă privea din înălţimea sa şi în timp ce eram ţinta tuturor acelor şosele pustii. Poate că tăcerea adîncă înstăpînită acolo mă făcu atît de conştient de gestul meu. Scăpăratul bătului de chibrit avusese forţa unui scîrţîit de frînă şi aproape că mi se păruse că-l aud căzînd, atunci cînd l-am aruncat în iarbă. Era chiar mai mult decît atît: un sentiment al lipsei de orice însemnătate, de micime, de inutilă bravadă în a

sta acolo, aruncînd rotocoale de fum în faţa unui asemenea trecut.

Nu ştiam nimic despre istoria Kerfolului – eram un novice în Bretagne –, iar Lanrivain nu-mi menţionase acest nume decît cu o seară în urmă. Nu aveai însă nevoie decît să-ţi ridici privirea către acea îngrămădire de piatră pentru a intui că acolo se aflau vechi sedimente de istorie. Ce fel de istorie, nu puteam ghici: poate doar simpla aglomerare a atîtor vieţi şi morţi ce împrumută un aer maiestuos oricărui edificiu vechi. Înfăţişarea domeniului Kerfol însă sugera ceva mai mult decît atît: aveai presimţirea unor suveniruri sumbre şi crude ce se pierdeau, asemeni şoselelor cenuşii, într-un vălmăşag întunecat.

Cu siguranţă că nu-ţi puteai imagina o altă reşedinţă care să fi rupt atît de definitiv cu prezentul. Aşa cum se înălţa acolo, îndreptîndu-şi către cer trufaşele acoperişuri şi frontoane, ai fi zis că semăna cu propriul său monument funerar. "Mormintele din capelă ? Dar întreg acest loc este un mormînt", reflectai eu. Doream tot mai mult să nu apară paznicul. Detaliile decorului, ale spectacolului, oricît de izbitoare, ar fi părut banale în comparaţie cu grandoarea tabloului general; iar eu nu voiam decît să şed acolo, copleşit de povara tăcerii sale.

"Este locul ideal pentru tine", spusese Lanrivain, iar eu eram revoltat de frivolitatea aproape blasfemitoare de a-i sugera unui simplu muritor aşa ceva, cînd era vorba de Kerfol. Să fie oare posibil să *nu* vezi ? Să *nu*-ţi dai seama ? m-am întrebat. Nu mi-am sfîrşit gîndul: nu puteam exprima în cuvinte ceea ce simţeam. M-am ridicat şi m-am îndreptat către poartă . Mă încerca de acum curiozitatea de a şti mai mult, nu de a *vedea* mai mult – eram atît de convins că nu se punea problema de a privi doar ci, mai curînd, de a simţi: să simt tot ceea ce avea acel loc să-mi comunice. Dar, pentru a intra, trebuie să-l scoţi pe paznic din bîrlog, m-am gîndit cu părere de rău, aşa că am şovăit. În cele din urmă, am traversat podul şi am încercat poarta de fier. Aceasta cedă, iar eu am înaintat în lungul tunelului format din arbuştii denşi ai unui *chemin de ronde*[1]. La

[1] Terasa pe coama zidului unei cetăţi (fr.).

celălalt capăt, o baricadă de lemn, așezată în curmeziș, marca intrarea, iar dincolo de ea se întindea o curte împrejmuită, de o nobilă artă arhitectonică. În fața mea se înălța clădirea principală și abia atunci am observat că jumătate din ea nu mai era decît o fațadă ruinată, cu ferestre ce să căscau înspre hățișul sălbatic al șanțului de împrejmuire și copacii din parc. Restul clădirii se arăta încă în frumusețea ei robustă. La un capăt se termina cu un turn rotund, iar la celălalt, cu dantelăria micii capele. Într-un colț al clădirii se afla un grațios colac de fîntînă, împodobit cu urne acoperite cu mușchi. Cîțiva trandafiri agățători se ridicau pe ziduri, iar mai sus, pe un pervaz, îmi amintesc că am observat un ghiveci cu cercelușI.

Simțămîntul opresiv al invizibilului începu să cedeze interesului arhitectural. Clădirea era atît de frumoasă, încît îmi venea să o cercetez doar de dragul ei. Mi-am rotit privirile prin curte, întrebîndu-mă în ce colț își afla sălașul paznicul. Am dat bariera la o parte și am intrat. De cum am făcut acest lucru, un cîine mi-a tăiat calea. Era un cățeluș atît de frumos, încît, pentru o clipă, m-a făcut să uit splendoarea locului pe care îl păzea. Atunci nu eram sigur cărei rase îi aparține, dar între timp am aflat că era chinezesc, dintr-o varietate numită "sleevedog". Era foarte mic, cafeniu-auriu, cu niște imenși ochi căprui și un smoc de păr ciufulit sub bărbie; arăta ca o imensă crizantemă cafeniu-roșcată. Mi-am zis în sinea mea: fiarele astea mici se dau întotdeauna la tine și fac gălăgie, așa că numaidecît o să-și facă apariția cineva.

Micuțul animal stătea în fața mea, interzicîndu-mi să înaintez, privindu-mă aproape amenințător: puteam citi mînia în micii lui ochi căprui. Nu scoase nici un sunet însă și nici nu se apropie. În schimb, cînd mi-am continuat drumul, el s-a lăsat înapoi, pe cele patru labe și, tocmai atunci, am observat un alt cîine – o creatură bălțată și ciufulită, șchiopătînd de-un picior. Să vezi încăierare acum, mi-am zis, căci, chiar în acel moment, un al treilea cîine, o corcitură albă cu păr lung, lunecă de pe un prag, alăturîndu-se celorlalți. Stăteau cu toții și mă priveau cu o expresie gravă, dar nu scoteau un sunet. Cînd am înaintat, se lăsară înapoi, pe pernuțele moi ale labelor, urmărindu-mă în continuare. La un moment dat, vor da cu toții asalt la gleznele

mele, m-am gîndit eu; este genul de farsă pe care ţi-o joacă dulăii care trăiesc în haite. Nu mă temeam, căci nu erau nici mari, nici fioroşi. Îmi îngăduiră să mă preumblu prin curte după bunul plac, urmîndu-mă la mică distanţă – mereu aceeaşi – şi neslăbindu-mă din ochi. Deodată mi-am aruncat privirea către faţada surpată şi-am zărit un cîine în cadrul uneia din ferestrele goale; era un prepelicar cu o ureche cafenie, un cîine bătrîn şi grav, mult mai experimentat decît ceilalţi; iar el părea să mă observe cu mai multă atenţie.

Pe acesta am să-l aud lătrînd, mi-am zis; dar el şedea pe pervaz, profilîndu-se pe fondul copacilor din parc şi continua să mă observe fără să se mişte. M-am uitat lung la el, să văd dacă sentimentul că e observat nu-l scoate din nemişcare. Între noi se întindea cam jumătate din curte, peste care ne chioram unul la altul în tăcere. Nu se urni din loc, aşa că, în cele din urmă, m-am întors. Regăsii acum restul haitei, căreia i se adăugase un nouvenit: un mic ogar negru, cu ochii ca nişte agate gălbui. Tremura uşor şi avea o expresie ceva mai timidă decît a celorlalţi. Am observat că se ţinea puţin mai în urmă. Şi totuşi nu se auzea un sunet.

Am rămas pe loc cinci minute încheiate, împresurat de cîinii care aşteptau ... căci păreau să aştepte. În cele din urmă, m-am apropiat de căţeluşul cafeniu-auriu şi m-am aplecat să-l mîngîi. În aceeaşi clipă m-am auzit slobozind un rîs nervos. Căţeluşul nu tresări, nu mîrîi şi nici nu-şi luă ochii de la mine – pur şi simplu lunecă de lîngă mine, oprindu-se la o distanţă de un yard, de unde continua să mă privească. Oh, la naiba ! am exclamat, traversînd curtea în direcţia fîntînii.

De cum am păşit înainte, cîinii s-au separat, lunecînd către diferite colţuri ale curţii. Am examinat urmele de pe colacul fîntînii, am încercat cîteva uşi încuiate, plimbîndu-mi privirile în sus şi în jos pe faţada mută; apoi m-am îndreptat către capelă. Cînd m-am întors, am observart că dispăruseră toţi cîinii, cu excepţia bătrînului prepelicar, care continua să mă studieze din cadrul ferestrei. M-am simţit oarecum uşurat văzîndu-mă scăpat de ceata acelor martori; am căutat cu privirea în jur o cale de a ajunge în spatele casei. Poate o fi cineva în curte, m-am gîndit. Am găsit un loc de trecut şanţul, m-am căţărat pe zid, sufocat de

rugii de pe el, şi am pătruns în grădină. Cîteva tulpiniţe singuratice de hortensii şi de geraniu suspinau pe răzoare, privegheate cu indiferenţă de bătrînul castel. Partea dinspre grădină arăta mai severă şi mai banală decît cealaltă: lunga faţadă de granit, cu puţinele ei ferestre şi cu acoperişul prăpăstios aduceau a fortăreaţă-închisoare. Am dat roată aripii extreme şi am pătruns pe un drumeag incredibil de vechi, umbrit şi mărginit cu buxus. Era atît de îngust, încît nu îngăduia decît unei singure persoane să lunece în lungul său, iar ramurelele arbuştilor se întîlneau deasupra capului, ca nişte arcade. Parcă ar fi fost fantoma unei cărări cu verdele ei lucios dînd în cenuşiul umbros al şoselelor. Am tot înaintat, în vreme ce ramurelele îmi izbeau faţa, săltînd iar înapoi, cu un foşnet uscat; în cele din urmă, am ieşit în vîrful acoperit cu iarbă al acelui *chemin de ronde*. Am pornit pe el către turnul porţii, privind în jos în curtea ce se întindea chiar sub mine. Nu se zărea picior de fiinţă omenească; nici vreunul din cîini. Am descoperit o scară în masivitatea zidului şi am coborît; iar cînd am ieşit în curte, m-am văzut din nou împresurat de haita de cîini. Cel cafeniu-roşcat ieşise ceva mai în faţă, iar ogarul negru tremura în coada plutonului. "Oh, lua-v-ar naiba, fiare sîcîitoare !", am exclamat eu, speriat de neaşteptatul ecou al propriei mele voci. Cîinii stăteau nemişcaţi, urmărindu-mă. Ştiam de acum că nu vor încerca să mă împiedice să mă apropii de casă, iar conştiinţa acestui fapt îmi îngădui să-i cercetez mai atent. Aveam impresia că trebuiau să fie grozav de speriaţi pentru a se arăta atît de tăcuţi şi de inerţi. Nu arătau însă nici flămînzi, nici nu purtau urmele maltratării. Aveau blana netedă şi nu erau slabi, cu excepţia ogarului care dîrdîia. Ai fi zis mai curînd că trăiseră mult timp în apropierea unor oameni care nu le vorbeau niciodată şi nici nu-i priveau; tăcerea locului le amuţise poate şi lor firile curioase şi active. Iar această stranie pasivitate, această letargie aproape omenească îmi păru şi mai tristă decît nefericirea unor animale înfometate şi lovite. Mi-ar fi plăcut să-i stîrnesc pentru o clipă, să-i atrag într-un joc sau alergare, dar cu cît priveam mai mult în ochii lor ficşi şi plictisiţi cu atît mai absurdă îmi părea o asemenea idee. Cum de-mi trecuse prin cap aşa ceva, în vreme ce ferestrele acelei case ne priveghează din înalt ? Cîinii ştiau mai bine; *ei*

ştiau ce anume tolerează acea casă şi ce nu. Mi s-a părut chiar că ei ştiau şi ce-mi trece prin minte şi că mă compătimeau pentru atîta frivolitate. Chiar şi acel simţămînt le parvenea însă, probabil, printr-o ceaţă deasă de apatie. Aveam impresia că distanţa de la ei la mine nu era nimic în comparaţie cu depărtarea mea de ei. Parcă ar fi împărtăşit în comun o amintire atît de profundă şi de întunecată, încît nimic din cele întîmplate de atunci nu mai merita vreun mîrîit sau vreo legănare a cozii.

– Ascultaţi, am izbucnit eu deodată, adresîndu-mă cercului lor mut, ştiţi cum arătaţi voi toţi ? Parcă aţi fi văzut o fantomă – aşa arătaţi. Mă întreb de nu există cu adevărat vreo fantomă pe aici şi de nu cumva aţi rămas singurii în faţa căreia să-şi mai facă apariţia ?

Cîinii continuară să mă fixeze cu privirea, fără să facă nici o mişcare ...

Era deja întuneric cînd luminile maşinii lui Lanrivain se iviră la răscruce şi nu pot spune că nu m-am bucurat văzîndu-le. Aveam sentimentul că tocmai scăpasem din cel mai singuratic loc de pe pămînt şi că nu găsisem solitudinea pe placul meu – sau pe cît îmi imaginasem. Prietenul meu îşi adusese avocatul de la Quimper pentru noapte, iar eu, şezînd pe banchetă alături de un străin rotofei şi afabil, nu simţeam nici un imbold să vorbesc de Kerfol ...

În seara aceea însă, în vremea ce Lanrivain şi avocatul se închiseseră în birou, doamna Lanrivain începu să mă iscodească în sufragerie.

– Ei bine, intenţionaţi să cumpăraţi domeniul Kerfol ? întreabă ea, ridicîndu-şi drăgălaşa bărbie aplecată asupra lucrului de mînă.

– Încă nu m-am hotărît. Fapt este că n-am reuşit să intru în casă, am răspuns, ca şi cum mi-aş fi amînat decizia cu intenţia de a o mai vizita o dată.

– N-aţi putut intra ? Dar ce s-a întîmplat ? Familia e avidă să vîndă casa, iar bătrînul paznic are instrucţiuni să ...

– Posibil. Dar bătrînul paznic nu se afla acolo.

– Ce păcat ! Trebuie să se fi dus la piaţă. Şi fiica lui ? ...

– Nu era nimeni pe-acolo. Eu, cel puţin, n-am văzut pe nimeni.

– Extraordinar ! Chiar pe nimeni ?

– Pe nimeni afară de o groază de cîini – o haită întreagă – care păreau să se simtă stăpîni acolo.

Doamna de Lanrivain lăsă să-i cadă broderia pe genunchi şi îşi împreună mîinile. Cîteva clipe mă privi gînditoare.

– O haită de cîini ... i-aţi *văzut* ?

– Dacă i-am văzut ? N-am văzut nimic altceva !

– Cîţi erau ? M-aim întrebat întotdeauna ... continuă ea, coborînd puţin vocea.

Am privit-o surprins. Crezusem că acel loc îi era familiar.

– N-aţi fost niciodată la Kerfol ? am întrebat.

– O, ba da; adeseori. Dar niciodată în această zi.

– Care zi ?

– Am uitat cu totul – la fel şi Hervé, sînt sigură. Dacă ne-am fi amintit, nu v-am fi trimis acolo pentru nimic în lume ...dar, la urma urmelor, doar nu credem nici pe jumătate în lucruri de genul acesta, nu-i aşa ?

– Ce fel de lucruri ? am întrebat, coborîndu-mi fără să vreau vocea la acelaşi nivel cu a ei. În sinea mea, îmi ziceam: "*Am ştiut* eu că e ceva la mijloc ..."

Doamna de Lanrivain îşi drese glasul şi-mi zîmbi, ca pentru a mă linişti.

– Nu v-a spus Hervé povestea domeniului Kerfol ? A fost şi un strămoş al lui amestecat. Ştiţi că fiecare casă bretonă îşi are fantoma ei, iar unele sînt cam neplăcute.

– Bine dar ... cîinii aceia ?

– Ei bine, cîinii aceia sînt fantomele de la Kerfol. Cel puţin ţăranii spun că într-o anumită zi a anului apar acolo o mulţime de cîini, iar în ziua aceea paznicul şi fiica lui pleacă la Morlaix şi se-mbată. Femeile bretone beau de sting.

Se opri pentru a asorta o jurubiţă de mătase; apoi îşi ridică fermecătorul ei chip iscoditor de pariziană.

– Chiar aţi văzut o mulţime de cîini ? nu-i nici măcar unul la Kerfol, zise ea.

II

A doua zi, Lanrivain răscoli un raft de sus al bibliotecii în căutarea unui volum ponosit, legat în piele de viţel.

– Iată-l, zise el. Cum se intitulează ? *Analele Curţii Judecătoreşti din Ducatul Bretagnei.* Quimper, 1702. Cartea a fost scrisă cu vreo sută de ani mai tîrziu decît afacerea Kerfol; cred însă că este o transcriere destul de literală a analelor Curţii. Oricum, e o lectură stranie. Şi a mai fost şi un Hervé de Lanrivain amestecat – nu era tocmai stilul *meu*, după cum vei constata. Mi-e rudă doar pe linie colaterală, de altfel. Poftim, ia cartea cu tine la culcare. Nu-mi amintesc cu exactitate amănuntele; dar, după ce o vei fi citit, pariez pe ce vrei că o să dormi cu lumina aprinsă!

Am lăsat lumina să ardă toată noaptea, aşa cum a prevăzut; dar aceasta în primul rînd pentru că am fost absorbit de lectura mea pînă aproape de crăpatul zorilor. Relatarea procesului Annei de Cornault, soţia stăpînului din Kerfol, era lungă şi tipărită cu caracter mic. Era, probabil, după cum spusese şi prietenul meu, o transcriere aproape literală a celor petrecute în sala de judecată; iar procesul a durat aproape o lună. Pe lîngă aceasta, era o tipăritură foarte proastă ...

La început, m-am gîndit să traduc vechiul răboj. Este însă plin de repetiţii obositoare, iar direcţiile principale ale povestirii divaghează mereu spre aspecte colaterale. Am încercat aşadar să descurc ţîţele povestirii şi să o redau aici într-o formă mai simplă. Din cînd în cînd, totuşi, am revenit la text, întrucît nici un alt cuvînt nu putea reda exact sentimentul pe care l-am avut la Kerfol; şi niciodată nu am adăugat ceva de la mine.

III

Era în anul de grație 16... cînd Yves de Cornault, stăpîn peste domeniul Kerfol, s-a dus în *pardon* [1] la Locronan pentru a-și îndeplini îndatoririle religioase. Era un nobil bogat și puternic, aflat în cel de al șaizeci și doilea an al vieții, dar încă sănătos și voinic – mare călăreț și vînător, dar plin de pioșenie. Astfel l-au descris mai toți cei care i-au fost aproape. La înfățișare, era scund și masiv, cu o față oacheșă, cu picioarele ușor curbate din prea îndelungatul exercițiu al călăriei, cu un nas coroiat și cu mîini mari, păroase. Se căsătorise de tînăr, dar își pierduse soția la scurtă vreme, iar de atunci locuise singur la Kerfol. Mergea la Morlaix de două ori pe an, unde avea o casă frumoasă pe malul rîului, își petrecea acolo o săptămînă sau două; uneori mai călărea și spre Rennes, cu afaceri. S-au găsit martori care să declare că, în timpul acestor absențe, el ar fi dus o viață diferită de aceea cunoscută la Kerfol, unde își vedea de treburile domeniului, mergea zilnic la slujbă, iar singura distracție era vînătoarea mistrețului și a păsărilor de apă. Aceste zvonuri nu sînt tocmai relevante însă și este cert că, printre cei de seama lui din împrejurimi, el trecea drept un bărbat sever, dacă nu chiar auster, îndeplinindu-și cu pioșenie îndatoririle religioase și trăind de unul singur. Nu s-a auzit de vreo legătură a sa cu vreo femeie de pe domeniu, deși, la vremea aceea, nobilii erau mult mai liberali în relațiile cu țăranii. Unii ziceau chiar că el nu mai aruncase niciodată o privire unei femei de la moartea soției; lucruri de genul acesta sînt greu de dovedit însă, iar probele adunate nu valorează cine știe ce.

Ei bine, în cel de al șaizeci și doilea an al vieții sale, mergînd Yves de Cornault în pelerinaj la Locronan, întîlni o tînără doamnă din Douarenenez, care călătorise pe o pernită în spatele tatălui ei pentru a-și face datoria față de sfînt. O chema Anne de Barrigan, provenea dintr-o familie bună de bretoni, mult mai puțin puternică și importantă însă decît aceea a lui Yves de

[1] Pelerinaj breton (fr.).

Cornault, iar tatăl ei își risipise averea la cărți și trăia aproape ca un țăran în micul lui conac de granit dintre mlaștini ... Am spus că nu voi adăuga nimic de la mine în relatarea impersonală a acestui caz ciudat; totuși trebuie să mă întrerup aici pentru a o descrie pe tînăra fată care ajunsese la poarta Locronanului chiar în clipa în care baronul de Cornault descăleca. Mă inspir, în descrierea mea, dintr-un desen decolorat, realizat în creion roșu, îndeajuns de sobru și veridic pentru a fi atribuit unuia din discipolii tîrzii ai școlii lui Clouet, expus în biroul lui Lanrivain, și despre care se spune că e portretul lui Anne de Barrigan. Nu este semnat și nici nu poartă alt însemn după care să poată fi identificat, în afară de inițialele A.B. și de data 16..., anul de după căsătoria ei. Desenul reprezintă o femeie tînără, cu o față mică, ovală, aproape ascuțită, totuși suficient de mare pentru a face loc unei guri proeminente, cu colțurile buzelor ușor lăsate. Nasul este mic, iar sprîncenele cam înalte și depărtate și atît de subțiri, încît seamănă cu acelea dintr-o pictură japoneză. Fruntea este înaltă și severă, iar părul, pe care îl intuiești a fi mătăsos, des și blond, i-o descoperă în întregime, adunat apoi în jurul capului ca un capișon. Ochii nu sînt nici mari nici mici, căprui, probabil, cu o căutătură deopotrivă timidă și fermă. Mîinile albe și lungi sînt încrucișate sub piept...

Capelanul de la Kerfol, precum și alți martori au afirmat că, atunci cînd s-a întors de la Locronan, baronul a sărit de pe cal, a poruncit să fie înșeuat altul numaidecît, a strigat unui tînăr paj să vină cu el și a plecat călare în aceeași seară către miazăzi. Intendentul său l-a urmat a doua zi dimineața, cu cufere încărcate pe doi măgari de povară. În săptămîna următoare, Yves de Cornault s-a întors la Kerfol, a trimis după vasalii și arendașii săi și le-a comunicat că urmează să se căsătorească de *Toussaints* [1] cu Anne de Barrigan din Douarnenez. Și căsătoria avu loc chiar în acea zi.

În ceea ce privește următorii cîțiva ani, probele adunate de o parte și de alta par să indice că au fost fericiți pentru cuplu. Nu s-a găsit nimeni să spună că Yves de Cornault s-ar fi purtat

[1] Sărbătoarea tuturor sfinților (la catolici), 1 noiembrie.

aspru cu soţia lui şi era evident pentru toată lumea că se fericea pentru alegerea făcută. Capelanul şi alţi martori de partea acuzării au recunoscut că tînăra doamnă a avut o influenţă moderatoare asupra soţului său, care a devenit mai puţin pretenţios cu arendaşii, mai puţin aspru cu ţăranii şi cu slugile şi mai puţin predispus la accesele de muţenie mohorîtă, care-i umbriseră văduvia. Cît despre soţia lui, singura plîngere pe care a putut-o invoca avocatul în apărarea ei a fost aceea că domeniul era un loc singuratic şi că, atunci cînd soţul ei era plecat cu treburi la Rennes sau Morlaix – unde nu era luată niciodată – nu avea voie nici măcar să se plimbe prin parc neînsoţită. Nimeni nu a afirmat însă că ar fi fost nefericită, cu toate că o servitoare a declarat că o surprinsese plîngînd şi că o auzise jeluindu-se că e o femeie blestemată să nu aibă copii sau altceva în viaţă, despre care să poată susţine că-i aparţine doar ei. Acesta era însă un sentiment cît se poate de firesc la o femeie care îşi iubeşte soţul; şi cu siguranţă că Yves de Cornault însuşi trebuia să fi fost mîhnit că ea nu-i năştea un fiu. Cu toate acestea, nu o făcea niciodată să simtă vreun reproş pentru faptul că era stearpă – ea însăşi recunoaşte în depoziţia sa – ci încerca să o facă să uite, potopind-o cu daruri şi favoruri. Oricît de bogat, el nu fusese niciodată mînă spartă; nimic nu i se părea însă destul de bun pentru soţia lui, fie că era vorba de mătăsuri, pietre preţioase sau pînzeturi, sau de ce-i mai trecea ei prin cap. Orice vînzător ambulant era binevenit la Kerfol, şi ori de cîte ori era chemat undeva, stăpînul nu se întorcea acasă fără să-i aducă un dar frumos soţiei sale – ceva cu totul deosebit – de la Morlaix, Rennes sau Quimper. Una din slujnice înşiră, la interogatoriu, o listă semnificativă a cadourilor primite într-un an de zile, pe care o reproduc: de la Morlaix, o joncă sculptată în fildeş, cu chinezi la rame, adusă de un marinar excentric ca ofrandă pentru Notre Dame de la Clarté, din Quimper; o mantie brodată, lucrată de călugăriţele de la *Adormirea Maicii Domnului*, de la Rennes, un trandafir din chihlimbar, cu o coroană de granate; tot de la Morlaix, un val de catifea de Damasc, cu ape aurii, cumpărată de la un evreu din Siria; iar de ziua sfîntului Mihail, în acelaşi an, un colier sau o brăţară cu pietre rotunde – smaralde, perle şi rubine – înşirate pe un fin lănţuc de aur, de la Rennes. Acesta a

fost darul care i-a plăcut doamnei cel mai mult, a declarat femeia mai tîrziu. El a fost prezentat ca probă la proces şi se pare că atît membrii Curţii cît şi publicul au fost impresionaţi, găsindu-l un giuvaer deosebit şi foarte valoros.

În aceeaşi iarnă, baronul a plecat din nou în călătorie, de data aceasta tocmai la Bordeaux, iar la întoarcere a adus soţiei sale ceva şi mai ieşit din comun, şi mai frumos decît brăţara. Era seară cînd ajunse la Kerfol şi, intrînd în marea sală, o găsi pe soţia sa şezînd cu bărbia sprijinită pe mînă şi cu privirea dusă la focul din cămin. El ducea cu sine o cutie îmbrăcată în catifea pe care o aşeză jos şi, ridicîndu-i capul, slobozi din ea un căţeluş cafeniu-auriu.

Anne de Cornault scoase o exclamaţie de bucurie cînd micuţa creatură alergă în salturi către ea. "Oh, seamănă cu o pasăre sau cu un fluture !" strigă ea ridicîndu-l; iar cîinele îi puse lăbuţele pe umeri şi o privi în ochi cu o expresie "aproape creştinească". Din acea clipă, ea nu voi a se mai despărţi de el, mîngîindu-l şi vorbindu-i ca şi cum ar fi fost un copil – căci cu adevărat ceva mai apropiat de un copil nu avea să cunoască. Yves de Cornault era foarte mulţumit de achiziţia sa. Cîinele îi fusese adus de un marimar de pe un vas comercial, cu destinaţia Indiile de Est, iar marinarul îl cumpărase de la un pelerin la un bazar din Jaffa, care, la rîndul său, îl furase de la soţia unui nobil din China – un gest perfect îndreptăţit, căci pelerinul era creştin, iar nobilul, un păgîn condamnat să ardă în focurile Gheenei. Yves de Cornault plătise un preţ greu pentru cîine, căci începuseră să fie căutaţi la curtea Franţei, iar marinarul era conştient că pusese mînă pe un bun valoros. Bucuria Annei era atît de mare însă, încît bărbatul ei ar fi dat şi de două ori pe-atît pentru a o vedea rizînd şi jucîndu-se cu micuţul animal.

Pînă aici, probele sînt coerente, iar povestirea navighează pe o mare calmă; de aici încolo însă, cîrmaciului începe să-i fie mai greu. Voi încerca să mă menţin cît mai aproape de declaraţiile Annei, deşi, către sfîrşit, sărmana de ea...

Ei, să revenim, deci. Chiar în anul de după venirea cîinelui cafeniu-auriu la Kerfol, Yves de Cornault fu găsit mort într-o noapte de iarnă în capul unei scări înguste ce ducea de la apartamentul soţiei sale către uşa dinspre curtea interioară. Soţia sa îl

descoperi cea dintîi şi dădu alarma; era atît de îngrozită, sărmana femeie, ale cărei veşminte erau în întregime pătate de sîngele lui, încît, la început, servitorii treziţi din somn nu puteau înţelege ce le spunea, temîndu-se că-şi ieşise din minţi. Acolo însă, în capul scărilor, zăcea într-adevăr bărbatul ei, mort de-a binelea, cu capul spre ei şi cu sîngele şiroindu-i din trup pe treptele de dedesubt. Avea zgîrieturi şi tăieturi îngrozitoare pe faţă şi pe gît, produse parcă de nişte ciudate arme ascuţite; iar unul din picioare îi era sfîşiat pînă la arteră, a cărei scurgere îi provocase, probabil, moartea. Dar cum ajunsese acolo şi cine îl asasinase ?

Soţia lui declară că dormea în patul ei atunci cînd, auzindu-i strigătele, ieşise în grabă şi-l găsise zăcînd pe trepte. Declaraţia fu însă numaidecît pusă sub semnul întrebării. În primul rînd, se dovedi că ea n-ar fi putut auzi lupta de pe scări din camera ei, datorită grosimii zidurilor şi lungimii pasajului; se dovedi mai apoi că nu dormea în pat, căci era îmbrăcată, atunci cînd ridicase toată casa în picioare, iar patul era neatins. Mai mult, uşa din capul scărilor era întredeschisă, iar capelanul, un om cu spirit de observaţie, a declarat că rochia pe care o purta baroneasa era pătată de sînge la genunchi şi că se vedeau urmele însîngerate ale unor mîini mici, în partea de jos a pereţilor scării, încît se născu bănuiala că ea se aflase în realitate la uşa din dos atunci cînd bărbatul ei s-a prăbuşit, şi că, tîrîndu-se în mîini şi genunchi, pe întuneric, fusese pătată de sîngele ce se scurgea în jos, din trupul lui. Firească, se mai argumenta, pe de altă parte, că petele de sînge de pe rochie ar fi putut fi pricinuite de faptul că îngenunchease alături de trupul bărbatului ei, atunci cînd se repezise afară din cameră; mai rămînea însă în suspensie chestiunea uşii întredeschise de la piciorul scării precum şi amănuntul că urmele de degete din casa scării erau toate îndreptate în sus.

Acuzata îşi menţinu depoziţia în primele două zile, în ciuda improbabilităţii ei; în cea de a treia zi însă, i se aduse la cunoştinţă că Hervé de Lanrivain, un tînăr nobil din vecinătate, a fost arestat pentru complicitate la crimă. Se găsiseră vreo doi-trei martori care să declare că, după cum se ştia, chipurile, în tot ţinutul, Lanrivain fusese în termeni foarte buni cu doamna de

Cornault mai înainte, dar lumea încetase să le mai asocieze numele, întrucît tînărul lipsise mai bine de un an din Bretagne. Martorii care făcuseră această declarație nu aveau o reputație prea bună. Era vorba de o bătrînă culegătoare de ierburi, bănuită de vrăjitorie, de un diacon beţiv de la o parohie învecinată şi, în sfîrşit, de un păstor sărac cu duhul, pe care îl puteai face să jure orice. Era evident că nici acuzarea nu era satisfăcută de probele deţinute şi că şi-ar fi dorit o dovadă mai elocventă a complicităţii lui Lanrivain decît depoziţia culegătoarei de ierburi cum că-l văzuse cățărîndu-se pe zidul parcului în noaptea crimei. Una din metodele folosite în zilele acelea pentru a cîrpi probele insuficiente era aceea de a exercita o anume presiune – fizică sau psihică – asupra persoanei incriminate. Nu reiese limpede ce fel de presiune a fost aplicată în cazul Annei de Cornault, dar în cea de a treia zi, cînd a fost adusă în faţa Curţii, ea arăta "slăbită şi rătăcită", iar, după ce a fost îndemnată să se reculeagă şi să spună adevărul, jurînd pe onoarea ei şi pe rănile binecuvîntatului Mîntuitor, ea mărturisi că, de fapt, coborîse scările pentru a sta de vorbă cu Hervé de Lanrivain (care neagă totul) şi că fusese surprinsă acolo de zgomotul produs de trupul bărbatului ei în cădere. Aşa mai mergea; iar acuzaţia îşi frecă mîinile satisfăcută. Satisfacţia spori atunci cînd mai multe slugi, care locuiau la Kerfol, fură determinate să spună – cu o aparenţă de sinceritate – că, în anul de dinaintea morţii sale, dacă nu cumva cu vreo doi ani mai înainte, stăpînul lor redevenise nesigur pe el şi supărăcios şi că i se întîmpla din cînd în cînd să se ferece în morocănoasa tăcere de care se temeau înaintea celei de a doua căsătorii. Asemenea declaraţii păreau să indice că lucrurile nu mergeau prea bine la Kerfol, cu toate că nu se găsi nimeni care să declare că observase semne de neînţelegere vădită între soţ şi soţie.

Chestionată asupra motivului pentru care coborîse noaptea să-i deschidă uşa lui Hervé de Lanrivain, Anne de Cornault dădu un răspuns care a stîrnit, probabil, zîmbetul întregii Curţi. Ea spuse că se simţea singură şi că dorea să-i vorbească tînărului domn. "Era acesta unicul motiv ?" fu întrebată, iar ea răspunse: "O, da, pe crucea de deasupra capetelor domniilor voastre." "Dar de ce în mijloc de noapte ?" reveniră magistraţii. "Pentru

că nu exista nici un alt mijloc de a-l întîlni." Parcă văd schimbul de priviri, în şirul gulerelor de hermină de sub Crucifix.

La întrebările următoare, Anne de Comault răspunse că viaţa ei de familie era îngrozitor de monotonă; "pustie" a fost cuvîntul folosit. E drept că arareori se întîmpla ca bărbatul ei să-i vorbească aspru; dar treceau zile întregi în care nu scotea o vorbă. E drept că nu o lovise sau ameninţase vreodată; o ţinea însă ca pe o prizonieră la Kerfol, iar cînd pleca la Morlaix, la Quimper sau Rennes, o lăsa sub o pază atît de străşnică, încît nu putea să culeagă o floare în grădină fără să fie urmărită îndeaproape de o slujnică. "Nu sînt regină, ca să mă bucur de asemenea onoruri" îi spusese ea o dată, iar el replicase că un bărbat care posedă o comoară nu lasă cheia în broască la plecare. "Atunci ia-mă cu tine", îl rugase ea, dar el răspunsese că oraşele sînt locuri de pierzanie, iar tinerelor soţii le şedea mai bine lîngă focul din cămin.

– Dar ce doreaţi să-i spuneţi lui Hervé de Lanrivain ? întreabă curtea, iar ea răspunse:

– Să-l rog să mă ia de acolo.

– Aha, prin urmare recunoaşteţi că aţi coborît cu gînduri adulterine?

– Nu.

– Atunci de ce voiaţi să vă ia cu el ?

– Pentru că mă temeam pentru viaţa mea.

– De cine vă temeaţi ?

– De bărbatul meu.

– De ce vă temeaţi de bărbatul dumneavoastră ?

– Pentru că îmi sugrumase căţeluşul.

Un alt zîmbet a făcut, probabil, înconjurul curţii; în zilele cînd oricare nobil avea dreptul să-şi spînzure ţăranii – şi mulţi se foloseau de el – nu era deloc cazul să te formalizezi că unul din ei sucise beregata unui amărît animal de casă.

În acel moment, unul din judecători, care părea să nutrească o anumită simpatie pentru acuzată, spuse că trebuiau să-i îngăduie să se explice, la care ea îşi începu povestea.

În primii ani de căsnicie se simţise foarte singură; totuşi soţul ei nu o tratase cu asprime. Dacă ar fi avut un copil, nu ar fi fost nefericită; zilele erau lungi însă şi ploua prea mult.

Este drept că, ori de cîte ori pleca lăsînd-o singură, bărbatul ei îi aducea un dar frumos la întoarcere; dar aceasta nu-i alina singurătatea. Cel puţin pînă în ziua în care îi aduse căţeluşul auriu din Orient; după aceea fu mai puţin nefericită. Bărbatul ei părea mulţumit să o vadă că-l îndrăgeşte atît de mult. Îi îngădui să-i pună la gît brăţara cu pietre preţioase şi să-l ţină mereu în preajmă.

Într-una din zile adormi, după cum îi era obiceiul, în camera ei, cu căţeluşul la picioare. Era desculţă şi-şi sprijinise tălpile în blana lui. Deodată fu trezită de bărbatul ei, care stătea în picioare alături, cu un zîmbet lipsit de răutate.

– Arăţi ca bunică-mea, Juliana de Cornault, care îşi doarme somnul de veci în capelă, sprijinindu-şi picioarele pe un căţeluş, spuse el.

Analogia o înfioră, cu toate acestea îi răspunse rîzînd:

– Ei bine, cînd am să mor, va trebui să mă aşezi alături, sculptată în marmură, cu căţeluşul la picioare.

– Oho... o să mai vedem, rîse el la rîndu-i, dar încruntîndu-şi sprîncenele negre. Cîinele este emblema fidelităţii.

– Şi pui la îndoială dreptul meu de a avea aşa ceva la picioare ?

– Cînd am îndoieli, fac în aşa fel încît să mi le risipesc, răspunse el. Sînt bătrîn, adăugă, şi lumea vorbeşte că te silesc să duci o viaţă singuratică. Jur însă că o să-ţi ai monumentul, de-l vei merita.

– Iar eu jur să-ţi fiu credincioasă, replică ea, de-ar fi şi numai pentru a-mi avea căţeluşul la picioare.

Nu peste mult timp, el plecă la sesiunea judecătorească din Quimper, iar în perioada cît fu plecat, sosi mătuşa lui, văduva unui mare nobil din ducat, pentru a petrece o noapte în drumul ei către altarul din Ste. Barbe. Era o femeie pioasă şi cu prestanţă, mult respectată de Yves de Cornault, aşa încît, atunci cînd îi propuse Annei să meargă cu ea la Ste. Barbe, nimeni nu îndrăzni să obiecteze, şi chiar şi capelanul se declară de acord cu pelerinajul. Aşa că Anne o porni spre Ste. Barbe, iar acolo îl întîlni pentru prima oară pe Hervé de Lanrivain. Acesta venise o dată sau de două ori la Kerfol cu tatăl său, dar nu schimbaseră nici măcar o duzină de cuvinte între ei. Nici acum nu discu-

tară mai mult de cinci minute, sub castani, în momentul cînd procesiunea ieșea din capelă. "Vă plîng", zise el, iar ea fu surprinsă, căci nu-și închipuise pînă atunci că o considera cineva obiect demn de milă. "Chemați-mă atunci cînd veți avea nevoie de mine", adăugă el, iar ea zîmbi ușor, dar mai tîrziu se bucură și se gîndi adesea la acea întîlnire.

Anne mărturisi că îl întîlnise de trei ori după aceea, nu mai mult. Cum și unde, refuză să spună – aveai impresia că se teme să nu implice o anumită persoană. Întîlnirile lor fuseseră, așadar, rare și scurte; iar la ultima, el îi spusese că urma să plece a doua zi într-o țară străină, cu o misiune care nu era lipsită de primejdii și care îl putea reține luni întregi departe de casă. Îi ceru un suvenir, iar ea nu avu ce altceva să-i dea afară de brățara de la gîtul cățelușului. Regretă după aceea că i-o dăduse, dar el era atît de nefericit din pricina plecării, încît nu avusese curajul să-l refuze.

Bărbatul ei era plecat atunci. Cînd se întoarse, cîteva zile mai tîrziu, el luă animalul în brațe, ca să-l mîngîie, și observă absența brățării. Soția lui îi spuse că o pierduse cățelușul în tufișurile din parc și că o căutase cu camerista o zi întreagă. Era adevărat, explică ea Curții, că pusese slujnicele să-i caute brățara – toți credeau că fusese pierdută în parc ...

Bărbatul ei nu comentă în nici un fel, iar seara, la cină, se arătă în starea-i de spirit obișnuită, nici bună nici proastă – nu puteai ghici niciodată. Pălăvrăgi mult despre ceea ce făcuse și văzuse la Rennes; din cînd în cînd se oprea însă, aruncîndu-i o privire aspră, iar cînd se duse la culcare, Anne își găsi cățelușul sugrumat pe pernă. Sărmana ființă murise, dar trupul îi era cald, în clipa în care constată că fusese strangulat cu brățara dăruită lui Lanrivain, răsucită de două ori în jurul gîtului.

A doua zi în zori, își înmormîntă cîinele în grădină și ascunse brățara în sîn. Nu-i spuse nimic bărbatului ei, nici atunci nici mai tîrziu, iar el, la rîndu-i, rămase tăcut. Chiar în acea zi însă, el porunci să fie spînzurat un țăran care furase un braț de vreascuri din parc, iar a doua zi aproape omorî în bătaie un cal tînăr pe care îl învăța la călărit.

Veni și iarna, iar zilele-i scurte și nopțile lungi treceau una după alta; de la Hervé de Lanrivain, nici o veste. Poate că-l ucisese

soțul ei sau fusese doar jefuit de acel giuvaer. Zi după zi, lîngă cămin, în mijlocul fetelor care torceau, noapte de noapte, singură în pat, se întreba și tremura. Uneori, la masă, bărbatul ei îi arunca o privire și zîmbea; și atunci era convinsă că Lanrivain e mort. Nu îndrăznea să ceară informații despre el, căci era sigură că bărbatul ei ar fi aflat; îi intrase în cap ideea că el poate afla orice. Chiar cînd poposi la castel, pentru o noapte, o vrăjitoare faimoasă, care îți putea arăta toată lumea într-un cristal, iar fetele se înghesuiră toate în jurul ei, Anne reuși să-și înfrîneze curiozitatea.

Urmă o iarnă lungă, și întunecoasă, și ploioasă. Într-o zi, în absența lui Yves de Cornault, sosiră la Kerfol niște țigani cu o trupă de cîini dresați. Anne îl cumpără pe cel mai mic și mai isteț – un cîine alb și pufos, cu un ochi albastru și celălalt căprui. Părea să fi fost chinuit de țigani, căci se lipi scîncind de ea, atunci cînd îl luă. În seara aceea se întorase soțul ei, iar cînd se duse să se culce, găsi cățelușul sugrumat pe pernă.

După acea întîmplare, hotărî să nu-și mai ia niciodată un cîine; dar, într-o seară cumplit de geroasă, descoperiră un biet ogar slăbănog scheunînd la poarta castelului, iar ea îl primi înăuntru, poruncind slujnicelor să nu pomenească nimic despre el. Îl ascunse într-o încăpere unde nu pătrundea nimeni, fără mîncare pentru el din propria-i farfurie, îi așternu un culcuș cald și-l mîngîie ca pe un copil.

Yves de Cornault se întoarse acasă, iar a doua zi ea își găsi ogarul sugrumat pe pernă. Plînse în taină, dar nu spuse nimic și hotărî că nu avea să mai aducă vreun cîine la castel nici de l-ar fi găsit agonizînd de foame. Într-o zi însă dădu peste un cățeluș ciobănesc, bălțat, cu doi ochi albaștri, blînzi, care zăcea cu un picior rupt în zăpada parcului. Yves de Cornault era la Rennes, așa că aduse cățelușul înăuntru, îl încălzi și îl hrăni, îi bandajă piciorul și îl ascunse în castel pînă la întoarcerea soțului ei. Cu o zi mai înainte, dădu cățelul unei țărănci, care locuia la mare depărtare, plătindu-i o sumă frumușică de bani pentru a avea grijă de el și a păstra taina; în noaptea aceea însă auzi un scheunat și un rîcîit în ușă, iar cînd o deschise, cățelușul șchiop, ud și tremurînd tot, îi sări în brațe, înecîndu-se într-un scheunat înăbușit. Îl ascunse în pat, iar a doua zi dimineața tocmai plănuia

să-l trimită înapoi acelei femei, cînd îl auzi pe bărbatul ei intrînd călare în curte. Ascunse cîinele într-un dulap şi coborî pentru a–l primi. Un ceas sau două mai tîrziu, cînd reveni în cameră, cățelul zăcea sugrumat pe pernă...

După aceea nu îndrăzni să-şi mai apropie nici un cîine, iar singurătatea ei deveni insuportabilă. Uneori, cînd traversa curtea castelului şi i se părea că n–o vede nimeni, se apropia şi mîngîia bătrînul prepelicar de la poartă. Într-o zi însă, pe cînd îl mîngîia, îl văzu pe bărbatul ei ieşind din capelă; iar a doua zi, bătrînul cîine dispăru ...

Strania poveste fu ascultată, nu fără semne de nerăbdare şi comentarii neîncrezătoare, pe parcursul cîtorva şedinţe ale Curţii. Era evident că magistraţii erau surprinşi de caracterul ei pueril şi că istorioara nu-i era de folos acuzatei nici în ochii publicului. Era o poveste stranie, negreşit, dar ce dovedea ea pînă la urmă ? Că lui Yves de Cornault îi displăceau cîinii şi că soţia lui, pentru a-şi face sieşi pe plac, ignora această repulsie. Cît despre invocarea acestei minore neînţelegeri ca scuză pentru relaţiile acuzatei – indiferent de natura lor – cu presupusul complice, argumentul era atît de absurd, încît chiar avocatul ei regretă că o lăsase să se folosească de el şi, în repetate rînduri, încercă să–i scurteze povestirea. Ea o depănă însă pînă la capăt, cu un soi de insistenţă hipnotică, de parcă scenele invocate ar fi fost vii pentru ea, încît uitase unde se află şi se imagina retrăindu-le.

În cele din urmă, judele care arătase mai înainte o oarecare bunăvoinţă spuse (aplecîndu-se, probabil, spre lungul şir al colegilor săi care moţăiau):

– Atunci aţi dori să ne faceţi să credem că v-aţi ucis soţul pentru că nu v–a îngăduit să ţineţi un cîine ?

– Nu mi-am ucis soţul.

– Cine a făcut-o atunci ? Hervé de Lanrivain ?

– Nu.

– Cine, atunci ? Puteţi să ne spuneţi ?

– Da, pot. Cîinii ...

În acel moment fu scoasă, leşinată, din sală.

Era evident că avocatul se străduia să o facă să renunţe la această variantă de apărare. Poate că explicaţia ei, oricare va fi fost, îi păruse convingătoare, în febrilitatea primei lor întîlniri

particulare; în lumina rece a examinării juridice şi expusă băscăliei oraşului, istorioara aceea îl umplea de ruşine acum şi ar fi sacrificat-o fără scrupule pe Anne pentru a-şi salva reputaţia profesională. Încăpăţînatul de jude însă – care, la urma urmelor, era poate mai curînd insistent decît binevoitor – ţinea să audă povestirea pînă la capăt, aşa că, a doua zi, acuzatei i se ceru să-şi continue depoziţia.

Ea spuse că, după dispariţia ciinelui de pază, nu se mai întîmplă nimic important timp de o lună sau două. Bărbatul ei nu-şi ieşea din obişnuinţe, iar ea nu-şi mai amintea vreun incident deosebit. Într-o seară însă sosi la castel o negustoreasă ambulantă, care vîndu tinerelor fete mici podoabe. Nu-i ardea ei de bijuterii, dar rămase să privească la ele în vreme ce fetele alegeau. Şi apoi nu ştiu cum se făcu, dar negustoreasa reuşi să-i vîre şi ei pe gît un pandantiv în formă de pară, conţinînd o bulină cu o aromă foarte puternică[1]; şi-amintea că văzuse cîndva ceva asemănător la o ţigancă. Nu avea nici un chef să o poarte şi nu înţelegea cum de o cumpărase. Negustoreasa îi spusese că purtătorul acelui pandativ dobîndeşte darul de a citi viitorul, dar nu dădu crezare vorbelor ei şi nici nu-i păsa, de altfel. Cumpărâ obiectul totuşi şi-l duse în camera ei, unde rămase o vreme răsucindu-l pe toate părţile. Apoi strania aromă începu să o ademenească, iar ea se întreabă oare ce plantă fusese închisă acolo. Îl deschise şi descoperi o bobiţă verzuie înfăşurată într-o bucăţică de hîrtie; iar pe hîrtie văzu un însemn cunoscut şi un mesaj de la Hervé de Lanrivain, în care i se comunica faptul că revenise acasă şi că se va afla la uşa ce da în curte în noaptea următoare, după apusul lunii ...

Anne arse hîrtia şi se aşeză să-şi adune gîndurile. Era seară, iar bărbatul ei era acasă... Nu avea cum să-l prevină pe Lanrivain, şi nu-i rămase nimic altceva de făcut decît să aştepte...

Nu era o femeie intelingentă, îmi imaginez, iar, ca prim fruct al cugetărilor sale, se pare că a făcut greşeala de a se arăta prea afectuoasă cu bărbatul ei în seara aceea. Nu-l putea păcăli cu

[1] Bulină aromată purtată ca mijloc de protecţie împotriva moliilor.

vin, conform tradiției, căci, cu toate că bea de stingea uneori, ținea la băutură; și pe urmă, atunci cînd bea de i se întunecau mințile, era numai pentru că așa-i era voia, iar nu din pricina vicleniei unei femei. Nu a soției sale, în orice caz – în privința ei era lămurit de acum. După cum înțeleg eu, el nu mai nutrea nici un pic de afecțiune pentru ea ci doar ură pentru presupusa-i dezonoare.

În orice caz, ea se străduí să-și înnoiască vechile ispite, dar foarte devreme el se plînse de febră și de dureri și părăsi sala de mese pentru a se retrage într-un oficiu, unde dormea uneori. Servitorul îi duse un pahar cu vin fiert, iar, la întoarcere, spuse că stăpînul său dormea și că nu dorea să fie tulburat. Un ceas mai tîrziu, cînd Anne ridică tapiseria și ascultă la ușa lui, îi putu auzi respirația regulată, zgomotoasă. Se temea să nu fi leșinat, așa că rămase mai mult timp în coridor, desculță, cu urechea lipită de ușă. Respirația lui era însă atît de liniștită și de firească, încît nu putea fi decît aceea a unui om care doarme dus. Se furișă înapoi în cameră, ceva mai liniștită, și rămase o vreme la fereastră, urmărind apusul de lună printre copacii din parc. Bolta lăptoasă era văduvită de stele, iar, după ce luna apuse și ea, noaptea se înstăpîni, neagră ca păcura. Înțelese că a venit timpul și se furișă în lungul coridorului, trecu de ușa bărbatului ei – unde se opri încă o dată pentru a-i asculta respirația – și ajunse în capul scării. Acolo se opri o clipă pentru a se asigura că nu o urmărea nimeni, după care începu să coboare treptele în întuneric. Erau atît de înalte și de întortocheate, încît trebui să coboare foarte încet, ca să nu se împiedice. Singurul ei gînd era să ridice zăvorul, să-l sfătuiască pe Lanrivain să fugă și să se întoarcă în grabă în camera ei. Încercase zăvorul mai devreme în seara aceea și reușise să-l ungă cu puțină grăsime; cu toate acestea, cînd îl trase, acesta scîrțîi... nu prea tare, dar simți că-i stă inima-n loc; în minutul următor, auzi deasupra un zgomot ...

– Ce zgomot ? interveni procurorul.

– Era vocea bărbatului meu, strigînd numele meu și blestemîndu-mă.

– Ce ați auzit după aceea ?

– Un strigăt înspăimîntător și o cădere.

– Unde se afla Hervé de Lanrivain în acest timp ?

– Stătea afară, în curte. Abia de-i puteam distinge chipul în întuneric. I-am zis să plece, pentru numele lui Dumnezeu, şi am împins uşa la loc.

– Ce ai făcut în clipa următoare ?

– Am rămas la piciorul scării, ascultînd.

– Ce ai auzit ?

– Am auzit cîini mîrîind şi gîfîind. (Descurajare vizibilă a magistraţilor, agasare a publicului şi exasperare a avocatului apărării. Iar cîini ! Dar judele curios insistă).

– Care cîini ?

Acuzata îşi plecă atunci capul şi vorbi atît de încet, încît fără nevoiţi să-i ceară a repeta răspunsul:

– Nu ştiu.

– Cum adică ... nu ştiţi ?

– Nu ştiu care cîini ...

Judele interveni din nou:

– Încercaţi să ne povestiţi exact aşa cum s-a întîmplat. Cît timp aţi rămas la piciorul scării ?

– Doar cîteva minute.

– Şi ce s-a întîmplat deasupra în acest răstimp ?

– Cîinii tot mîrîiau şi suflau zgomotos. L-am auzit pe soţul meu ţipînd o dată sau de două ori. După aceea a tăcut.

– Ce s-a întîmplat apoi ?

– Apoi am auzit un zgomot precum acela produs de o haită atunci cînd le arunci un lup – înfulecînd cu lăcomie.

Din partea asistenţei se auzi o exclamaţie de groază şi repulsie, urmată de o nouă încercare a avocatului disperat de a interveni. Judele rămăsese însă curios:

– Şi în tot acest timp nu v-aţi dus sus ?

– Ba da ... m-am dus atunci ... ca să-i izgonesc.

– Pe cîini ?

– Da.

– Ei bine ?

– Cînd am ajuns acolo, era întuneric beznă. Am găsit cremenea şi amnarul soţului meu şi, la scînteia produsă, l-am văzut zăcînd pe jos. Era mort.

– Iar cîinii ?

– Cîinii dispăruseră.

– Dispăruseră ... unde ?

– Nu știu. Nu exista nici o ieșire și nu era nici un câine la Kerfol.

Acuzata se ridică dreaptă, își aruncă brațele în jurul capului, după care se prăbuși pe pardoseala de piatră cu un țipăt lung. În sală se instăpîni confuzia. Dinspre banca magistraților, se auzi un glas :

– Este evident că acest caz trebuie să fie încredințat autorităților ecleziastice (o sugestie care, fără îndoială, l-a făcut să tresalte de bucurie pe avocatul apărării).

De aici, procesul se pierde într-o devălmășie de interogatorii și ciorovăieli. Toți martorii convocați confirmară spusele Annei de Cornault, că la Kerfol nu existau câini; nu mai rămăsese nici unul, de luni de zile. Stăpînul domeniului ajunsese să-i deteste, nu se putea nega acest fapt. Pe de altă parte, la anchetă se dezvăluiră lungi și furtunoase discuții în jurul naturii rănilor de pe trupul mortului. Unul din medicii la care au apelat a declarat că rănile aduc a mușcături. Fu resuscitată chestiunea vrăjitoriei, iar cei doi avocați adversari își aruncară reciproc în cap tomuri de necromanție.

În cele din urmă, o aduseră din nou pe Anne de Cornault în fața Curții – la insistențele aceluiași jude – și o întrebară dacă știa de unde veniseră câinii de care pomenise. Ea jură pe trupul Mîntuitorului că nu știa. Atunci judele îi puse ultima întrebare:

– Dacă acei câini pe care spuneți că i-ați auzit v-ar fi fost cunoscuți, credeți că i-ați fi recunoscut după lătrat ?

– Da.

– Și i-ați recunoscut ?

– Da.

– Ce câini credeți că au fost ?

– Câinii mei morți, rosti ea în șoaptă.

Fu scoasă din instanță, unde nu mai compăru niciodată. Urmă un soi de anchetă ecleziastică, iar rezultatul întregii afaceri fu acela că magistrații se certară între ei precum și cu comitetul ecleziastic, iar Anne de Cornault fu în cele din urmă încredințată familiei bărbatului ei care o închise în fortăreața Kerfol, unde se spune că ar fi murit mulți ani mai tîrziu, în inofensiva ei nebunie.

Aşa sfîrşeşte povestea. Cît despre Hervé de Lanrivain, a trebuit să apelez la urmaşul său colateral pentru a afla alte amănunte. Cum probele aduse contra tînărului erau insuficiente, iar influenţa familiei sale în ducat considerabilă, el fu eliberat şi, curînd după aceea, plecă la Paris. Nu avea, probabil, dispoziţie pentru viaţa de lume şi se pare că a intrat foarte repede sub influenţa celebrului M. Arnauld d'Andily şi a cercului Port-Royal[1]. Peste un an sau doi fu primit în ordinul lor şi, fără să se distingă în mod deosebit, el îi împărtăşi atît norocul cît şi restriştea pînă la moartea sa, care surveni vreo douăzeci de ani mai tîrziu. Lanrivain mi-a arătat un portret al lui, realizat de un elev al lui Phillippe de Champaigne: ochi trişti, o gură voluntară şi o frunte îngustă. Sărmanul Hervé de Lanrivain: cenuşiu sfîrşit a mai avut. Cu toate acestea, pe cînd priveam efigia lui sobră şi decolorată, în costumul negru al jansenitilor, aproape că am început să-i invidiez soarta. La urma urmelor, viaţa sa a cunoscut totuşi două evenimente majore: o iubire romantică şi, mai mult ca sigur, întîlnirea cu Pascal...

---

[1] *Port-Royal-des-Champs*, mînăstire de maici din apropierea Parisului, devine, la începutul secolului al XVII-lea, principalul centru al jansenismului, doctrină înrudită spiritualiceşte cu calvinismul, sumbră, pesimistă propovăduind ca viaţa creştinului să se desfăşoare într-o continuă angoasă. La Port-Royal s-au stabilit mulţi tineri dezamăgiţi, dornici să-şi asigure mîntuirea sufletească ducînd o existenţă desprinsă de plăcerile lumeşti. Aici s-a întors după o criză mistică şi filosoful Blaise Pascal, hotărît să se dedice exclusiv meditaţiei religioase [el va lua parte la lupta dintre jansenişti şi iezuiţi publicînd clandestin celebrele sale *Scrisori provinciale* (1656 - 1657)] (n.red.).

LEGENDA

Arthur Bernald nu-şi putu reaminti mai apoi cînd îi încolţise în minte prima bănuială; în mod ciudat, nu exista nici o menţiune în febrilele însemnări zilnice ale jurnalului său. Dar, aşa cum i se părea acum, în retrospectivă, simţise de la bun început că straniul personaj întîlnit la familia Wade trebuia să fie John Pellerin. Chiar numai pentru că, prin inducţie negativă, el nu ar fi putut fi altcineva. Îi era imposibil să plaseze acel străin altundeva pe harta confuză a vieţii intelectuale a secolului, afară de uriaşul gol lăsat în urmă de Pellerin, dispărut cu vreo douăzeci şi cinci de ani în urmă; şi viceversa, un ins de genul oaspetelui casei Wade nu ar fi putut trăi vreme de şaizeci de ani fără să umple, undeva în spaţiu, un gol aproape identic.

În orice caz, nu de la doctorul Wade sau de la mama acestuia îi venise lui Bernald ideea: bunii şi neştiutorii Wade, al căror farmec consta, printre altele, în ochii tînărului, în faptul că rămîneau imuni la "pellerinism", chiar dacă Howland, fratele mai tînăr al doctorului Wade, se pretindea, fără pudoare, a fi unul din înalţii lui prelaţi.

Toată istoria începuse într-o noapte toridă de vară cînd Bernald dăduse peste doctorul Robert Wade la Clubul Universităţii, iar acesta îi spusese pe tonul de relaxare profesională la care îmbia obscuritatea paşnică a localului:

– Am pescuit un peşte ciudat la St. Martin zilele trecute – un tip toropit de arşiţă în parcul central. Cînd l-am adunat de pe jos, am constatat că nu avea unde să se ducă şi nu avea un sfanţ în buzunar, aşa că l-am trimis la proprietatea noastră din Portchester, în vederea recuperării.

Introducerea stîrni curiozitatea ascultătorului. Bob Wade avea un simţ înnăscut al valorii, în care Bernald învăţase să aibă încredere.

– Ce soi de individ ? Tînăr sau bătrîn ?

– Oh, de o vîrstă imprecisă – cu mulţi ani în spate şi totuşi cu mulţi ani încă de trăit. El zicea că are şaizeci, după calendar.

– Şaizeci de ani e o vîrstă care se potriveşte de minune unor modalităţi de a-ţi trăi viaţa. Şi, pe urmă, vîrsta e o chestiune subiectivă. Cum şi-a folosit cei şaizeci de ani ai săi ?

– Păi ... o parte din ei au fost dedicaţi propriei educaţii, se pare. E un savant ... specialist în domeniul umanist, limbă şi aşa mai departe.

– Oh ... un aristocrat decăzut, murmură Bernald dezamăgit.

– Decăzut ? Nu cine ştie ce ! exclamă doctorul, obişnuit să ia cuvintele cuiva în sens literal. Nu aş fi menţionat acest aspect al persoanei lui Winterman – aşa-l cheamă – dacă nu ar fi fost primul pe care l-a observat mama. Am impresia că la aşa ceva iau seamă femeile mai întîi. Aceasta este însă doar o părticică mică din el. Omul în sine este măreţ.

– Măreţ cu adevărat ?

– Uite ... iar începi ... Cînd l-am luat cu mine la ţară, arăta mai degrabă ca un vagabond dintr-un azil, cu o barbă crescută şi cu o pereche de pantaloni în care dormise prin parc vreme de o săptămînă; eram convins că mama îşi va lua argintăria la ea în cameră şi că va porunci ca dulăul grădinarului să doarmă în hol. Dar n-a făcut-o.

– Înţeleg. Prin urmare, îl îndrăgesc femeile şi copiii. Oh, Wade ! gemu Bernald.

– Cituşi de puţin. N-ai priceput nici acum. Nu-l iubim nici unul dintre noi. În schimb îl *simţim* – aerul este încărcat de prezenţa lui. Ai să vezi tu.

Şi Bernald primi să *vadă* în duminica următoare. Încercările dezarticulate ale lui Wade de a-l descrie pe străin îl stîrniseră pe

prietenul său. Revelația unui om prezenta pentru Bernald un interes acut, mereu viu, pe care profesiunea curentă, aceea de critic dramatic al unui cotidian, nu reușise pînă în acel moment să-l tocească. Și el știa că Bob Wade, un om nesofisticat și nepervertit de literatură – boala de care suferea Bernald – avea un fel liber și personal de a judeca oamenii și darul ghicitorului de a le intui resorturile ascunse. În următoarele zile, tînărul doctor îi dezvălui lui Bernald și alte amănunte legate de John Winterman: nu fapte concrete – căci reticența străinului în această privință îl intriga – ci mai curînd impresii. Se părea că, în vreme ce zăcea fără cunoștință în parc, Winterman fusese jefuit de puținii dolari pe care-i poseda; iar, la plecarea din spital, încă slăbit și pe jumătate orb, acceptase fără fasoane oferta lui Wade de a-l adăposti, pînă ce avea să se înzdrăvenească îndeajuns ca să poată munci.

– Dar ce profesiune are ? sări Bernald. Nici asta nu ți-a spus?

– Păi, scrisul. Scrie ceva.

Doctorul Bob devenea întotdeauna imprecis atunci cînd se apropia de domeniul literaturii.

– Intenționează să se întoarcă la scris, de îndată ce-i va reveni vederea.

Bernald scoase un nou geamăt.

– Oh, Dumnezeule, atunci s-a terminat cu el; și cu *mine* ! Caută un editor, bineînțeles, și vrea un "referat favorabil". N-am să mai vin !

– N-a scris un rînd de douăzeci de ani.

– Un rînd de *ce* ? Ce soi de literatură poate cineva să țină în sertar vreme de douăzeci de ani ?

Răspunsul lui Wade îl luă prin surprindere:

– Adevărata literatură, aș zice eu. Dar nu știu în ce domeniu anume. El vorbește de paginile pe care le scria cîndva ca despre o "marfă ce nu se vindea". Are un dar formidabil de a învălui lucrurile în mister. Zice însă că va trebui să-și cîștige într-un fel existența, de îndată ce-și va drege vederea, iar, în afară de scris, nu se pricepe la nimic altceva. Ciudat e faptul că *acum* pare destul de sigur că va vinde. A pomenit chiar că vrea să ne cumpere bungaloul cu vreun acru de teren în jur.

– Bungaloul ? Ce-i ăla ?

– Studioul de pe malul apei construit pentru Howland în vremea cînd îi intrase în cap c-o să devină pictor (Howland Wade, după cum ştia Bernald, experimentase mai multe "vocaţii"). Cum s-a apucat de scris între timp, nimeni n-a mai călcat pe la el. I l-am oferit lui Winterman, iar el şi-a instalat acolo cartierul general – îşi găteşte singur, face curat şi nu vine la vilă decît seara, pe întuneric, cînd ni se alătură pe verandă pentru a-şi fuma pipa, în vreme ce mama împleteşte.

– Un vizitator discret, hai ?

– Mai mult decît ar fi fost cazul. Mama ţinea cu adevărat să locuiască împreună cu noi – în camera cu tapet roz. Imaginează-ţi ! Dar el zice că se sufocă în casă. Presupun că trebuie să fi trăit ani de zile în aer liber.

– În aer liber unde ?

– Nu-mi dau seama, ştiu doar că pe undeva prin Orient. "La est de tot ... dincolo de izvorul zilei. În locuri ce nu-s pe hartă" – aşa a grăit el. Iar cînd l-am iscodit eu ("Înseamnă că ai fost explorator ?"), el a surîs în barbă şi mi-a răspuns: "Da, chiar aşa, explorator." Totuşi nu-mi pare a fi om de acţiune; nu-l trădează nici mîinile, nici ochii.

– Ce soi de mîini şi de ochi are ?

Wade reflectă. Nu avea cine ştie ce spirit de observaţie dar, în limitele sale, acesta era destul de precis şi-şi găsea expresia potrivită.

– A muncit mult cu mîinile, dar nu aceasta e menirea lor. Aş zice că sînt extrem de fine conducătoare de senzaţii. Iar privirea ... privirea de asemenea. N-a folosit-o pentru a domina oameni, nu i-a păsat de asta. El pur şi simplu priveşte prin toţi ca prin nişte ferestre. Îi face să se simtă ca şi cum ar fi făcuţi din sticlă. Îi acord circumstanţe atenuante pentru faptul că pare să întrezărească un peisaj splendid prin mine, rînji Wade, la gîndul de a servi unui asemenea scop.

– Înţeleg. Am să vin atunci duminică, să privească şi prin mine, exclamă Bernald.

II

Bernald veni în două duminici succesive, iar în cea de a doua zăbovi pînă marți.

– Iată-l că sosește ! spusese Wade în prima seară, în vreme ce tinerii și mama lui Wade ședeau pe veranda cu viță sălbatică ce-și profila arabescurile întunecate între ei și bolta vîrstată de razele lunii.

Bernald auzi pași pe pietriș și, la început, zări doar luminița roșiatică a unei pipe înaintînd printre tufișuri. Apoi, o siluetă ce se apropia încet acoperi petecul de cer ce se zărea printre lujerele viței, iar scînteia roșiatică deveni centrul unui chip indistinct, întunecat de o barbă, privegheată de lucirea albă a unei frunți late.

Tînărul comentă mai tîrziu că Winterman vorbise puțin în acea primă seară; în orice caz, Bernald însuși nu-și aminti nimic în plus afară de ceea ce spuseseră Wade și mama lui. Și acest lucru era cu atît mai curios cu cît el venise cu scopul precis de a-l studia pe oaspetele lor și nu existase nimic special care să-i atragă atenția, atît în afirmațiile molcome ale lui Wade, cît și în comentariile placide ale mamei sale. El reflectă ulterior că tăcerea străinului trebuie să fi acționat ca un misterios catalizator; plutise deasupra conversației lor ca un nor de ploaie într-un anotimp secetos.

Doamna Wade, temîndu-se pare-se ca nu cumva fiul ei să fi exagerat, față de Bernald, importanța oaspetelui lor, se grăbise să-i ofere acestuia propria apreciere, mai înainte ca Winterman să-și facă apariția.

– Nu e ceea ce voi sau Howland ați numi un intelectual – (Bernald se încruntă, auzind asocierea de nume) – și, în nici un caz, un *literat;* chiar dacă i-a spus lui Bob că a scris odată. Nu cred totuși să fie vorba de ceea ce Howland ar numi "literatură".

Doamna Wade pronunța întotdeauna numele fiului ei mai mic coborînd reverențios vocea. Vedea literatura cam în același fel cum înțelegea Providența, ca pe un mister de nepătruns; iar despre Howland vorbea ca despre un apostol, menit să oficieze ritualuri secrete sub vălul sanctuarului.

– N-aș spune că-i foarte iute la minte, continuă ea, revenind la Winterman. Uneori se pare că-i e greu să urmărească ce spunem. Are însă idei foarte sănătoase, iar cînd se hotărăște să deschidă gura, nu spune niciodată prostii. Or, pînă și oamenilor deștepți li se mai întîmplă uneori, nu crezi ?

Bernald suspină, aprobînd vag.

– Și este atît de îndemînatic. Știi, zilele trecute ni s-a defectat ceva la mașina de gătit, tocmai cînd așteptam niște prieteni de-ai lui Bob la cină. Cînd a auzit domnul Winterman că avem necazuri, a venit, și-a aruncat o privire și numaidecît a știut ce trebuie făcut. I-am spus că-i păcat de Dumnezeu că nu-i însurat.

Aproape de miezul nopții, cînd întrunirea de pe verendă luă sfîrșit iar cei doi tineri porniră agale spre bungalou împreună cu Winterman, gîndul lui Bernald reveni la imaginea norului rodniciei. Prezența omului tăcut de lîngă el emana ceva consistent, germinativ: nu avea o impresie personală foarte limpede, ci un sentiment general, al unei plurivalențe de sensuri latente. Și se simți ușurat atunci cînd, ajunși în mijlocul pajiștii, doctorul Bob fu anunțat de o voce că e chemat la telefon. "Acum voi fi singur cu el ", gîndi Bernald, înfiorat ca un îndrăgostit.

Sub grinzile joase ale bungaloului, Winterman trebui să bîjbîie pentru a descoperi, în întuneric, lampa de pe măsuță, iar cînd aceasta îi lumină chipul, sentimentul lui Bernald că se bucură de un prilej rar spori. N-ar fi putut explica rațional de ce, căci chipul cu frunte proeminentă și cu plebeea barbă sură, cu nasul turtit, socratic, nu atrăgea ochiul în mod deosebit. Părea mai curînd a fi o scenă pe care se jucau lucruri nemaipomenite, așa cum forma și expresivitatea unui sălbatic peisaj lunar depind de norii ce se rostogolesc peste el și de exploziile de lumină dintre aceștia; ceva asemănător se petrecu în zîmbetul lui Winterman atunci cînd, ca răspuns la gîndurile tovarășului

său, spuse simplu, întorcîndu-se să-şi aprindă pipa:

– Acum vom sta de vorbă.

Deci ştiuse tot timpul că acest lucru nu se întîmplase încă – şi ghicise că, în prezenţa lui Bernald, devenea posibil !

Cu chipul brusc luminat de bucurie, tînărul rămase cîteva clipe tăcut, incapabil să răspundă provocării; şi chiar în acel moment se simţi cutreierat de o chemare înaripată. Spiritul i se înălţă grabnic, dar tocmai cînd se simţea purtat spre înalt, uşa se deschise şi Bob Wade reapăru.

– Ce păcat ! Îmi pare rău ! Era un telefon de la Howland, care mi-a zis că totuşi nu mai poate veni mîine.

Doctorul le comunică vestea gîfîind, cu o expresie de mîhnire neprefăcută.

– Am făcut tot posibilul să-ţi aranjez această întîlnire, Winterman, iar fratele meu *vrea* să vină – ah, abia aşteaptă să-ţi vorbească şi să vadă ce poate face. Dar, ce vrei!, e atît de solicitat. O să încerce în altă duminică, mai încolo.

Winterman încuviinţă imperturbabil:

– Oh, mă va găsi tot aici. N-am nici o grabă.

Îşi flutură mîna înspre foile risipite pe masa de bucătărie transformată în masă de scris.

– Pentru mine tot grabă se va chema oricum, se arătă Wade ospitalier. De-ar fi venit numai Howland să-ţi dea cîteva sugestii ... să te îndrume pe calea cea bună ... să-ţi arate cum să iei contact cu publicul.

Cu mîinile în buzunare, Winterman se sprijini de peretele gol, din lemn de pin, răsucindu-şi pipa sub barbă.

– Se bucură fratele dumitale de privilegiul acestui contact ? întrebă el grav.

Wade îl privi puţin buimăcit.

– Oh, bineînţeles că Howland nu e ceea ce ai putea numi un scriitor popular; dispreţuieşte chestia asta. Dar tot ceea ce îi iese de sub pană merge la sufletul publicului, al acelui public care contează cu adevărat; şi toţi îmi spun că a scris *adevărata* carte despre Pellerin. Va trebui să o citeşti cînd îţi vei recăpăta vederea.

Wade se opri, ca pentru a-i lăsa răgazul necesar să interiorizeze numele menţionat, dar Winterman continua să tragă din pipă, cu o căutătură inexpresivă.

– Ai auzit de Pellerin, presupun? continuă doctorul.

Personal, n-am citit nici măcar un cuvînt; e un proiect prea grandios pentru *mine*. Dar nu poți evita să vorbești despre el. Mi-a fost băgat pe gît pînă și la spital. Îl citesc internîștii la clinică. Îl vezi ițindu-se din buzunarele surorilor medicale. Pacienții dorm cu el sub pernă. Oh, în cazul celor mai mulți nu-i vorba decît de o manie, de același soi cu ultimul joc la modă sau șaradă; nu înțeleg o boabă. Howland zice că și acum, la douăzeci și cinci de ani de la moartea lui Pellerin, cînd vezi pe toată lumea cu cărțile lui în mînă, abia de găsești douăzeci de oameni care să-l înțeleagă cu adevărat. Și de nu e Howland omul care să se priceapă, atunci cine ? El l-a ... oare care-i cuvîntul lor bombastic ? ... l-a *elucidat* pe Pellerin. Trebuie să-l determini pe Howland să-ți țină un curs despre Pellerin.

Iar cînd cei doi tineri, luîndu-și rămas bun de la Winterman, apucară iarăși drumul înapoi, ce traversa pajiștea, Wade continuă să dezvolte subiectul privitor la meritele fratelui său.

– Cît aș vrea să-i trezesc lui Howland interesul pentru Winterman; aceasta e a treia duminică în care ne trage clapa. Bineînțeles că-l plictisește să tot fie mereu consultat de diverși indivizi care-i cer părerea despre cum scriu, dar cred că, de-ar vorbi cu Winterman, n-ar putea să nu vadă ceva deosebit la el, cum vedem noi toți. Iar un sfetnic ar fi mană cerească pentru acest amărît. Intenționez să fac un efort disperat pentru a-l aduce pe Howland aici duminică.

Chiar în acea seară își propusese și Bernald să revină cu orice preț în duminica următoare. Nu era prea sigur dacă acest impuls provenea din dorința de a-l proteja pe Winterman de inepția lui Howland Wade sau din aceea de a-l vedea pe acesta din urmă abandonîndu-se total unei impudice demonstrații de imbecilitate. De un lucru era sigur însă, și anume de existența, la Winterman, a unei calități ce avea să-l provoace pe Howland la un exercițiu deplin al fanfaronadei sale. Cum o să-l mai atragă în joc ! chicoti Bernald, cu atît mai inexplicabil convins de acest lucru cu cît scurta sa cunoștință cu Winterman i-l dezvăluise doar ca pe un pasiv subiect de observație; și se simțea răzbunat dinainte pentru nedreptatea existenței unuia ca Howland Wade.

III

Că această speranță avea să-i fie răpită, Bernald avea să afle chiar de pe buzele lui Howland Wade, pe care îl întîlni cu o zi înaintea proiectatei lor vizite la Portchester.

– Sincer nu pot, scumpul meu, sîsîi Exegetul, trecîndu-și mîna fină peste chipul de o veștedă netezime. Oh, bineînțeles că este vorba de un angajament serios. Te asigur că altminteri, pentru a-l obliga pe bătrînul Bob, mi-aș arunca un ochi peste producțiile copilului său găsit. Săptămîna aceasta însă am promis-o Societății Pellerin din Kenosha; am avut și eu o contribuție la fondarea ei, și sînt deja doi ani de cînd ei așteaptă răbdători un cuvîntel al meu – acel *Fiat lux*, ca să zicem așa. Vezi tu, acesta e un apostolat, Bernald, te asigur că am pur și simplu o concepție religioasă despre vocația mea.

În vreme ce-l asculta, dezamăgirea lui Bernald se transforma într-un sentiment de ușurare. Pus la încercare, Howland se dovedea întotdeauna mult prea insuportabil, iar plăcerea de a-i urmări schimonoselile se pierdea invariabil în impulsul de a i le scurta energic.

– Barem de nu s-ar fi atins de Pellerin cu blestematele lui mîini trandafirii, suspină Bernald, gîndindu-se a suta oară la manuscrisul voluminos condamnat să rămînă zăvorît pe veci în biroul său din pricina publicării operei "definitive" a lui Howland asupra marelui om. Nu se mai putea, *după* Howland Wade, să te mai expui batjocurii de a mai scrie despre Pellerin: pofta cu care fusese devorată cartea lui Wade dovedea nu că publicul ar fi avut suficient apetit pentru o alta, ci doar că, pentru un stomac atît de nepretențios, orice lucrare superioară ar fi fost mult prea bună. Iar Bernald, știind că propria sa carte cădea sub incidența acestui scrupul, o încuiase cu stoicism. Cu toate acestea, chiar dacă se resemnase în fața existenței de netăgăduit a cărții lui Wade și a trecerii sale în nemurire prin reeditare, nu putea totuși, nici după repetate încercări, să se adapteze felului de a vorbi despre Pellerin al autorului ei. În scris, Wade se

exprima grandilocvent la adresa marelui dispărut; în conversație însă, devenea de o unsuroasă familiaritate. Ai fi putut presupune că unul din avantajele vieții retrase și a dispariției misterioase ale lui Pellerin ar fi trebuit să fie acela de a-l proteja de anecdote; biografi de genul lui Howland Wade sînt născuți însă pentru a se înălța deasupra unor asemenea obstacole. O fi fost el imprecis și inexact în coroborarea puținelor documente ale vieții subiectului său; dar cînd lăsa baltă faptele pentru a se lansa în presupuneri, nimeni nu avea o mai solidă bază decît el. Capitole întregi din lucrare erau redactate la modul condițional și înțesate de amănunte ipotetice; iar, în conversație, în virtutea purei legități a procesului, ipoteza se transforma în afirmație și el era gata să-ți împărtășească – desigur, confidențial – circumstanțele exacte ale morții lui Pellerin și ale "nefericitului incident" ce a condus la ea. Însuși Bernald nu numai că punea la îndoială forma pe care o dobîndea acest incident în ochii posterității, dar chiar autenticitatea lui: nu reușise niciodată să descopere o fisură în norul dens ce acoperea sfîrșitul lui Pellerin. Plecase la un moment dat – asta știa oricare dintre ei (el care, tot timpul, fusese atît de puțin cu ei sau unul dintre ei); iar plecarea lui tulburase atît de puțin conștiința publică, încît vestea morții sale, comunicată laconic de departe, sfîrșise neluată în seamă în universala ladă cu nimicuri, pentru a fi mult mai tîrziu pescuită de acolo, cu inevitabile lacune, de către un spirit scormonitor, care aflase, grație unui volum achiziționat la un stand de cărți din Londra, nu numai că murise un om cu numele John Pellerin, dar și că trăise și scrisese.

Nici nu mai e nevoie să spunem că nu Howland Wade fusese pionierul în discuție: rolul său fusese acela, mult mai confortabil, de a se adăuga vocilor din cor atunci cînd își luară zborul și de a le acoperi pe rînd cu a sa proprie. Atinsese asemenea acute și le cîntase atît de lung, încît ajunsese acum autoritatea recunoscută asupra vieții și operei lui Pellerin, nu numai în țara în care se născuse geniul său, dar și în Europa, care îl aclamase cea dintîi; iar punctul dureros al felului cum resimțea

Bernald întreaga situație era tocmai ironia că un om care jinduise într-atît la tăcere ajunsese, după moarte, să-i fie tulburat mormîntul de pițigăiatul glas al lui Wade.

Conversația cu Exegetul împrospătase într-atît sentimentul de amărăciune, încît exclusese oricare altă senzație; și încă mai era proaspătă în dimineața următoare cînd ajunse la Portchester pentru a-și petrece cea de-a doua duminică în compania familiei Wade.

La gară, avu surpriza să vadă chipul lui Winterman pe peron și să afle de la el că doctorul Bob fusese chemat să asiste la o operație într-un oraș îndepărtat.

– Doamna Wade voia să amîne vizita dumneavoastră, dar cred că mesajul i-a parvenit prea tîrziu; așa că m-a trimis pe mine să vă dau știrea, spuse Winterman, întinzîndu-i mîna.

Poate pentru că acestea erau primele cuvinte protocolare pe care le auzea Bernald din gura lui, tînărul fu impresionat de intonația cu care fuseseră rostite.

– A vrut să trimită o trăsură, adăugă Winterman, dar eu i-am spus că ne vom întoarce pe jos, prin pădure.

Îl privea pe Bernald cu o căldură care îl făcu pe tînăr să roșească de plăcere.

– Vă simțiți suficient de voinic ? Nu este prea departe ?

– Oh, nu. Tocmai încerc să mă pun pe picioare. Cel mai greu îmi este să mă întorc la lucru: nu din pricina ochilor – mă pot folosi de ei acum – deși nu la citit; îmi lipsesc însă unele conexiuni dintre diferite lucruri. Parcă ar alcătui un spectru fragmentar ... iată, băiatul o să vă ducă valijoara.

Plimbarea prin pădure se întipări în memoria lui Bernald ca un ceas fermecat. Cuvîntul e folosit în sens literal, descriind felul în care intimitatea lui Winterman schimba fața lucrurilor sau, poate, le restituia sensurilor lor profunde. Iar piesajul pe care îl traversau – una din acele păduri sălbatice ale Americii ce sînt încă îngăduite la periferiile sulemenite ale civilizației – dobîndea, ca fundal al figurii lui Winterman, tăcerea înfiorată a pogorîrilor din altă lume. A vorbit el însuși sau l-a făcut pe Bernald să vorbească ? Tînărul nu mai știa. Și-amintea doar că se simțea ușor și liber, de parcă zidurile grele ale individualității s-ar fi năruit, lăsîndu-l să se afunde în abisurile poetului și totuși fără să-i tocească marginea subțire a propriului eu. Această

impresie generală se contopi mai tîrziu cu sentimentul vastului spectru elemental inspirat de prezența tovarășului său. Gîndurile sale făceau înconjurul lucrurilor precum orizontul deasupra mării. Nu se lansase în subiecte academice – Bernald realiza cu bucurie că, pentru Howland Wade, conversația lor nu ar fi trecut defel drept "Discuție" – , în schimb mintea lui Winterman, chiar cînd se apleca asupra unor chestiuni minore, semăna lentilei ce expune vederii diferențe nebănuite și microscopice nuanțe.

Absența trenurilor în zilele de duminică îl reținu pe doctorul Bob două zile încheiate pe tărîmul îndatoririlor sale chirurgicale, răstimp în care Bernald nu irosi nici un singur prilej de a fi împreună cu oaspetele prietenului său. După cum îi spusese și Wade, Winterman era reticent în privința afacerilor sale personale, sau, mai curînd, a aspectelor practice și materiale cărora li se aplică în general termenul. Era evident însă că, în cazul lui Winterman, obișnuita clasificare trebuia răsturnată și că discuția de idei te purta mult mai departe în intimitatea lui decît simplul fapt de a fi la curent cu întîmplările vieții sale.

– Tocmai asta n-au înțeles niciodată Howland Wade și acoliții săi în legătură cu Pellerin; că e mult mai puțin important să știi cum sau chiar de ce a dispă ...

Bernald se răsuci brusc, privindu-și tovarășul drept în față. Era tîrziu, în seara de luni, iar cei doi bărbați, după ce tăifăsuiseră un ceas pe verandă, acompaniați de țăcănitul andrelelor doamnei Wade, îi spuseseră gazdei lor noapte bună și se întorseseră agale la bungaloul lui Winterman.

– Veniți să fumați o pipă mai înainte de culcare, îi propusese Winterman. Șezuseră alături pînă la miezul nopții, cu ușa deschisă înspre golful ce respira greu în lumina lunii, în vreme ce insectele verii se năpusteau bezmetic în abajurul lămpii. Winterman tocmai se plecase să-și umple din nou pipa din borcanul de pe masă, iar Bernald, răsucindu-se brusc pentru a-i surprinde chipul în haloul luminos al lămpii, rămase mut, zgîindu-se la o față care părea să se fi substituit brusc aceleia a lui Winterman, sau, mai curînd, să-i fi împrumutat trăsăturile.

– Nu, ei nu au priceput niciodată că ideile lui Pellerin erau Pellerin însuși ...

Continua să se holbeze la Winterman.

– Tot așa cum ideile acestui om sînt ... ei bine, sînt un Pellerin.

Gîndul său țîșnise într-un soi de strigăt interior, și Bernald tresări sub impactul violent al concluziei. Iar și iar, în decursul ultimelor patruzeci și opt de ore, el exclamase în sinea sa: "Sună tot atît de bine, ca și cum ar veni din partea lui Pellerin ..." De ce nu spusese pînă acum: "Acesta este Pellerin "? ... Oricît de uimitor era răspunsul, se vedea silit să-l accepte. Motivul pentru care nu-și spusese acest lucru era pur și simplu acela că Winterman *era mai bun decît Pellerin* – că afla mult mai mult la el, ca să spunem așa. Da, dar – îl străfulgeră acum gîndul pe Bernald – oare nu ar fi fost acum orice mai mult decît Pellerin?... Tînărul se simți de-a dreptul amețit de acest gînd. Asta era ... aici era soluția problemei ! Acest om era Pellerin și mai mult decît el ! Era atît de fantastic și totuși atît de incontestabil, încît izbucni deodată în rîs.

În aceeași clipă, Winterman izbi cu pumnul în maldărul de manuscrise de pe masă.

– Ce s-a întîmplat ? exclamă Bernald.

– Nu mi se stinsese chibritul. Un minut de-ar mai fi trecut, și incendiul bibliotecii din Alexandria ar fi fost o bagatelă în comparație cu ceea ce ai fi văzut.

Winterman scutură hîrtiile ce fumegau, cu rîsul lui gros, răsunător.

– Și-aș fi rămas chiriașul doctorului Bob pentru cine știe cît timp de-acum încolo !

Bernald îl privi fix:

– Chiar v-ați apucat din nou ? Subiectul prinde formă ?

– Acest subiect este el însuși o formă. Am buchisit din greu la el toată săptămîna trecută, gîndind că o să apară fratele prietenului nostru duminică și că poate va dori să-și arunce o privire.

Bernald fu silit să-și înăbușe alt hohot de rîs.

– Howland ... aveați de gînd să-i arătați lui Howland ce-ați scris? Profilîndu-se masiv în lumina lunii, Winterman își întoarse încet către el profilul țepos, întunecat.

– Nu este un lucru înțelept?

Bernald șovăi, sfîșiat între loialitatea față de prietenii săi și

perspectiva unei afirmații grotești. La urma urmelor, nu era de datoria sa să-i împărtășească lui Winterman aprecierea personală cu privire la Howland Wade.

– Păi, să vedeți, încă nu mi-ați spus care este domeniul dumneavoastră, încercă el să tragă de timp.

– Nu, pentru că nimeni nu mi-a spus *mie* vreodată. Tocmai asta vreau să aflu, veni răspunsul jovial al celuilalt.

– Și vă așteptați ca Wade ... ?

– Bine, dar înțeleg de la bunul nostru doctor că asta-i e meseria. Nu este un exeget ... un hermeneut ?

– Numai în domeniul său ... care este pellerinismul.

Winterman privea gînditor la apele cufundate într-un crepuscul selenar.

– Și ce *este* pellerinismul ? întrebă el.

Bernald sări în picioare strigînd:

– Oh, nu știu ... dar dumneavoastră sînteți Pellerin !

Se priviră lung, mai bine de un minut, străpungînd umbrele mișcătoare ale încăperii, în care respira marea însăși, așa cum ceva uriaș și nearticulat respira prin gîndurile tînărului Bernald; apoi, Winterman își aruncă brațele în sus cu un gest comic:

– Nu trage ! strigă el.

IV

Zorii îi aflară tot acolo, iar soarele își trimise razele pe pardoseala aspră a bungaloului, mai înainte ca vreunul din ei să realizeze trecerea timpului. Încercînd vag să-și definească, retrospectiv, starea de spirit, Bernald nu putu decît să îngaime: "Pluteam... pluteam..."

Faptul esențial din inima extraordinarei sale experiențe era pur și simplu acela că, în urmă cu douăzeci de ani, John Pellerin dispăruse în mod deliberat, lansînd zvonul morții sale într-o lume mai mult sau mai puțin indiferentă la acest eveniment, iar acum revenise pentru a afla ce făcuse lumea din el.

– Vă va fi greu să daţi crezare acestei istorii, venind de la mine; abia de o cred eu însumi. Am plecat însă într-un moment de amărăciune şi de mîndrie rănită ... nu, de vanitate ! Nu ştiu care din ele sfîşie mai adînc – ironia sau tăcerea –, nu mai rămăsese însă nici măcar o fărîmă din trupul meu care să nu sîngereze între cele două. Aveam în mine adevărata chemare: mesajul, strigătul, revelaţia. Nimeni nu vedea însă nimic şi toţi rămîneau surzi. Nu-i era nimănui de trebuinţă ce aveam de dăruit. Eram ca un amărît de vagabond, căutînd adăpost la vreme aspră de noapte, într-un oraş cu toate uşile zăvorîte şi obloanele trase. Şi deodată mi s-a părut că lucrul cel mai uşor de făcut este să mă întind şi să adorm în zăpadă. Aveam poate o vagă speranţă că, descoperindu-mă îngheţat tun dimineaţa, pateticul spectacol le va smulge o reacţie, un simţămînt de remuşcare ... Aşa că m-am îngrijit să fiu găsit ! Ei bine, o mulţime de oameni mor zilnic pe faţa pămîntului; şi curînd aveam să aflu că nu eram decît unul din cei mulţi. Abia cînd am făcut această descoperire, am murit cu adevărat – şi am rămas mort vreun an sau doi ... Cînd m-am întors la viaţă, mă aflam departe, pe cealaltă faţă a pămîntului, pe meleaguri cărora le e străină noţiunea noastră de "public". Aveţi idee ce schimbare a punctului de vedere produce trezirea sub alte constelaţii ? Sfătuiesc pe oricare bărbat care s-a îndrăgostit de o femeie sub semnul Cassiopeei să meargă şi să gîndească la ea sub Crucea Sudului ... Acesta e singurul mod de a identifica adevărurile cruciale din masa celorlalte ... Nu că aş fi crezut mai puţin în teoria mea – şi acestea mi-erau triumful şi răzbunarea ! Confruntată cu stelele, ea rezista, dura, se măsura cu ele. Nu-mi mai păsa însă nici cît negru sub unghie dacă mai credea şi altcineva în ea sau dacă avea habar măcar de faptul că a fost formulată. Ea se eliberă din cărţile mele – sărmanele mele cărţi născute moarte – precum Psyche din crisalidă şi, înălţîndu-se către albastrul cerului, rămase să locuiască acolo. Am ştiut atunci cum se eliberează o idee cînd e ignorată; cum o limitează şi o deformează percepţia ... O dată ce descoperisem acest lucru, mi-a fost simplu să mă închid în propria mea cochilie. Acum eram convins că ideea mea avea să trăiască: cele bune se sprijină singure. Şi, între timp, a trebuit să învăţ asta eu însumi; şi

mi-am încercat mîna într-o serie de scrieri ... de aventuri, comerciale, ocazionale ... Nu-i rău ca omul să-şi trăiască viaţa ... şi mai toţi reuşim să-i dăm cu tifla. Prima noastră confruntare cu Sfinxul poate smulge ceva din noi – o carte, sau un tablou, sau o simfonie; şi noi sîntem uimiţi de isprava noastră şi îngăduim acelei prime opere să nască altele, aşa cum unele forme animale se reproduc fără o înnoită fertilizare. Iată-ne, aşadar, subjugaţi primei noastre descifrări a enigmei; iar operele noastre arată tot atît de asemănătoare ca nişte imprimate succesive ale aceluiaşi calandru, fiecare cu liniile ceva mai estompate; or ele ar trebui să fie – dacă din cînd în cînd am mai reveni pe pămînt – tot atît de diferite unele de altele precum creaturile pămîntului – meduzele, nu sînt ele de un singur fel ? – unde generaţii succesive produc forme noi şi e nevoie de un geolog pentru a descoperi asemănarea ascunsă ...

Ei bine, eu acolo mi-am verificat prima mea soluţie a enigmei, iar ea a trăit, a crescut şi şi-a purtat singură de grijă. Iar eu mi-am zis: "Într-o zi, se va face auzită, dar la vremea aceea atomii trupului meu se vor fi rînduit într-un alt chip". Apoi, într-o zi, în Cashmere, am întîlnit într-o caravană un ins care avea în buzunar o carte cu multe file îndoite. Zicea că nu merge nicăieri fără ea – voia să ştie eu pe ce lume trăisem de n-auzisem de ea. Nu era altceva decît primul meu răspuns la ghicitoarea Sfinxului – în cea de a douăzecea ediţie ! ... La aceasta, globul de tină se roti, iar eu m-am trezit din nou sub vechile constelaţii. Aşa se întîmplă cînd se schimbă echilibrul vanităţii ! Trăisem o treime din viaţă acolo, neştiutor de opinia lumii – pentru că îmi închipuisem că şi ea e neştiutoare de *mine* ! Acum însă ... acum! Oh, era altceva. Voiam să ştiu ce spuseseră ... Şi nici măcar asta. Voiam să ştiu *ce-i făcusem să spună*. E o deosebire aici ... Şi iată-mă ! spuse John Pellerin, trăgînd din pipă.

Doar atît reţinu Bernald din povestea tovarăşului său, restul fiind măturat de valul de uimire ce-l subjugă în clipa în care Pellerin – ceva mai tîrziu în cursul conversaţiei lor – îşi luă manuscrisul şi începu să citească. Bernald şedea de cealaltă parte a mesei, cu coatele sprijinite pe ea, cu ochii aţintiţi asupra mişcătoarelor ape de afară, peste care luna pălea tot mai mult, lăsîndu-le să se profileze şi mai întunecate în noapte. În vreme

ce Pellerin citea, acest negru opac – care nici o clipă nu păru totuşi inert sau lipsit de viaţă – se atenua imperceptibil, pînă ce dădu într-un cenuşiu livid; apoi, acea paloare se însufleţi şi se lumină şi deodată, deasupra mării, izbucnirâ zorii.

Ceva asemănător se petrecea şi în mintea tînărului care privea şi asculta. Era conştient de o lumină ce se retrăgea treptat, de un interval întunecat, în care se agitau forţe obscure, şi, în sfîrşit, de victoria purpurie a zilei. Pe cînd lumina devenea tot mai intensă, văzu cît de departe călătorise şi ce minuni clocise noaptea. Pellerin avusese dreptate atunci cînd spusese că ideea lui dintîi supravieţuise, că învinsese timpul; el nu-i sugerase însă cîtuşi de puţin ascultătorului său în ce măsură aceasta fusese extinsă şi modificată, care-i erau noile implicaţii. Într-o fulgerătoare retrospectivă, Bernald văzu operele lui timpurii pălind şi ocupîndu-şi acum locul ce li se cuvenea – acela de simple precursoare ale deplinei revelaţii. Apoi, într-un acces de mînie, parcă şi văzu cum mîinile trandafirii ale lui Howland Wade iau în posesie această nouă comoară şi cum piciorul său profetic păşeşte pe podiumul conferenţiarului.

V

– Nu merge ... oh, te-asigur că l-a descurajat în cei mai blînzi termeni posibili; dar se pare că pur şi simplu nu merge.

Doctorul Bob îi împărtăşea implacabila concluzie lui Bernald, în vreme ce cei doi bărbaţi îşi ocupau locurile pentru a cina împreună, aşa cum hotărîseră în urmă cu cîteva seri, cînd se întîlniseră întîmplător la club.

Bernald plecase din Portchester a doua zi după strania descoperire, iar el şi Bob Wade nu mai stătuseră de vorbă pînă atunci. Imboldit de un irezistibil instinct, Bernald aşteptase ca prietenul său să menţioneze cel dintîi numele lui Winterman şi chiar abătuse conversaţia de la acest subiect prin cîteva digresiuni. Căci cum putea cineva să vorbească despre Winterman, în

vreme ce pieptul îi tresălta, gîndind la Pellerin ?

– Într-adevăr; chiar în ziua în care Howland se întorcea de la Kenosha, i-am adus manuscrisul la oraş şi l-am făcut să-l citească. Iar ieri seară l-am silit să-mi dea un răspuns.

– Prin urmare, Howland nu l-a văzut încă pe Winterman ?

– Nu. Zice el: mai înainte să mi-l dai pe cap, vreau să-i văd marfa şi să constat dacă e ceva de ea.

Bernald respiră ceva mai uşurat.

– Şi a găsit că nu-i nimic de ea.

– Între noi fie vorba, a găsit că nici nu-i cazul să-i dea vreun răspuns. E ciudat, nu-i aşa, ca *omul* ... dar, firește, literatura e altceva. Howland zice că-i unul din cazurile acelea în care o idee poate părea originală şi pregnantă din pricină că nu eşti capabil să-i descoperi sursa. Or, aceasta a ieşit direct din matca lui ... Pellerin. Ei bine, da : Pellerin. Se pare că tot ceea ce nu-i pură absurditate în această lucrare e pellerinism curat. Howland crede că, probabil, Winterman a fost profund marcat de scrierile lui Pellerin şi că a trăit prea mult timp în afara lumii pentru a afla că acestea au devenit manualul gîndirii moderne. Căci altminteri, fără îndoială, s-ar fi ostenit ceva mai mult să-şi mascheze plagiatul.

– Înţeleg, zise Bernald gînditor. Vrei să spui că *există* un element original ?

– Da, dar, din păcate, nu serveşte la nimic.

– Nu se întîmplă cumva să fie o dezvoltare a ideii lui Pellerin: o nouă etapă logică ?

– Logică ? Howland zice că-i apă de ploaie.

Bernald rămase tăcut, oscilînd între satisfacţia de a-l vedea pe Exeget pripindu-se cu verdictul şi disperarea de a constata că obtuzitatea spiritului său este indestructibilă. Apoi ambele emoţii fură înghiţite de un elan al bucuriei, întrucît gîndea că, în sfîrşit, Howland Wade i-l restituise pe Pellerin.

Nu era o posesiune de care să fi intenţionat a se despărţi uşor; iar teama de a-i fi smulsă îl silea să fie extrem de precaut.

– Presupun că i-ai spus lui Winterman. Cum a reacţionat ?

– Oh, în mod neaşteptat, cum îi este obiceiul. Nu poţi ghici niciodată în ce parte o s-o ia. Îmi închipuiam că o să devină arogant sau, cel puţin, că o să rîdă; nici una nici alta însă. Părea

îngrozitor de deprimat. Văzîndu-l atît de afectat, regretam că mă amestecasem într-o asemenea poveste.

Bernald jubila. Pellerin resimţise şi el aceeaşi durere, deci – vechea durere a lumii în faţa perpetuării prostiei umane !

– Ce-a zis însă de acuzaţia de plagiat – în caz că ai menţionat-o ?

– Oh, i-am spus de-a dreptul tot ce-a zis Howland. Aşa mi s-a părut cinstit. Şi tocmai la asta a avut cea mai bizară replică din toate.

– Ce anume ? întrebă Bernald cu un fior.

– Zice el: "E ciudat, pentru că nu l-am citit niciodată pe Pellerin".

Bernald respiră adînc:

– Mda. Şi presupun că l-ai crezut ?

– L-am crezut, pentru că-l cunosc. Publicul însă n-o să-l creadă – nici criticii. Şi chiar dacă plagiatul e pură coincidenţă, el pică tot atît de prost ca şi cum ar fi furat, nu ?

Bernald suspină aprobator.

– Pe mine mă afectează foarte tare, continuă Wade, încruntîndu-şi sprîncenele subţiri, pentru că am văzut ce lovitură a primit. Trebuie să-şi cîştige existenţa şi-mi închipui că nu ştie să facă nimic altceva decît să scrie. E greu să te mai apuci de altceva la vîrsta lui. I-am prezentat şi lui Howland această situaţie, întrebîndu-l dacă nu cumva speră ca omul nostru să progreseze, cu puţină încurajare. Eu tot simt că are har. Dar, firește, nu mă pricep cînd e vorba de cărţi. Iar Howland zice că ar fi o cruzime să-i dai speranţă.

Wade se opri, îşi roti paharul cu o privire meditativă, după care se plecă, peste masă, către Bernald:

– Ascultă, ştii ce i-am propus lui Winterman ? Să vină cu mine mîine la oraş şi să meargă să-l asculte pe Howland conferenţiind la Clubul Elevaţiei, care urmează să se întrunească la locuinţa doamnei Beecher Bain. Howland o să reia conferinţa ţinută în faţa Societăţii Pellerin din Kenosha. O să aibă şansa de a-şi face o idee despre ceea ce *a fost* Pellerin; o să priceapă mult mai bine de la Howland, decît dacă s-ar apuca să defrişeze opera lui Pellerin. Iar după aceea – ca din întîmplare – am să-i fac să se întîlnească. Cine ştie dacă n-o să iasă ceva, cînd l-o vedea

Howland pe Winterman şi l-o auzi vorbind. Că nici el n-a putut să nu simtă forţa acestui bărbat, la fel ca noi toţi. Şi s-ar putea să-i dea nişte îndrumări, să-i arate calea pe care să apuce. În orice caz, asta i-ar face plăcere lui Winterman şi i-ar mai îndulci amărăciunea. Mi-am dat seama de asta, de îndată ce i-am propus.

– Cineva care n-a auzit de Pellerin ?

Doamna Beecher Bain, masivă, zîmbind vag, întinse mîna printre noii veniţi pentru a-l reţine cu această întrebare pe Bernald, care era pe cale să-şi continue drumul după tovarăşul său.

– Oh, mergeţi drept în faţă, domnule Winterman ! se întrerupse ea pentru a striga în urma acestuia. În salonul din spate, vă rog ! Şi nu uitaţi să vă aşezaţi lîngă mine – în colţul din stînga, în imediata vecinătate a podiumului.

Doamna Beecher Bain reînnoi întrebarea, strîngînd încă o dată mîneca lui Bernald:

– Foarte curios ! Doctorul Wade mi-a povestit despre prietenul dumitale – cît de remarcabil îl găsiţi cu toţii. Şi chiar e adevărat că n-a auzit niciodată de Pellerin? Bineînţeles că de îndată ce mi-a comunicat doctorul Wade *acest lucru* i-am zis numaidecît: "Adu-l !" Va fi atît de interesant să-i urmărească prima reacţie. Oh, te rog să-l urmezi, domnule Bernald, şi ai grijă să te aşezi cu prietenul dumitale chiar lîngă mine. Bineînţeles că şi Alice Fosdick ţine să stea cu noi. A fost în culmea uimirii cînd i-am spus c-o să cunoască pe cineva care n-a auzit în viaţa lui de Pellerin !

Pe buzele indulgente ale doamnei Beecher Bain, presupunerea se schimba rapid în afirmaţie; şi, în vreme ce tovarăşul lui Bernald – masiv şi cu un aer sălbatic în izbitorul său costum nou de seară – înainta prin încăperile ticsite de lume, el reprezenta deja, pentru doamnele care îşi dădeau la o parte poalele rochiilor pentru a-i îngădui să treacă, misteriosul huron din poveste.

Lui Bernald îi era imposibil să-şi dea seama în ce măsură

realiza el ce caracter îi era atribuit. Părea tot atît de inconştient de sine precum un arbore sau un nor, iar observatorul său nu mai cunoscuse niciodată pe cineva atît de deschis contactelor umane şi, în acelaşi timp, atît de imun în faţa lor. Scena la care asista asedia cu atîta forţă simţurile lui Bernald, încît, pe moment, el nu putea deduce efectul ei probabil asupra tovarăşului său. În ultima vreme, tînărul fusese rareori văzut în grupul căruia doamna Beecher Bain îi era o vajnică amfitrioană, iar Clubul Elevaţiei, principala formă de manifestare. Pentru un critic, silit prin chiar natura profesiunii sale să cultive convingerile, era un adevărat lux să le lase acasă în clipele de relaxare; iar Bernald prefera cercurile cu o conştiinţă critică mai puţin severă, întrucît, în mijlocul lor, nu te simţeai prost atunci cînd erai surprins fără o opinie anume.

În prima tinereţe însă cunoscuse vraja Clubului Elevaţiei, ca şi emoţia contactului cu Emancipaţii. Avea, de aceea, un ciudat simţămînt de întinerire, în vreme ce privea chipurile aşezate în rînduri în jurul podiumului împodobit cu verdeaţă, de pe care Howland urma să rostească numaidecît adevăruri eterne. Multe din aceste chipuri aparţineau zilelor de demult, cînd evanghelia lui Pellerin nu era cunoscută şi era nevoie de un autentic curaj intelectual pentru a-ţi recunoaşte acceptarea acelor doctrine pe care el le demolase între timp. Revoluţia morală ulterioară părea să fi fost acceptată cu tot atîta supunere ca o nouă modă vestimentară; şi chiar Bernald fu surprins să constate că, în cazul multora dintre doamnele adunate acolo, convingerile erau mai noi decît veşmintele.

Unul din cele mai interesante exemple de adaptare promptă puteai afla chiar în persoana domnişoarei Alice Fosdick, care-şi frecă de cotul lui amuletele-i exotice şi-l învălui în miresme arăbeşti în clipa în care se aplecă spre el pentru a-i explica felul în care privea ea lucrurile. Domnişoara Fosdick – unul din cei mai avansaţi exponenţi ai pellerinismului – avea ochi mari şi o gură amară, iar Bernald îşi zisese dintotdeauna că ar fi putut fi frumoasă, dacă n-ar fi dat tot timpul explicaţii.

– Da, ştiu, mi-a spus Isabella Bain povestea lui (Nu ne aude, nu-i aşa ?). Şi mă întreb dacă tu realizezi cît de important este prilejul nostru de *acum* – vreau să spun acela de a constata

impresia produsă de pellerinism asupra unei minți cu desăvîrșire neinițiate (Va trebui să-l prezinți, de îndată ce se va fi terminat conferința). I-am explicat asta și Isabellei, cînd mi-a arătat biletul doctorului Wade. Pricepi de ce, nu ?

Bernald făcu un gest vag de încuviințare, pe care ea îl anulă numaidecît.

– Cel puțin cred că pot să te *fac să înțelegi de ce* (Dacă ești sigur că nu ne poate auzi). Ei bine, chestiunea e următoarea: pellerinismul e în pericol de a deveni un truism. Oh, ce lucru groaznic am rostit ! Dar eu nu mă tem să rostesc lucruri groaznice ! Mai curînd cred că aceasta mi-e misiunea. Ceea ce vreau să spun este că sîntem pe cale să-l acceptăm pe Pellerin în mod necondiționat – ca pe aerul pe care îl respirăm. Nu ne trăim îndeajuns *viața noastră conștientă* întru el – ci, treptat, îi îngăduim să devină subliminal.

Domnișoara Fosdick își făcu loc mai aproape de tînăr, iar el înțelese că era o încercare grațioasă de a-și arunca năvodul explicației și asupra tovarășului său care, ignorînd semnul ospitalier al doamnei Bain, se refugiase precaut între Bernald și perete.

– Ați *auzit* ce spuneam, domnule Winterman ? (Da, știu cine sînteți, bineînțeles !) Oh, ei bine, nu mă deranjează, de fapt, dacă ați auzit. Vorbeam despre dumneavoastră – despre dumneavoastră și Pellerin. Îi explicam domnului Bernald că, în momentul de față, lucrul de care avem nevoie este o renaștere a lui Pellerin; și avem nevoie de cineva ca dumneavoastră – căruia mesajul să-i parvină ca o minunată și nouă interpretare a existenței – să fiți corifeul acestei renașteri și să ne deșteptați din apatia noastră ...

Înțelegeți, continuă ea cu mai mult aplomb, nu marele public are nevoie de așa ceva (bineînțeles că Pellerin *al lor* nu e același cu al nostru!). Ci noi, discipolii săi, exegeții, noi cei care l-am descoperit și l-am dăruit lumii – noi, poporul ales, custozii Cărților Sacre, cum ne numește Howland – noi sîntem cei pe care-i paște cel mai mult pericolul de a ne prăbuși în vechile idealuri moarte și a practica cele Șapte ... Virtuți Fatale; noi sîntem cei care trebuie să ne evaluăm recunoștința și să înțelegem din nou ceea ce a făcut pentru noi și ce se cuvine să facem noi pen-

tru el ! Acesta este motivul pentru care l-am îmboldit pe domnul Wade să vorbească aici, în chiar sanctuarul pellerinismului, exact așa cum ar vorbi unor neiniţiaţi, cu alte cuvinte, să reia conferința de la Kenosha, "Ce înseamnă pellerinismul ", iar noi, cu toţii, socot, trebuie să-l ascultăm în extaz – așa cum îl veţi asculta *dumneavoastră*, domnule Winterman, de parcă ne-ar comunica lucruri noi, iar cei ce-l ascultăm ...

– Alice, *draga mea* .... o somă doamna Bain, în vreme ce Howland Wade, ivindu-se printre palmieri, se instala pe podium.

Bernald simţi o strîngere de inimă, cînd îl văzu acolo, atît de inocent şi de vulnerabil. Trupul lui rotofei, durduliu, ce făcea ca veşmîntul de seară să-i cadă în falduri şi cutuliţe, era ca o imensă ţintă, expusă săgeţilor ironiei; iar tremoloul vocii păru să-i sporească vulnerabilitatea în clipa în care se plecă uşor înainte, ridicîndu-se plin de sine în vîrful picioarelor şi rostind cu emfază:

– Îngăduiţi-mi să încerc a vă spune ce înseamnă pellerinismul.

Bernald se foi neliniştit în scaun. Avea sentimentul că participă la ceva nu tocmai onorabil. N-ar fi trebuit să vină; n-ar fi trebuit să-l lase nici pe tovarăşul său să vină. Dar cum ar fi putut face altfel ? Secretul lui Pellerin era doar al lui. Atîta vreme cît hotăra să rămînă John Winterman, nu-şi putea vîrî nimeni nasul în treburile sale; iar scrupulele lui Bernald erau justificate numai în ceea ce privea propria prezenţă pe scenă. Dar chiar şi acestea muriră, în clipa în care Howland Wade începu să vorbească.

VI

Hotărîseră ca Pellerin, după întîlnirea Clubului Elevaţiei, să-şi petreacă noaptea în apartamentul lui Bernald, în loc să revină la Portchester. Tînărul ţinuse mult la planul lui şi fu luat prin surprindere de promptitudinea cu care minunatul său prieten îl

acceptă. Începuse să priceapă că o parte din farmecul lui Pellerin consta în această simplă şi firească învoială la orice aranjament menit să-i facă plăcere lui sau altora. Bernald mai remarcă, de asemenea, că docilitatea lui în asemenea chestiuni era proporţională cu capacitatea de rezistenţă care, aproape o jumătate de viaţă de om, îl ţintuise cu spatele la zid, silindu-l să se lupte singur cu forţele întunericului. Pe o asemenea scară de valori, cît de puţin mai contau mărunţele alternative zilnice ...

La sfîrşitul discursului lui Howland Wade, Bernald, împovărat de marele său secret, simţise dorinţa de a se sustrage o vreme furtunoaselor discuţii ce se descătuşaseră. Curiozitatea de a-l urmări pe Pellerin era periculos de mare, observatorul său simţind că ar fi putut, în orice clipă, să-i dea pe faţă identitatea. Zăbovi în salon suficient pentru a-şi vedea prietenul înconjurat de o maree tot mai năvalnică, deasupra căreia doamna Beecher Bain şi domnişoara Fosdick îşi agitau tridentele conversaţiei; apoi se refugie în spatele casei, într-o mică bibliotecă slab luminată, unde, în tinereţe, discutase despre nemurirea *eu*-lui şi problema conştiinţei cu fete frumoase, ale căror nume nu şi le mai amintea.

În acest refugiu, îl descoperi pe domnul Beecher Bain, un bărbat potolit, cu o mină blajină, care-şi fuma pe furiş ţigara deasupra ultimului număr din *Strand*. La apropierea lui Bernald, domnul Bain ascunse publicaţia sub un exemplar din *Hilbert Journal*, dar îi întinse tabachera remarcînd că acţiunile crescuseră din nou; iar Bernald se abandonă fericit acestui neaşteptat contact cu realitatea.

Cînd reveni în salon, constată că mareea se retrăgea înspre masa amenajată pentru cină, iar cînd, purtat de ea, ajunse şi el acolo, se pomeni eşuînd în braţele lui Bob Wade.

– Salut, bătrîne ! Pe unde-ai rătăcit în tot acest timp ? Winterman ? Oh, *vorbeşte* cu Howland: da, am reuşit, în sfîrşit. Cred că doamna Bain i-a condus în bibliotecă, să nu fie deranjaţi. Eu i-am prezentat oarecum situaţia, iar ea s-a arătat deosebit de amabilă. E mai bine să-i lăsăm singuri, nu crezi ? Încerc să-i fac rost domnişoarei Fosdick de o crochetă.

Bernald îşi simţi taina tresăltînd în piept; se dedică îndeletnicirii de a distribui invitaţilor sandwichuri şi şampanie, în

vreme ce pulsul îi dansa ritmul rîsului cosmic. Viziunea lui Pellerin şi a Exegetului său faţă în faţă, în sfîrşit, avea o grandoare titanică ce umbrea tot restul comediei: "Şi, în curînd, am să aflu cum a fost; peste o oră sau două îmi va povesti. Iar acea clipă va fi toată a mea – a mea şi a lui ! " Gîndul acesta îi producea o ameţeală ce periclita echilibrul farfuriilor pe care le distribuia în dreapta şi-n stînga. Viaţa avea pentru el în acel moment o desăvîrşire ce părea să desfidă orice ameninţare a dezintegrării.

Aglomeraţia din sufragerie creştea, iar eforturile de furnizor ale lui Bernald erau întrerupte de numeroase cereri din partea unor doamne care îşi făcuseră plinul să se aşeze şi să le povestească tot ce ştia despre interesantul său prieten. Faima lui Winterman, trîmbiţată în toate părţile de domnişoara Fosdick, ajunsese în cele patru colţuri ale Clubului Elevaţiei, iar Bernald se pomeni fabricînd *de toutes pièces* o legendă Winterman care să răspundă cererii de document uman a Clubului. După ce se achitase, în sfîrşit, de această obligaţie şi se vedea liber să-şi croiască drum, printre grupurile rărite, înapoi în salon, fu, în cele din urmă, răsplătit de imaginea prietenului său care, încă împresurat de lume, trona în mijlocul încăperii în toată suverana-i urîţenie.

Ochii li se întîlniră peste creştetele mulţimii invitaţilor; dar, din această întîlnire, pentru Bernald rezultă doar perplexitate. Oare ce-i spuneau ochii lui Pellerin ? Ce porunci, ce mărturisiri, ce teamă nelămurită îi împărtăşea lunga lor privire ? Tînărul mai încerca încă să le descifreze mesajul, cînd simţi o apăsare pe braţ şi, întorcîndu-se, întîlni mina jalnică a lui Bob Wade, al cărui mesaj transpărea cu limpezime în căutătura blînzilor săi ochi albaştri.

– Nu merge ... nu merge, gemu doctorul.

– Ce nu merge ?

– Cu Howland, vreau să zic. Lui Winterman nu-i reuşeşte, Howland nu se poate lipi de el. Zice că-i primitiv – înspăimîntător de primitiv. Şi ştii cît detestă Howland primitivismul.

– Oh, ştiu, jubilă Bernald. Acest cuvînt îl aşteptase ... şi acum îl aflase. Încă o dată se minuna de facultatea miraculoasă

a lui Howland de a se comporta conform tipului, speciei, cum zic naturaliştii.

– Încît mă tem că s-a dus orice şansă a lui de a scrie. Eu, cel puţin, nu pot face mai mult, zise Wade, descurajat.

Bernald încercă să-i smulgă şi alte amănunte:

– Pare Winterman foarte afectat ? Versiunea lui ai auzit-o ?

– Versiunea lui ?

– Vreau să zic ce i-a spus el lui Howland.

– Păi, nu. Ce naiba avea el de zis ?

– Într-adevăr, ce ? Cred că am să-l iau acasă, zise Bernald vesel.

Se întoarse şi dădu să se îndrepte către cercul din care, cu cîteva minute mai devreme, ochii lui Pellerin îi trimiseseră enigmatice semnale; cercul se risipise însă, iar Pellerin dispăruse şi el.

Privind în jur, Bernald constată că, în răstimpul scurtului său aparteu cu Wade, petrecerea intrase în ultima fază de disoluţie. Cîteva persoane încă mai zăboveau în grupuri tot mai restrînse, dar şuvoiul principal al invitaţilor se îndrepta deja către uşă şi fiecare clipă lua cu sine încă un întîrziat. Din postul său de observaţie, Bernald supraveghea perspectivele tot mai libere ale celor două dormitoare şi o privire rapidă aruncată în lungimea lor îl asigură că Pellerin nu putea fi găsit în nici unul. Luîndu-şi rămas bun de la Wade, tînărul se întoarse în salonul în care mai rămăseseră cîţiva convivi înrăiţi, după care îşi continuă drumul spre biblioteca ce servise ca scenă memorabilei întrevederi. Dar şi biblioteca era goală şi, rătăcind înapoi către al doilea salon, Bernald o descoperi pe doamna Beecher Bain stingînd cu gesturi domestice luminările de pe policioara căminului.

– Dragă domnule Bernald ! *Te rog* să iei loc să stăm puţin de vorbă. Ce minunat privilegiu am avut ! Nu-mi amintesc să mai fi fost vreodată atît de impresionată.

Îi făcu loc într-un colţ al sofalei pe care se aşezase, iar el repetă pe un ton vag:

– Aţi *fost* impresionată, aşadar !

– Nu-ţi pot spune în cuvinte cît de mult ! A fost, vorba Alicei, o renaştere – a fost ca şi cum John Pellerin însuşi s-ar fi aflat aici cu noi, în încăpere !

Bernald se întoarse spre ea cu o şoaptă abia perceptibilă:

– Aţi simţit dumneavoastră asta, dragă doamnă Bain ?

– Noi cu toţii am simţit – fiecare dintre noi; nu mă mai mir că grecii – parcă grecii, nu-i aşa ? – considerau elocinţa o putere supranaturală. Cum zicea Alice, era suficient să-l priveşti pe Howland Wade ca să pricepi ce înţelegeau ei prin har divin.

Bernald se ridică, întinzîndu-i mîna.

– Oh, înţeleg ... Howland e cel care v-a făcut să vă simţiţi ca şi cum Pellerin însuşi s-ar fi aflat în încăpere. Şi a făcut-o şi pe domnişoara Fosdick să simtă aidoma ?

– Păi, bineînţeles. Dar încotro te grăbeşti aşa ?

– Trebuie să dau de urma prietenului meu, care nu e obişnuit cu ore atît de tîrzii.

– Prietenul dumitale ?

Doamna Bain trebui să facă un efort pentru a-şi aduna gîndurile.

– O, domnul Winterman, vrei să spui ? Dar a plecat deja.

– A plecat? exclamă Bernald cu o stranie premoniţie. Reamintindu-şi semnalul trimis de Pellerin peste capetele mulţimii, îşi reproşa că nu-i răspunsese cu mai multă promptitudine. Fusese o chemare în privirea aceea – şi era cu adevărat ciudat că prietenul său plecase fără el.

– Sînteţi absolut sigură? întrebă el, aruncînd o privire speriată la ceas.

– Oh, absolut sigură. A plecat acum o jumătate de oră. Dar nu trebuie să te grăbeşti din pricina lui, căci l-a luat Alice Fosdick cu ea. I-am văzut plecînd împreună.

– L-a luat cu ea ? Acasă la ea, vreţi să spuneţi ?

– Chiar aşa. Ştii doar ce ore stranii de primire are. Zicea că intenţionează să-i servească iepure veleş şi să-i explice pellerinismul.

– Oh, are de gînd să-i explice ... murmură Bernald. Uimirea produsă de această veste se amestecă însă cu nerăbdarea de a se întoarce în apartamentul său, pentru a fi acolo la sosirea prietenului său. Nici că ţi-ai fi putut imagina un spectacol mai extravagant decît acela al lui Pellerin acaparat de domnişoara Fosdick şi ascultînd, la ore mici, deslușirile ei pe marginea doctrinelor sale. Bernald cunoştea destul de bine reprezentanţii de

același sex pentru a-și da seama că o asemenea experiență e mai puțin comică pentru cel implicat decît pentru cel detașat de situație. Chiar și Clubul Elevației, cu toate conotațiile sale, ar fi putut profita de atracția necunoscutului; și era posibil să-ți imaginezi că, pentru un călător din Mesopotamia, domnișoara Fosdick ar fi putut prezenta elemente de interes ce nu mai spuneau nimic celor care frecventau rezidința din Fifth Avenue. În orice caz, nu se putea nega faptul că afacerea devenise neașteptat de complexă și că evoluția ei ulterioară făgăduia să fie plină de umor.

Bernald contempla aceste posibilități, în vreme ce ședea lîngă foc, așteptînd să-l audă pe Pellerin sunînd. Își dichisise modestul apartament cu grija reverențioasă a unui oficiant care așteaptă pogorîrea divinității sale. Îl bănuia pe Pellerin nepăsător la detalii vizuale, dar sensibil la fericita îngemănare a unor impresii senzitive: la vraja luminii ce cădea peste cărți sau a unui fotoliu adînc, din care să poți privi focul. Fotoliul era la locul său, iar Bernald, privindu-l din cealaltă parte a căminului, îl vedea parcă deja ocupat de trupul răsturnat al prietenului său. Zorii de toamnă se arătau tîrziu, și chiar și acum ei nu mai aveau înaintea lor promisiunea unor ceasuri netulburate. Bernald, șezînd de unul singur în nemișcarea camerei sale călduroase și în tăcerea și mai adîncă a așteptării sale, era conștient de efortul de a-și aduna toate capacitățile de percepție și simțire și toate sensibilitățile într-un instrument perfect adaptat de observație. Pînă acum gustase societatea lui Pellerin numai în frînturi accidentale și-i lăsase întotdeauna, din partea sa, un sentiment de irosire și neîmplinire. Acum, în legănarea ceasului anume menit, simțea că nu trebuie să-i mai scape nimic ori să mai uite ceva din inițierea ce-l aștepta. Și, zărind pipa lui Pellerin, se ridică și o așeză grijuliu lîngă fotoliu...

– Nu, n-am nici o veste despre el, se auzea Bernald repetînd. Vorbea cu voce joasă și cu un soi de automatism care singur făcea posibilă rostirea acestor cuvinte.

Cuvintele erau adresate domnișoarei Fosdick, în vecinătatea

căreia îl aruncase întîmplarea la cină, peste un an şi mai bine de la întîlnirea la Clubul Elevaţiei. Pînă în acel moment reuşise în mod deliberat să o evite pe domnişoara Fosdick, nu din pricina vreunei animozităţi faţă de acel instrument al destinului ci dintr-un refuz organic de a pronunţa cuvintele pe care ştia că, întîlnind-o, va trebui să le pronunţe.

Marea lui surpriză se dovedi însă aceea că nu avusese nici un motiv să-l facă să aştepte atît de mult pentru a-l determina să vorbească. Pe tot parcursul cinei, domnişoara Fosdick îl copleşi cu un năvalnic şuvoi de cuvinte, ce nu trăda nici o intenţie de a se întoarce în trecut sau de a zăbovi asupra lui. La început, el atribui rezerva ei unei delicateţi pe care, după cum îşi reproşa acum, nu i-o atribuise mai înainte; apoi constată că ea se lăsase purtată atît de departe de subiectul ultimei lor întîlniri numai pentru a reveni în final la el, graţie unei pure asociaţii de idei. Se părea că, în seara următoare memorabilei întîmplări, urma să conferenţieze, în faţa Clubului Elevaţiei, întrunit la reşedinţa doamnei Beecher Bain, un hindus, Mahtma, pe tema "Limitelor subconştientului"; iar acest privilegiu extraordinar fusese obţinut datorită nici mai mult nici mai puţin decît distinsului Howland Wade.

– Bineînţeles că Howland este cunoscut pretutindeni în lume ca exeget al pellerinismului, iar Aga Gautch, care refuzase cu desăvîrşire să vorbească în public, i-a scris Isabellei că nu putea refuza nimic domnului Wade. Ştiai că acea conferinţă a lui Howland, "Ce înseamnă pellerinismul?", a fost tradusă în douăzeci şi două de limbi şi că a ajuns la a şasea ediţie în islandeză ? Apropos, se întrerupse brusc domnişoara Fosdick, asta îmi aminteşte de faptul că n-am mai auzit nimic despre ce s-a mai întîmplat cu prietenul acela straniu al dumitale – oare cum îl chema ? – pe care m-aţi acuzat dumneata şi Bob Wade că l-am făcut dispărut în seara cînd şi-a rostit Howland conferinţa la reşedinţa lui Hatty Bain. Şi nici pe *dumneata* nu te-am mai văzut de cînd ai dat buzna în casa mea, în dimineaţa următoare, scoţîndu-mă din aşternut, ca să afli ce-am făcut cu el.

Bernald reuşi cu mare efort să se adune pentru a o întreba răspicat:

– Ei bine, *ce-aţi făcut* cu el ?

Ea rîse, în semn că-i aprecia umorul:

– Exact ce ţi-am spus, bineînţeles. Mi-am luat rămas bun de la el pe treptele casei Isabellei.

– Este adevărat, deci, că nu l-ai luat cu dumneata ?

Ea îi întoarse zeflemeaua:

– M-ai bănuit în tot acest timp că i-aş fi ascuns rămăşiţele în pivniţă ?

După care adăugă, plecîndu-şi frumoasele ei gene lungi:

– Îmi pare rău că nu a mers cu mine acasă, căci îl găseam oarecum interesant şi sînt unele elemente ale pellerinismului pe care cred că i le-aş fi putut explica.

Bernald se servi cu o piersică, în vreme ce ea continuă pe o notă de amuzată curiozitate:

– Prin urmare, chiar n-ai mai avut nici o veste despre el din acea seară ?

– Nu, n-am mai avut nici o veste.

– Nici cea mai scurtă notiţă ?

– Nici cea mai scurtă notiţă.

– Sau vreun zvon, vreo istorisire de un fel oarecare ?

– Sau vreun zvon, istorisire de un fel oarecare.

Ciudăţenia de netăgăduit a cazului păru să redeştepte interesul domnişoarei Fosdick:

– E cam straniu, nu găseşti ? Ce s-ar fi *putut* întîmpla ? Doar nu presupui că ar fi fost atacat şi asasinat ? întrebă ea cu ochii lucind.

Bernald dădu senin din cap:

– Nu, sînt convins că e în siguranţă, în deplină siguranţă.

– Da, dar dacă eşti convins, înseamnă că ştii ceva.

– Nu, nu ştiu nimic, repetă el.

Privirea ei îl iscodi neîncrezătoare.

– Dar care e versiunea ta – căci trebuie să ai una ! Ce naiba s-a întîmplat cu el ?

Bernald îi întoarse o privire şovăitoare.

– Se întîmplă să-ţi aminteşti ultimul lucru pe care l-a spus – cu desăvîrşire ultimul – în prag, cînd te-a părăsit ?

– Ultimul lucru ?

Domnişoara Fosdick îşi balansă furculiţa deasupra piersicii de pe farfurie:

– Nu cred să fi zis ceva. O, ba da – cînd i-am amintit că mi-a promis solemn că va merge cu mine să stăm de vorbă, mi-a răspuns că nu poate, pentru că se întoarce acasă.

– Păi atunci mi-nchipui că s-a-ntors acasă, zise Bernald.

Ea îl privi, de parcă s-ar fi temut de o cursă.

– Dumnezeule ! Cît de banal ! Şi eu care am înclinat tot timpul să cred într-o crimă misterioasă. Dar ştii tu, probabil, mai multe despre el decît spui.

Începu să-şi taie piersica, dar se opri, cu feliuţa suspendată în aer, pentru a întreba cu o nouă vioiciune în ochii ei expresivi:

– Apropos, ai auzit că Howland Wade s-a îndepărtat tot mai mult de pellerinism ? Se pare că a început să simtă prezenţa unui element pozitivist, ceea ce reprezintă o limitare pentru oricine va fi aprofundat cît de cît Înţelepciunea Orientului. Spunea ceva extraordinar de interesant în legătură cu asta zilele trecute şi firește că *înţeleg* ce simte ... Oh, e o poveste prea lungă să mă apuc să ţi-o spun acum; dar, dacă reuşeşti să vii la ceai într-una din după-amiezile următoare – oricare în afară de miercuri – mi-ar plăcea să-ţi explic ...

XINGU

Doamna Ballinger face parte dintre acele persoane care frecventează cultura în echipă, de parcă s-ar teme de o confruntare pe cont propriu. În acest scop, ea înființase Clubul de Prînz – o asociație alcătuită din ea însăși și alte cîteva vînătoare inepuizabile ale erudiției. După vreo trei-patru ierni de prînzuri și dezbateri, Clubul dobîndise o asemenea recunoaștere locală, încît una din funcțiile sale nedisputate deveni primirea oaspeților distinși; exercitarea acestei demnități se extinse, desigur, și asupra distinsei Osric Dane, în ziua sosirii ei în Hillbridge: ea fu invitată să se prezinte la următoarea întîlnire a Clubului.

Membrele clubului, care urmau să se întîlnească la doamna Ballinger, deplîngeau în mod unanim refuzul ei de a ceda acest privilegiu doamnei Plinth, a cărei reședință oferea un decor mai impunător pentru primirea celebrităților; și, pe urmă, după cum remarcase doamna Leveret, mai avea și o galerie de tablouri, la care puteai face oricînd referință.

Doamna Plinth alimentase energic această părere. Considerase întotdeauna ca era obligația ei să primească pe vizitatorii distinși ai Clubului de Prînz. Era aproape tot atît de mîndră de obligațiile ei ca și de galeria de tablouri; îi plăcea chiar să lase a se înțelege că tocmai din posesiunea acesteia

decurgeau şi obligaţiile de amfitrioană şi că numai o femeie cu averea ei îşi putea îngădui să trăiască în conformitate cu înaltul standard pe care şi-l impusese. Un simţ universal al datoriei, adaptabil diferitelor scopuri era, în opinia sa, tot ceea ce pretindea Providenţa de la cei cu o poziţie socială mai umilă. Puterea ce o predestinase pe doamna Plinth să-şi permită angajarea unui majordom urmărise, fără îndoială, ca ea să-şi asume un anumit pachet de responsabilităţi.

Era cu atît mai regretabil faptul că doamna Ballinger, ale cărei obligaţii către societate erau limitate de prezenţa meschină a două slujnice, îşi revendicase cu atîta tenacitate dreptul de a o primi pe Osric Dane.

Problema primirii acelei doamne frămîntase profund, vreme de o lună de zile, pe doamnele Clubului de Prînz. Nu că s-ar fi simţit mai prejos de o asemenea îndatorire, dar chestiunea a ceea ce era oportun să întreprindă într-o asemenea situaţie le arunca în agreabila perplexitate a unei doamne care cîntăreşte alternative în faţa unei garderobe ticsite. Dacă membre de rangul doi, cum era doamna Leveret, se simţeau copleşite la gîndul de a avea un schimb de idei cu autoarea *Aripilor morţii*, doamnelor Plinth, Ballinger sau domnişoarei Van Vluyck nici un fel de anticipaţie nu le distrăgea atenţia de la rigorile protocolare. De fapt, *Aripile morţii* fusese aleasă la propunerea domnişoarei Van Vluyck ca subiect de discuţie la următoarea întîlnire a clubului şi fiecare membră a lui fusese autorizată să-şi exprime părerea sau să-şi însuşească ceea ce considera că sună bine în comentariul celorlalte.

Numai doamna Roby nu ţinea să profite de acest prilej, dar toată lumea recunoscuse deja deschis că doamna Roby, ca membră a Clubului de Prînz, era un eşec. "Aşa se întîmplă, după cum se exprimase domnişoara Van Vluyck, atunci cînd accepţi o femeie pe criteriile unui bărbat." Revenind la Hillbridge dintr-o călătorie mai lungă în ţări exotice – celelalte doamne nu se oboseau să-şi amintească unde anume – doamna Roby fusese prezentată de către distinsul biolog, profesorul Foreland, drept cea mai plăcută femeie întîlnită vreodată; iar membrele Clubului de Prînz, impresionate de o apreciere atît de măgulitoare ce avea greutatea unei diplome şi pripindu-se în a judeca

simpatiile sociale ale profesorului în deplin acord cu înclinațiile sale profesionale, nu pierduseră ocazia de a-și anexa un biolog. Deziluzia fu însă desăvîrșită. Atunci cînd domnișoara Van Vluyck menționase pentru prima oară, cu degajare, *pterodactilul,* doamna Roby murmurase perplexă: "Mă pricep atît de puțin la metrică" – iar după acea dureroasă dovadă de incompetență, ea se retrăsese cu prudență din exercițiile de gimnastică mentală ale clubului.

– Presupun că l-o fi flatat, trase concluzia domnișoara Van Vluyck, sau poate l-o fi impresionat coafura ei.

Cum dimensiunile sufrageriei domnișoarei Van Vluyck restrînseseră numărul membrelor clubului la șase, neproductivitatea uneia dintre ele reprezenta un serios obstacol în schimbul de idei și deja se auziseră voci care își exprimaseră îndoiala asupra disponibilității doamnei Roby de a trăi la nivelul intelectual al celorlalte. Acest sentiment spori atunci cînd descoperiră că ea nu citise *Aripile morții.* Susținea că auzise de numele Osric Dane[1]; la atît se reduceau însă – oricît ar fi părut de incredibil – cunoștințele ei despre celebra romancieră. Doamnele nu-și putură ascunde surpriza; doamna Ballinger, în schimb, a cărei mîndrie pentru clubul ei o făcea să dorească a o pune chiar și pe doamna Roby în cea mai favorabilă lumină posibilă, sugeră cu blîndețe că, deși aceasta nu avusese timp să se familiarizeze cu *Aripile morții,* nu se putea să nu fie la curent cu remarcabilul ei predecesor, *Momentul suprem.*

Doamna Roby își încreți fruntea bronzată într-un conștiincios efort de memorie, al cărei rezultat fu acela că își aminti, oh, da, *văzuse* într-adevăr cartea în casa fratelui ei, cînd a locuit la el, în Brazilia, și chiar o luase cu ea într-o zi să o citească, în timpul unei petreceri nautice; ocupanții ambarcațiunii se apucaseră, în schimb, să azvîrle unii în alții cu diverse obiecte, iar cartea zburase peste bord, așa că nu mai avusese prilejul să...

Scena evocată de această anecdotă nu fu de natură să sporească micul credit de care se bucura doamna Roby pe lîngă

[1] Este puțin probabil ca personajul cărții să-și fi ales în mod deliberat ca pseudonim numele lui Osric, un danez (Dane) ridiculizat de Hamlet (Act. V, Sc.2) pentru pedanterie și prețiozitate, dar Edith Wharton l-a folosit, fără

membrele clubului; urmă o pauză stînjenitoare, întreruptă de remarca doamnei Plinth:

– Înțeleg că, avînd atîtea preocupări, nu v-ați găsit timpul necesar pentru lectură; mi-aș fi închipuit totuși că ați reușit să faceți rost de *Aripile morții* mai înaintea sosirii lui Osric Dane.

Doamna Roby primi reproșul cu bună dispoziție. Intenționase, într-adevăr, să răsfoiască volumul, dar fusese atît de absorbită de un roman al lui Trollope încît...

– Nimeni nu-l mai citește pe Trollope acum, o întrerupse doamna Ballinger.

Doamna Roby păru mîhnită.

– Doar l-am început, mărturisi ea.

– Și-l găsiți interesant ? întrebă doamna Plinth.

– Îl găsesc amuzant.

– Amuzamentul nu este criteriul după care îmi aleg eu cărțile, spuse doamna Plinth.

– Oh, firește, *Aripile morții* nu este amuzantă, se aventură doamna Leveret, a cărei manieră de a-și exprima o opinie semăna cu aceea a unui negustor binevoitor, gata să-ți ofere o mulțime de alte sorturi, în caz că dădea greș cu prima ofertă.

– Oare chiar a fost *menită* pentru așa ceva ? întrebă doamna Plinth, căreia îi plăcea să pună întrebări la care doar ei i se îngăduia să răspundă. Firește că nu.

– Firește că nu – asta voiam să spun și eu, încuviință doamna Leveret, punîndu-și în cui opinia și încercînd să pescuiască alta.

– A fost menită să te înalțe spiritual.

Domnișoara Van Vluyck își potrivi ochelarii, de parcă aceștia ar fi fost cîrpa neagră ce acoperă ochii condamnaților.

– Nu prea văd, spuse ea, cum ar putea să te înalțe spiritual o carte înecată în cel mai profund pesimism, oricît de mult ar instrui.

– Vreau să zic să instruiască, desigur, spuse doamna Leveret, cuprinsă brusc de panică la neașteptata distincție dintre doi termeni pe care ea îi presupusese a fi sinonimi. Plăcerea doamnei Leveret de a participa la întrunirile clubului era deseori știrbită de asemenea surprize; și, cum nu-și cunoștea propria valoare în ochii celorlalte doamne (care era aceea de a le oferi o oglindă

măgulitoare), ea se simțea deseori încercată de îndoială în privința capacității proprii de a li se alătura la dezbateri. Numai întîmplarea că avea o soră proastă care o considera pe ea deșteaptă o salva de la deznădejdea irevocabilei sale inferiorități.

– Se căsătoresc pînă la urmă ? se amestecă doamna Roby.

– Dacă se căsătoresc ... cine adică ? exclamă în cor Clubul de Prînz.

– Păi, băiatul și fata. E un roman, nu ? Eu găsesc că asta contează. Dacă se despart, îmi piere pofta de cină.

Doamna Plinth și doamna Ballinger schimbaseră priviri scandalizate, iar cea din urmă zise:

– Nu vă sfătuiesc să citiți *Aripile morții* într-un asemenea spirit. Din partea mea, cînd există atît de multe cărți pe care *trebuie* să le citim, nu știu cum de mai găsește cineva timp pentru cele care sînt doar amuzante.

– Tocmai în asta rezidă toată frumusețea, murmură Laura Glyde, că nimeni nu poate spune cum se termină *Aripile morții.* Osric Dane, copleșită de însemnătatea a ceea ce avea de spus a avut mizericordia de a voala înțelesul – poate chiar de sine însăși – așa cum Apelles[1], reprezentînd sacrificiul Iphigeniei, a acoperit fața lui Agamemnon.

– Ce-a fost asta ? Poezie ? șopti doamna Leveret doamnei Plinth care, disprețuind un răspuns precis, spuse cu răceală:

– Ar trebui să te uiți în dicționar. Eu mă uit întotdeauna în dicționar, adăugă pe un ton care voia să însemne: "Cu toate că aș putea foarte ușor să-i cer majordomului meu să facă asta pentru mine".

– Eram pe punctul de a spune, reluă doamna Van Vluyck, că trebuie întotdeauna să ne întrebăm dacă o carte poate instrui fără a edifica spiritual.

– Oh, murmură doamna Leveret, simțindu-se acum rătăcită de-a binelea.

– Știu și eu, interveni doamna Ballinger, intuind în tonul domnișoarei Van Vluyck o tendință de apreciere a mult visatei distincții de a o primi pe Osric Dane; știu și eu dacă putem să

[1] Ilustru pictor grec (sec. IV i.Chr.).

ne punem la modul serios o asemenea întrebare în legătură cu o carte care a atras mai multe minți luminate decît oricare alt roman de la *Robert Elsmere* încoace.

– Oh, dar nu înțelegi, exclamă Laura Glyde, că tocmai neagra disperare a întregului – schema suprapunerii tonale a negrului pe negru – este cheia reușitei sale artistice ? Cînd am citit-o, mi-am amintit de acea *manière noire* a Prințului Rupert[1]... cartea are gravuri în loc de ilustrații color și totuși simți atît de intens valențele culorii...

– Cine este asta ? șopti doamna Leveret vecinei sale. Unul pe care l-a întîlnit în străinătate ?

– Farmecul cărții, consimți doamna Ballinger, constă tocmai în aceea că poate fi privită din atîtea puncte de vedere. Aud că profesorul Lupton o clasează, ca studiu al determinismului, pe același plan cu *Datele eticii.*

– Mi s-a spus că Osric Dane a făcut zece ani studii pregătitoare, mai înainte de a se apuca de scris, spuse doamna Plinth. A cercetat peste tot: în dicționare, lucrări de referință, cărți de specialitate ... a verificat totul. După cum știți, acesta a fost dintotdeauna principiul meu. Nimic nu m-ar putea face acum să las o carte la o parte mai înainte de a o termina, tocmai pentru că pot cumpăra oricînd altele.

– Și ce părere aveți *dumneavoastră* de *Aripile morții ?* o întrebă de-a dreptul doamna Roby.

Era genul de întrebare despre care se putea afirma că e nelalocul ei, iar doamnele schimbară priviri între ele, ca pentru a se disculpa de orice complicitate cu o asemenea ofensă adusă disciplinei. Ele știau că nimic nu-i displace mai mult doamnei Plinth decît să o întrebi ce părere are despre o carte. Cărțile erau scrise pentru a fi citite; dacă le citeai, ce altceva ți se mai putea pretinde? A fi chestionat în detaliu asupra conținutului unui volum i se părea tot atît de scandalos ca a te vedea controlat la vamă pentru contrabandă cu dantele. Clubul respectase întotdeauna această idiosin-

[1] Nepot al lui Carol I Stewart, general și amiral britanic (1619-1682).

crasie a doamnei Plinth. Opiniile sale de acest gen erau substanțiale și autoritare; mintea ei, ca și casa, era mobilată cu "piese" monumentale ce nu trebuiau nesocotite; iar una din legile nescrise ale Clubului de Prînz era aceea că habitudinile de gîndire ale fiecărei participante trebuiau respectate. De aceea întrunirea se sfîrși cu convingerea fermă, a fiecăreia dintre doamne, că doamna Roby era cu desăvîrșire nepotrivită să facă parte dintre ele.

II

Cînd ziua cea mare sosi, doamna Leveret se prezentă din vreme la doamna Ballinger, avînd în buzunar dicționarul său de *Aluzii potrivite.*

Doamna Leveret se temea întotdeauna ca nu cumva să întîrzie la Club. Dorea să aibă timp să-și adune gîndurile și să vîneze vreo sugestie, în vreme ce se adunau celelalte, cu privire la întorsătura pe care avea să o ia conversația. În ziua aceea totuși se simțea cu desăvîrșire pierdută; și chiar și familiara prezență a volumașului de *Aluzii potrivite,* pe care îl simțea împungîndu-i coastele, pe cînd ședea pe scaunul ei. nu-i inspira necesara încredere în sine. Era un admirabil îndrumar, alcătuit în așa fel încît să răspundă oricărei urgențe sociale. Așa încît, fie că te aflai la o aniversare – veselă ori tristă, după cum erau categorisite în sumar –, la un banchet, familial sau municipal, la vreun botez – de rit anglican sau sectarian, conștiinciosul învățăcel nu avea să fie lipsit de un pertinent material de referință. Cu toate că învățase pe dinafară pagini întregi, de ani de zile, doamna Leveret aprecia totuși dicționarul mai mult ca suport moral decît pentru folosul lui practic căci, cu toate că în intimitatea camerei sale, ea stăpînea o mulțime de citate, la momentul oportun acestea îi fugeau din minte și singura frază pe care o reținea – *Poți oare pescui Leviathanul cu o undiță?* – încă nu o putuse aplica în nici o ocazie.

În ziua aceea simțea că, și de-ar fi memorat întregul conținut al dicționarului, tot nu s-ar fi simțit stăpînă pe ea; căci, se gîndea ea, chiar și de și-ar fi amintit, prin vreun miracol, o *Aluzie,* precis nu ar fi fost decît pentru a descoperi că Osric Dane utilizase un alt volum (doamna Leveret era convinsă că oamenii de litere le poartă întotdeauna cu ei) și, în consecință, n-ar fi recunoscut-o.

Senzația doamnei Leveret că plutea în derivă fu sporită de apariția doamnei Ballinger în salon. Unui ochi indiferent, înfățișarea sa ar fi putut părea neschimbată; cei familiarizați însă cu felul doamnei Ballinger de a-și aranja cărțile ar fi descoperit numaidecît urmele recentei schimbări. Domeniul doamnei Ballinger, ca membră a Clubului de Prînz, era Cartea Zilei. Era în mod autoritar la curent cu oricare va fi fost aceea – de la un roman la un tratat de psihologie experimentală. Ce se alegea de cărțile ultimului an sau chiar ale ultimei săptămîni, ce făcea ea cu subiectele despre care perora cu egală competență, nimeni nu descoperise însă. Mintea ei era ca un hotel în care fapte peste fapte intrau și ieșeau ca niște chiriași trecători, fără să-și lase în urmă adresele și, adesea, fără să-și plătească măcar datoria. Doamna Ballinger se lăuda însă că este "la curent cu Gîndirea Zilei" și se mîndrea că spiritul ei înaintat putea fi ghicit după cărțile pe care și le punea dinainte, pe masă. Aceste volume, înnoite frecvent, cu cerneala proaspătă, abia ieșite de sub teascuri, îi erau, în general, nefamiliare doamnei Leveret, dîndu-i, în vreme ce le răsfoia pe furiș, o viziune descurajantă a noilor domenii de cunoaștere ce erau traversate, cu respirația tăiată, de doamna Ballinger în drumul ei. În ziua aceea însă, un număr de volume cu aspect mai vechi se amestecau ingenios cu mai multe *primeurs*[1] ale tipografiilor: Karl Marx se înghesuia lîngă profesorul Bergson, iar *Confesiunile Sfîntului Augustin* zăceau alături de ultima tipăritură despre "mendelism"; așa încît, chiar și pentru percepția tulburată de emoție a doamnei Leveret, era evident că doamna Ballinger nu avea nici cea mai vagă idee despre ce avea să vorbească Osric Dane și că-și luase măsuri pentru a face față oricărei situații. Doamna Leveret se simțea ca un pasager pe un transoceanic, căruia i se spune că nu există nici

1 Noutăți, aici: apariții editoriale recente (fr.).

un pericol iminent, dar că e mai bine să-şi pună colacul de salvare.

Simţi o adevărată uşurare cînd fu trezită din sumbrele premoniţii de sosirea domnişoarei Van Vluyck.

– Ei bine, scumpa mea doamnă, o întrebă repede noua venită pe amfitrioana sa, ce subiecte urmează să discutăm astăzi ?

Doamna Ballinger înlocuia pe furiş un volum de Wordsworth cu unul de Verlaine.

– Nu prea ştiu, răspunse aceasta, cu oarecare nervozitate. Poate că ar fi mai bine să lăsăm alegerea în seama întîmplării.

– A întîmplării ? repetă domnişoara Van Vluyck sec. Asta înseamnă, cred, că Laura Glyde va lua cuvîntul ca de obicei, iar noi ne vom vedea sufocate de literatură.

Filantropia şi statisticile erau provincia domnişoarei Van Vluyck, şi-i displăcea orice încercare de a distrage atenţia invitaţelor de la aceste subiecte.

În acea clipă îşi făcu apariţia doamna Plinth.

– Literatura, protestă ea pe un ton dojenitor. Dar sînt total surprinsă. Am înţeles că urmează să discutăm romanul lui Osric Dane.

Doamna Ballinger se crispă auzindu-i discriminarea, dar trecu peste ea.

– Nu prea putem să facem din asta principalul subiect de conversaţie – cel puţin nu cu o intenţie *prea* transparentă. Se înţelege că putem lăsa conversaţia noastră să *alunece* în acea direcţie; trebuie să mai avem însă şi un alt subiect, ca introducere, şi în legătură cu asta am vrut să vă consult. Fapt este că ştim atît de puţin despre gusturile şi preocupările lui Osric Dane, încît e greu să pregătim ceva anume în prealabil.

– Poate că e greu, spuse doamna Plinth cu hotărîre, dar e necesar. Ştiu eu unde duce principiul "mergi orbeşte că poate o brodeşti". După cum îi spuneam uneia din nepoatele mele zilele trecute, există anumite situaţii pentru care o femeie trebuie să fie întotdeauna pregătită. Înseamnă să şochezi bunul gust, dacă îmbraci o toaletă în culori vii, atunci cînd mergi într-o vizită de condoleanţe, sau o rochie de anul trecut, atunci cînd umblă zvonul că bărbatului tău îi merg prost afacerile; la fel şi în ceea ce priveşte conversaţia. Tot ceea ce cer eu este să ştiu dinainte

ce urmează să se discute; numai atunci pot fi sigură că voi spune ceea ce se cuvine.

– Sînt perfect de acord cu tine, încuviinţă doamna Ballinger, dar ...

În acea clipă, anunţată de slujnica fistîcită, apăru în parg Osric Dane.

Doamna Leveret îi spuse surorii sale mai tîrziu că ghicise dintr-o privire ce avea să se întîmple. Înţelesese că Osric Dane nu avea de gînd să le vină în întîmpinare. Distinsul personaj intrase cu un aer de obligaţie socială, cîtuşi de puţin calculat pentru a promova facilul exerciţiu al ospitalităţii. Arăta ca şi cum s-ar fi pregătit să pozeze pentru o nouă ediţie a cărţilor ei.

Dorinţa de a îmbuna o zeitate este în general invers proporţională cu accesibilitatea ei, iar sentimentul de descurajare generat de intrarea lui Osric Dane spori vizibil dorinţa Clubului de Prînz de a-i fi pe plac. Manierele ei risipiră numaidecît orice rămăşiţă a ideii că s-ar fi simţit obligată în vreun fel faţă de gazde; după cum îi spuse doamna Leveret surorii ei după aceea, Osric Dane avea un fel de a se uita la tine ce te făcea să crezi că-ţi sta rău pălăria. Aerul ei de măreţie produse o impresie atît de puternică membrelor Clubului, încît doamna Roby le făcu aproape să se cutremure atunci cînd le spuse, în vreme ce amfitrioana conducea înaltul personaj în sufragerie: "Ce brută poate să fie!".

Ceasul petrecut la masă nu fu de natură să revizuiască acest verdict. Osric Dane îl petrecu îngurgitînd în tăcere *menu*-ul doamnei Ballinger, în vreme ce membrele Clubului debitară timide platitudini pe care vizitatoarea lor păru să le înghită cu aceeaşi lipsă de chef cu care primea şi felurile succesive ale dejunului.

Refuzul doamnei Ballinger de a propune un anumit subiect le aruncase pe membrele clubului într-o dezordine mentală ce se accentuă o dată cu revenirea în sufragerie, unde urma să aibă loc discuţia propriu-zisă. Fiecare doamnă aştepta să vorbească cealaltă; şi toată lumea avu un şoc dezamăgitor atunci cînd amfitrioana lor deschise conversaţia cu jenant de banala întrebare:

– Este prima dumneavoastră vizită la Hillbridge ?

Pînă şi doamna Leveret realiză că începuse prost, şi un vag impuls dezaprobator o făcu pe domnişoara Glyde să exclame:

– Este un loc foarte mic, într-adevăr.

Doamna Plinth se burzului:

– Avem o mulţime de oameni reprezentativi, zise ea cu tonul unuia care îşi apără casta.

– Ce reprezintă ? întrebă Osric Dane, întorcîndu-se către ea.

Aversiunea doamnei Plinth faţă de cei care o chestionau era întărită acum de faptul că întrebarea o găsea nepregătită; privirea ei încărcată de reproş pasă întrebarea doamnei Ballinger.

– Păi, spuse aceasta, privindu-le pe rînd pe celelalte membre ale clubului, dacă e vorba de noi ca o comunitate, cred că nu exagerez spunînd că reprezentăm cultura.

– Reprezentăm arta ..., interveni domnişoara Glyde cu un ton patetic.

– Arta şi literatura, se corectă doamna Ballinger.

– Şi sociologia, se repezi domnişoara Van Vluyck.

– Avem un anumit standard, spuse doamna Plinth, simţind cum îi revine siguranţa de sine pe tărîmul vast al generalizărilor; în vreme ce doamna Leveret, găsind că mai e loc pentru cineva într-o afirmaţie atît de cuprinzătoare, îşi luă inima în dinţi şi murmură:

– Oh, desigur; avem un anumit standard.

– Obiectivul micului nostru club, continuă doamna Ballinger, este acela de a concentra cele mai înalte aspiraţii din Hillbridge, de a centraliza şi focaliza eforturile sale intelectuale.

Doamnele simţiră că amfitrioana lor găsise o formulă atît de fericită, încît mai că le-ai fi putut auzi respirînd uşurate.

– Noi, continuă preşedinta, aspirăm să ne menţinem la curent cu tot ceea ce e nou în artă, literatură şi etică.

– Care etică ? întrebă Osric Dane, întorcîndu-se din nou către ea.

Un tremur îngrijorat străbătu asistenţa. Nici una dintre doamne nu avea nevoie de o pregătire prealabilă pentru a se pronunţa asupra unei chestiuni de morală; atunci cînd i se spunea etică, însă, lucrurile se schimbau. Proaspăt ieşit din lec-

tura *Enciclopediei britanice*, a *Manualului cititorului* sau a *Dicționarului clasic* al lui Smith, clubul se putea ocupa cu încredere de orice subiect; luat pe nepregătite însă, i se întîmpla să definească agnosticismul ca o erezie a Bisericii timpurii, și pe profesorul Froude ca pe un distins histologist; iar o membră inferioară a clubului, ca doamna Leveret, încă mai considera, în secret, etica drept ceva cam păgîn.

Întrebarea lui Osric Dane era deconcertantă chiar și pentru doamna Ballinger, și toată lumea îi fu recunoscătoare Laurei Glyde atunci cînd spuse, aplecîndu-se înainte, cu cel mai afectuos accent:

– Trebuie să ne ierți, doamnă Osric Dane, dacă nu ne simțim capabile, în prezent, să discutăm despre alt subiect decît *Aripile morții*.

– Într-adevăr, aprobă domnișoara Van Vluyck, brusc hotărîtă să poarte războiul în tabăra dușmanului. Abia așteptăm să ne spuneți scopul precis pe care l-ați avut în minte atunci cînd ați scris minunata dumneavoastră carte.

– Veți descoperi, interveni doamna Plinth, că noi nu sîntem cîtuși de puțin niște cititoare superficiale.

– Sîntem curioase să auzim de la dumneavoastră, continuă domnișoara Van Vluyck, dacă tendința pesimistă a cărții este o expresie a propriilor dumneavoastră convingeri sau ...

– Sau, se amestecă domnișoara Glyde, doar un decor sumbru pictat astfel numai pentru a reliefa și mai viu personajele. Oare nu este stilul dumneavoastră cu precădere plastic ?

– Eu am susținut întotdeauna, interveni și doamna Ballinger, că dumneavoastră reprezentați metoda pur obiectivă ...

Osric Dane gustă cafeaua cu un aer critic.

– Cum definiți termenul "obiectiv" ? întrebă ea.

Se așternu o pauză înfiorată, mai înainte ca Laura Glyde să murmure cu patos:

– Citindu-vă, noi nu definim, noi simțim.

Osric Dane zîmbi:

– Cerebelul, remarcă ea, nu e de puține ori lăcașul emoțiilor literare.

După care își mai adăugă un cubuleț de zahăr în cafea.

Înțepătura pe care o intuiră vag în această remarcă fu neu-

tralizată de satisfacţia că Osric Dane li se adresa într-un limbaj atît de tehnic.

– Ah, cerebelul, spuse domnişoara Van Vluyck cu un aer cunoscător. Clubul nostru a urmat un curs de psihologie în iarna trecută.

– Care psihologie ? întrebă Osric Dane.

Se aşternu o pauză stînjenitoare, în răstimpul căreia fiecare membră a clubului deplîngea în secret nefericita ineficienţă a celorlalte. Numai doamna Roby continua să-şi soarbă netulburată lichiorul Chartreuse. În cele din urmă, doamna Ballinger zise, încercînd să adopte un ton doct:

– Ştiţi, de fapt, de psihologie ne-am ocupat anul trecut, or în această iarnă am fost absorbite de ...

Se întrerupse nervoasă, încercînd să-şi reamintească ceva din discuţiile clubului; facultăţile ei păreau însă paralizate de privirea fixă, necruţătoare a lui Osric Dane. De ce anume fusese clubul absorbit ? Doamna Ballinger repetă rar, într-o vagă încercare de a cîştiga timp:

– Am fost absorbite atît de intens de ...

Doamna Roby lăsă jos paharul de lichior şi se apropie de restul grupului cu un zîmbet:

– De Xingu ? sugeră ea cu blîndeţe.

Cuvîntul înfioră întregul auditoriu. Doamnele schimbară priviri încurcate, după care, parcă de comun acord, întoarseră o privire în care se amestecau uşurarea şi interogaţia către salvatoarea lor. Expresia fiecăreia dintre ele indica o diferită intensitate a aceleiaşi emoţii. Doamna Plinth fu cea dintîi care îşi redobîndi aerul desăvîrşitei stăpîniri de sine. Judecînd după căutătura ei, în urma unor rapide reculegeri, ai fi zis că ea era aceea care-i sugerase cuvîntul doamnei Ballinger.

– Xingu, desigur ! exclamă aceasta din urmă cu obişnuita-i promptitudine, în vreme ce domnişoara Van Vluyck şi Laura Glyde păreau să-şi sondeze adîncurile memoriei, iar doamna Leveret, pipăind îngrijorată volumaşul de *Aluzii potrivite*, se simţea întrucîtva liniştită de inconfortabila lui apăsare în coaste.

Pe chipul lui Osric Dane se putea citi o schimbare a expresiei nu mai puţin izbitoare decît aceea a gazdelor ei. Îşi abandonă şi ea ceaşca de cafea, cu o indubitabilă nemulţumire în

privire. Pentru puțin timp dădu impresia cuiva care scormonește în adîncul minții, după cum o descrisese mai tîrziu doamna Roby; și, mai înainte ca ea să poată risipi acele trecătoare semne de slăbiciune, doamna Roby spuse, întorcîndu-și către ea un zîmbet plin de curtoazie:

– Iar noi am nădăjduit atît de mult că astăzi ne veți spune care este părerea dumneavoastră despre Xingu.

Osric Dane primi omagiul acelui zîmbet ca pe un lucru firesc; întrebarea care îl însoțise însă o punea într-o evidentă încurcătură, iar doamnele, care o priveau atent, observară că ea nu era rapidă în a-și schimba peisajul facial. Era ca și cum, adoptînd atît de mult timp o expresie de superioritate netulburată, mușchii ei faciali ar fi devenit rigizi, refuzînd să se supună comenzilor.

– Xingu ... repetă ea, ca și cum ar fi încercat, la rîndu-i, să cîștige timp.

Doamna Roby nu o slăbi:

– Știind cît este de acaparator subiectul, veți înțelege de ce clubul nostru a lăsat deoparte toate celelalte chestiuni. Aș zice că, de cînd ne-am dedicat Xingu-ului, aproape nimic altceva – de n-ar fi fost vorba de cărțile dumneavoastră – nu ni se mai pare vrednic de aducere aminte.

Un zîmbet stingher întunecă mai degrabă decît destinse trăsăturile severe ale lui Osric Dane.

– Mă bucur că ați făcut o excepție, lăsă ea să-i scape printre buzele strînse.

– Oh, desigur, confirmă doamna Roby cu grație, dar, întrucît dumneavoastră ne-ați arătat – ceea ce mi se pare absolut firesc! – că nu vă interesează să discutați despre lucrările dumneavoastră, pur și simplu nu vă putem lăsa să plecați fără să ne spuneți ce credeți despre Xingu, cu atît mai mult, adăugă ea cu un zîmbet și mai fermecător, cu cît unii spun că ultimele dumneavoastră cărți sînt saturate de acest element.

Era un element, care va să zică – acest detaliu scăpără ca focul prin mințile pîrjolite ale celorlalte membre ale clubului. În nerăbdarea lor de a obține fie și cea mai vagă cheie în descifrarea Xingu-ului, aproape că-și uitau plăcerea de a asista la disconfortul doamnei Dane.

Aceasta roşi nervos la provocarea adversarei sale:

– Pot să vă întreb, şovăi ea, la care din cărţile mele vă referiţi acum?

Doamna Roby nu şovăi.

– Păi tocmai asta vreau să ne spuneţi dumneavoastră; căci, deşi eram prezentă, de fapt, n-am participat.

– Prezentă la ce? o surprinse doamna Dane şi, pentru o clipă, tremurătoarele membre ale clubului se temură ca nu cumva acel cavaler al Providenţei, care primise provocarea în locul lor, să nu fi pierdut cumva un punct. Doamna Roby se explică însă cu voioşie:

– La discuţie, desigur. Aşa că sîntem teribil de curioase să aflăm cum aţi intrat în Xingu.

Se aşternu o pauză semnificativă, o tăcere atît de adîncă, în care musteau incalculabile pericole, încît doamnele, cu o unică voinţă, îşi pecetluiră buzele ca nişte soldaţi care îşi aruncă armele la pămînt pentru a urmări o luptă corp la corp între comandanţii lor. Apoi, doamna Dane dădu expresie celor mai intime temeri ale lor, întrebînd cu o voce ascuţită:

– Ah ... vreţi să spuneţi Xingu-ul, nu-i aşa ?

Doamna Roby zîmbi neîmblînzită:

– Nu sună, oare, puţin pedant ? Eu una renunţ întotdeauna la articol; nu ştiu însă ce cred celelalte membre ale clubului.

Celelalte membre o priviră într-un fel care dădea de înţeles că se dispensau din toată inima de acest apel la opinia lor, iar doamna Roby, după ce îşi roti privirea strălucitoare în jurul grupului, continuă:

– Doamnele consideră, probabil, ca şi mine, că nimic nu are importanţă afară de lucrul în sine – afară de Xingu.

Doamna Dane păru să nu se poată gîndi la nici o replică pe moment, iar doamna Ballinger îşi adună tot curajul pentru a spune :

– Fără îndoială, toată lumea trebuie să aibă acelaşi sentiment faţă de Xingu.

Doamna Plinth îi veni în sprijin cu un murmur profund aprobator, iar Laura Glyde suspină emoţionată:

– Cunosc cazuri cînd a schimbat cursul unor vieţi întregi.

– Mie mi-a făcut grozav de bine, exclamă doamna Leveret,

care părea să-şi amintească fie că-l înghiţise, fie că-l citise în iarna precedentă.

– Bineînţeles, aprobă doamna Roby, dificultatea constă în aceea că trebuie să-i dedici mult timp. E aşa lung!

– Nu-mi pot imagina cum ar putea regreta cineva timpul dedicat unui asemenea subiect, zise domnişoara Van Vluyck.

– Şi adînc în anumite locuri, continuă doamna Roby (prin urmare era o carte !). Şi nu-i uşor să sari peste.

– Eu nu fac niciodată aşa ceva, se pronunţă dogmatic doamna Plinth.

– Şi pe urmă, cînd e vorba de Xingu, e şi periculos. Sînt locuri, chiar la început, cînd cu greu reuşeşti să-ţi croieşti vad.

– N-aş zice că "a-ţi croi vad" este o expresie potrivită, protestă doamna Ballinger pe un ton sarcastic.

Doamna Roby o privi cu interes.

– Oh, aţi găsit întotdeauna că merge înot ?

Doamna Ballinger ezită.

– Bineînţeles că sînt porţiuni dificile, admise ea.

– Într-adevăr; unele nu sînt deloc limpezi ... chiar, adăugă doamna Roby, cînd eşti familiarizat cu originalul.

– După cum presupunem că sînteţi dumneavoastră ? interveni Osric Dane, ţintuind-o cu o privire provocatoare.

Doamna Roby îi răspunse cu un gest dispreţuitor:

– Oh, pînă la un punct, nici nu este dificil; cu toate că unele ramificaţii sînt foarte puţin cunoscute, şi e aproape imposibil să ajungi la sursă.

– Aţi încercat vreodată? întrebă doamna Plinth, neîncrezătoare în tenacitatea doamnei Roby.

Doamna Roby rămase tăcută un moment; apoi răspunse cu pleoapele coborîte:

– Eu nu ... dar un prieten de-al meu a reuşit; un bărbat strălucitor; iar el mi-a spus că, pentru femei, e recomandabil să nu încerce ...

Auditoriul se înfioră. Doamna Leveret tuşi, să nu poată auzi servitoarea, care le servea cu ţigări. Faţa domnişoarei Van Vluyck exprima repulsie, iar doamna Plinth arăta ca şi cum ar fi trecut pe lîngă o persoană pe care nu dorea să o salute. Cuvintele doamnei Roby avură însă cel mai puternic efect

asupra distinsei lor vizitatoare. Expresia impasibilă a doamnei Osric Dane fu înlocuită numaidecît de cea mai caldă simpatie omenească; apropiindu-şi scaunul de acela al doamnei Roby, ea întrebă:

– Aşa a spus, într-adevăr ? Şi ... vi s-a părut că avea dreptate?

Doamna Ballinger, în pieptul căreia iritarea produsă de nedorita importanţă cîştigată de doamna Roby începea să înlocuiască recunoştinţa pentru ajutorul acordat, simţea că nu-i poate îngădui să monopolizeze, prin asemenea mijloace dubioase, atenţia invitatei lor. Dacă Osric Dane nu avea suficient respect pentru sine însăşi încît să condamne frivolitatea doamnei Roby, cel puţin Clubul de Prinz avea să o facă, în persoana preşedintei lui.

Doamna Ballinger îşi lăsă mîna pe braţul doamnei Roby:

– Nu trebuie să uităm, spuse ea cu o amabilitate rece, că oricît de acaparator ar fi pentru noi, Xingu ar putea prezenta mai puţin interes pentru ...

– Oh, nu, dimpotrivă, vă asigur, interveni Osric Dane.

– ... toată lumea de faţă, se încăpăţînă doamna Ballinger să-şi sfîrşească gîndul, şi nu trebuie să îngăduim ca mica noastră reuniune să sfîrşească fără a o convinge pe doamna Dane să ne spună cîteva cuvinte despre un subiect care, astăzi, este cu mult mai prezent în gîndurile noastre, ale tuturor. Mă refer, firește, la *Aripile morţii.*

Animate mai mult sau mai puţin de acelaşi sentiment, încurajate de expresia umanizată a neîmblînzitei lor musafire, celelalte doamne repetară după doamna Ballinger:

– Oh, într-adevăr *trebuie* să ne vorbiţi puţin despre cartea dumneavoastră.

Expresia lui Osric Dane redeveni la fel de plictisită, chiar dacă nu tot atît de trufaşă ca atunci cînd opera sa fusese menţionată pentru prima oară. Mai înainte ca ea să-i poată răspunde doamnei Ballinger însă, doamna Roby se ridică de pe scaun, trăgîndu-şi voalul peste năsucul ei frivol.

– Regret, spuse ea, înaintînd cu mîinile întinse către amfitrioana lor, dar cred că e mai bine să o iau din loc mai înainte ca doamna Dane să înceapă să vorbească. Din nefericire,

după cum știți, eu nu i-am citit cărțile, așa că aș fi total dezavantajată printre dumneavoastră și, pe lîngă aceasta, sînt așteptată la o partidă de bridge.

Dacă doamna Roby ar fi invocat pur și simplu ignoranța în privința operelor lui Osric Dane ca motiv al retragerii sale, Clubul de Prînz încă ar mai fi putut aproba, mai ales ținînd cont de recenta ei ispravă, o asemenea dovadă de discreție; dar faptul că-și adăugase acestei scuze preferința sfruntată pentru o partidă de bridge le demonstra tuturor, încă o dată, deplorabila ei lipsă de spirit discriminator.

Doamnele înclinau să creadă că plecarea ei – acum cînd ea le adusese unicul serviciu pe care era probabil să li-l facă vreodată – avea să ducă la restabilirea unei mai depline ordini și respectabilități în discuțiile viitoare, pe lîngă avantajul că le elibera de un anumit sentiment de nesiguranță pe care prezența ei li-l comunica întotdeauna în mod misterios.

Doamna Ballinger se mulțumi, așadar, să murmure un regret formal, iar celelalte doamne începură să se grupeze confortabil în jurul lui Osric Dane, cînd, spre disperarea lor, aceasta se ridică de pe sofaua pe care fusese instalată:

– Oh, așteptați, așteptați, merg și eu ! îi strigă ea doamnei Roby și, prinzînd mîinile deconcertatelor membre ale clubului într-ale ei, le administră cîteva strînsori cu graba mecanică a unui controlor de tren care perforează bilete.

– Regret, uitasem cu totul ... le aruncă ea din prag; și, în momentul în care se alătură doamnei Roby, care se întorsese surprinsă la chemarea ei, celelalte doamne avură neplăcerea de a o auzi spunînd cu o voce pe care nu-și dădu silința să o coboare:

– Dacă îmi îngăduiți să fac cîțiva pași cu dumneavoastră, aș dori așa mult să vă mai pun cîteva întrebări despre Xingu ...

III

Incidentul se petrecuse atît de fulgerător, încît ușa se închise în urma perechii ce se depărta mai înainte ca restul doamnelor

să priceapă ce se întîmpla. Apoi, sentimentul jignirii personale prin plecarea atît de lipsită de ceremonie a lui Osric Dane începu să-şi dispute întîietatea cu acela al deposedării lor de ceea ce li se cuvenea, fără să ştie exact cum sau de ce.

Se aşternu o tăcere, în timpul căreia doamna Ballinger aşează la loc, fără chef, volumele abil împerecheate, la care distinsa vizitatoare nu catadicsise să arunce o privire măcar. Apoi domnişoara Van Vluyck se pronunţă pe un ton acru :

– Ei bine, eu n-aş zice că văd o mare pierdere în plecarea lui Osric Dane.

Această mărturisire cataliză resentimentul celorlalte doamne, iar doamna Leveret exclamă:

– Eu chiar cred că a avut de la bun început intenţia de a se face nesuferită.

Doamna Plinth gîndea, în sinea ei, că atitudinea lui Osric Dane ar fi fost diferită, dacă ar fi primit-o în maiestuosul decor al sufrageriei sale; nedorind, în schimb, să comenteze nepotrivirea reşedinţei Ballinger pentru un asemenea eveniment, se mulţumi cu satisfacţia de a-i deprecia capacitatea de prevedere:

– Eu am spus de la bun început că trebuie să avem un subiect pregătit. Aşa se întîmplă întotdeauna cînd eşti luat pe nepregătite. Dacă noi am fi pus la punct Xingu-ul aşa cum se cuvenea ...

Încetineala proceselor mentale îi era de fiecare dată iertată doamnei Plinth de către membrele clubului; de data aceasta însă, generozitatea doamnei Ballinger fusese pusă la o prea grea încercare.

– Xingu ! pufni ea. Păi tocmai faptul că ştiam mai multe despre el – aşa nepregătite cum eram – a înfuriat-o atît de tare pe Osric Dane. Mi-aş fi închipuit că toată lumea şi-a dat seama de acest lucru !

Replica o impresionă chiar şi pe doamna Plinth. iar Laura Glyde spuse, într-un acces de generozitate :

– Într-adevăr, trebuie să-i fim cu adevărat recunoscătoare doamnei Roby pentru că a deschis acest subiect. Chiar dacă a înfuriat-o pe Osric Dane, cel puţin a făcut-o mai politicoasă.

– Mă bucur, adăugă domnişoara Van Vluyck, că am fost

capabile să-i demonstrăm că o cultură vastă şi la zi nu este atributul exclusiv al marilor cercuri intelectuale.

Cuvintele ei sporiră satisfacţia clubului, care începea să-şi uite mînia provocată de Osric Dane, în vreme ce savura plăcerea de a îi pus-o în dificultate.

Domnişoara Van Vluyck îşi şterse gînditoare ochelarii:

– Ceea ce m-a surprins pe mine, continuă ea, a fost s-o văd pe Fanny Roby atît de familiarizată cu Xingu.

Remarca ei fu un mic duş rece peste capetele asistenţei, însă doamna Ballinger spuse cu un aer de indulgentă ironie:

– Doamna Roby are întotdeauna dibăcia de a scoate un profit mare din te miri ce; cu toate acestea, avem faţă de ea o datorie pentru faptul că şi-a amintit de Xingu.

Celelalte doamne simţiră toate că acesta fusese un mod graţios de a elibera clubul o dată pentru totdeauna de orice obligaţie faţă de doamna Roby.

Pînă şi doamna Leveret îşi adună suficient curaj pentru a lansa o mică săgeată ironică:

– Mi-nchipui că nu se aştepta ea, Osric Dane, să primească o lecţie de Xingu tocmai la Hillbridge !

Doamna Ballinger zîmbi.

– Îmi pare rău că atunci cînd m-a întrebat ce reprezentăm – vă mai aduceţi aminte ? – nu i-am răspuns pur şi simplu: reprezentăm Xingu !

Toate doamnele rîseră auzind această vorbă de duh, cu excepţia doamnei Plinth, care spuse după un moment de deliberare:

– Nu sînt sigură că ar fi fost înţelept.

Doamna Ballinger, care se simţea deja ca şi cum i-ar fi servit lui Osric Dane replica ce tocmai îi venise în minte, se întoarse ironică spre doamna Plinth:

– Şi pot să te întreb de ce ?

Doamna Plinth avea o expresie gravă.

– Bineînţeles, din pricină că am înţeles de la doamna Roby însăşi că nu se cuvine să pătrunzi prea adînc în acest subiect.

Domnişoara Van Vluyck veni cu o precizare:

– Cred că această rezervă privea doar investigarea originilor... Şi deodată descoperi că memoria ei, de obicei fără cusur,

de data aceasta o părăsea.

– Este o parte a subiectului pe care eu nu am studiat-o niciodată, sfîrşi ea.

– Nici eu, recunoscu doamna Ballinger.

Laura Glyde se aplecă spre ele cu ochi măriţi:

– Şi totuşi pare – nu-i aşa ? – partea cea mai încărcată de o esoterică fascinaţie.

– Nu ştiu pe ce te bizui cînd spui asta, o contră domnişoara Van Vluyck.

– Păi n-aţi observat cît de viu interesată a devenit Osric Dane de îndată ce a auzit că strălucitul străin – *era* un străin, nu? – i-a vorbit doamnei Roby despre originea ... originea ritualului, sau cum îi spuneţi ?

Doamna Plinth o privi dezaprobator, iar doamna Ballinger şovăi vizibil. În cele din urmă, cea de a doua spuse:

– Poate că nu e de dorit să atingi ... acea parte a subiectului în conversaţie; dar, judecînd după importanţa pe care i-o acordă o doamnă de statura lui Osric Dane, socotesc că nu e cazul să ne temem a-l discuta între noi fără perdea – chiar dacă va trebui, la nevoie, să închidem uşile.

– Sînt cu totul de aceeaşi părere, i se alătură repede domnişoara Van Vluyck, cu condiţia, adică, de a evita orice grosolănie de limbaj.

– Oh, vom înţelege fără să avem nevoie de aşa ceva, chicoti uşor doamna Leveret, iar Laura Glyde adăugă semnificativ:

– Mi-nchipui că putem citi printre rînduri, în vreme ce doamna Ballinger se ridica pentru a se asigura că uşile erau bine închise.

Doamna Plinth nu-şi exprimase încă adeziunea.

– Nu prea văd, începu ea, ce folos poate izvorî din cercetarea unor obiceiuri atît de ciudate ...

Răbdarea doamnei Ballinger atinsese însă limita:

– Măcar folosul că n-o să ne mai găsim altă dată în situaţia umilitoare de a stăpîni un subiect într-o mai mică măsură decît Fanny Roby.

Acest argument o dădu gata pînă şi pe doamna Plinth. Ea îşi furişă o privire cercetătoare prin cameră, după care îşi coborî vocea autoritară pentru a întreba:

– Ai un exemplar ?

– Un ... un exemplar ? se bîlbîi doamna Ballinger. Era conştientă de faptul că doamnele o priveau expectativ şi că răspunsul avut în minte ar fi fost nepotrivit, aşa că îşi căută sprijin într-o altă întrebare.

– Un exemplar din ce ?

Tovarăşele ei îşi întoarseră privirile expectative către doamna Plinth, care, la rîndu-i, părea mai puţin sigură pe sine decît de obicei.

– Păi ... păi ... al cărţii, explică ea.

– Care carte ? se reprezi domnişoara Van Vluyck aproape cu energia lui Osric Dane.

Doamna Ballinger privi către Laura Glyde, ai cărei ochi o fixau întrebător pe doamna Leveret. Faptul că se apela la ea era atît de nou, încît o umplu pe aceasta de o temeritate nebunească.

– Păi, Xingu, desigur ! exclamă ea.

O tăcere profundă urmă acestui apel la resursele bibliotecii doamnei Ballinger, care, aruncîndu-şi nervoasă privirea spre Cărţile Zilei, răspunse cu emfază:

– Nu este un lucru pe care să-l laşi la îndemînă.

– Bineînţeles că nu ! exclamă doamna Plinth.

– *Este* o carte, prin urmare? întrebă domnişoara Van Vluyck.

Întrebarea ei descumpăni din nou asistenţa, iar doamna Ballinger, cu un suspin neliniştit, replică:

– Păi ... *există* o carte ... firește ...

– Atunci de ce a zis domnişoara Glyde că-i o religie ?

Laura Glyde sări atinsă:

– O religie ? Eu niciodată ...

– Ba ai zis, insistă domnişoara Van Vluyck; ai pomenit de ritualuri, iar doamna Plinth a zis că e un obicei.

Domnişoara Glyde făcea un efort disperat să-şi reamintească ce spusese; acurateţea detaliului nu era însă punctul ei forte. În cele din urmă, murmură absorbită:

– Sigur că se obişnuia ceva asemănător în cadrul misterelor eleusine ...

– Oh, începu domnişoara Van Vluyck, gata să o contrazică, dar doamna Plinth interveni:

– Am înţeles că nu vom îngădui nici o lipsă de delicateţe !

Doamna Ballinger nu-şi putu stăpîni iritarea.

– Zău aşa, este regretabil că nu sîntem capabile să discutăm chestiunea cu calm, între noi înşine. Personal consider că dacă este să intri în Xingu ...

– Oh, la fel şi eu ! strigă domnişoara Glyde.

– Şi nu văd cum poate evita cineva acest lucru, dacă doreşte să fie la curent cu Gîndirea Zilei ...

Doamnei Leveret îi scăpă o exclamaţie de uşurare:

– Iată ! Asta era ! se amestecă ea.

– Ce era ? o surprinse Preşedinta.

– Păi ... asta ... Gîndirea; vreau să spun că e o filosofie.

Afirmaţia ei păru să aducă oarecare uşurare doamnei Ballinger şi Laurei Glyde, dar domnişoara Van Vluyck zise:

– Scuzaţi-mă, dar vă voi spune că toate vă înşelaţi. Xingu se întîmplă să fie o limbă.

– O limbă ! exclamă Clubul de Prînz.

– Desigur. Nu vă amintiţi că Fanny Roby a spus că are mai multe ramificaţii, din care unele sînt greu de studiat ? Despre ce putea fi vorba, dacă nu despre dialecte ?

Doamna Ballinger nu-şi putu stăpîni un rîs dispreţuitor:

– Adevărat vă spun că, dacă acest club a ajuns să-i cerşească lui Fanny Roby instrucţiuni într-o problemă cum este Xingu, atunci ar face mai bine să se desfiinţeze !

– Este vina ei că nu s-a exprimat mai limpede, interveni Laura Glyde.

– Oh, Fanny Roby şi limpezimea de gîndire ! exclamă doamna Ballinger, ridicînd din umeri. Îndrăznesc să spun că vom constata foarte curînd că greşeşte punct cu punct.

– De ce să nu ne uităm în dicţionar ? sugeră doamna Plinth.

De obicei, această sugestie a doamnei Plinth era ignorată în toiul discuţiilor înfierbîntate şi urmată numai după ce fiecare membră se întorcea în intimitatea propriului cămin. De data aceasta însă dorinţa de a atribui propria lor confuzie de gîndire naturii vagi a afirmaţiilor doamnei Roby le determină pe doamnele Clubului de Prînz să solicite în cor un dicţionar.

În acel moment, ocazia de a-şi oferi preţiosul volum îi dădu doamnei Leveret sentimentul că ocupă frontul central; nu pentru mult timp însă, căci *Aluzii potrivite* nu conţinea nici o

referire la Xingu.

– Oh, nu de așa ceva avem nevoie ! exclamă domnișoara Van Vluyck. Ea aruncă o privire dispreţuitoare peste bazarul literar al doamnei Ballinger și întrebă nerăbdătoare:

– Cărți folositoare n-aveți ?

– Fireşte că am, replică indignată doamna Ballinger. Le ţin în camera de toaletă a bărbatului meu.

Din mai-sus-menţionatul teritoriu, cu chiu și vai și cu întîrziere, slujnica aduse volumul *W-Z* al unei *Enciclopedii* și, ţinînd cont de faptul că această cerere venise din partea domnișoarei Van Vluyck, depuse masivul volum în faţa ei.

Se scurse un moment tensionat, în care domnișoara Van Vluyck își șterse ochelarii, și-i potrivi și căută la litera *Z*. Un murmur surprins se stîrni în clipa în care ea declară:

– Nu-i aici[1].

– Presupun, spuse doamna Plinth, că nu se cuvine a fi inclus într-o carte de referinţă.

– Oh, prostii ! exclamă doamna Ballinger. Încearcă la X.

Domnișoara Van Vluyck dădu filele înapoi, scormoni în susul și în josul paginilor cu privirea ei mioapă, pînă cînd se opri și rămase nemișcată, ca un cîine ajuns la ţintă.

– Ei bine, ai găsit ? întrebă doamna Ballinger, după o considerabilă întîrziere.

– Da. Am găsit, răspunse domnișoara Van Vluyck, cu o voce ciudată.

Doamna Plinth interveni repede:

– Te rog să nu citeşti cu voce tare, dacă este ceva ofensator.

Fără să-i răspundă, domnișoara Van Vluyck continuă să scruteze pagina în tăcere.

– Ei bine, ce înseamnă ? întrebă Laura Glyde gîtuită de emoţie.

– Te rog, spune-ne! o imploră și doamna Leveret, presimţind că avea să-i povestească surorii sale ceva îngrozitor.

Domnișoara Van Vluyck împinse volumul la o parte și se întoarse încet către grupul rămas în expectativă.

---

[1] Domnișoara Van Vluyck caută cuvîntul la litera "z", conform pronunţiei sale în limba engleză.

– E un rîu.

– Un *rîu* ?!

– Da: în Brazilia. Nu acolo a locuit ea pînă nu demult ?

– Cine ? Fanny Roby ? Oh, dar cu siguranţă că te înşeli. Trebuie să fi citit în altă parte, exclamă doamna Ballinger, aplecîndu-se asupra ei pentru a intra în posesia volumului.

– Este singurul *Xingu* din *Enciclopedie*; iar ea a trăit pînă nu demult în Brazilia, insistă domnişoara Van Vluyck.

– Într-adevăr, fratele ei este consul acolo, se amestecă doamna Leveret.

– Dar e mult prea ridicol ! Eu ... noi ... bine, dar toate ne-am amintit că am studiat Xingu anul trecut – sau în urmă cu doi ani, se bîlbîi doamna Ballinger.

– Aşa mi s-a părut şi mie atunci cînd aţi afirmat-o dumneavoastră, recunoscu Laura Glyde.

– Am afirmat eu aşa ceva ? strigă doamna Ballinger.

– Da. Aţi spus că a alungat orice altceva din minţile noastre.

– Bine, dar *dumneata* ai spus că ţi-a schimbat toată viaţa !

– Dacă-i vorba pe-aşa, domnişoara Van Vluyck a spus că nu a regretat niciodată timpul pe care i l-a dedicat.

Doamna Plinth interveni:

– Eu am specificat că nu ştiu nimic despre original.

Doamna Ballinger întrerupse disputa cu un geamăt:

– Oh, ce importanţă mai au toate acestea, cînd ea şi-a rîs de noi ? Cred că domnişoara Van Vluyck are dreptate – despre rîu a vorbit tot timpul !

– Cum ar fi putut ! E prea absurd, exclamă domnişoara Glyde.

– Ascultaţi.

Domnişoara Van Vluyck reintrase în posesia *Enciclopediei* şi îşi reaşezase ochelarii pe un nas roşu de emoţie:

– "Xingu, unul din principalele rîuri ale Braziliei, izvorăşte din platoul Matto Grosso şi curge în direcţie nordică pe o lungime de nu mai puţin decît o mie o sută optsprezece mile, vărsîndu-se în Amazon aproape de gura acestuia. Cursul superior al rîului este aurifer şi e alimentat de numeroase ramificaţii. Izvorul său a fost descoperit pentru prima oară în 1884 de către exploratorul german von den Steinen, după o expediţie dificilă

şi periculoasă, ce a traversat o regiune locuită de triburi aflate încă în faza de cultură a Epocii de Piatră."

Doamnele primiră aceste informaţii într-o tăcere stupefiată, din care doamna Leveret se reculese prima.

– E adevărat că a pomenit de ramificaţii.

Cuvîntul păru să înlăture şi ultimul grăunte de neîncredere.

– Ca şi de lungimea sa, exclamă doamna Ballinger.

– A zis că e îngrozitor de adînc, că nu poţi sări peste el, trebuie să-ţi croieşti vad, adăugă domnişoara Glyde.

Ideea îşi croia mai greu vad peste rezistenţa fermă a doamnei Plinth.

– Ce poate fi ofensator în cazul unui rîu ? întrebă ea.

– Ofensator ?

– Păi ce-a zis despre izvor – că este corupt ?

– Nu corupt, ci dificil de atins, o corectă Laura Glyde. Aşa îi spusese cineva care ajunsese acolo. Îndrăznesc să cred că e vorba de exploratorul însuşi – nu se spune că expediţia e periculoasă ?

– Dificilă şi periculoasă, cită doamna Van Vluyck.

Doamna Ballinger îşi apăsă palmele pe tîmplele ce-i băteau cu putere.

– Nu e nimic în tot ce-a spus care să nu se poată aplica unui rîu – acestui rîu!

Se întoarse agitată către restul clubului:

– Păi nu vă amintiţi ce-a zis: că n-a citit *Momentul suprem* din pricină că luase cartea la o petrecere nautică, în vreme ce locuia la fratele ei, iar cineva i-a "azvîrlit-o" – expresia ei, bineînţeles ! – "peste bord" ?

Cu respiraţia tăiată, doamnele dădură de înţeles că nu le scăpase acea expresie.

– Şi nu i-a spus ea lui Osric Dane că una din ultimele ei cărţi este pur şi simplu saturată de Xingu ? Bineînţeles că este, dacă unul din prietenii zurbagii ai doamnei Roby a aruncat-o în rîu !

Surprinzătoarea reconstituire a scenei la care tocmai participaseră le lăsă pe membrele Clubului de Prinz fără grai. În cele din urmă, după ce cîntări mult problema, doamna Plinth spuse cu un ton grav:

– Şi-a bătut joc şi de Osric Dane.

Doamna Leveret, auzind acest lucru, simți că-i revine curajul.

– Poate că acesta a și fost motivul doamnei Roby. A zis că Osric Dane e o brută și o fi vrut să-i servească o lecție.

Domnișoara Van Vluyck se încruntă:

– Nu merita să o facă pe spezele noastre.

– Cel puțin, spuse domnișoara Glyde cu un strop de amărăciune, ea a reușit să-i trezească interesul, ceea ce e mai mult decît am reușit noi.

– Ce șansă am avut ? replică doamna Ballinger. Doamna Roby a monopolizat-o de la început. Și nu am nici o îndoială că asta a și urmărit: să-i dea lui Osric Dane o impresie falsă asupra poziției ei între membrele clubului. Nu se dă înapoi de la nimic pentru a atrage atenția; știm cu toții cum l-a luat peste picior pe bietul profesor Foreland.

– De fapt, ea îl face să dea ceaiuri cu partide de bridge în fiecare joi, piui doamna Leveret.

Laura Glyde își pocni palmele:

– Bine, dar azi e joi și bineînțeles că acolo s-a dus, luînd-o pe Osric Dane cu ea.

– Și-acum face haz de noi, șuieră doamna Ballinger printre dinți.

Această posibilitate părea prea absurdă pentru a fi acceptată.

– Îmi vine greu să cred că ar îndrăzni să-și mărturisească impostura față de Osric Dane.

– Nu sînt prea sigură de asta. Parcă am văzut-o făcîndu-i semn la plecare. Că, dacă nu-i făcea ea semn, ce i-ar fi venit lui Osric Dane s-o ia la goană după ea ?

– Păi, după cum știți, noi discutasem toate pînă atunci cît de minunat este Xingu, iar ea a zis că vrea să afle mai multe despre el, simți doamna Leveret un vag impuls de a justifica doamnele absente.

Departe de a potoli mînia celorlalte doamne, remarca ei puse foc pe paie:

– Într-adevăr ... și de asta fac ele haz acum, spuse Laura Glyde ironică.

Doamna Plinth se ridică, adunîndu-și blănurile scumpe în jurul trupului ei monumental:

– Nu doresc să critic pe nimeni, dar dacă acest club al nostru nu-şi poate proteja membrele de eventualitatea unor asemenea ... asemenea scene necuviincioase, eu una ...

– Oh, la fel şi eu, i se alătură domnişoara Glyde, ridicîndu-se la rîndul ei.

Domnişoara Van Vluyck închise *Enciclopedia* şi începu să-şi încheie haina.

– Timpul meu este mult prea preţios ... începu ea.

– Eu cred că sîntem toate de aceeaşi părere, spuse doamna Ballinger, căutînd-o din priviri pe doamna Leveret, care, la rîndul ei, se uita la celelalte.

– Mi-a displăcut întotdeauna tot ceea ce aduce a scandal ... continuă doamna Plinth.

– Doamna Roby a provocat unul astăzi ! exclamă doamna Glyde.

– Nu înţeleg cum a *putut*, gemu doamna Leveret, iar domnişoara Van Vluyck spuse, recuperîndu-şi carneţelul:

– Sînt femei care nu se dau înapoi de la nimic.

– Dar, îşi continuă protestul doamna Plinth cu o voce gravă, dacă s-ar fi întîmplat în casa *mea* ceva de acest gen (ceea ce nu ar fi niciodată posibil, lăsa tonul ei să se înţeleagă) aş fi simţit că e de datoria mea să-i cer doamnei Roby să-şi dea demisia ... sau să mi-o ofer pe-a mea.

-- Oh, doamnă Plinth, exclamă Clubul de Prînz.

– Din fericire pentru mine, continuă doamna Plinth, teribil de generoasă, chestiunea mi-a fost luată din mîini prin decizia preşedintei noastre cum că dreptul de a primi oaspeţi distinşi este un privilegiu al funcţiei sale şi cred că şi celelalte membre ale clubului vor fi de acord că, aşa cum a hotărît acest lucru de una singură, tot singură trebuie să aleagă şi calea cea mai bună de a-i înlătura consecinţele cu adevărat deplorabile.

O tăcere adîncă urmă acestei izbucniri a resentimentului clocit mult timp de doamna Plinth.

– Nu văd de ce să fiu eu cea care trebuie să-i ceară să-şi dea demisia ... începu doamna Ballinger într-un tîrziu, dar Laura Glyde se întoarse pentru a-i aminti:

– Amintiţi-vă cum v-a făcut să afirmaţi că v-aţi descurcat de minune înotînd în Xingu.

Doamnei Leveret îi scăpă un chicot inoportun, iar doamna Ballinger continuă energic:

– Dar nu trebuie să vă imaginaţi nici un moment că mă tem s-o fac !

Uşa sufrageriei se închise în urma doamnelor care plecau, iar preşedinta distinsei societăţi, aşezîndu-se la măsuţa de scris, şi împingînd la o parte un exemplar al *Aripilor morţii* pentru a face loc cotului său, rupse o foaie cu antetul clubului, pe care aşternu primele cuvinte : "Scumpa mea doamnă Roby ..."

MENIREA LUI JANE

La cină, aruncîndu-i o privire soţiei sale aşezate de cealaltă parte a mesei, Lethbury fu izbit de o schimbare în înfăţişarea ei, pe care nu o putea defini prea bine.

– Ce elegantă eşti ! Ai rochie nouă ? întrebă el.

Privirea ei părea să-i răspundă că nu s-ar fi ostenit să îmbrace o rochie nouă doar pentru el, şi abia acum observă că schimbarea era mai profundă decît orice accident vestimentar. Mai observă şi că soţia sa îşi trăda conştiinţa acelei misterioase schimbări printr-o îmbujorare delicată, aproape speriată. Una din compensaţiile copilăriei prelungite a doamnei Lethbury era aceea că roşea tot atît de fermecător ca la optsprezece ani. Trupului i se conferise privilegiul de a nu îmbătrîni mai repede decît mintea şi ambele, după cum i se părea lui Lethbury, fuseseră destinate să călătorească într-o eternitate adolescentină.

– Nu înţeleg ce vrei să spui, zise ea.

Cum niciodată nu înţelegea, el era intrigat de acest reproş repetat; nu-l încerca nici un resentiment însă, aşa că spuse cu bună dispoziţie:

– Străluceşti de credeam că ţi-ai pus diamante.

Soţia lui suspină, roşind din nou.

– Trebuie să fie din pricină că te-ai dus la o prezentare de modă, continuă el. Debordezi de o bucurie ilicită.

Ea făcu din nou ochii mari, de data aceasta din pricina epitetului. Epitetele lui o făceau întotdeauna să se simtă stînjenită; lipsa lor de inteligibilitate aducea a lipsă de bună cuviință.

– Pe scurt, rezumă el, ai făcut ceva de care te rușinezi.

Lethbury se lăsă pe spate cu un zîmbet satisfăcut. În lipsă de altceva mai bun, îi făcea întotdeauna plăcere să-i asculte explicațiile.

– Ei bine ? întrebă el.

Respirînd precipitat, ea exclamă:

– Ce poți tu să faci altceva decît să rîzi – rîzi de orice !

– Asta îmi cam toceşte tăişul ironiei, nu-i aşa ? protestă el, dar ea continuă fără să-l ia în seamă:

– Uşor mai e să rîzi de toate cele.

– Ah, murmură Lethbury, savurînd ceea ce tocmai auzise, de la mătuşa Sophronia citire, nu-i aşa ?

Mai toate opiniile soției sale erau împrumutate, iar el afla o bizară plăcere în a le descoperi sursa. Ea se mîndrea cu vechimea lor şi nu vedea nici un motiv de a le abandona, cîtă vreme mai puteau fi de folos. Unele, bineînțeles, erau atît de reuşite, încît le păstra pentru ocazii speciale, de genul derby-ului străbunicii ei; de la doamna cunoscută sub numele de mătuşa Sophronia însă, moştenise o garnitură solidă de prejudecăți zilnice, care erau, practic, la fel de valabile oricînd; în vreme ce, după cum observase ea, ale soțului ei trebuiau tot timpul să fie înlocuite. La începutul căsătoriei lor, ea găsise că ar fi putut afla o oarecare satisfacție în a-l tachina pe acest motiv; el îi închisese însă de mult gura cu replica: "Draga mea, n-oi fi eu bogat, dar nu emit niciodată o opinie de două ori, dacă-mi stă în putință".

Fusese silită de aceea să se agațe de imperfecțiunile lui etice: iar una din cele mai evidente era refuzul de a lua lucrurile în serios. De data aceasta însă, un anumit scop secret o sili să renunțe a răspunde zeflemelii lui cu aceeaşi monedă.

– Nu am de ce să mă rușinez, repetă ea cu aerul unuia care flutură un drapel în vînt; cum atmosfera domestică era calmă însă, drapelul atîrna pleoştit.

– Aceasta, argumentă Lethbury metodic, mă încurajează să deduc că s-ar cuveni, în schimb, să fii, şi, în consecință, că ți-ai îngăduit plăcerea ieşită din comun de a face ceva ce eu nu aş

aproba.

Replica ei veni cu o franchețe aproape solemnă.

– Nu, n-ai să aprobi. La asta m-am așteptat.

– Ah, exclamă el, lăsînd jos paharul cu lichior. Ai examinat problema pe toate părțile, hai ?

– Cred că da.

– Devine neobișnuit de interesant. Și despre ce este vorba ?

Soția sa îl privi liniștită.

– Un copil.

Rareori i se întîmplase doamnei Lethbury să-și uimească soțul; de data aceasta însă reușise cu vîrf și-ndesat.

– Un copil ?

– Da.

– Un ... pui de om ?

– Bineînțeles ! strigă ea cu aerul de demnitate lezată al femeii care nu a îngăduit niciodată cîini în casă.

Expresia consternată a lui Lethbury făcu loc unui nou zîmbet:

– Un copil pe care să nu-l aprob ? Ei bine, la modul abstract, nu mă dau în vînt după ei, recunosc. Acesta e un copil abstract?

Ea se încruntă din nou auzind epitetul; atinsese însă o culme a exaltării unde nu se mai putea împiedica de asemenea obstacole.

– Este cel mai frumos copil ... murmură ea.

– Înseamnă că e concret. Există. Își trage cu greu sufletul în lumea asta nemiloasă ...

– Este cel mai sănătos copil pe care l-am văzut vreodată ! îl corectă ea indignată.

– L-ai văzut, prin urmare ?

Roșeața acuzatoare îi reveni în obraji:

– Da .. l-am văzut.

– Și cui aparține nemaipomenita progenitură ?

Replica ei îl zăpăci de-a binelea:

– Mie ... nădăjduiesc, declară ea.

El își dădu scaunul înapoi cu un murmur confuz:

– Ție ?

– *Nouă* ... se corectă ea.

– *Dumnezeule mare* ! exclamă el. Dacă ar fi existat fie și cea

mai vagă sugestie halucinatorie în privirea ei transparentă, ar mai fi înțeles, dar nu : era tot atît de limpede, fără ascunzișuri, ușor de citit, ca atunci cînd suferise prima surpriză violentă, sondîndu-i adîncimea.

Se gîndi că poate ea încerca să facă haz; știa că nimic nu sună mai criptic decît umorul celor lipsiți de el.

– E o glumă ? șovăi el.

– Oh, nădăjduiesc că nu. Aș vrea să fie o realitate ...

El afișă mai întîi un zîmbet la adresa limitărilor unei lumi în care glumele nu puteau fi realități, după care continuă cu blîndețe:

– Dar cum nu este încă ...

– Pentru noi, vreau să spun: pentru tine și pentru mine. Aș vrea ... Vocea îi șovăi și privirea, de asemenea.

– Mi-am dorit întotdeauna atît de mult ... A însemnat o mare dezamăgire să nu ...

– Înțeleg, spuse Lethbury încet.

Pînă atunci nu înțelesese însă. Îi părea ciudat acum că nu se gîndise niciodată că ea ar fi putut privi astfel lucrurile, că nu intuise niciodată vreo profunzime tainică dincolo de atitudinea ei atît de francă. Se simțea ca și cum ar fi atins fără să vrea un resort secret al minții ei.

Se așternu un moment de tăcere, lăcrimoasă și tremurătoare din partea ei, stîngace și ușor iritată din partea lui.

– Te simți singură, presupun ? începu el. Faptul că se vedea deodată silit să încerce a se înțelege cu o străină, care îl fixa cu privirea-i ștearsă, îi dădea o senzație ciudată.

– Uneori, zise ea.

– Îmi pare rău.

– N-a fost vina ta. Un bărbat are atîtea ocupații; iar pentru femeile care sînt deștepte – sau foarte frumoase – cred că e ca și cum ar avea și ele o ocupație. Uneori, după ce comandam *menu*-ul pentru cină, mi se părea că altceva nu-mi mai rămîne de făcut pînă a doua zi.

– Oh, gemu el.

– N-a fost vina ta, insistă ea. Nu ți-am spus niciodată, dar cînd am ales tapetul acela roz-bonbon pentru camera însorită de sus, mi-am zis ...

– Ei bine ... ?

– Că ar fi o priveliște atît de plăcută pentru un copilaș cînd se trezește din somn. Asta a fost cu ani în urmă, bineînțeles; dar tapetul acela m-a costat ceva bani ... și nu s-a decolorat deloc, sfîrși ea fără legătură.

– Nu s-a decolorat ?

– Nu ... așa că m-am gîndit ... cum încăperea aceea nu ne folosește la nimic ... iar mătușa Sophronia a murit ... m-am gîndit că aș putea ... că tu ai putea ... oh, Julian, de-ai fi văzut-o numai trezindu-se în pătuțul ei !

– Să văd ce ... Unde ? N-oi fi avînd vreun copil sus ?

– Oh, nu ... nu *încă*, spuse ea cu rîsul ei rar – o gîlgîială cristalină, copilăroasă, ce constituise unul din farmecele de căpătîi la începuturile căsătoriei lor. El se gîndi că poate nu-i oferise suficiente motive de rîs în ultima vreme. Dar pentru ea aveai nevoie de lucruri atît de elementare: era tot atît de greu s-o amuzi ca pe un sălbatic. Trăsese concluzia că, poate, manierele sale erau prea complicate.

– Alice, spuse el pe un ton solemn, ce *vrei* să spui ?

Ea ezită un moment; o vedea adunîndu-și tot curajul pentru momentul suprem. Apoi spuse rar, pe un ton grav, de parcă ar fi rostit o frază sacramentală:

– Mă simt atît de singură fără un copilaș ... și m-am gîndit că poate o să mă lași să adopt unul ... Este la spital ... mama i-a murit .... iar eu aș putea ... s-o giugiulesc, s-o gătesc, să fac o mulțime de lucruri pentru ea ... și e un copilaș atît de bun... poți să întrebi pe oricare din infirmiere ... niciodată, *niciodată* n-o să te supere cu plînsul ei ...

II

Lethbury își conduse soția la spital într-o stare de perplexitate disimulată. Nu se gîndise o clipă să se opună dorinței ei. Știa, bineînțeles, că va trebui să suporte toate ponoasele situației: glumele de la club, întrebările, explicațiile. Se vedea în

rolul comic al tatălui adoptiv şi-l accepta ca pe o ispăşire. Căci, în rapida reconstrucţie a trecutului, el descoperea că făcuse o figură mai proastă decît binevoise să recunoască. Se arătase întotdeauna intolerant faţă de oamenii proşti şi-şi merita pedeapsa de a fi acum luat el însuşi de prost. Pe cînd călătorea cu gîndul la anii ce se scurseseră între căsătorie şi neaşteptata asumare a paternităţii, el descoperea, la lumina unei imaginaţii înfierbîntate, multe dovezi de nedorită grosolănie. Nu că ar fi încetat să o considere pe soţia sa proastă: *era* proastă, limitată, inflexibilă; dar exista un anumit patos în mintea ei infantilă, cu oarbele ei propensiuni către emoţiile primare. Găsise întotdeauna că ar fi fost mai fericită dacă ar fi avut un copil; dar se gîndise la asta în mod mecanic, pentru că aşa gîndea toată lumea, pentru că era în firea lucrurilor să gîndeşti astfel despre o femeie, pentru că soţia sa era specimenul care se încadra prin excelenţă în tipologia sexului ei. Privise însă această tipologie pur şi simplu ca triumf al tradiţiei asupra experienţei. Maternitatea era, fără îndoială, funcţia principală a femeii primitive, unicul scop către care tindea întregul ei organism; legea complexităţii crescînde operase însă în ambele direcţii, iar el nu crezuse cu tot dinadinsul că, dincolo de lumea basmelor de Crăciun şi a artei anecdotice, asemenea truisme ar fi avut o putere specială asupra imaginaţiei feminine. Acum constata că artele în discuţie rămîneau pururi vii, graţie vitalităţii sentimentelor la care apelau.

Lethbury trecea, de fapt, printr-un rapid proces de readaptare. Căsnicia lui fusese un eşec, totuşi el îi păstrase acea fidelitate în act care e adesea o scuză pentru abaterea sentimentală; astfel, ani de zile legătura dintre ei constase, în principal, în abstinenţa de a face dragoste cu alte femei. Abstinenţa nu fusese întotdeauna uşoară, căci lumea este uimitor de bine aprovizionată cu genul de femei pe care ar fi trebuit să le iei în căsătorie, dar n-ai făcut-o; iar Lethbury nu fusese nici el ocolit de oportunitatea unor asemenea alternative. Imunitatea sa fusese dobîndită cu preţul refugiului în atmosfera cam rarefiată a propriilor percepţii; şi, fiind lumea sa atît de limitată, el acor-

dase o neobișnuită atenție tuturor detaliilor ei, aflase o compensație, pentru îngustimea orizontului său, în finisarea în amănunt a prim-planului. Era o lume de fine nuanțe și desăvîrșite proporții, în care impulsul își punea arareori piciorul său stîngaci, iar banchetul rațiunii nu era tulburat de vreo nedomolită revărsare a sufletului. La un asemenea banchet, soția sa nu era, bineînțeles, invitată a lua parte. Dieta nu i-ar fi fost probabil pe plac și, mai mult ca sigur, i-ar fi displăcut ceilalți invitați. Dar Lethbury, greșind în estimarea necesităților ei, presupusese pînă în acel moment că i le satisfăcuse din plin și că, în consecință, era liber să se bucure de partea sa fără să simtă reproșul cerșitului ei la poartă. Acum o vedea itindu-și fața flămîndă la ferestrele vieții sale, iar, ca răspuns, imaginația lui o investea cu un patos izvorît mai mult din sentimentul propriilor defecte.

La spital, procesul imaginativ continuă cu o și mai mare intensitate. Pînă atunci, ea reprezentase pentru el o bocceluță de negații, un labirint de ziduri moarte și uși zăvorîte. Dincolo de ziduri, nu se afla nimic, iar ușile nu duceau nicăieri; bătuse și ascultase de atîtea ori, încît se convinsese. Acum se simțea ca un călător care, explorînd o ruină antică, nimerește brusc într-o chilie interioară, rămasă intactă în mijlocul prăpădului, ale cărei picturi murale dau la iveală uitatele folosințe ale edificiului.

Soția lui stătea lîngă un pătuț alb, într-unul din saloanele spitalului. În pătuț se afla un copilaș în vîrstă de un an, după cum zicea infirmiera, dar, în ochii lui Lethbury, acesta nu era decît un fragment nedatat de umanitate, pierdut într-o mare de simple presupoziții. Asupra acestei particule anonime sta aplecată doamna Lethbury, cu chipul scăldat într-un extaz comparabil doar cu acela produs pe chipul mamei de trupul copilului în "Nocturna" lui Correggio. Era o lumină ce iradia asupră-i, orbind-o. Își ridică fața la o întrebare a lui Lethbury, dar, atunci cînd ochii li se întîlniră, el observă că ea nu-l mai vedea, că devenise tot atît de invizibil pentru ea pe cît fusese ea pentru el de mult timp. Se văzu silit să-și adreseze întrebarea infirmierei.

– Cum se numește copilul ? întrebă el.

– Noi îi zicem Jane, răspunse aceasta.

III

La început, Lethbury se împotrivise ideii unei adopțiuni legale; dar, cînd văzu că n-o putea face pe soția sa să considere copilul al ei fără formele legale cuvenite, își retrase numaidecît obiecțiunea. Într-o singură privință rămase inflexibil, și anume a schimbării numelui plodului. Doamna Lethbury își exprimase aproape numaidecît dorința de a-l reboteza: oscila între Muriel și Gladys, amînîndu-și momentul deciziei ca o doamnă care șovăie între două bonete. Lethbury, în schimb, era de neclintit. În prăbușirea generală a prejudecăților sale, doar aceasta rămăsese în picioare.

– Dar Jane sună îngrozitor, protestă doamna Lethbury.

– Ei bine, n-avem de unde să știm că n-o să devină *ea* îngrozitoare. Poate că o să fie o Jane cînd va crește mare.

Soția sa exclamă plină de reproș:

– Infirmiera zice că e cel mai încîntă ...

– Nu zic ele de toți copiii la fel ? replică Lethbury liniștit. Acum, cînd atinsese un avanpost al opoziției, și-l păstra cu strășnicie, era hotărît să arate o răbdare nesfîrșită.

– Este o cruzime s-o botezăm Jane, pledă doamna Lethbury.

– Este ridicol s-o botezăm Muriel.

– Infirmiera e *sigură* că trebuie să fie progenitura unei doamne.

Lethbury se încruntă: se străduise în tot acest timp să-și abată gîndurile de la chestiunea antecedentelor.

– Ei bine, s-o lăsăm s-o dovedească, spuse el cu o exasperare crescîndă. Se mira cum de se lăsase tîrît într-o asemenea afacere ridicolă; pentru prima oară simțea din plin toată ironia situației. Parcă se și vedea întorcîndu-se după-amiaza într-o casă duhnind a ulei de in și tincturi calmante, întîmpinat de un urlet cronic ori de cîte ori urca în camera sa să se îmbrace pentru cină. Nu fusese niciodată un obișnuit al clubului, dar se presimțea devenind.

Previziunile sale cele mai rele nu se împlinirâ însă. Copilul era uimitor de sănătos și de liniștit. Sumara medicație infantilă

ce i se administra nu era suficient de puternică pentru a-şi trimite miasmele dincolo de camera fetiţei. iar cînd reuşeau să-l facă şi pe Lethbury să păşească în acel sanctuar, nu exista nimic care să-i irite nervii în blînda prezenţă trandafirie a fiicei sale adoptive. Certuri existau, într-adevăr: inevitabile poate în rutina dată peste cap a casei; ele se iveau însa între doamna Lethbury şi infirmiere, iar contribuţia lui Jane era doar o căutătură placidă, care ar fi putut la fel de bine servi ca o mustrare la adresa combatanţilor.

O dată depăşită faza impulsului iniţial de ispăşire, Lethbury începu să observe cu şi mai mare acuitate efectul schimbării asupra soţiei sale. Înţelegea deja că greşise atunci cînd se aşteptase la o transformare. Nu făcuse decît să-i amplifice calităţile existente. Parcă ar fi fost un burete uscat cufundat în apă, care se umflă, dar nu-şi schimbă forma. Din unghiul observaţiei ştiinţifice, era curios să urmăreşti cum răspundeau instinctele ei înnăscute chemării pseudo-materne. Ilustra cu prisosinţă meschinele porniri ale respectivei condiţii. Intuiai la ea arhetipul şi materializarea unei seculare maternităţi animale, încît această fragilă femeie, care ţipa la vederea unui şoarece şi se temea de spărgători, ajunsese încarnarea mamei din peşteră, care sfîşia prada pentru puiul ei.

Ceva mai dificil era să adopţi o atitudine filozofică faţă de efectele practice ale maternităţii ei de împrumut. Lethbury fu surprins să constate că devenea voluntară şi categorică. Nu mai reprezenta negativul vieţii sale; tindea acum spre o incomodă afirmare a propriei personalităţi. Ea îşi extinsese treptat ipostaza maternităţii pînă ce aceasta incluse şi partea lui în respectiva relaţie, aşa că, dintr-o dată, se pomeni privit ca tatăl lui Jane. Această eventualitate nu o prevăzuse şi avu nevoie de întreg spiritul său filozofic pentru a o accepta. Existau totuşi şi momente compensatorii. Căci, pentru prima oară în ani de zile, doamna Lethbury era, fără îndoială, fericită, iar gîndul că-şi avusese şi el tardiva contribuţie îl făcea să mai uite ironia mijloacelor.

La început își mai reproșa încă faptul că privea situația din exterior, că rămînea un spectator, în loc de un participant. O clipă fusese ademenit de priveliștea unor mîini străine ce se uneau deasupra unui leagăn, așa cum pretinde întregul corpus al ficțiunilor domestice. Iar eșecul unei comuniuni de acest soi nu se putea explica decît prin împrejurarea că era un leagăn împrumutat. Nu-i displăcea micuța. Ea continua să rămînă pentru el o prezență ipotetică, o ciudățenie mai curînd decît un fapt concret. Apropierea ei nu era neplăcută totuși, și existau chiar momente cînd frînturile de cuvinte și pașii ei șovăitori făgăduiau să îndepărteze tecile uscate ale eului interior. Dar chiar și în asemenea momente – pe care ea le provoca și savura – fetița tot nu-l apropia de soția lui. Observă acum că el îi crease doamnei Lethbury un anumit loc în viața sa, care-i devenise acesteia insuficient. Era prea tîrziu să-l mai lărgească, așa că ea se revărsa, inundîndu-l. Lethbury se lupta cu sentimentul că se înecă. Cobora barieră după barieră, ceda fîșie după fîșie de intimitate. Iar personalitatea soției sale continua să se dilate. Nu mai era doar ea singură: era ea însăși și, în plus, era și Jane. Iar treptat, printr-o monstruoasă fuziune de identități, deveni ea însăși, el și Jane; și, în loc să se mai zbată pentru a o închide într-o scorbură de rezervă a caracterului său, el se pomeni, din neglijență, înghesuit în cel mai strîmt compartiment al economiei domestice.

IV

Continua să-și spună că îi ajunge s-o vadă pe soția sa fericită; și numai cînd fetița împlini zece ani fu el încercat de îndoială în privința fericirii ei.

Jane fusese un copil bun de la natură. În răstimpul celor opt ani de la adopțiune, ea nu pricinuise părinților ei nici o altă grijă afară de obișnuita succesiune de boli ale copilăriei. Anonimii ei creatori îi dăruiseră o constituție robustă, încît trecu fără prob-

leme peste oreion, varicelă și tuse convulsivă. Dacă a existat, într-adevăr, o suferință, aceasta a fost îndurată, în schimb, de doamna Lethbury, a cărei temperatură se ridica și cobora simultan cu a micuței paciente și care nu putea s-o audă pe Jane strănutînd fără să fie chinuită de vedenii ale unui înger de marmură plîngînd deasupra unei columne sfărîmate. Dar cu toate că însănătoșirile grabnice ale lui Jane îndepărtau cu promptitudine asemenea premoniții, cu toate că existența ei continua pașnic, cu sănătate și bună purtare, la doamna Lethbury nu se observa vreun progres al stării de spirit. La început, Lethbury înclină să adauge dezamăgirea ei unei lungi liste de capricii feminine, din care își alcătuiește sentențiosul observator al vieții schema sa inductivă favorită; circumstanțele îl siliră însă deodată să vadă acel caz într-o lumină mult mai blîndă.

Pînă atunci, soția lui îl considerase un factor neglijabil în evoluția lui Jane. Mai mult decît să-i asigure existența și să se dea la o parte din calea ei nu i se cerea pentru asigurarea bunăstării fetiței. Cu trecerea timpului însă, el începu să-i apară soției sale într-o nouă lumină. El era cel care trebuia să o educe pe Jane. În privința intelectului, doamna Lethbury fu prima care își declară lipsurile – proclamîndu-le cu un soi de superioritate morală. Spunea că nu se pretinde deșteaptă, și adevărul afirmației nu putea fi tăgăduit. Acum însă ea părea dispusă nu atît să-și recunoască limitele cît să se mîndrească cu ele. Confruntată cu problema instrucției lui Jane, ea se pierdea în admirația copilului.

– Știi bine că am fost dintotdeauna proastă, îi spuse ea lui Lethbury cu un soi de umilință, și mă tem că n-am să știu ce e mai bun pentru Jane. Sînt convinsă că are o minte minunat de înzestrată și mi-aș reproșa-o întreaga viață, dacă nu i-aș oferi toate posibilitățile. Tu trebuie să-mi spui ce-i de făcut, adăugase ea neajutorată.

Lethbury nu era îndărătnic în a o obliga. Undeva, într-o debara a minții sale, mai ruginea o teorie despre educație, de genul celor pe care le poți descoperi printre hangaralele celor fără copii. O scoase de acolo, o curăță de rugină și i-o aplică lui Jane. La început, i se păru că soția sa nu supraevaluase calitățile minții copilului. Jane părea extraordinar de inteligentă.

Precocitatea şi precizia minţii ei îl încurajau pe neexperimentatul preceptor. Nu avea nici o dificultate în a se concentra, iar el simţea că fiecare cunoştinţă pe care i-o împărtăşea era gravată în metal. O ajută pe soţia sa să angajeze cei mai buni profesori şi o vreme continuă şi el să se ocupe, neoficial, de studiile fiicei adoptive. Cu timpul însă, interesul său slăbi. Ideile lui Jane nu se înmulţeau proporţional cu cunoştinţele acumulate. Mintea ei tînără rămase un simplu receptacul pentru fapte: un soi de antrepozit frigorific, de unde puteai scoate la moment tot ceea ce introduceai, în stare intactă, dar congelată. Pe lîngă aceasta, ea dobîndi treptat un orgoliu ieşit din comun pentru capacitatea sa de înmagazinare mentală şi-şi formă un obicei din a-şi epata publicul cu prodigioasa ei memorie. O auziră rîzîndu-şi de doică pentru că nu ştia cînd se prăbuşise Heptarhia Saxonă, iar doamna Lethbury fu pe rînd uluită şi complexată de bogăţia cunoştinţelor ei istorice; nu arăta nici un interes pentru semnificaţia datelor memorate şi înmagazina date, aşa cum alţi copii colecţionează timbre sau jocuri cu bile. Mamei sale vitrege, ea îi părea o comoară de înţelepciune. Lethbury sesiza, cu o secretă compasiune, cum aptitudinile de care se mîndrea atît doamna Lethbury o înstrăinau treptat de fiica ei.

– Devine prea deşteaptă pentru mine, îi spuse soţia sa după una din incursiunile istorice ale lui Jane, dar mă bucur atît de mult că îţi va ţine ţie tovărăşie.

Lethbury gemu interior. Nu nădăjduia ca Jane să-i ţină într-o zi tovărăşie. Încă mai era o fată mică şi bună: era însă ceva formal şi mecanic în bunătatea ei, de parcă ar fi fost vorba de o gimnastică etică pe care o practica pentru a-şi dovedi agilitatea. O timpurie conştiinţă a virtuţii o transformase, pe deasupra, într-un sfetnic şi un gardian al părinţilor săi. Mai înainte să împlinească cincisprezece ani, ea se apucase să reformeze toată casa. La început o luă în primire pe doamna Lethbury; apoi îşi extinse activităţile asupra servitorilor, cu consecinţe şi mai dezastruoase asupra armoniei domestice; şi, în cele din urmă, se dedică lui Lethbury. Ea îi demonstră, cu ajutorul statisticilor, că fuma prea mult şi că era dăunător pentru nervul optic să citească în pat. Îl luă la refec pentru că nu mergea regulat la biserică şi-i atrase atenţia asupra consecinţelor negative ale lecturilor nesistematice. Îi sugeră că studiul regulat ajută la concentrare mentală, făcînd aluzie la faptul că inconsecvenţa în gîndire e semn de bătrîneţe.

Sugestiile făcute mamei ei adoptive erau tot atît de pertinente. Ea o instrui pe doamna Lethbury într-o manieră nouă de preparare a bifteculuí şi-i atrase atenţia asupra stării neigienice a covoarelor. Îi bombardă cu o mulţime de informaţii alarmante privitoare la bacili şi mucegaiuri şi le demonstră că draperiile şi ramele tablourilor erau un incubator de organisme animale. Învăţă pe dinafară principiile nutritive ale principalelor bunuri alimentare şi revoluţionă bucătăria casei în încercarea de a stabili o medie ştiinţifică între amidon şi fosfaţi. Patru bucătari îşi părăsiră slujba în cursul acestui experiment, iar Lethbury îşi făcu un obicei din a lua masa la club.

O dată sau de două ori, la începuturile acestei poveşti, el încercase să domolească elanul lui Jane; eforturile sale nu reuşiră însă decît să rănească sentimentele soţiei sale. Jane rămăsese insensibilă, iar doamnei Lethbury îi displăcu orice strădanie de a fi protejată de propria fiică. Lethbury înţelese că ea se simţea consolată pentru inferioritatea ei la gîndul a ceea ce trebuia să însemne pentru el compania intelectuală a lui Jane; iar el, în consecinţă, se lupta să întreţină această iluzie, îndurînd cu toată graţia de care era capabil mortificantul discurs al lui Jane.

V

Pe măsură ce Jane creştea, Lethbury se răzbuna uneori întrebîndu-se dacă soţia sa mai regreta că n-o botezase Muriel. Jane nu era urîtă; trăsăturile chipului ei erau prea categorice însă, de-ai fi zis că sînt o proiecţie a minţii. Avea multe linii frumoase, dar trebuia să le aduni într-un inventar ca să declari că arată bine. Lipsea armonia îmbinării lor.

Mîndria doamnei Lethbury la primii paşi în lume ai fiicei era înduioşătoare. Se aşteptase ca Jane să-i cîştige prin înfăţişare pe aceia pe care nu-i putuse cîştiga prin învăţătură. Prospeţimea trandafirie a lui Jane nu făcu însă nici un fel de ravagii. Fie că tinerii îi ghiceau axiomele de pe buze, sau îi descopereau enci-

clopedia din ochi, fie că nu aflau nici un farmec în trăsăturile ei, fapt este că, în ciuda eforturilor eroice ale mamei ei şi a unor repetate apeluri la punga lui Lethbury, la sfîrşitul sezonului, Jane ieşise din cursă. Cîteva fete mai prostuţe o găseau interesantă şi vreo doi sau trei tineri veniră în vizită cu speranţa de a întîlni alte domnişoare. Devenea însă repede una din figurantele saloanelor, invitate numai pentru că fusese inclusă pe nişte liste.

Fu o lovitură amară pentru doamna Lethbury; se consolă însă cu ideea că Jane eşuase pentru că era prea deşteaptă. Jane împărtăşea, probabil, şi ea aceeaşi convingere; în orice caz, nu trăda conştiinţa eşecului. Prinsese gustul vieţii de societate şi se încăpăţîna să frecventeze neobosită festivităţile mondene, iarnă după iarnă, iar doamna Lethbury trudea pe urmele ei, potopind cu atenţii amfitrioane uituce. Pentru Lethbury era ceva deopotrivă tragic şi exasperant în spectacolul celor două femei, una conciliatoare, cealaltă tenace, vînînd amîndouă, cu un zel neabătut, evazivul trofeu al popularităţii. Începea chiar să simtă că are şi el o mizâ, nu în ceea ce o privea pe Jane ci felul în care o afecta pe soţia sa. Vedea prea bine că aceasta din urmă era victima dezamăgirii lui Jane; că Jane nu se putea ridica deasupra crudei satisfacţii de a se "răzbuna" pe maică-sa. Experienţa îl învăţase însă să-şi înfrîneze impulsul de a alerga în apărarea soţiei sale; şi tocmai cînd resentimentul său atinsese punctul maxim, Jane îl dezarmă, renunţînd la luptă.

Nici un cuvînt nu făcu publică această capitulare; dar Lethbury observă că nu mai soseau cărţi de vizită, iar notele de plată ale croitoresei scădeau. În acelaşi timp, doamna Lethbury anunţă că Jane se ocupa de opere de binefacere şi, nu după mult timp, conversaţia lui Jane începu să reflecte acest lucru. La început, Lethbury se felicită pentru această schimbare; dar ipostaza domestică a lui Jane începu să-l apese. În timpul zilei, ea lipsea uneori cu misiuni filantropice; seara însă era întotdeauna prezentă. La început, ea şi doamna Lethbury şedeau împreună în salon, iar Lethbury fuma în biblioteca. La un moment dat însă, Jane îşi luă obiceiul de a i se alătura, iar lui i se înfiripă bănuiala că fiica sa îl inclusese printre beneficiarii actelor ei mărinimoase.

Doamna Lethbury îi confirmă bănuiala:

– Jane a devenit foarte serioasă în ultima vreme, spuse ea. Își face procese de conștiință că te-a neglijat pînă acum și încearcă să repare lucrurile. N-o descuraja, adăugă ea cu nevinovăție.

O asemenea rugăminte îl aruncă fără speranță pe Lethbury în atențiile caritabile ale fiicei sale. Se pomeni, așadar, estimînd ceasurile petrecute cu ea cu unitatea de măsură a ușurării pe care trebuia să o fi simțit-o maică-sa. Erau chiar momente cînd surprindea o fugară expresie de recunoștință în ochii doamnei Lethbury.

Lethbury nu era însă nicidecum un erou și ajunsese aproape de limita răbdării, cînd se întîmplă ceva minunat. Nu aveau să-și amintească mai tîrziu cum începuse sau cine observase primul, dar, într-o zi, doamna Lethbury dăduse, cu glas tremurător, expresie descoperirii lor.

– Bineînțeles că vine aici pentru Elsie, spuse ea.

Tînăra în chestiune era o prietenă de-a lui Jane, ai cărei nuri explicau de mai mult timp prezența vizitatorilor masculini.

Lethbury se aventură să o contrazică:

– Eu cred că nu.

– Dar lumea o găsește pe Elsie foarte drăguță, insistă doamna Lethbury.

– În ciuda acestui fapt, perseveră Lethbury.

Observă o luminiță plăpîndă în ochii soției; ea remarcă însă cu nepăsare:

– Domnul Budd[1] ar fi o partidă foarte bună pentru Elsie.

Domnul Lethbury își reprimă cu greu un zîmbet: era atît de limpede pentru el că ea încerca să înduplece zeii.

Vreme de cîteva săptămîni, nu mai spuse nici unul un cuvînt; apoi doamna Lethbury reveni asupra subiectului:

– E o lună de cînd a plecat Elsie în străinătate.

– Adevărat ?

– Iar domnul Budd nu și-a rărit vizitele ...

– Ah, făcu Lethbury cu o indiferență eroică; iar soția sa se grăbi să schimbe subiectul.

Domnul Winstanley Budd era un tînăr care suferea de un formalism excesiv. Ţîșnea politețea din el chiar și în anotimpul

[1] Homofon cu *bud*: mugur, boboc (engl.).

cel mai secetos. Era campionul cavalerismului de salon şi apropierea celei mai modeste femei îl arunca în atitudini ce puneau în pericol mobilierul. Cum trăsăturile sale ţineau de prototipul angelic, nu prea era potrivit pentru un asemenea rol; erau momente totuşi cînd el părea să le domine, să le facă să corespundă unui ideal acvilin. Gama dovezilor de curtoazie ale domnului Budd făcea dificilă identificarea precisă a obiectului lor. Îşi desfăcea pelerina cu plecăciuni atît de imparţiale, încît nu-i puteai interpreta întotdeauna gestul, iar purtarea impasibilă a lui Jane avu efectul de a-i încuraja demonstraţiile: îl arunca într-un paroxism al politeţii.

La început revărsa asupra asistenţei un potop de amabilităţi. Treptat însă deveni evident faptul că efectele cele mai eclatante erau menite în exclusivitate pentru Jane. Lethbury şi soţia sa îşi ţineau respiraţia şi nu îndrăzneau să se privească. Se făceau că nu observau frecvenţa vizitelor domnului Budd şi încercau să reziste tendinţei imprudente de a-i lăsa pe cei doi tineri prea mult singuri. Concluziile lor erau rezultatul unei observaţii indirecte, căci nici unul nu îndrăznea să se lase surprins spionîndu-l pe domnul Budd; se purtau ca nişte naturalişti care vînau un fluture rar.

În eforturile sale de a-şi lua ochii de la domnul Budd, Lethbury îşi concentră atenţia asupra lui Jane; iar Jane, în această situaţie crucială îi provocă o admiraţie pe care se vedea silit să o recunoască. În vreme ce părinţii ei se chinuiau să-şi disimuleze emoţiile, ea părea să nu ascundă nici una. Nu arăta nici dorinţă, nici surpriză; atît de desăvîrşită era nepăsarea ei, încît erau momente cînd Lethbury se temea ca nu cumva să fi fost vorba de obtuzitate crasă şi de-abia se stăpînea a-i şopti că acum era momentul să arunce năvodul.

Între timp, velocitatea giraţiilor domnului Budd creştea o dată cu înflăcărarea curţii pe care i-o făcea; politeţea sa atinse incandescenţa, iar Jane se descoperi în miezul unei demonstraţii pirotehnice culminînd cu o cerere în căsătorie.

Doamna Lethbury îi comunică soţului ei vestea într-o seară, după ce fiica lor se dusese la culcare. Comunicarea fu făcută şi primită cu un aer detaşat, de parcă amîndoi s-ar fi temut să afişeze o euforie de prost gust. Cu toate acestea, cînd soţia sa

sfîrşi, Lethbury nu-şi putu reprima întrebarea:

– Au hotărît ziua ?

Cu superiorul ei autocontrol, doamna Lethbury reuşi să se arate scandalizată:

– Ce-ţi vine să întrebi aşa ceva ? Abia i-a cerut mîna la ora cinci !

– Desigur ... desigur ... bîigui Lethbury, dar în zilele noastre tinerii se căsătoresc curînd după logodnă ...

– Logodnă ! exclamă soţia sa solemnă. Nu-i vorba de nici o logodnă.

Lethbury lăsă să-i cadă ţigara.

– Ce Dumnezeu vrei să zici ?

– Jane a cerut un timp de gîndire.

– *Timp de gîndire* ?

– Un răgaz de o lună pentru a se hotărî.

Lethbury se prăbuşi pe spătarul scaunului cu o exclamaţie de uluire. Să fi fost vorba de geniu sau de nebunie ? Se simţea incapabil să decidă, iar următoarele cuvinte ale doamnei Lethbury demonstrară că-i împărtăşea oful.

– Bineînţeles că eu nu pot s-o zoresc pe Jane ...

– Firește că nu, încuviinţă el.

– I-am atras atenţia că temperamentul impulsiv al domnului Budd ar putea ... ar putea fi uşor descurajat ...

– Da, şi ea ce-a zis ?

– A zis că dacă merită să o cîştige, merită şi să o aştepte.

VI

Perioada de testare a domnului Budd nu i-ar fi putut produce acestuia o agonie mentală mai mare decît aceea pricinuită virtualilor săi socri.

Doamna Lethbury încercă, prin felurite şiretlicuri, să scurteze calvarul, dar Jane rămase de neclintit; şi, în fiecare dimineaţă, Lethbury cobora la micul dejun cu certitudinea că va

găsi o scrisoare de renunțare de la pretendentul descurajat.

Cînd, în sfîrșit, sosi și ziua hotărîtoare, iar, la capătul ei, doamna Lethbury se strecură în bibliotecă avînd un aer de bucurie reținută, cei doi rămaseră cîteva clipe tăcuți. Apoi, doamna Lethbury plăti cuvenitul tribut etichetei, îngăimînd:

– E îngrozitor cînd mă gîndesc că va trebui să ne părăsească...

Lui Lethbury îi scăpă un gest de avertizare; în aceeași clipă realiză însă că mîhnirea soției sale era autentică.

– Desigur, desigur, zise el, încercînd în zadar să smulgă un regret similar din vidul său emoțional. Și totuși soția sa avusese mai mult de suferit din partea lui Jane !

Își imaginase că acele necazuri aveau să fie atenuate de atmosfera mai blîndă a ultimelor săptămîni petrecute împreună. Fericirea n-o înmuie însă pe Jane. Nici pentru o singură clipă nu-și slăbi ea tendințele de dominare: le extinse doar pentru acapararea unui nou supus. Domnul Budd se pomeni și el adus la ordine în rînd cu ceilalți; și noi temeri îl asaltară pe Lethbury cînd o văzu pe Jane instituindu-și controlul prenuptial asupra logodnicului. Lethbury nu manifestase un interes deosebit față de domnul Budd; ca virtual soț al lui Jane însă, tînărul îi inspira compasiune. Spre surprinderea sa, descoperi că doamna Lethbury îi împărtășea sentimentele.

– Mă tem că ar putea-o găsi pe Jane prea autoritară, zise ea la sfîrșitul unei seri petrecute în furtunoase discuții în jurul pregătirilor de nuntă. S-ar cuveni să mai facă și ea unele concesii. Dacă vrea el să fie mire într-o redingotă neagră în loc de una gri închis ...

Se opri, privindu-și îndoită soțul.

– Și eu ce pot să fac ? întrebă acesta.

– I-ai putea explica domnului Budd ... spune-i că ea nu-i întotdeauna ...

Lethbury avu un gest nerăbdător:

– De ce te temi ? Că o s-o cunoască așa cum este sau că n-o s-o cunoască îndeaproape ?

Doamna Lethbury roși:

– În gura ta, sună îngrozitor !

Soțul ei medită un moment; apoi spuse cu un aer de amuzată

ipocrizie :

– La urma urmelor. domnul Budd este destul de mare ca să-şi poarte singur de grijă.

A doua zi însă avu o surpriză din partea soţiei sale. După-amiaza tîrziu ea intră în bibliotecă cu respiraţia tăiată, incapabilă să articuleze ca lumea cuvintele, încît el presimţi numaidecît o catastrofă.

– Am făcut-o ! izbucni ea.

– Ce ai făcut ?

– I-am spus.

Arătă cu capul în direcţia uşii.

– Tocmai a plecat. Jane nu-i acasă, aşa că am avut ocazia să-i vorbesc singură.

Lethbury îi împinse un scaun, iar ea se prăbuşi pe el.

– *Ce* i-ai spus ? Că ea *nu*-i întotdeauna ...

Doamna Lethbury îi aruncă o privire tragică:

– Nu; i-am spus că Jane întotdeauna este ...

– Că întotdeauna este ... ?

– Da.

Se aşternu o pauză. Lethbury făcu un apel disperat la filosofia acumulată. Parcă o şi vedea pe Jane brusc reinstalată pe scaunul ocupat seară de seară lîngă foc; o coardă profundă a inimii sale vibră însă la dovada de eroism a soţiei sale.

– Ei bine ... şi el ce-a zis ?

Agitaţia doamnei Lethbury crescu. Era limpede că se întîmplase ce era mai rău.

– El ... el a zis ... că noi ... noi niciodată n-am înţeles-o pe Jane ... şi nici n-am apreciat-o ...

Silabele finale fură înăbuşite în batistă, şi ea îl lăsă pe soţul ei cu desăvîrşire perplex în faţa mecanismului feminin.

După acea întîmplare, Lethbury înfrunta viitorul fără teamă. Îşi făcuseră datoria – cel puţin soţia sa şi-o făcuse pe a ei – şi acum culegeau recolta de ingratitudine cu un entuziasm rareori cunoscut la un asemenea cules. Se observa o schimbare semnificativă în purtarea domnului Budd, şi răceala lui progresivă îl umplea pe Lethbury de o binefăcătoare căldură. Era mai uşor să o suporte pe Jane în lumina dezaprobării domnului Budd.

Erau într-adevăr multe de suportat în ultimele zile, şi porţia

cea mai amară reveni doamnei Lethbury. Jane marcă trecerea la condiția femeii măritate printr-o tradițională dar incoerentă descărcare nervoasă. Deveni sentimentală, isterică și încăpățînată. Se certă cu logodnicul ei, amenințînd să-i întoarcă inelul. Doamna Lethbury se văzu silită să intervină, iar Lethbury simți sabia destinului legănîndu-i-se deasupra capului. Lovitura nu veni însă. Cavalerismul domnului Budd era imun la toate capriciile miresei sale, și devotamentul său prospera la dovezile ei de cruzime. Lethbury se temea că e prea credincios, prea răbdător și ar fi vrut să-l învețe să-și mai schimbe tactica. Jane reapăru deodată cu inelul pe deget și fu de acord să încerce rochia de mireasă; șovăielile și răbufnirile ei continuară însă pînă în ziua finală.

Cînd ea miji, Lethbury era încă în culmea îngrijorării. Simțindu-se relativ liniștit în privința actorilor principali, el încă se mai temea de posibile accidente. S-ar fi putut ca preotul să sufere un atac, sau să ia foc biserica, sau să fie ceva rău cu autorizația de căsătorie. El făcuse tot ceea ce era omenește posibil pentru a împiedica asemenea întîmplări neprevăzute, dar mai rămînea întotdeauna acel factor de incertitudine cunoscut sub numele de mîna lui Dumnezeu.

Cînd ajunseră la altar, aceasta mai că-l înșfăcă de ceafă. Domnul Budd întîrzie și, timp de cinci minute interminabile, Lethbury și Jane se confruntară cu o mare de ipoteze. Mirele își făcu totuși apariția, îmbujorat dar ceremonios, explicîndu-i socrului său, în umbra ritualului, că își sfîrșiase mănușa și că trebuise să se întoarcă pentru a și-o schimba.

– Acum o să constatăm că ai rătăcit verigheta, mormăi Lethbury, dar domnul Budd scoase respectivul obiect la momentul oportun și, peste cîteva momente, o conducea pe captiva lui printre șirurile de scaune.

La micul dejun nupțial, Lethbury surprinse privirea blînd-mustrătoare a soției fixată asupra sa și înțelese că voioșia sa întrecea limitele bunei-cuviințe. Se reculese, încercînd să-și coboare tonul. Bucuria continua să i se reverse însă, ca un pahar de șampanie umplut iar și iar. Cu cît sorbea mai adînc, cu atît se revărsa mai tare.

Ajunsese la buza paharului cînd Jane, în costum de călărie,

se apropie printre invitații care plecau și se aruncă de gîtul mamei ei.

– Nu te pot părăsi ! scînci ea, iar Lethbury se trezi numaidecît, ca un om beat sub un duș rece. Dar dacă mireasa era îndărătnică, cuceritorul ei era neînduplecat. Nicicînd nu se arătase domnul Budd mai dominator, mai hotărît. Ultimele temeri ale lui Lethbury se risipiră în clipa în care tînărul o smulse pe Jane de la pieptul mamei sale, conducînd-o imperios la trăsură.

Trăsura se depărtă, ultima modistă își părăsi locul din balcon, covorul roșu fu strîns, și ușa casei se închise. Lethbury rămase singur cu soția sa în hol. Întorcîndu-se spre ea, observă expresia de eroism istovit din ochii ei, ridurile accentuate ale feței. Îi reflectau mult prea veridic propriile simptome ca să nu fie mișcat. Tensiunea nervoasă fusese îngrozitoare. Se apropie de ea, și un impuls similar de apropiere o făcu și pe ea să-și lase mîna pe brațul lui. El o reținu cîteva clipe.

– Hai să mergem să luăm un prînz vesel la restaurant, propuse el.

Fusese o vreme cînd o asemenea propunere ar fi uimit-o atît de tare, încît ar fi înclinat să refuze; acum însă primi numaidecît.

– Oh, ar fi atît de frumos, murmură ea cu un suspin de ușurare.

Jane își îndeplinise, în sfîrșit, menirea: reușise să-i apropie.

CIDRU DE PERE

Două zile de răfuială cu întortocheatele drumeaguri într-un "hîrb" bine intenţionat, dar fără suflu, şi încă două de călărit pe o mîrţoagă nărăvaşă îl făcuseră pe tînărul Medford, de la Facultatea americană de arheologie din Atena, să se întrebe de ce alesese ciudatul lui prieten englez, Henry Almodham, să trăiască în deşert.

Acum pricepuse.

Se sprijinea de parapet pe acoperişul vechiului edificiu – pe jumătate fortăreaţă creştină, pe jumătate palat alb, ce-i servise lui Almodham ca pretext; sau unul dintre ele. Dedesubt, într-o curte interioară, un vînt uşor, stîrnit o dată cu apusul, răsfira frunzişul unui grup de palmieri, producînd un zgomot asemănător răpăitului de ploaie ce-i răcoreşte pe pelerinii deşertului. Un smochin foarte bătrîn, enorm, răsucit deasupra colacului văruit al unei fîntîni, îşi adăpa viaţa din ceea ce părea a fi unica sursă de umezeală între acele ziduri. Dincolo de ele, de fiecare parte, se întindeau doar misterioasele nisipuri, cînd aurite a făgăduinţă, cînd ameninţător-livide, după cum le răsfăţa ori le părăsea soarele.

Tînărul Medford, puţin obosit după drumul bătut dinspre coastă şi marcat de prima senzaţie intimă a omniprezenţei deşertului, se dădu înapoi înfiorat. Fără îndoială, acesta era

refugiul ideal pentru un savant şi un misogin; trebuia să fii însă în mod incurabil şi una şi alta.

"Hai să aruncăm o privire casei", îşi spuse Medford, de parcă ar fi avut nevoie de un contact rapid cu lucrarea mîinii omului pentru a se îmbărbăta.

Clădirea, după cum ştia deja, era locuită doar de un servitor cosmopolit, care vorbea un amestec de cockney[1], de graiuri mediteraneene şi de dialecte ale deşertului – englez, italian sau grec, oare ce era ? – şi de două sau trei ajutoare ale sale, înfăşurate în burnusuri care, după ce duseră bagajele lui Medford în camera ce-i fusese rezervată, eliberară locul de lunecătoarele lor siluete.

Domnul Almodham, după cum îl încunoştiinţă servitorul, era plecat; fusese chemat pe neaşteptate de un şef cu care era prieten să viziteze nişte ruine neexplorate din sud. Plecase călare în zorii zilei, în prea mare grabă pentru a mai avea timp să-i scrie un răvaş, dar lăsînd dispoziţie să i se transmită scuzele şi regretul său. Urma să se întoarcă seara tîrziu sau a doua zi dimineaţa. În acest timp, domnul Medford era rugat să se simtă ca acasă.

După cum ştia şi tînărul Medford, Almodham făcea mereu asemenea explorări. Acesta fusese scopul mărturisit al stabilirii sale în acel loc îndepărtat, iar cercetările sale dăduseră deja la iveală cîteva ruine creştine timpurii de mare interes.

Medford se bucura că gazda sa lăsase la o parte ceremonia şi se simţi aproape uşurat în perspectiva următoarelor ceasuri petrecute de unul singur. Avusese malarie cu un an în urmă şi, în ciuda coifului de plută, făcuse, probabil, insolaţie; era inexplicabil de obosit, de-a dreptul trudit, şi totuşi profund mulţumit.

Şi ce loc de odihnă mai era acela ! Tăcerea, depărtarea, orizontul infinit ! Iar în inima deşertului aflase verdeaţă, apă, confort – deja ochise nişte scaune de răchită la umbra palmierilor –, un adăpost omenesc şi primitor. Într-adevăr, începea să-l înţeleagă pe Almodham. Pentru orice fiinţă sătulă de agitaţia febrilă a vestului, chiar şi zidurile acestei fortăreţe din deşert

[1] Dialect vorbit în periferia estică a Londrei.

emanau pace.

În clipa cînd puse piciorul pe prima treaptă a scării ce cobora de pe acoperiș, Medford văzu capul servitorului ridicîndu-se spre el. Se ridică încet, așa că Medford avu timp să-i remarce culoarea gălbuie, chelia din vîrful scăfîrliei și lunga cicatrice orizontală, tivită de un păr des, cenușiu. Pînă atunci, Medford băgase de seamă doar fața omului – tinerească, dar cu același ten livid – fiind izbit de ciudata ei expresie, pentru a cărei descriere "mirată" era termenul cel mai potrivit.

Dîndu-se la o parte, își ridică privirea, iar Medford observă atunci că acel aer mirat era produs de aspectul ochilor: de un albastru intens, ceva mai bulbucați decît în mod obișnuit, tiviți cu gene dese, blond-cenușii; altminteri, nu avea nimic deosebit în înfățișare.

– Voiam doar să vă întreb, domnule, ce soi de vin doriți la masă ? Șampanizat sau ...

– Nici un soi de vin, mulțumesc.

Un surîs ușor, disprețuitor sau ironic ori ambele, flutură pe buzele impasibile ale tînărului.

– Chiar deloc, domnule ?

Medford îi întoarse zîmbetul:

– Nu din respect pentru regulamentul Prohibiției, te asigur...

Era convins că, indiferent de naționalitatea sa, omul acela va înțelege la ce se referea și nu se înșelase.

– Oh, nu-mi închipui, domnule, că...

– Nu, desigur, am fost însă cam bolnav, iar vinul e interzis.

Servitorul continuă să-l privească neîncrezător.

– Chiar și numai un pic de Moselle ușor, doar așa cît să coloreze apa, domnule ? Nu vreți nici măcar un pic de Moselle ?

– Nici un pic de vin, răspunse Medford, pe care insistența servitorului începea să-l agaseze. Se afla în acea etapă a convalescenței cînd pe bolnav îl irită controversele cu privire la dietă.

– Oh, apropos, cum te cheamă ? întrebă, pentru a atenua asprimea refuzului.

– Gosling, răspunse celălalt, în mod surprinzător, deși Medford n-ar fi putut spune la ce nume se așteptase.

– Ești englez, prin urmare ?

– Oh, da, domnule.

– Trăiești de mulți ani prin părțile acestea, totuși ?

Da, într-adevăr, îi răspunse Gosling; de prea mulți ani pentru gustul său. Adăugă apoi că se născuse în Malta.

– Dar cunosc și Anglia foarte bine.

Pe chipul servitorului reveni expresia disprețuitoare.

– Țin să vă mărturisesc, domnule, că mi-ar fi plăcut să mi-arunc și eu un ochi la Wembley. Domnul Almodham îmi făgăduise ... dar s-a ...

Ca și cum ar fi vrut să abată atenția de la confesiunea întreruptă, îi ceru respectuos lui Medford cheile și îl întrebă la ce oră dorea să cineze. Deși primi răspuns, continuă să zăbovească, arătînd mai mirat ca oricînd:

– Numai apă minerală, domnule ?

– Oh, da ... orice.

– Să zicem, o sticlă de cidru de pere ?

Cidru de pere în deșert ! Medford zîmbi aprobator, îi dădu cheile și se îndepărtă agale.

Casa se dovedi mai mică decît își imaginase, sau, cel puțin partea locuibilă; căci deasupra acesteia se înălțau niște ziduri cît se poate de dărăpănate, din piatră gălbuie, iar în deschiderea lor se vedeau camere tencuite, unele peste altele, cu bîrne de cedru și cu obloane cărămizii, ce stăteau gata să se prăbușească. Din acest amalgam de zidărie și cărămizi, creștin și musulman, ultimul chiriaș al fortăreței alesese niște încăperi grupate într-un colț al străvechiului donjon. Aceste apartamente dădeau înspre terasa cea mai înaltă, unde șopocăiau platanii, iar șmochinul se răsucea deasupra fîntînii. Pe pardoseala de marmură, sfărîmată pe alocuri, se odihneau cîteva scaune și o măsuță joasă, iar, între lespezi, reușiseră să scoată capul cîteva fire de geraniu și de zorele.

Un băiat cu un șort alb și cu o privire vigilentă uda florile; la apropierea lui Medford dispăru însă ca o nălucă.

De fapt, întregul peisaj avea ceva fantomatic, evanescent; chiar și camera cu lungi arcade ce dădea înspre curte, înzestrată cu perne confecționate din stofe de tapițerie, divanuri acoperite cu piei de gazelă și cu covoare aspre, indigene; chiar și masa, cu

vechile *Timeses*[1] şi cu ultra-modernele reviste franţuzeşti şi englezeşti – toate acestea păreau, în acea atmosferă înşelătoare, a fi fost rodul amăgirilor unui pelerin în deşert.

Un scaun aşezat sub smochin îl îmbie pe Medford să moţăie în el pînă ce aţipi, iar cînd se deşteptă, bolta de un albastru intens de deasupra lui era spuzită de stele, iar briza nopţii schimba şoapte cu palmierii.

Odihnă – frumuseţe – pace. Înţeleptul Almodham !

II

Înţeleptul Almodham! După ce efectuase – cu rezultate oarecum nesatisfăcătoare – lucrările de excavaţii pe care i le încredinţase o societate de arheologie cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, el rămăsese pe loc, luînd în stăpînire fortăreaţa Cruciaţilor, întorcîndu-şi atenţia dinspre relicvele antice către cele medievale. Dar, după cum bănuia Medford, chiar şi aceste explorări fuseseră făcute doar sporadic, atunci cînd farmecele tihnei sale nu-l acaparau cu totul.

Tînărul american îl întîlnise pe Henry Almodham la Luxor, în iarna precedentă; cinaseră împreună la reşedinţa colonelului Swordsley, pe o terasă dinspre Nil, parfumată şi luminată de stele şi, trezind oarecum interesul arheologului, fusese invitat să-l viziteze în deşert în anul următor.

Petrecuseră împreună acea unică seară, în vreme ce bătrînul Swordsley clipea înspre el cu pleoapele sale împovărate de amintiri, iar vreo două-trei femei încîntătoare de la Palatul de Iarnă conversau, gîngurind şi scoţînd scurte exclamaţii. Cei doi bărbaţi se întorseseră călare la Luxor, în lumina lunii, şi, în timpul acelei călătorii, lui Medford i se păruse că reuşeşte să descifreze principalele trăsături ale caracterului lui Henry

[1] Texte vechi laudative, diplome (gr.).

Almodham. O fire saturniană și totuși sentimentală; o indolență cronică alterna cu puseuri de energie ale unei remarcabile inteligențe; o corozivă neîncredere în sine era alimentată de o conștiință intimă a propriei valori; un dor al singurătății depline, asociat cu incapacitatea de a o îndura mult timp.

Erau și alte motive, după cum bănuia Medford: un acces de romanțiozitate victoriană, favorizată de decor, de depărtare, de inaccesibilitatea refugiului său și de faptul că era cunoscut drept *acel* Henry Almodham, "cel care trăiește în Castelul Cruciaților, ați auzit, fără îndoială" – treptata înrămare într-o poză asumată în tinerețe și în care înțepenise la maturitate; și poate încă un temei mai adînc, mai misterios totodată, poate și mai întunecat, cu toate că tînărul se îndoia. Motivul era pur și simplu acela că traiul în acel mod singular îi tămăduise o rană veche, vreo veche umilință ce mortificase o parte vitală a ființei sale, lăsîndu-l infirm. Mai presus de orice, în gesturile lui și în privirea șovăitoare a prelungului chip măsliniu, cu trăsături frumoase și cu surprinzătorul păr sur, Medford descoperea o inerție, atît mentală cît și morală, pe care viața în acel castel romantic o alimenta poate și o scuza.

– O dată ajuns aici, cît e de greu să mai pleci! medită el, afundîndu-se și mai mult în fotoliul moale.

– Cina e servită, domnule, anunță Gosling.

Masa era așezată într-o despărțitură cu arcadă a living-ului; lumînări cu abajururi proiectau un ochi de lumină trandafirie în obscuritatea încăperii. De fiecare dată cînd intra în haloul lor, servitorul, purtînd o jachetă albă și încălțări de catifea, se arăta mai competent și mai mirat ca oricînd. Și ce mai gustări! – era și bucătarul maltez ? "Ah, sînt adevărate genii, maltezii ăștia!" Gosling se stăpîni, zîmbi aprobator și dădu să umple paharul musafirului cu Chablis.

– Fără vin, zise Medford răbdător.

– Iertați-mă, domnule. Fapt este însă că ...

– Ziceai că ai niște cidru de pere ?

– Am zis, domnule; am descoperit însă că n-a mai rămas nimic. A fost arșiță mare, iar domnul Almodham l-a băut tot. Noile provizii urmează să sosească abia săptămîna viitoare.

N-avem ce face, depindem de caravanele care merg spre sud.

– Nu-i bai. Apă, atunci, chiar o prefer.

Mirarea lui Gosling se transformă în uluire.

– Chiar doriți apă, domnule ? Apă ... în locurile acestea ?

Medford își pierdu din nou răbdarea.

– E ceva rău cu apa de-aici ? Fierbe-o, atunci, nu se poate ? Nu beau asta ...

Dădu la o parte paharul umplut pe jumătate.

– Oh ... fiartă ? Desigur, domnule.

Vocea bărbatului coborî într-o șoaptă. Așeză pe masă o farfurie cu friptură de berbec și o suculentă garnitură de orez, după care dispăru.

Medford se lăsă pe spate, abandonîndu-se nopții, răcorii, foșnetelor palmierilor cutreierați de briza serii.

Deliciile culinare își urmară cursul. Cînd își făcu apariția ultimul fel, musafirul începu să simtă chinurile setei și chiar în acel moment un pocal cu apă fu așezat în vecinătatea cotului său.

– E fiartă, domnule, și-am stors și o lămîie în ea.

– Bun. Presupun că, la sfîrșitul verii, apa voastră se cam umple de mîl ?

– Într-adevăr, domnule. Acesteia nu-i veți găsi cusur, însă.

Medford o gustă.

– Mai bună decît cidrul.

Goli paharul, se lăsă pe spătarul scaunului și începu să se caute prin buzunare. Numaidecît se pomeni cu o tavă cu trabucuri și tigări.

– Nu ... fumați, domnule ?

Drept răspuns, Medford își ridică țigara la lumină:

– Dar asta ce-i ?

– Ah, doar așa. Eu mă gîndeam la al'lalt fel.

Gosling aruncă o privire discretă la pipele de jad și chihlimbar umplute cu opiu, așezate pe o măsuță joasă.

Medford refuză invitația, ridicînd din umeri, și se întrebă: oare acela să fi fost celălalt secret al lui Almodham – sau unul dintre ele ? Căci începuse să creadă că sînt mai multe; și era încredințat că toate se aflau zăvorîte dincolo de fruntea iscoditoare a lui Gosling.

– N-ai primit veşti de la domnul Almodham ?

Gosling aduna farfuriile cu gesturi profesioniste. Pe moment, păru să nu audă. Apoi, de dincolo de haloul luminos al lumînărilor:

– Veşti, domnule ? Păi nu prea are de unde să fie, nu ? Că-n deşert nu-i radio, domnule; nu-i ca la Londra.

Tonul respectuos temperă uşoara ironie.

– Dar mîine seară l'om vedea venind călare.

Gosling se opri, se apropie, mătură masa cu una din mîinile sale iuţi, pentru a o curăţa de ultimele fărîmituri, după care tatonă terenul:

– Sînteţi sigur, domnule, că puteţi aştepta pînă atunci ?

Medford rîse. Noaptea era atît de tămăduitoare; se pogora asupra sufletului său ca nişte aripi. Timpul dispărea, zbuciumul şi suferinţa, aşişderea.

– Dacă pot să aştept ? Aş aştepta şi un an, dacă trebuie !

– Oh, un an ? îl îngînă Gosling glumeţ. Adună farfurioarele de desert şi se făcu nevăzut.

III

Medford spusese că-l va aştepta pe Almodham un an; a doua zi dimineaţa descoperi însă că asemenea termeni convenţionali îşi pierdeau orice înţeles. Într-un asemenea loc nu existau măsurători ale timpului. Prosteasca faţa a ceasului îşi depăna povestea zilnică în deşert. Rotirea constelaţiilor peste acele ziduri ruinate marcau doar mişcările de revoluţie ale pămîntului; spasmodicele mişcări ale omului nu însemnau nimic.

Chiar simplul fapt de a-i fi foame – acea bătaie a ceasului interior – era minimalizată de paliditatea senzaţiei – doar o vagă dorinţă ce-ar fi putut fi uşor potolită cu miere şi cu poame uscate. Viaţa avea blînda monotonie a eternităţii.

Pe la vremea apusului, Medford se scutură de straniul sentiment al insolitului şi se urcă pe acoperiş. Despică deşertul cu privirea în căutarea lui Almodham. Munţii de Alabastru dinspre sud se înălţau ca un văl azuriu, tivit cu lumină. La vest, ţîşnea o înaltă coloană de foc, risipindu-se în norişori pufoşi, ce transformau cerul într-o fîntînă de frunze trandafirii, iar nisipurile de dedesubt, în aur.

Nici un călăreţ nu se ivea la orizontul acelui peisaj. Medford îl aşteptă zadarnic pe amfitrionul său pînă la căderea nopţii, cînd punctualul Gosling îl invită încă o dată la cină.

Seara, Medford răsfoi cu gîndurile aiurea ultra-modernele reviste – vechi de trei luni şi dobîndind deja un aspect stătut – după care le aruncă la o parte, se lungi pe un divan şi visă. Almodham trebuia să fi petrecut o groază de timp visînd; asta era. Apoi, tocmai cînd simţea ca-l cotropeşte torpoarea, o pornea din nou în expediţie, traversa iar şi iar deşertul în căutarea unor neştiute ruine. Nu era o viaţă prea rea.

Gosling îşi făcu apariţia cu o cafea turcească, într-o ceaşcă turnată în filigran metalic.

– Există vreun cal în grajd ? întrebă Medford deodată.

– Cai ? Doar ceea ce se cheamă cai de povară, domnule. Domnul Almodham a luat cu dumnealui cei doi cai de călărie.

– Mă gîndeam că aş putea să-i ies în întîmpinare.

Gosling păru să cugete.

– Într-adevăr, aţi putea, domnule.

– Ştii în ce parte a luat-o ?

– Nu tocmai, domnule. Urma să le-arate drumul omul Caidului.

– Să le-arate drumul ? Dar cine a mai plecat cu el ?

– Unul din oamenii noştri, domnule. El a luat pe cei doi cai pur sînge. Mai există şi un al treilea, dar e şchiop.

Gosling se opri.

– Cunoaşteţi drumurile, domnule ? Iertaţi-mă, dar cred că nu v-am mai văzut pe aici.

– Oh, atunci ...

Gestul lui Gosling adăugă: "În acest caz, nici cel mai grozav pur-sînge nu vă ajută".

– Presupun că încă mai e vreme să-şi facă apariţia în această seară?

– Oh, cu siguranţă, domnule. Crez c-o să vă văz pe-amîndoi la micul dejun mîine de dimineaţă, spuse Gosling vesel.

Medford îşi sorbi cafeaua:

– Ai spus că nu m-ai mai văzut. Dumneata de cît timp eşti aici ?

Gosling răspunse numaidecît, de parcă datele nu-i zburaseră nici o clipă din memorie:

– Unşpe ani şi şapte luni, domnule.

– Aproape doisprezece ani ! E ceva timp.

– Cu-adevărat.

– Şi mi-nchipui că nu prea călătoreşti des.

Gosling se depărtă cu tava. Se opri, se întoarse şi spuse apăsat:

– N-am fost plecat nici măcar o singură dată. De cînd m-a adus domnul Almodham aici.

– Dumnezeule mare ! Nici măcar o singură vacanţă ?

– Nici una, domnule.

– Dar domnul Almodham a mai plecat din cînd în cînd. L-am întîlnit la Luxor, anul trecut.

– Întocmai, domnule. Dar cînd e aici, are nevoie să-l slujesc; iar cînd e plecat, are nevoie să veghez asupra celorlalţi. Aşa că vedeţi ...

– Da, văd. Trebuie să-ţi fie tare urît, totuşi.

– Mi-e urît, domnule.

– Dar ceilalţi ? Vrei să spui că nu sînt ... tocmai demni de încredere?

– Păi, domnule, doar îs arabi, răspunse Gosling cu o nepăsare dispreţuitoare.

– Înţeleg. Şi nu se găseşte nici măcar unul mai loial printre ei ?

– Vorba asta nu există pe limba lor, domnule.

Medford era ocupat să-şi aprindă o ţigară. Cînd îşi ridică privirea, constată că Gosling încă mai zăbovea la o depărtare de cîteva picioare.

– Nu că ne-ar fi fost astfel învoiala, domnule, zise el aproape cu patimă.

– Învoiala ?

– Să-mi dea o permisie. Mi-a făgăduit ... iar şi iar.

– Dar n-a ajuns niciodată vremea aceea ?

– Nu, domnule. Şi zilele trecea una după alta ...

– Ah, la ce altceva te poţi aştepta aici ? Din partea mea, poţi merge la culcare. Eu cred c-am să mai rămîn ... îl aştept pe domnul Almodham.

Gosling făcu ochii mari.

– Aici, domnule ? Aici, în curte ?

Tînărul încuviinţă din cap, dar servitorul îl privea în continuare nemişcat, metamorfozat de lumina lunii într-o siluetă albă, spectrală – spectrul fără odihnă al unui valet răbdător care avea poate să moară, fără să se bucure de vacanţa lui.

– Aici, în curte, toată noaptea, domnule ? E un loc singuratic. Nu v-aş auzi de-ar fi să strigaţi. Vă va fi mai bine în pat, domnule. Şi aerul e vătămător. V-ar putea întoarce frigurile.

Medford rîse, întinzîndu-se în *chaise-longue*. "Omul ăsta are neapărat nevoie de o schimbare", gîndi el. Cu voce tare, zise însă:

– Oh, cu mine e totul în ordine. Dumneata eşti nervos, Gosling. Cînd se va întoarce domnul Almodham, am de gînd să-ţi pun o vorbă bună pe lîngă el. O să-ţi ai vacanţa ta.

Gosling rămase în continuare nemişcat. Preţ de un minut, nu rosti un cuvînt.

– Adevărat, domnule, o să faceţi asta ?

Vorbise cu o voce înaltă, spartă, iar ultimul cuvînt se topise în rîs: un chicot scurt, ascuţit, rîsul cuiva neobişnuit a-şi îngădui asemenea libertăţi.

– Mulţumesc, domnule. Noapte bună, domnule.

Se făcu nevăzut.

IV

– Nu-i aşa că-mi fierbi întotdeauna apa de băut ? întrebă Medford, a cărui mînă apucase paharul, fără să-l ridice.

– Dacă o fierb ? Întotdeauna, domnule. Firește.

Gosling vorbea cu o uşoară notă de reproş, de parcă între-

barea lui Medford aruncase – fără să vrea, nădăjduia el – o umbră asupra noii relații înfiripate între ei. Îl scruta pe Medford cu ochii lui uimiți, în care, dincolo de indiferența profesională, lucea acum un autentic devotament.

– Pentru că știi, azi-dimineață, baia mea ...

Gosling tocmai primea din mîinile unui arab lunecos o farfurie aburindă cu *kuskus*, mirosind îmbătător. El îi șuieră printre dinți arabului:

– Băștinaș împuțit, nici măcar o farfurie nu ești în stare să ții ca lumea ? Uuf !

La auzul acestei afurisenii, arabul o șterse iute, iar Gosling așează farfuria cu un calm deliberat și cu mînă sigură în fața lui Medford.

– Sînt toți o apă și-un pămînt.

Își șterse, cu gesturi laborioase, o urmă de grăsime de pe manșeta de olandă.

– Pentru că știi, azi-dimineață baia mea pur și simplu puțea, spuse Medford, atacînd farfuria cu lingura și cu furculița.

– Baia dumneavoastră, domnule ? repetă Gosling, accentuînd cuvîntul. Uimirea din ochii săi alungă orice alt sentiment în momentul în care și-i pironi asupra lui Medford.

– N-ar fi trebuit să îngădui asta pentru nimic în lume, spuse el autocritic.

– Nu-i decît o singură fîntînă aici, nu ? Aceea din curte ?

C ling se reculese din meditația asupra plîngerii oaspetelui care îl absorbise cu totul.

– Da, domnule, aceea e singura.

– Ce soi de fîntînă este ? De unde vine apa ?

– Oh, nu-i decît un rezervor de apă, domnule. Apă din ploi. N-am avut niciodată apă de alt soi aici. Și nici nu știu să ne fi lipsit vreodată; în anotimpul acesta însă capătă un gust sălciu. Întrebați-i pe oricare dintre arabi, domnule, și-or să vă spuie. Așa mincinoși cum îs, n-or să se obosească să mintă în chestia asta.

Medford gustă cu precauție apa din pahar.

– Asta pare să fie în ordine, se pronunță el.

O satisfacție sinceră se așternu pe chipul lui Gosling:

– M-am îngrijit eu însumi de fierberea ei, domnule. Întot-

deauna fac asta. Nădăjduiesc să ne sosească mîine cidrul ăla, domnule.

– Oh, mîine ...

Medford ridică din umeri, servindu-se cu încă o porţie de *kuskus.*

– Mîine s-ar putea să nu mai fiu aici să-l beau.

– Cum, vreţi să plecaţi, domnule ? strigă Gosling.

Răsucindu-se brusc, Medford surprinse o căutătură nouă şi de neînţeles în privirea lui Gosling. Omul acela păruse să nutrească un devotament de cîine pentru el; Medford ar fi putut jura că servitorul dorea să-l reţină, că avea să încerce a-l înduplece să mai aibă răbdare şi să-şi amîne plecarea. Acum însă, Medford ar fi putut jura că privirea lui exprima uşurare, iar vocea – aproape mulţumire.

– Atît de repede, domnule ?

– Păi asta e a cincea zi de la sosirea mea. Şi cum n-avem încă nici o veste de la domnul Almodham, iar dumneata spui că s-ar putea să fi uitat de venirea mea ...

– Oh, nu spun asta, domnule; nu că ar fi uitat ! Numai că atunci cînd îi cade la suflet vreuna din grămezile alea vechi de pietre, nu mai ţine el răbojul timpului, domnule. Asta voi eu să zic. Zilele se scurg mereu ... iar dumnealui, parc-ar visa. Se prea poate să creadă că dumneavoastră abia acum urmează să picaţi.

Un zîmbet abia mijit accentuă gravitatea trăsăturilor lipsite de strălucire ale lui Gosling. Medford îl vedea zîmbind pentru prima oară.

– Oh, înţeleg. Şi totuşi ...

Medford se opri. Vigilenţa i se redeştepta, luptîndu-se cu vraja anesteziantă a peisajului şi a desfătărilor lui lenevoase.

– E ciudat ...

– Ce e ciudat ? interveni Gosling pe neaşteptate, aşezînd pe masă curmalele şi smochinele stafidite.

– Totul, răspunse Medford.

Se lăsă pe spătarul scaunului ridicîndu-şi privirea către înălţimile cereşti, de unde luna se revărsa în cascade de aur şi azur. Undeva, sub canavaua aceea de foc, se afla şi Almodham, absorbit, poate, după cum spunea servitorul, de visele sale.

Tărîmul era plin de vrajă.

– Doriți cafea, domnule ? îi aminti servitorul. Medford luă ceașca.

– E ciudat că, pe de o parte, spui că n-ai încredere în indivizii ăștia – arabii ăștia – iar, pe de altă parte, nu pari deloc îngrijorat de faptul că Almodham a plecat undeva, Dumnezeu știe unde, singur cu ei.

Gosling îl ascultase atent, arătînd că înțelegea prea bine ce vrea oaspetele său să spună.

– Ei bine, domnule, nu aveți cum să pricepeți. Cînd poate omul să se încrează în ei și cînd nu, nu vă poate învăța nimenea. E după cum au ei interes, domnule, desigur; și după cum îi învață religia lor, cum îi zic ei.

Disprețul servitorului nu cunoștea margini.

– Ca să pricepeți de ce nu-mi fac eu deloc griji în privința domnului Almodham, ar fi trebuit să fi trăit printre ei, domnule, și să le cunoașteți graiul.

– Dar eu ... începu Medford, îndreptîndu-se în scaun și aplecîndu-se asupra ceștii de cafea.

– Dar dumneavoastră, domnule ?

– Am călătorit totuși prin ținuturile lor.

– Oh, ați călătorit !

Nici măcar intonația lui Gosling nu reușea să împace respectul cu ironia la auzul acestei pretenții.

– Asta-i a cincea zi, totuși, își continuă Medford argumentația. Arșița amiezii stăruia încă și în partea umbrită a curții, iar resorturile voinței sale slăbeau.

– Pot pricepe și eu, domnule, că un gentleman ca dumneavoastră trebuie să aibă și alte obligații, că vă zorește timpul, cum s-ar zice, se arătă Gosling înțelegător.

Curăță masa, încredință încărcătura acesteia unei perechi de brațe arăbești ce dispărură la fel de iute cum apăruseră, după care o șterse și el, în vreme ce Medford se prăbușea în moliciunea sofalei. Un tărîm de vis ...

Lumina amiezii priveghea locul ca o imensă tendă aurie, întinsă peste creneluri și atîmînd în falduri moi peste creștetele grele ale palmierilor. Cînd, în cele din urmă, auriul dădu în violet, iar apusul într-un arc de cristal ce îmbrățișa nisipurile

întunecate, Medford se scutură de somn şi ieşi să rătăcească prin împrejurimi. De data aceasta însă nu mai urcă pe acoperiş, ci o apucă în altă direcţie.

Era el însuşi mirat să constate cît de puţin ştia despre acel loc după cinci zile de hoinăreală şi aşteptare. Poate că aceasta avea să fie ultima lui seară petrecută de unul singur acolo. Ieşi din curte pe sub un portal de piatră, ce dădea înspre o altă curte, împrejmuită cu ziduri de piatră. La apropierea sa, vreo doi-trei arabi, care şedeau pe jos, se ridicară şi se făcură nevăzuţi. Parcă i-ar fi înghiţit zidăria masivă.

De dincolo răzbăteau zgomotele unor copite de cai, freamătul caracteristic al unui grajd la căderea serii. Înaintă pe sub un alt portal şi deodată se trezi înconjurat de cai şi măgari. La lumina muribundă, un arab ţesăla un cal – un murg tînăr şi puternic. Părea şi el pe punctul de a se face nevăzut, cînd Medford îl înşfăcă de mînecă.

– Vezi-ţi mai departe de lucru, îi spuse el în arabă.

Bărbatul, care era un tînăr mușchiulos, cu un chip uscăţiv de beduin, se opri şi-l privi uimit:

– Nu ştiam Excelenţa-voastră cunoaşte graiul nostru.

– O, ba da, îi răspunse Medford.

Omul rămase tăcut, cu o mînă pe grumazul fără astîmpăr al calului, iar cu cealaltă înfundată sub cingătoarea sa de lînă. Arabul şi Medford se măsurară în lumina pală.

– Acesta-i calul şchiop ? întrebă Medford.

– Şchiop ? Privirea arabului lunecă pe picioarele calului. A, da, e şchiop, răspunse el evaziv.

Medford se aplecă, cercetînd genunchii şi chişiţele calului.

– Îmi pare destul de teafăr. Oare nu m-ar putea duce într-un mic galop astă-seară, dacă aş avea chef ?

– Excelenţa-voastră ar dori să facă o plimbare astă-seară ?

– Oh, nu-i decît un moft. Mi-e indiferent, de fapt.

Medford îşi aprinse o ţigară, oferindu-i una şi îngrijitorului, care îşi arătă dinţii albi în semn de recunoştinţă. Chibritul ce le aprinse ţigările păru să-i apropie, iar sfiala arabului să se atenueze.

– Acesta e unul din caii personali ai domnului Almodham? întrebă Medford.

– Da, domnule, este favoritul dumnealui, răspunse îngrijitorul mîndru, lăsîndu-şi palma să lunece pe umărul lucios al calului.

– Favoritul său ? Şi cu toate acestea nu l-a luat cu sine în lunga sa expediţie ?

Arabul amuţi, cu privirea aţintită în pămînt.

– Nu te-a mirat acest lucru ? întrebă Medford.

Omul făcu un gest care voia să însemne că nu era treaba lui să se mire de ceva.

Cei doi rămaseră tăcuţi, în vreme ce în jur se înstăpînea albastrul intens al amurgului.

În cele din urmă, Medford spuse nepăsător:

– Unde crezi că ar putea să se afle stăpînul tău în această clipă ?

Luna, invizibilă în lumina radioasă a amurgului, răsărise acum peste lume, proiectînd o rază albă, intensă, peste cămăşoiul alb al arabului, peste faţa lui măslinie şi turbanul din păr de cămilă încolăcit pe cap. Ochii lui fără astîmpăr luceau ca nişte giuvaeruri în orbite.

– De s-ar milostivi Allah să ne-o spună !

– Crezi însă că e în siguranţă, nu-i aşa ? Nu crezi c-ar fi necesar să plece o ceată de oameni în căutarea lui ?

Arabul păru să chibzuiască adînc. Era limpede că întrebarea îl luase prin surprindere. Îşi petrecu braţul său negricios în jurul grumazului calului şi continuă să studieze pietrele ce pavau curtea.

– Cînd a plecat stăpînul, ne comandă domnul Gosling.

– Iar el nu găseşte că ar fi necesar ?

– Nu încă, precizează arabul.

– Dar de-ar fi ca domnul Almodham să mai întîrzie multă vreme ...

Omul tăcea din nou, iar Medford continuă:

– Eşti mai-marele îngrijitorilor, presupun ?

– Într-adevăr, Excelenţa-voastră.

Se aşternu din nou tăcerea. Medford se întoarse să plece; îi aruncă însă peste umăr:

– Presupun că ştii în ce parte a luat-o domnul Almodham ? Încotro s-a dus ?

– Oh, desigur, Excelență.

– Atunci noi doi vom călări într-acolo. Să fii gata cu un ceas înainte de crăpatul zorilor. Să nu spui nimănui nimic. Domnului Gosling sau oricui altcuiva. Trebuie să-l găsim fără nici un ajutor.

Arabul îl privi radios.

– Oh, domnule, fac pariu c-o să vă întîlniți cu stăpînul meu mai înainte să vină iarăși noaptea. Și n-o să știe nimeni.

E tot atît de îngrijorat în privința lui Almodham ca și mine, gîndi Medford, simțind un fior de-a lungul șirei spinării.

– Prea bine. Să fii pregătit, repetă el.

Refăcu drumul înapoi cu pași mari, regăsind curtea interioară golită de viață dar încărcată de același aer fantastic pe care i-l împrumutau palmierii cu luciul lor argintiu și smochinul ce se înălța ca o statuie de marmură albă.

– Pînă la urmă am făcut bine că nu i-am spus lui Gosling că vorbesc araba, gîndi el, fără vreo legătură aparentă.

Se așeză și așteptă pînă cînd Gosling se apropie dinspre living, anunțîndu-l ceremonios, pentru a cincea oară, că e gata cina.

Medford sări în capul oaselor cu acea spaimă fără pereche provocată de sentimentul că umblă cineva prin cameră. Misterioasa prezență nu-i parvenise nici prin văz nici prin auz, căci luna apusese, iar tăcerea nopții era deplină, ci printr-o anumită perturbare a curenților invizibili ce ne împresoară.

Se trezi într-o fracțiune de secundă și apucă lanterna, proiectîndu-i fascicolul luminos într-o pereche de ochi uimiți. Gosling sta aplecat asupra patului său.

– Domnul Almodham ... s-a întors ? exclamă Medford.

– Nu, domnule, nu s-a întors.

Gosling vorbea cu o voce joasă, stăpînită. Desăvîrșitul lui calm îi dădu lui Medford senzația că e în pericol – nu ar fi putut spune de ce sau de ce natură. Stătea țeapăn, fixîndu-l pe celălalt cu o privire pătrunzătoare.

– Atunci ce s-a întîmplat ?

– Păi, domnule, ați fi putut să-mi spuneți că vorbiți araba – tonul lui Gosling era acum încărcat de un melancolic repros – mai înainte de a sta la taclale cu Selim ăla. De a vă da randivuuri cu el noaptea în deșert.

Medford întinse mîna după chibrite și aprinse lampa de lîngă pat. Nu știa dacă e mai bine să-l dea pe Gosling afară pe ușă sau să asculte la ce avea de zis; un ghimpe al curiozității îl îndemnă să aleagă a doua alternativă.

– Cîtă nerozie ! La început m-am gîndit să vă încui în cameră. Puteam s-o fac, zise Gosling, scoțînd o cheie din buzunar și lăsînd-o să atîrne la vedere. Sau aș mai fi putut să vă las să plecați. Și mai ușor încă. Dar m-am gîndit la Wembley.

– Wembley ? repetă Medford. Începea să creadă că omul acela e nebun. Era atît de probabil să-nnebunești în acel loc al amînărilor și vrăjilor! Se întreba dacă Almodham însuși nu era oleacă scrîntit – dacă, bineînțeles, Almodham se mai afla într-o lume unde o asemenea soartă este posibilă.

– Wembley. Ați făgăduit c-o să-l faceți pe domnul Almodham să-mi acorde o permisie – să-mi dea voie să mă întorc în Anglia la vreme pentru a mai prinde Wembley-ul. Fiecare om cu păsărica lui, nu, domnule ? A mea, asta e. I-am spus-o domnului Almodham de o sută de ori pînă acum, dar el nu m-a ascultat niciodată și nici nu mi-a dat nădejde zicînd: "Mai vedem noi, Gosling, mai vedem noi"; ba nici n-a vrut să mai audă de asta. Dar dumneavoastră sînteți alt fel de om, domnule. Dumneavoastră mi-ați zis de vacanță. Așa că am să vă încui în cameră.

Gosling vorbea liniștit, dar sub accentul său plebeu răzbătea o undă de emoție.

– Să mă încui ?

– Să vă împiedic cumva să fugiți cu criminalul ăla. Doar nu vă-nchipuiți că v-ați mai fi întors teafăr din escapada asta ?

Medford se înfioră, la fel ca în seara precedentă, cînd își spusese că arabul era tot atît de îngrijorat ca și el în privința lui Almodham. Rise ușor:

– Nu știu despre ce tot vorbești. Dar nu-ți voi îngădui să mă încui aici.

Spusele sale avură un efect cu totul neașteptat. Chipul lui

Gosling se schimonosi şi două lacrimi se ivirâ între genele lui blonde, spălăcite, rostogolindu-i-se pe obraji.

– Pînă la urmă, tot n-aveţi încredere în mine, spuse el pe un ton plîngăcios.

Medford se sprijini cu spatele pe pernă şi meditâ. Ceva atît de straniu nu i se mai întîmplase niciciînd. Individul arăta îndeajuns de caraghios ca să-ţi provoace rîsul; lacrimile nu erau însă prefăcute. Îl plîngea oare pe Almodham, deja mort, sau pe Medford, aflat pe punctul de a fi împins în aceeaşi groapă ?

– Aş căpăta numaidecît încredere în tine, dacă mi-ai spune unde ţi-e stăpînul, spuse Medford.

Faţa lui Gosling îşi redobîndi expresia controlată, cu toate că urmele lacrimilor mai luceau încă pe ea.

– Nu pot face asta, domnule.

– Ah, aşa mi-am închipuit şi eu !

– Pentru că ... de unde să ştiu ?

Medford lunecă afară din pat cu un picior. Sub pătură, una din mîini era încleştată pe revolver.

– Ei bine, acum poţi pleca. Mai întîi însă pune cheia pe masa aceea. Şi să nu-ncerci să mi te pui cumva de-a curmezişul în ce-am plănuit. În caz contrar, te împuşc, adăugă Medford laconic.

– O, nu, n-o să împuşcaţi un cetăţean britanic; ar ieşi un tărăboi ... Nu că mi-ar păsa cine ştie ce ... m-am gîndit deseori s-o fac eu însumi. Uneori la vremea *sirocco*-ului[1]. Nu mă sperie pe mine chestia asta. Şi vă spui că n-o să ieşiţi de-aici.

Medford era în picioare acum, cu revolverul la vedere. Gosling îl privi cu indiferenţă.

– Şi zici că nu ştii unde este domnul Almodham ? Şi eşti hotărît să nu-mi dai drumul ? îl somă Medford.

– Selim e hotărît, răspunse Gosling, la fel şi ceilalţi. Toţi vor să se scape de dumneavoastră. De aceea i-am lăsat deoparte în cămările lor şi v-am servit eu singur. Acum aveţi de gînd să rămîneţi aici? Pentru numele lui Dumnezeu, domnule! Poimîine se întoarce caravana care se îndreaptă către coastă. Mergeţi cu

---

[1] *Sirocco* (it.) – nume dat vîntului din Sahara cînd ajunge în Italia.

ea, domnule – doar așa ați fi în siguranță ! Nu îndrăznesc să vă las să plecați cu unul din oamenii noștri, nici de-ați fi să jurați că veți călări drept spre țărm și-o să lăsați toată povestea asta baltă.

– Povestea asta ? Ce poveste ?

– Grijile pe care vi le faceți pentru domnul Almodham, domnule. Nu că ați avea de ce să fiți îngrijat. Toți știe asta. Chestiunea e însă că au furat ceva parale din cutia lui de cînd îi plecat și, de nu-mi aruncam eu ochii la ea, m-ar fi omorît; și ei n-așteaptă altceva decît să plecați călare după stăpîn ca să vă facă de petrecanie și să vă îngroape undeva sub o movilă de nisip, departe de drumul caravanelor. Treabă ușoară pentru ei. Asta este; uite că aflarăți acum. Îmi pun cuvîntul chezășie.

Se așternu o lungă tăcere. Cei doi bărbați rămaseră unul în fața celuilalt, măsurîndu-se la lumina chioară.

Gîndurile lui Medford se limpezeau pe măsură ce se simțea tot mai încolțit de simțămîntul primejdiei. Mintea sa întorcea misterul pe toate părțile, dar acesta rămînea de nepătruns. Ciudat era faptul că, deși nu credea nici pe jumătate spusele lui Gosling, omul acela îi inspira totuși, în mod ciudat, încredere, cel puțin în ceea ce privea relația lor reciprocă. "Poate că minte cînd e vorba de Almodham, ca să ascundă Dumnezeu știe ce, dar în ceea ce-l privește pe Selim, mă tem că-i adevărul curat".

Medford lăsă revolverul pe masă.

– Foarte bine, spuse el, n-am să plec în căutarea lui Almodham, dacă mă povățuiești să n-o fac. N-am să iau drumul caravanei; voi aștepta însă aici pînă se întoarce.

Văzu chipul spălăcit al lui Gosling albindu-se și mai mult.

– O, să nu faceți asta, domnule; n-aș putea răspunde de ei de-ar fi să așteptați. Caravana o să vă ducă pe coastă la fel de ușor și sigur, ca și cum ați călări în Rotten Row.

– Aha, care va să zică știi că domnul Almodham nu se va întoarce pînă poimîine, îl surprinse Medford pe picior greșit.

– Nu știu nimic, domnule.

– Nici măcar unde se află acum ?

Gosling reflectă:

– E plecat de prea mult timp, domnule, ca să mai pot ști asta, răspunse el din prag.

Uşa se închise în urma lui.

Medford nu-şi mai află somnul. Cu spatele rezemat de fereastră urmări stelele ce păleau pe rînd şi răsăritul de ziuă în toată sfinţenia lui. Pe măsură ce viaţa îşi relua cursul în interiorul străvechilor ziduri, el se nedumerea de nepotrivirea dintre puritatea ce izvora din ceruri şi negrele taine ce se abăteau precum liliecii către cuibul zidăriei de dedesubt.

Nu mai ştia ce sau pe cine să creadă. Să-l fi atras oare vreun duşman pe Almodham în deşert, cumpărînd tăcerea servitorilor? Ori poate avuseseră servitorii înşişi vreun motiv de a-l ademeni în pustiu, iar Gosling fusese sincer cu el atunci cînd îl avertizase că îl aştepta şi pe el aceeaşi soartă, în caz că refuza să plece?

Pe măsură ce lumina sporea în strălucire, Medford simţea cum îşi recapătă forţele. Chiar misterul de nepătruns îl stimula. Avea să rămînă şi să afle adevărul.

VI

Gosling însuşi aducea întotdeauna apă pentru baia lui Medford; în dimineaţa aceea, el îşi făcu apariţia mai tîrziu, aducînd tava cu micul dejun. Tînărul observă că servitorul avea o faţă gălbejită şi pleoapele roşii, ca şi cum ar fi plîns. Era un contrast neplăcut, şi în sufletul său se înfiripă o antipatie faţă de Gosling.

– Ce se-aude cu baia mea ? întrebă el.

– Păi, domnule, ieri v-aţi plîns de apă ...

– N-o poţi fierbe?

– Am fiert-o, domnule.

– Ei bine, atunci ...

Gosling ieşi cu o mutră morocănoasă şi se întoarse numaidecît cu un cazan de alamă.

– Aşa-i că la vremea asta a anului ... murim după un strop de apă, mormăi el, turnînd cu zgîrcenie în cadă.

Ei, îmi închipui că apa din fîntînă a scăzut foarte mult, gîndi

Medford. Chiar şi fiartă, avea mirosul neplăcut pe care îl observase cu o zi în urmă, deşi, desigur, într-o mai mică măsură. O baie era necesară însă în climatul acela. Se bălăci cum putu în cele cîteva ibrice de apă.

Îşi petrecu ziua în speculaţii fără rost în jurul situaţiei sale. Nădăjduise că dimineaţa îi va fi bun sfetnic, dar nu-i adusese decît curaj şi hotărîre, iar acestea erau de prea puţin ajutor în absenţa iluminării. Deodată îşi aminti de caravana ce avea să treacă pe lîngă castel a doua zi, venind dinspre coastă şi îndreptîndu-se către sud. Gosling menţionase data de mai multe ori, căci era caravana ce avea să le aducă lada cu cidru pe pere.

"Ei, nici că-mi pare rău", reflectă Medford, simţind o uşoară repulsie în trup. Ceva vîscos şi fertil, pe jumătate miros, pe jumătate substanţă, părea să i se fi lipit de piele de la baia de dimineaţă, iar ideea de a bea din nou acea apă îi producea greaţă.

Principalul său motiv de a saluta venirea caravanei era însă speranţa de a afla în ea vreun european, sau, în orice caz, vreo persoană oficială de pe coastă, căruia să-i poată mărturisi îngrijorarea sa. Se preumblă de colo-colo, ascultînd şi aşteptînd, după care se urcă pe acoperiş, scrutînd orizontul spre nord, pe drumul caravanelor. În lucirea soarelui de amiază, nu văzu decît trei beduini mînîndu-şi măgarii încărcaţi cu poveri către castel.

Pe cînd urcau cărarea abruptă, recunoscu oamenii lui Almodham şi înţelese numaidecît că, de fapt, caravana cu destinaţie sudică nu trecea chiar pe sub zidurile castelului şi, de aceea, oamenii lui trebuiau să-i iasă în întîmpinare, probabil la vreo mică oază de dincolo de coamele de nisip. Supărat pe sine însuşi că nu prevăzuse o asemenea posibilitate, Medford se năpusti în curte, nădăjduind că poate oamenii aceia aduseseră niscaiva veşti despre Almodham, deşi, cum acesta călărise către miazăzi, el putuse cel mult să traverseze drumul pe care sosise caravana. Totuşi, chiar şi aşa stînd lucrurile, cineva ştia poate ceva, auzise vreun zvon – căci totul se află pînă la urmă în deşert.

Cînd Medford ajunse în curte, dinspre grajd răsunau voci şi replici mînioase. Medford se aplecă peste zid şi ascultă. Nimic nu-l mirase pînă acum mai mult decît liniştea locului. Gosling

trebuia să fi fost mînă forte pentru a reduce la tăcere vocile ascuțite ale subalternilor săi. Acum se dezlănțuiseră însă cu toții, iar vocea lui Gosling – de obicei atît de discretă și măsurată – le domina pe toate.

Stăpîn pe toate dialectele deșertului, acesta își blestema subalternii în cîteva dintre ele.

– Dar tu zici că n-ai adus-o – și-ini mai spui și că nici n-a fost –, iar eu îți spui că trebuie să fi fost, iar tu sau ai lăsat-o pe o movilă de nisip, în vreme ce pălăvrăgeai cu vreunul din tipii ăia soioși de pe coastă, sau ai legat-o la oblînc cu atîta nebăgare de seamă, încît ți-a căzut pe drum ... și voi cu toții erați prea adormiți să băgați de seamă. Ah, pui de lele, pentru care n-am să-mi murdăresc buzele numindu-te ! Ei bine, marș înapoi cu toții și să mi-o căutați pe unde-ți știi !

– Pe Allah și pe mormîntul Profetului, ne osîndești fără pic de dreptate. N-a mai rămas nimic la oază, nici n-a căzut pe drumul înapoi. N-a fost, ăsta-i adevărul în toată curățiia lui.

– Adevăr ! Curățiie ! Voi vorbiți de ele, adunătură mizerabilă de rechini și de potlogari, voi – și cînd te gîndești că domnul nostru străin nu pune nimic pe limbă afară de apă – așa cum pretindeți despre voi, pungașilor care nu știți decît să trageți la măsea !

Medford se depărtă de parapet cu un zîmbet ușurat. Nu era vorba decît de o ladă de cidru – lada lipsă – care înfierbîntase pasiunile acestor oameni în toată firea pînă la marginea isteriei. Descoperirea îi luă povara de pe suflet. Dacă Gosling, cel calm și stăpîn pe sine, își putea descărca mînia pentru o pricină atît de măruntă, de domeniul intendenței, el va fi avut, cel puțin, o conștiință curată. Cît de absurde păreau speculațiile lui Medford în lumina acestui incident !

Se simțea deopotrivă mișcat de solicitudinea lui Gosling și iritat de faptul că se lăsase indus în eroare de halucinantele fantezii ale Orientului.

Almodham era plecat cu treburile lui; oamenii lui știau, probabil, unde și cu ce treburi anume; și chiar dacă îl jefuiseră în absență și se certaseră asupra prăzii, Medford nu vedea ce ar fi putut face el în această privință. S-ar mai fi putut chiar ca excentricul său amfitrion – pe care îl cunoscuse doar în răstim-

pul unei seri, la urma urmelor – să se fi căit de o invitație lansată cu prea multă ușurință și să fi plecat călare pentru a scăpa de corvoada de a-i ține companie. De cum îi veni în cap această alternativă, i se păru atît de plauzibilă, încît începu să se întrebe de nu cumva Almodham se mulțumise să se retragă în vreun apartament secret al întortocheatei clădiri, așteptînd acolo plecarea oaspetelui.

Solicitudinea lui Gosling de a-și vedea oaspetele plecat se explica întru totul acum, ca și purtarea lui nervoasă, contradictorie, încît Medford, amuzat de propria-i obtuzitate, se hotărî numaidecît să plece în dimineața următoare. Liniștit de decizia pe care o luase, el își pierdu vremea prin curte pînă la căderea amurgului, cînd, ca de obicei, urcă pe acoperiș. De data aceasta însă, în loc să scormonească orizontul, privirea sa adăstă asupra edificiului dărăpănat despre care, după șase zile de ședere, știa atît de puțin. Încăperi suspendate, ieșind în afară în unghiuri capricioase, îl respingeau cu ferestrele lor zăbrelite sau, ici și colo, cu enigma geamurilor vopsite. După care din ele se ascunsese oare amfitrionul său, spionînd, poate, chiar în acele clipe, mișcările zăbavnicului său oaspete ?

Ideea că acel ciudat bărbat gînditor, cu prelunga sa față măslinie și cu surprinzătorul păr sur, cu presupusul său spirit egoist și tiranic și cu morbida-i introvertire ar fi putut cu adevărat să se găsească la o aruncătură de băț îi dădu lui Medford, pentru prima oară, un intens sentiment al singurătății. Se simțea izolat, nedorit, mazilit; locul acela, acum cînd își imagina pe cineva trăind acolo neștiut, devenise singuratic, neospitalier, periculos.

Prostul de mine !, el se aștepta, probabil, ca eu să-mi împachetez lucrurile și să-mi iau zborul de îndată ce voi fi aflat că e plecat ! reflectă tînărul. Da, în mod sigur avea să plece în dimineața următoare.

Gosling nu-și făcu apariția toată după-amiaza. Cînd, în cele din urmă, apăru, cu întîrziere, să pună masa, fața lui exprima o rezervă posomorîtă, aproape ursuză, pe care Medford nu i-o mai observase pînă atunci. Abia de răspunse la salutul prietenos al lui Medford – "Allo, cina?", iar cînd oaspetele se așeză, îi întinse primul fel în tăcere. Paharul lui Medford rămase gol,

pînă cînd acesta îi atinse buza.

– Oh, nu e nimic de băut, domnule. Oamenii mei au pierdut lada cu cidru – sau, poate, le-a căzut, iar sticlele s-au spart. Ei zic că n-a venit. De unde pot ști care-i adevărul, cînd ei nu-și deschid păcătoasele lor guri decît pentru a minți ? izbucni Gosling cu un subit acces de mînie.

– Dragul meu, ce importanță are ? Ai să te-mbolnăvești, exclamă Medford, lăsîndu-și mîna pe brațul servitorului. Acesta mormăi însă:

– Of, Doamne, de ce nu m-am dus eu însumi ?

Gosling se trase înapoi și părăsi încăperea.

Medford rămase gînditor; bietul Gosling chiar părea să se afle în pragul unei prăbușiri psihice. Nici nu era de mirare, cînd Medford însuși se simțea apăsat de stranietatea locului. Servitorul reapăru după o vreme, cu o ținută corectă și cu buzele pecetluite, aducînd desertul și o sticlă de vin.

– Îmi pare rău, domnule, se scuză el.

Ca să-l împace, Medford sorbi vinul, după care împinse scaunul la o parte și se întoarse în curte. Se îndrepta către sinochinul de lîngă fîntînă, cînd îl văzu pe Gosling lunecînd dinaintea sa și mutînd scaunul și masa de rafie împletită în celălalt colț al curții.

– O să vă simțiți mai bine aici, o să se pornească briza numaidecît, spuse el. Vă aduc cafeaua.

Dispăru din nou, iar Medford rămase cu privirea ațintită la masa de zidărie și tencuială, întrebîndu-se dacă nu cumva fusese mutat din colțul său favorit pentru a fi scos sau introdus în raza vederii invizibilului observator. După ce aduse cafeaua. Gosling se făcu nevăzut, iar Medford se așeză.

Într-un tîrziu, se ridică și începu să se plimbe fumînd. Încă nu răsărise luna, iar pe străvechile ziduri se așternuse solemn întunericul. Deodată se stîrni briza, angajîndu-se în secretul ei negoț cu palmierii.

Medford se întoarse la locul său; numaidecît i se păru însă că privirea observatorului ascuns se agață cu gelozie de lucirea roșie a țigarii sale. Senzația devenea tot mai neplăcută; parcă simțea chiar fantomaticele brațe întinse asupra lui de undeva, din întuneric. Se întoarse în camera de zi, cu plafonul luminat de

o lampă cu abajur; camera era neaerisită însă și în cele din urmă ieși din nou și își trase scaunul în vechiul loc, de sub smochin. Ieșise din raza ferestrelor pe care le suspecta și se simțea mai ușurat, cu toate că acel colț era ocolit de briză, iar aerul greu părea atins de emanațiile fîntînii din apropiere.

Apa trebuie să fi scăzut foarte mult, cugetă Medford. Mirosul, deși slab, era neplăcut; întina puritatea nopții. Se simțea însă ceva mai în siguranță acolo, departe de acei ochi nevăzuți, care păreau să fi devenit, în mod misterios, dușmanii săi.

N-ar fi de mirare, gîndi Medford, dacă a fost într-adevăr cît pe-aci să fiu înjunghiat în deșert, ca aceea să fi fost mîna lui Almodham. Ațipi.

Cînd se trezi, luna își înălța marele disc portocaliu deasupra zidurilor, iar întunecimea curții se mai risipise. Dormise, probabil, un ceas sau mai bine. Noaptea era desfătătoare, sau, cel puțin, așa ar fi fost oriunde în altă parte. Medford simți un frison al vechii sale malarii și-și aminti că Gosling îl prevenise că e nesănătos să rămînă peste noapte în curte.

– Din pricina fîntînii, presupun. Am stat aproape de ea, cugetă el. Îl durea capul și i se părea că același iz fetid-dulceag îi stăruia pe față, la fel ca după baia de dimineață. Se ridică și se apropie de fîntînă pentru a vedea cîtă apă mai rămăsese. Luna nu se înălțase suficient pentru a lumina acele adîncimi, așa că privirea lui scrută doar bezna.

Deodată își simți umerii înșfăcați din spate și împinși înainte, ca și cum ar fi încercat cineva să-l arunce peste buza fîntînii. O clipă mai tîrziu, concomitent cu rapida lui împotrivire, strînsoarea celuilalt își schimbă sensul, trăgîndu-l înapoi; întorcîndu-se, Medford se pomeni confruntîndu-se față în față cu Gosling, ale cărui mîini căzuseră numaidecît de pe umerii săi.

– Am crezut că v-a apucat frigurile, domnule – mi s-a părut că vă văz prăbușindu-vă înăuntru, bîigui omul.

Medford își recăpăta prezența de spirit.

– Pe amîndoi trebuie să ne fi apucat, căci mi s-a părut că voiai să mă arunci înăuntru, spuse el rîzînd.

– Eu, domnule ? se miră Gosling cu răsuflarea tăiată. Eu

v-am tras îndărăt cît am putut de tare ...

– Firește. Știu.

– Dar orișicum, ce faceți aici, domnule ? V-am prevenit că-i nesănătos noaptea, continuă Gosling iritat.

Medford se sprijini de colacul fîntînii, privindu-l lung.

– Am impresia că tot locul e nesănătos.

Gosling tăcu. Într-un tîrziu, întrebă:

– Nu urcați în camera dumneavoastră să vă culcați, domnule?

– Nu, răspunse Medford. Prefer să rămîn aici.

Pe fața lui Gosling se așternu o expresie de dîrzenie ursuză:

– Ei bine, eu aș prefera să nu rămîneți.

Medford rîse din nou.

– De ce ? Pentru că la ora aceasta iese domnul Almodham să ia aer ?

Întrebarea avu un efect neașteptat. Gosling se dădu înapoi un pas sau doi și, ridicîndu-și mîinile, și le apăsă pe buze, ca pentru a înăbuși un țipăt.

– Care-i baiul ? se miră Medford. Ciudățeniile omului începeau să-l enerveze.

– Baiul ?

Gosling se ținea încă departe de el, în afara luminii piezișe a lunii.

– Ei, haide ! Recunoaște că-i aici și isprăvește odată ! strigă Medford, pierzîndu-și răbdarea.

– Aici ? Ce vreți să spuneți ? Doar nu l-ați văzut, nu ?

Mai înainte ca aceste cuvinte să fi zburat de pe buzele sale, servitorul își ridică încă o dată brațele și se prăbuși la picioarele lui Medford.

Medford, sprijinindu-se în continuare de colacul fîntînii, zîmbi disprețuitor către amărîtul prosternat la picioarele sale, pe care-l lovise parcă trăznetul. Bănuiala lui fusese corectă, așadar; nu-l dusese Gosling de nas totuși.

– Ridică-te, omule. Nu fi prost! Nu-i vina ta dacă am bănuit că domnul Almodham se plimbă pe-aici noaptea ...

– Se plimbă pe-aici ! scînci celălalt, chircindu-se în continuare.

– Ei bine, nu-i așa ? Doar n-o să te omoare dacă mărturisești,

nu ?

– Să mă omoare pe mine ? Pe mine ? Îmi pare rău că nu v-am omorît eu! strigă Gosling, ridicîndu-se pe jumătate în picioare şi dîndu-şi pe spate capul palid de groază. Şi aş fi putut s-o fac aşa uşor ! M-aţi simţit cum vă împingeam în fîntînă, nu-i aşa? Veniţi aici să daţi tîrcoale şi să adulmecaţi ...

Părea să se înece de furie.

Medford nu se mişcase de la locul său. Chiar josnicia creaturii de la picioarele sale îi dădea un sentiment de detaşare şi forţă. Ultimul strigăt al lui Gosling abătuse însă direcţia bănuielilor sale. Prin urmare Almodham se afla acolo; asta era sigur. Dar unde anume şi în ce chip ? Simţi un fior pe şira spinării.

– Prin urmare ai vrut să mă arunci în fîntînă ? întrebă el. De ce ? Ca s-o iau cel mai iute pe urma stăpînului tău ?

Cuvintele sale avură un efect mai rapid decît prevăzuse. Stînd în picioare acum, trupul încovoiat al lui Gosling arăta împuţinat în acuzatoarea lumină selenară.

– Oh, Doamne – şi vă aburcasem pe jumătate ! Ştiţi bine doar ! Dar p'ormă – din pricina a ceea ce-aţi zis despre Wembley. Parol, domnule, am simţit c-aţi vorbit cu tot dinadinsul şi asta m-a oprit.

Faţa omului era din nou scăldată în lacrimi, dar de data aceasta Medford se dădu înapoi din faţa lor, de parcă ar fi fost stropii împroşcaţi de un trup ce se prăbuşea în apa scîrnavă de dedesubt.

Medford tăcea. Nu ştia dacă Gosling era înarmat ori ba, dar nu-i mai era frică; era consternat şi totuşi înspăimîntător de lucid.

Gosling continua să bată cîmpii, aproape delirînd:

– Şi numa de-ar fi sosit cidrul ăla. Atunci nu crez că v-ar mai fi dat prin cap, numai de-aţi fi avut cidrul la vreme, nu-i aşa ? Dar dumneavoastră ziceţi că el se plimbă pe-aici ... şi-l ştiu în stare ! Numai că eu ... ce era să fac cu el, cînd m-am pomenit cu dumneavoastră tăman în ziua aceea ?

Medford continua să rămînă nemişcat.

– Iar el să mă-nnebunească de-a binelea, domnule, în aceeaşi dimineaţă. Vă vine să credeţi ? Chiar cu o săptămînă mai înainte

să sosiți, eu urma să plec o lună întreagă la 'Ammersmith, domnule, în casa unui văr de-al meu, și-aveam ocazia să văz și Wembleyu'; dar apoi aude el că veniți dumneavoastră, domnule, iar el era singur cuc și se plictisea de moarte aicea, domnule, înțelegeți, avea nevoie de noi distracții, altminteri o ia omul razna – iar cînd aude că veniți dumneavoastră, într-o clipită îmi iese din posomorală și zice pe jumate nebun de bucurie: "O să-l țiu aici toată iarna – e un tînăr remarcabil, Gosling, e chiar genul meu". Și-atunci îi zic eu: "Dar cum rămîne cu permisia mea ?" Iar el se zgîiește la mine cu ochii ăia de gheață și zice: "Permisia ta ? O, sigur, păi, la anu' – o să vedem ce putem face la anu' ". La anu', domnule, de parcă-mi făcea un 'atîr ! Și tot așa m-a ținut de aproape doișpe ani, domnule. De data asta însă, de nu veneați, sînt sigur că aș fi plecat, că se obișnuise să-l aibă pe Selim în preajmă, iar cu sănătatea stătea mai bine ca oricînd – și i-o spusesem și eu și mai zisesem că orice om își are drepturile lui la urma urmelor, și mi se ducea și mie tinerețea, și eu care-l slujisem cu atîta osîrdie să fiu legat aici ca un cîine de pază, și tot mereu la anu', la anu' – și, ei bine, domnule, el s-a mulțumit să rîză, un rîs ca un rînjet, și și-a aprins țigara. "O, Gosling, ia mai terminã", zice el, după care se-ntoarce să meargă în casă. Și-atuncea l-am lovit. Era un bărbat solid și-a căzut peste capacul fîntînii. Și asta tăman cînd erați așteptat dumneavoastră dintr-o minută în alta – o, Dumnezeule mare !

Vocea lui Gosling se stinse într-un murmur gîtuit.

La ultimele lui cuvinte, Medford se dăduse involuntar cîțiva pași înapoi. Cei doi bărbați stăteau în mijlocul curții și se priveau lung, fără să-și vorbească. Săltîndu-se la zenit, deasupra crenelurilor, luna trimise o suliță de lumină iscoditoare în vinovata întunecime a fîntînii.

CUPRINS

Prefață v

Tabel cronologic xv

OCHII 1

SÎMBURE DE RODIE 22

KERFOL 54

LEGENDA 79

XINGU 110

MENIREA LUI JANE 139

CIDRU DE PERE 160

Lector: RADU VLĂDUȚ
Tehnoredactor: GEORGETA CÎRSTEA
Bun de tipar: 20.03.1996
Tipărit: ***Semne'*** **94**

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026